

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1344

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΘΗΝΑΙ — ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΠΙ. ΠΑΡΑΜΙΧΗΝ
Κ. Δ. ΑΝΤΩΝΑΤΟΥ

ΜΕΛΙΣΣΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

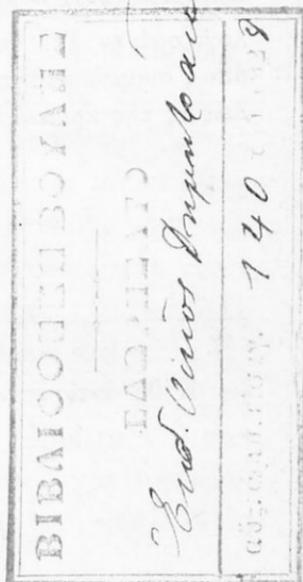
ΕΠ. Γ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ - Χ. ΑΝΤΩΝΑΤΟΥ

5 69 ΠΑΒ
Παναγιωταίη (3. Π. Γ.) / Αδελφ.

Μ Ε Λ Ι Σ Σ Α

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΜΠΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ 1.

Εκδ. Παντ. Δημοκρατίας

740

ΑΘΗΝΑ 1927

Έκδοτικός Οίκος Δ. καί Π. Δημητράκου
Όδός Σταδίου 56

96

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1344

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείον

Παιδείας και Θρησκευμάτων

Εν Αθήναις τῇ 27 Μαΐου 1927

Ἀριθ. Πρωτ. 17008

Πρὸς τοὺς κ. κ. Παπαμιχαὴλ καὶ Ἀντωνᾶτον

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 4 τοῦ ἰσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 13 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 37 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ βιβλίον ὑμῶν «ΜΕΛΙΣΣΑ» ἀναγνωστικὸν τῆς πέμπτης τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων διὰ μίαν δεκαετίαν, λογιζομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1927—28, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ἐν ταῖς σχετικαῖς ἐκθέσεσιν ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντής

Ε. ΚΑΚΟΥΡΟΣ

Κάθε ἀντίτυπον ἔχει τὶς ὑπογραφὰς τῶν συγγραφέων.

Τὸ Ἀστερόπαιδο.

1.

ιά φορά κι ἓναν καιρὸ δυὸ φτωχοὶ ξυλοκόποι γυρίζοντας σπίτι τους φορτωμένοι ξύλα περνοῦσαν ἀπὸ ἓνα μεγάλο πευκῶνα. Ἦταν μιὰ χειμωνιάτικη νύχτα καὶ τὸ κρῦο ἔφτανε ὡς τὰ κόκαλα. Ἐνα παχὺ στῶμα ἀπὸ χιόνι σκέπαζε τὴ γῆ καὶ τὰ κλωνιὰ τῶν δέντρων. Καθὼς περνοῦσαν ἔσπαζε γύρω τους ἡ παγωνιά τὰ κλαδιά.

Προχωροῦσαν οἱ δυὸ ξυλοκόποι χουχουλίζοντας ἀδιάκοπα τὰ δάχτυλά τους καὶ χτυπώντας μὲ τὰ βαριά τους ποδήματα τὸ σκληρὸ χιόνι. Κάποτε βούλιαξαν σ' ἓνα βαθὺ χαντάκι καὶ βγῆκαν ἄσπροι σάν τοὺς μυλωνάδες, ὅταν ἀλέθουν οἱ μυλόπετρες· μιὰν ἄλλη φορά γλύστρησαν στὸν πάγο τοῦ βάλτου καὶ τοὺς ξέφυγαν ἀπὸ τὸ φορτίο τὰ ξύλα κι ἀναγκάστηκαν νὰ τὰ ξαναμαζέψουν καὶ νὰ τὰ ξαναδέσουν. Ἐπειτα νόμισαν πὼς ἔχασαν τὸ δρόμο καὶ φοβήθηκαν, γιατί ἤξεραν πὼς τὸ χιόνι εἶναι σκληρὸ γιὰ κείνους ποὺ κοιμοῦνται στὴν ἀγκαλιά του.

Ἐνῶ προχωροῦσαν προσεχτικά, βγῆκαν τέλος ἀπὸ τὸ δάσος καὶ εἶδαν μακριά, κάτω στὴν κοιλάδα τὰ φῶτα τοῦ χωριοῦ, ὅπου κατοικοῦσαν.

Χάρηκαν τόσο γιατί σώθηκαν, πὺ γέλασαν δυνατὰ καὶ ἡ γῆ τοὺς φαινόταν σάν ἀσημένιο λουλούδι καὶ τὸ φεγγάρι σάν ἓνα λουλούδι χρυσοῦ.

2. "Εξαφνα ένα λαμπρό και ωραίο άστέρι γλυστρά στον ούρανό, προσπερνά τ' άλλα και καθώς τὸ κοιτάξαν τὸς φάνηκε πὼς ἔπεσε πίσω ἀπὸ κάτι λιτιές πού ἦταν λίγο παρὰ πέρα κοντὰ σὲ μιὰ μάντρα.

«Έ! χρυσάφι πὸ θὰ κερδίση ὅποιος θὰ τὸ βρῆ» φώναξαν και ἄρχισαν νὰ τρέχουν· τόσο ποθοῦσαν νὰ βροῦν λίγο χρυσάφι.

Και ὁ ένας ἔτρεχε γρηγορώτερα ἀπὸ τὸν ἄλλο και τὸν προσπέρασε. Πέρασε τίς λιτιές και ἔφτασε στὸ ἄλλο μέρος και νά! ένα πρᾶμα χρυσὸ βρισκόταν ἀπάνω στὸ χιόνι. "Ωρμησε, ἔσκυψε και τὸ ἄρπαξε. Ἦταν ένα χρυσοῦφαντο φόρεμα καλὰ τυλιγμένο και κεντημένο μ' ἀστέρια. Φώναξε στὸ σύντροφό του πὼς βρῆκε τὸ θησαυρό, πὸ ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὔρανό, και ὅταν ἦρθε κι αὐτός, κάθησαν ἀπάνω στὸ χιόνι νὰ μοιράσουν τὸ χρυσάφι.

Μά, δὴμέ! δὲν εἶχε μέσα οὔτε χρυσάφι, οὔτε ἀσήμι, οὔτε κανέναν ἄλλο θησαυρό! "Ένα παιδάκι ὑπῆρχε μέσα πὸ κοιμόταν. Και ὁ ένας εἶπε στὸν ἄλλον: «Πᾶνε τὰ ὄνειρά μας! Τί θὰ τὸ κάνουμε τὸ παιδί; "Ας τὸ ἀφήσωμε ἐδῶ κι ἄς ἐξακολουθήσωμε τὸ δρόμο μας. Φτωχοὶ ἐμεῖς και μὲ τὰ δικά μας παιδιά, δὲν μπορούμε νὰ δώσωμε τὸ ψωμί τους σὲ ἄλλο».

Ὁ σύντροφός του ὅμως τοῦ ἀπάντησε:

—«Όχι. Θὰ ἦταν σκληρὸ ν' ἀφήσωμε τὸ παιδί νὰ πεθάνη μέσα στὸ χιόνι. "Αν και εἶμαι φτωχὸς ὅπως κι ἐσὺ κι ἔχω πολλὰ στόματα νὰ θρέψω, ὥστόσο θὰ τὸ πάρω σπίτι μου, και ἡ γυναῖκα μου θὰ τὸ φροντίζει».

Και λέγοντας αὐτὰ σήκωσε προσεχτικὰ τὸ παιδί, τὸ τύλιξε μὲ τὸ φόρεμα νὰ μὴν κρυώνη και ἄρχισε νὰ

κατεβαίνει τὸ λόφο πρὸς τὸ χωριό, ἐνῶ ὁ σύντροφός του ἀποροῦσε γιὰ τὴν τρέλα του καὶ τὴν τρυφερότητα τῆς καρδιάς του. Ὅταν ὅμως ἔφτασαν στὸ χωριό, ὁ σύντροφός του εἶπε: «Ἐσὺ ἔχεις τὸ παιδί, δῶσε καὶ σὲ μένα τὸ φόρεμα. Ἔτσι εἶναι τὸ σωστό, νὰ μοιραστοῦμε ὅ,τι βρήκαμε». Αὐτὸς ὅμως τοῦ ἀπάντησε: «Ὅχι, γιατί τὸ φόρεμα δὲν εἶναι οὔτε δικό μου, οὔτε δικό σου, παρὰ τοῦ παιδιοῦ καὶ μοναχὰ τοῦ παιδιοῦ». Ἔτσι τοῦ εὐχάρηθηκε τὴν καλὴ νύχτα, καὶ πῆγε στὸ σπίτι του καὶ χτύπησε τὴν πόρτα.

*
* *

3. Ὅταν τοῦ ἀνοιξε ἡ γυναῖκα του, χάρηκε πού τὸν εἶδε, πῆρε ἀπὸ τὴ ράχη του τὸ φορτίο τὰ ξύλα. καθάρισε τὰ ποδήματά του ἀπὸ τὸ χιόνι καὶ τὸν προσκάλεσε νὰ μπῆ μέσα. Αὐτὸς ὅμως, χωρὶς νὰ κινηθῆ ἀπὸ τὸ κατώφλι, εἶπε:

«Βρῆκα κάτι στὸ δάσος καὶ σοῦ τὸ ἔφερα νὰ τὸ προσέχης».

«Τί πράμα! φώναξε ἡ γυναῖκα. Γιὰ νὰ τὸ δῶ: Τὸ σπίτι μας εἶναι γυμνὸ καὶ χρειάζεται πολλὰ πράματα!»

Ἐκεῖνος τότε τράβηξε τὸ φόρεμα καὶ τῆς ἔδειξε τὸ παιδί πού κοιμόταν.

—«Πῶς; ψιθύρισε· δὲν ἔχομε ἀρκετὰ παιδιὰ καὶ μοῦ φέρνης κι ἓνα ξένο! Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν εἶναι γρουσουζικο. Καὶ πῶς θὰ τὸ θρέψωμε;» Καὶ ὅσο ἔλεγε, τόσο θύμωνε.

«Τὸ παιδί αὐτὸ εἶναι ἀστερόπαιδο», ἀπάντησε ὁ ξυλοκόπος καὶ τῆς διηγήθηκε πῶς τὸ βρῆκε.

Αὐτὴ ὅμως τὸν περιγελοῦσε, καὶ τοῦ μιλοῦσε μὲ θυμὸ καὶ φώναζε: «Τὰ παιδιὰ μας δὲν ἔχουν ψωμὶ καὶ θὰ θρέψωμε καὶ ξένο: Ποιὸς φροντίζει γιὰ μᾶς; ποιὸς μᾶς δίνει τροφή;»

— «Ὁ Θεὸς φροντίζει ὄχι μονάχα γιὰ μᾶς, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὰ τὰ σπουργίτια καὶ τὰ τρέφει.»

— «Καὶ μήπως τὰ σπουργίτια δὲν πεθαίνουν τὸ χειμῶνα ἀπὸ τὴν πεῖνα;» ρώτησε ἡ γυναῖκα. «Καὶ τώρα δὲν εἶναι χειμῶνας;» Ὁ ἄντρας δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ καὶ δὲν κινήθηκε ἀπὸ τὸ κατώφλι.

Ἄερας παγωμένος φύσηξε ἀπὸ τὸ δάσος. Ἡ γυναῖκα ἄρχισε νὰ τρέμη καὶ εἶπε: «Δὲν μπαίνεις μέσα νὰ κλείσωμε τὴν πόρτα: Φυσᾶ καὶ κρυώνω.»

— «Στὸ σπίτι ὅπου ὑπάρχει μιὰ σκληρὴ καρδιά, δὲ φυσᾶ πάντοτε κρύος ἀέρας;» ρώτησε ὁ ἄντρας. Ἡ γυναῖκα δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ προχώρησε καὶ πῆγε κοντὰ στὴ φωτιά.

Σὲ λίγο ὅμως γύρισε καὶ τὸν κοιτάει καὶ τὰ μάτια της ἦταν γεμῆτα δάκρυα. Τότε κι ἐκεῖνος μπῆκε μέσα γρήγορα κι ἔβαλε τὸ παιδὶ στὴν ἀγκαλιά της, κι αὐτὴ τὸ φίλησε καὶ τὸ πλάγιασε στὸ κρεβατάκι, ὅπου κοιμόταν τὸ πιὸ μικρὸ ἀγοράκι τους. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ ξυλοκόπος πῆρε τὸ χρυσοῦφαντο φόρεμα καὶ τὸ ἔβαλε μέσα σ' ἓνα μεγάλο ἑρμάρι μιὰ κεχριμπαρένια ἀλυσίδα, ποῦ εἶχε τὸ παιδὶ στὸ λαιμό του, τὴν ἐπῆρε ἡ γυναῖκα του καὶ τὴν ἔβαλε κι αὐτὴ μέσα στὸ ἑρμάρι.

Ἔτσι τὸ ἀστερόπαιδο μεγάλωσε μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ ξυλοκόπου. Καθόταν στὸ ἴδιο τραπέζι κι ἔπαιζε μαζὶ τους. Καὶ κάθε χρόνο γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ὁμορφο καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀποροῦσαν, γιὰτὶ ἐνῶ ὅλοι ἦταν ἡλιοκαμένοι καὶ μελαχροinoί, αὐτὸ ἦταν

άσπρο και λεπτό σαν από έλεφαντοκόκαλο και τὰ μαλλιά του ἦταν κατάξανθα. Τὰ χείλια του ἦταν και αὐτὰ σαν τὰ πέταλα κόκκινου λουλουδιοῦ και τὰ μάτια του σαν τοὺς μενεξέδες κοντὰ σ' ὀλοκάθαρο ρουάκι, και τὸ σῶμα του σαν τὸ ζουμπούλι σὲ χωράφι ὅπου δὲν πατᾶ θεριστής.

* * *

4: Και ὅμως ἡ ὀμορφιά του τοῦ ἔκαμε κακό, γιατί ἔγινε περήφανο και σκληρό. Τὰ παιδιὰ τοῦ ξυλοκόπου και τ' ἄλλα παιδιὰ τοῦ χωριοῦ τὰ περιφρονοῦσε και ἔλεγε πῶς ἦσαν ἀπὸ ταπεινὴ γενιά, ἐνῶ αὐτὸ ἦταν ἀριστοκράτης, ἀφοῦ ἔπεσε ἀπὸ ἐν' ἀστέρι. "Ἐτσι κατῶρθωσε τὰ παιδιὰ ν' ἀκοῦν τίς προσταγές του και νὰ τὰ φωνάζη σκλάβους του. Δὲ λυπόταν τοὺς τυφλοὺς και τοὺς ἄλλους φτωχοὺς ζητιάνους, παρὰ τοὺς πετοῦσε πέτρες και τοὺς ἔδιωχνε μακριὰ και τοὺς ἔλεγε νὰ ζητιανεύουν ἄλλοῦ τὸ ψωμί τους. "Ἐτσι κανεῖς ἀπ' αὐτοὺς δὲν πῆγινε δεύτερη φορά στο χωριὸ νὰ ζητήση βοήθεια.

Μόνον τὸν ἑαυτὸ του ἀγαποῦσε και τὸ καλοκαίρι, ὅταν δὲ φυσοῦσε ἄνεμος, ἔσκυβε στο πηγάδι πού ἦταν στο περιβόλι τοῦ παπαῦ, και κοίταζε μέσα και καμάρωνε τὸ πρόσωπό του και γελοῦσε ἀπὸ εὐχαρίστηση πού ἦταν τόσο ὀμορφο.

Συχνὰ ὁ ξυλοκόπος και ἡ γυναίκα του τὸ μάλωναν και τοῦ ἔλεγαν: «Ἐμεῖς σὲ λυπηθήκαμε. Γιατί ἐσὺ νὰ εἶσαι σκληρὸς σ' αὐτοὺς πού πρέπει νὰ τοὺς συμπονῆς;» Πολλές φορές ὁ παπάς, γέροντας σεβαστός,

ἔστειλε καὶ τὸν προσκαλοῦσε καὶ προσπαθοῦσε νὰ τοῦ διδάξη τὴν ἀγάπη στὰ ζωντανὰ πλάσματα. «Ἡ μῦγα τοῦ ἔλεγε, πονεῖ. μὴν τῆς κάνης κακό. Τ' ἄγρια πουλιά πού πετοῦν στὸν ἄερα θέλουν τὴν ἐλευθερία τους. Μὴν τὰ πιάνης μὲ τίς παγίδες γιὰ νὰ διασκεδάξης. Ὁ Θεὸς ἔκκαμε τὴ σαύρα καὶ τὸν τυφλοπόντικα ὅλα ἔχουν τὴ θέση τους στὸν κόσμο. Ποιὸς εἶσαι ἐσύ πού σπέρνεις τὴ λύπη στὸν κόσμο τοῦ Θεοῦ;»

Ἄλλὰ τὸ Ἀστερόπαιδο δὲν πρόσεχε στὰ λόγια τοῦ παπαῦ. Γύριζε στὰ παιδιὰ καὶ γινόταν ἀρχηγός τους. Καὶ τὰ παιδιὰ τὸ ἀκολουθοῦσαν γιατί ἦταν ὄμορφο καὶ μπορούσε νὰ χορεύη καὶ νὰ παίζη μελωδικὰ τὴ φλογέρα. Ὅπου πήγαινε τὸ Ἀστερόπαιδο τὸ ἀκολουθοῦσαν καὶ ὅ,τι πρόσταζε νὰ κάνουν τὸ ἔκαναν. Καὶ ἔταν τρυποῦσε μὲ κανένα μυτερὸ καλάμι τὰ θολὰ μάτια τοῦ τυφλοπόντικα, γελοῦσαν. Σ' ὅλα τὸ Ἀστερόπαιδο κυβερνοῦσε κι ἔγιναν καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ σκληρόκαρδα, ὅπως ἦταν κι αὐτό.

*
* *

5. Μιὰ μέρα πέρασε ἀπὸ τὸ χωριὸ μιὰ φτωχὴ ζητιάνα. Τὰ φορέματά της ἦταν ξεσχισμένα καὶ κουρελιασμένα καὶ τὰ πόδια της ματωμένα ἀπὸ τὴν κακοτοπιὰ πού εἶχε περάσει. Ἦταν σὲ πολὺ κακὴ κατάσταση. Ἦταν κουρασμένη καὶ κάθησε κάτω ἀπὸ μιὰ καστανιά νὰ ξεκουραστῆ. Ὅταν ὅμως τὴν εἶδε τὸ Ἀστερόπαιδο, εἶπε στοὺς συντρόφους του: «Κοιτάξτε τὴν ἔλεεινὴ ζητιάνα πού κάθεται κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ ὠραῖο καὶ πράσινο δέντρο. Ἐλᾶτε νὰ τὴν διώξωμε, γιατί εἶναι ἄσχημη καὶ συχαμένη».

Τὴν πλησίασε καὶ ἄρχισε νὰ τῆς πετᾶ πέτρες καὶ νὰ τὴν περιγεῖλᾳ, καὶ αὐτὴ τὸ κοίταζε μὲ τρομαγμένα μάτια, καὶ οὔτε κὰν σάλεψε τὰ μάτια της ἀπὸ πάνω του. Καὶ ὅταν ὁ ξυλοκόπος, πού ἔκοβε ξύλα σ' ἓνα παράπηγμα ἐκεῖ κοντά, εἶδε τί ἔκαμε τὸ Ἀστερόπαιδο, ἔτρεξε, τὸ μάλωσε καὶ τοῦ εἶπε: «Δίχως ἄλλο ἔχεις σκληρὴ καρδιά. Κανένα δὲ λυπᾶσαι. Τί κακὸ σοῦ ἔκαμε ἢ δυστυχισμένη αὐτὴ γυναῖκα, καὶ τῆς φέρνεσαι ἔτσι;»

Τὸ Ἀστερόπαιδο κοκκίνισε ἀπὸ τὸ θυμὸ του, χτύπησε τὸ πόδι του στὴ γῆ, καὶ εἶπε:

«Ποιὸς εἶσαι σύ, καὶ μὲ ρωτᾷς τί κάνω; δὲν εἶμαι γιὸς σου, νὰ κάνω ὅ,τι μοῦ λές».

—«Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ἀπάντησε ὁ ξυλοκόπος ὁμῶς ἐγὼ σὲ λυπήθηκα, ὅταν σὲ βρῆκα στὸ δάσος».

Ἦταν ἡ ζητιάνα ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια, ἔβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνή, κι ἔπεσε κάτω λιπόθυμη. Ὁ ξυλοκόπος τὴν κουβάλησε στὸ σπίτι του, καὶ ἡ γυναῖκα του τὴν περιποιήθηκε. Ὅταν συνῆρθε ἀπὸ τὴ λιποθυμία, τῆς ἔβαλαν μπροστά της κρέας καὶ κρασί καὶ τὴν παρακίνησαν νὰ φάη, ὅσο θέλει.

Αὐτὴ ὁμῶς δὲ θέλησε οὔτε νὰ φάη, οὔτε νὰ πιῇ, ἀλλὰ εἶπε στὸν ξυλοκόπο: «Δὲν εἶπες, ὅτι τὸ παιδί αὐτὸ τὸ βρῆκες στὸ δάσος; Δέκα χρόνια δὲν πέρασαν ἀπὸ τότε πού τὸ βρῆκες ὡς τὰ σήμερα;»

Καὶ ὁ ξυλοκόπος ἀπάντησε: «Ναί, σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ δάσος τὸ βρῆκα, κι εἶναι δέκα χρόνια ἀπὸ τότε».

—«Καὶ τί σημάδι βρῆκες ἄπάνω του; φώναξε δὲν εἶχε στὸ λαιμό του μιὰν ἀλυσίδα ἀπὸ κεχριμπάρι; Δὲν ἦταν τυλιγμένο μέσα σὲ χρυσοῦφαντο φόρεμα κεντημένο μὲ ἀστέρια;»

—«Ναί, ἀπάντησε ὁ ξυλοκόπος. Ἔτσι τὸ βρῆκα, ὅπως τὸ λές». Καὶ πῆρε τὸ φόρεμα, καὶ τὴν ἀλυσίδα, ἀπὸ τὸ ἐρμάρι ὅπου ἦταν κρυμμένα, καὶ τῆς τὰ ἔδειξε.

Καὶ ὅταν τὰ εἶδε, ἔκλαψε ἀπὸ χαρὰ, καὶ εἶπε: «Εἶναι ὁ μικρὸς μου γιός, ποῦ ἔχασα στὸ δάσος. Σὲ παρακαλῶ, στείλε μού τον γρήγορα, γιατί τριγύρισα ὅλον τὸν κόσμον γιὰ νὰ τὸν βρῶ»

* * *

Ὁ Ἄσπερόπαιδο καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ πῆγαν καὶ φώναξαν τὸ Ἄσπερόπαιδο, καὶ τοῦ εἶπαν: «Πήγαινε στὸ σπίτι καὶ ἐκεῖ θὰ βρῆς τὴ μητέρα σου ποῦ σὲ περιμένει».

Ἐτρεξε μέσα γεμάτος ἀπορία καὶ χαρὰ.

Ὅταν ὅμως εἶδε ποιά τὸν περίμενε, γέλασε μὲ περιφρόνηση καὶ εἶπε: «Μπά, ποῦ εἶναι ἡ μητέρα μου; Δὲ βλέπω κανέναν ἐδῶ, παρὰ αὐτὴ τὴν ἐλεεινὴ ζητιάννα».

Καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ ἀπάντησε.—«Ἐγὼ εἶμαι ἡ μητέρα σου».

—«Εἶσαι τρελή, φώναζε τὸ Ἄσπερόπαιδο, θυμωμένο. Δὲν εἶμαι γιός σου, γιατί ἐσὺ εἶσαι ζητιάννα καὶ ἄσχημη καὶ κουρελιάρα. Φύγ' ἀπ' ἐδῶ, καὶ νὰ μὴ ξαναἰδῶ τὸ συχαμερό σου πρόσωπο».

—«Μὰ εἶσαι ἀληθινὰ τὸ παιδί μου» φώναζε, καὶ γονάτισε μπρὸς τοῦ καὶ τοῦ ἄπλωσε τὰ χέρια. «Οἱ ληστές σὲ ἔκλεψαν καὶ σὲ ἄφησαν ἐκεῖ νὰ πεθάνης, μурμούρισε. Ἐγὼ ὅμως σὲ γνῶρισα, ὅταν σὲ εἶδα καὶ τὰ σημάδια τὰ γνῶρισα, τὸ φόρεμα τὸ χρυσοῦφασμένο

και την αλυσίδα την κεκριμπαρένια. Σε παρακαλώ, παιδί μου, έλα μαζί μου. "Όλον τον κόσμο τον έγύρισα για να σε βρω "Έλα μαζί μου, παιδί μου, γιατί έχω ανάγκη από την αγάπη σου».

'Αλλά το 'Αστερόπαιδο δεν κινήθηκε από τη θέση του. Τέλος της μίλησε και η φωνή του ήταν σκληρή και τραχιά: «'Αν αληθινά είσαι μητέρα μου, είπε, καλύτερα θα έκανες να μην έρχόσουν ποτέ να με ντροπιάσης, αφού εγώ νόμιζα πως ήμουν το παιδί κάποιου άστρου, και όχι το παιδί μιās ζητιάνας, όπως με βεβαιώνεις ότι είμαι. Γι' αυτό φύγε, και να μη σε ξανακιάδω ποτέ πιά».

—«'Οϊμέ, παιδάκι μου!» φώναξε. «Δε θα με φιλήσης πριν φύγω: 'Υπόφερα τόσα για να σε βρω».

—«'Οχι, είπε το 'Αστερόπαιδο· είσαι τόσο συχαμερή, που θα είχα καλύτερα να φιλήσω καμιά οχιά ή κανένα βάτραχο, παρά έσένα».

Και η γυναίκα σηκώθηκε κι έφυγε προς το δάσος με μάτια δακρυσμένα, και όταν το 'Αστερόπαιδο είδε πως είχε φύγει, χάρηκε πολύ, και έτρεξε πίσω στ' άλλα παιδιά, για να παίξη μαζί τους.

*
* *

7. "Όταν όμως το είδαν να έρχεται, το περιέλασαν και είπαν: «Καλέ, εσύ είσαι έλεεινός σαν το βάτραχο, και συχαμερός σαν την οχιά. Φύγε από δω, δε σε θέλουμε να παίζης μαζί μας». Και τον έδιωξαν από το περιβόλι.

Και το 'Αστερόπαιδο θύμωσε και είπε από μέσα

του: «Τί μοῦ φλυαροῦν; Θά πάω στό πηγάδι, θά κοιτάξω στό νερό καί θά μοῦ εἰπῆ τί ὠραῖο πού εἶμαι».

Πῆγε στό πηγάδι, καί κοίταξε στό νερό, καί ὦ! τὸ πρόσωπό του ἦταν σάν τὸ πρόσωπο τοῦ βατράχου. καί τὸ σῶμα του σκεπασμένο μὲ φολίδες σάν τῆς ὀχιᾶς.

Ἔπεσε καταγῆς στό γρασίδι, κι ἔκλαψε καί εἶπε μέσα του: «Δίχως ἄλλο αὐτὰ τὰ ἔπαθα γιατί ἀπαρνήθηκα τὴ μητέρα μου, καί τὴν ἔδιωξα, καί φάνηκα περήφανος καί σκληρὸς σ' αὐτή. Τώρα κι ἐγώ, θά πάω νὰ τὴ ζητήσω σ' ὅλο τὸν κόσμο. καί δὲ θά ἡσυχάσω ὥσπου νὰ τὴ βρῶ».

Καί ἡ μικρὴ κόρη τοῦ ξυλοκόπου πῆγε κοντά του, ἔβαλε τὸ χέρι τῆς στὸν ὄμο του, καί εἶπε: «Τί πειράζει, ἂν δὲν εἶσαι πιά ὠραῖος; μεῖνε μαζὶ μας».

Καί αὐτὸς τῆς εἶπε: «Ὅχι, φέρθηκα σκληρὸς στὴ μητέρα μου καί γιὰ τιμωρία μὲ βρῆκε τὸ κακό. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φύγω, καί νὰ γυρίσω ὅλο τὸν κόσμο, ὥσπου νὰ τὴ βρῶ γιὰ νὰ μὲ συχωρέση».

Καί ἔτρεξε στό δάσος, καί φώναζε στὴ μητέρα του νὰ γυρίση πίσω, ἀλλὰ καμιὰν ἀπάντηση δὲν ἔλαβε. Ὅλη τὴν ἡμέρα τὴ φώναζε, καί ὅταν ἔπεσε ὁ ἥλιος, πλάγιασε ἐπάνω σ' ἓνα στρῶμα ἀπὸ φύλλα· μὰ τὰ πουλιά καί τὰ ζῶα ἔφευγαν μακριά του, γιατί θυμήθηκαν πόσο ἦταν σκληρό, κι ἔμεινε μόνο μαζὶ μὲ τὸ βάτραχο πού τὸν κοίταζε, καί τὴν ὀχιὰ πού σερνόταν κοντά του.

*
* *

8. Τὸ πρῶτὸ σηκώθηκε, ἔκοψε μερικοὺς πικροὺς καρπούς ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τοὺς ἔφαγε, ἔπειτα ἄρχισε νὰ περπατᾷ στὸ μεγάλο δάσος, κλαίοντας πικρά. Καὶ ὅποιον συναντοῦσε, τὸν ρωτοῦσε μήπως ἔτυχε νὰ ἰδῇ τὴ μητέρα του.

Εἶπε στὸν τυφλοπόντικα: «Ἐσύ, μπορεῖς νὰ πᾶς κάτω στὴ γῆ. Πέ μου, μήπως εἶναι ἐκεῖ ἡ μητέρα μου;»

Καὶ ὁ τυφλοπόντικας ἀπάντησε: «Ἐσύ, μοῦ ἔβγαλες τὰ μάτια. Πῶς θέλεις νὰ τὸ ξέρω;»

Εἶπε στὸ φλῶρο: «Ἐσύ, μπορεῖς νὰ πετᾷς ἀπάνω ἀπὸ τὰ δέντρα, καὶ νὰ ἰδῆς τὸν κόσμον. Πέ μου βλέπεις πουθενὰ τὴ μητέρα μου;»

Καὶ ὁ φλῶρος ἀπάντησε: «Μοῦ ἔκοψες τὰ φτερά μου γιὰ νὰ διασκεδάσης, μὲ τί νὰ πετάξω;»

Καὶ εἶπε στὸ μικρὸ σκίουρο πὺ ζοῦσε μοναχὸς ἀπάνω στὸ ἔλατο: «Ποῦ εἶναι ἡ μητέρα μου;» Καὶ ὁ σκίουρος ἀπάντησε: «Σκοτώσες τὴ μάνα μου. Ζητεῖς τὴ δική σου γιὰ νὰ τὴ σκοτώσης κι αὐτή;»

Καὶ τὸ Ἄστερόπαιδο ἔκλαψε, κι ἔσκυψε τὸ κεφάλι του, καὶ ζήτησε συγγνώμη ἀπὸ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, κι ἔξακολούθησε τὸ δρόμο του, στὸ δάσος γιὰ νὰ βρῇ τὴ ζητιάνα. Τὴν τρίτη μέρα ἔφτασε στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ δάσους, καὶ κατέβηκε στὴν πεδιάδα. Κι ὅταν περνοῦσε ἀπὸ χωριά, τὰ παιδιά τὸν περιγελοῦσαν, καὶ τοῦ πετοῦσαν πέτρες, κι οἱ χωρικοὶ δὲν τὸν ἄφηναν νὰ κοιμηθῇ οὔτε στὶς ἀποθῆκες, γιὰ νὰ μὴ κολλήση ἀρρώστεια τὸ σιτάρι. Τόσο ἦταν συχαμερό. Καὶ οἱ ἐργάτες ἀκόμη τὸν ἐδιωχναν, καὶ κανεὶς δὲν τὸν λυπόταν. Οὔτε μπόρεσε νὰ μάθῃ πουθενὰ τίποτε γιὰ τὴ ζητιάνα, τὴ μητέρα του. Ἔτσι τρία χρόνια γύριζε τὸν

κόσμο, καὶ συχνὰ τοῦ φαινόταν ὅτι τὴν ἔβλεπε στὸ δρόμο μπροστά του. Καὶ τὴ φώναζε κι ἔτρεχε ἀπὸ πίσω της, ὥσπου τὰ πόδια του μάτωναν ἀπὸ τὶς μυτερὲς πέτρες.

Ἄλλὰ νὰ τὴν φτάση δὲν μπορούῖσε. Κι ὅσους ἀπαντούσε στὸ δρόμο, τοῦ ἔλεγαν ὅτι δὲν τὴν εἶχαν ἰδῆ ποτέ τους, οὔτε αὐτὴ, οὔτε καμιὰν ἄλλη καὶ γελοῦσαν μὲ τὸν πόνο του.

Τρία ὀλόκληρα χρόνια γύριζε τὸν κόσμο, μὰ δὲ βρῆκε οὔτε ἀγάπη, οὔτε καλωσύνη, οὔτε οἶκτο.

Καὶ ὁ κόσμος ἦταν ὅπως ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος, τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν περήφανος.

* * *

9. Ἐνα βράδῳ, ἔφτασε στὴν πύλη μιᾶς πόλης μὲ κάστρο, ποὺ βρισκόταν κοντὰ σ' ἓνα ποτάμι, καὶ κουρασμένος μὲ πόδια πληγωμένα καθὼς ἦταν, θέλησε νὰ μπῆ μέσα. Οἱ στρατιῶτες ὅμως ποὺ ἦταν σκοποί, ἔβαλαν τὶς λόγχες τους μπροστὰ καὶ τοῦ εἶπαν μὲ τραχύτητα:

«Τί δουλειὰ ἔχεις μέσα στὴν πόλη;»

—«Ζητῶ τὴ μητέρα μου, ἀπάντησε, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ περάσω, γιατί μπορεῖ νὰ εἶναι σ' αὐτὴ τὴν πόλη».

Ἄλλὰ τὸν περιγέλασαν, καὶ ὁ ἓνας ποὺ εἶχε μιὰ μαύρη γενειάδα, ἔβαλε κάτω τὴν ἀσπίδα του καὶ φώναξε: «Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἡ μητέρα σου δὲ θὰ χαρῆ νὰ σε ἰδῆ, γιατί εἶσαι πιὸ ἄσχημος καὶ ἀπὸ τὸ βάτραχο ποὺ εἶναι στὸ βάλτο, καὶ ἀπὸ τὴν ὀχιά. Φύγε, φύγε ἀπὸ

ἔδῶ. Ἡ μητέρα σου δὲν κατοικεῖ σ' αὐτὴ τὴν πόλην».

Καὶ ἓνας ἄλλος, ποὺ κρατοῦσε μιὰ κίτρινη σημαία στὸ χέρι, τοῦ εἶπε: «Ποιὰ εἶναι ἡ μητέρα σου, καὶ γιατί τὴν ζητᾶς;».

Καὶ ἀπάντησε: «Ἡ μητέρα μου εἶναι ζητιάνα σὰν καὶ μένα, τῆς φέρθηκα ἄσχημα. καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ περάσω, γιὰ νὰ τῆς ζητήσω συχώρεση, ἂν τυχὸν βρῖσκεται σ' αὐτὴ τὴν πόλην». Ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησαν καὶ τὸν τρύπησαν μὲ τὰ σπαθιά τους.

Ἐκεῖ ποὺ ἔφευγε κλαίοντας, κάποιος ποὺ εἶχε πανοπλία στολισμένη μὲ χρυσομένα λουλούδια, καὶ μιὰ περικεφαλαία μ' ἓνα λιοντάρι φτερωτὸ πλαγιασμένο στὴν κορυφή, πλησίασε καὶ ρώτησε τοὺς στρατιῶτες, ποῖος εἶχε ζητήσει νὰ μπῆ μέσα. Καὶ τοῦ εἶπαν. «Ἐνας ζητιάνος, παιδί κάποιας ζητιάνας καὶ τὸ διώξαμε».

—«Ὅχι, φώναξε κεῖνος καὶ γέλασε· νὰ τὸ πουλήσωμε καλύτερα τὸ συγαμερὸ αὐτὸ πλάσμα σκλάβο, γιὰ ἓνα ποτήρι γλυκὸ κρασί».

Ἐνας γέρος ἄνθρωπος μὲ ἄσχημο πρόσωπο, ποὺ περνοῦσε ἀπὸ κεῖ φώναξε καὶ εἶπε: «Τὸ ἀγοράζω ἐγὼ σ' αὐτὴ τὴν τιμὴ». Καὶ ὅταν πλήρωσε ὅσα τοῦ ζήτησαν, πῆρε τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ τὸ ὠδήγησε στὴν πόλη.

Ἀφοῦ πέρασαν ἀπὸ πολλοὺς δρόμους, ἔφτασαν σὲ μιὰ μικρὴ πόρτα ποὺ ἦταν σ' ἓναν τοῖχο σκεπασμένο μὲ μιὰ ροδιά. Ὁ γέρος ἄγγισε τὴν πόρτα μὲ ἓνα δαχτυλίδι, καὶ ἡ πόρτα ἀνοιξε. Κατέβηκαν ἔπειτα πέντε σκαλοπάτια προὐντζινα κι ἔφτασαν σ' ἓνα περιβόλι γεμᾶτο ἀπὸ παπαροῦνες καὶ πράσινα πῆλινα λαγῆνια.

Τότε ὁ γέρος ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σαρίκι του ἓνα μαντί-

λι μεταξωτό, ἔδεσε τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ ἔσπρωξε μπροστά του. "Όταν τοῦ ἔβγαλε τὸ μαντίλι, τὸ Ἄστερόπαιδο εἶδε πὼς ἦταν μέσα σὲ μιὰ φυλακή, φωτισμένη ἀπὸ ἓνα φανάρι.

Ὁ γέρος τοῦ ἔβαλε μπροστά του ἓνα πιάτο μὲ λίγο μουχλιασμένο ψωμί, καὶ τοῦ εἶπε: «Φάε» καὶ ἓνα ποτήρι γλυκὸ νερό, καὶ τοῦ εἶπε: «Πιέ». Καὶ ὅταν ἔφαγε καὶ ἤπιε, ὁ γέρος ἔφυγε, ἀφοῦ κλείδωσε καλὰ τὴν πόρτα καὶ τὴν στερέωσε μὲ μιὰ σιδερένια ἀλυσίδα.

* * *

10. Τὴν ἄλλη μέρα, ὁ γέρος ποῦ ἦταν μάγος, ἦρθε πάλι καὶ τοῦ εἶπε ἀγριεμένος: «Σ' ἓνα δάσος ποῦ βρίσκεται κοντὰ στὴν πόλη, αὐτὴ, εἶναι τρία νομίσματα χρυσά. Τὸ ἓνα ἀπὸ ἄσπρο χρυσάφι, τὸ ἄλλο ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι, καὶ τὸ χρυσάφι τοῦ τελευταίου εἶναι κόκκινο. Σήμερα θὰ μοῦ φέρης τὸ νόμισμα ἀπὸ τὸ ἄσπρο χρυσάφι. Ἄν δὲν τὸ φέρης, θὰ σοῦ δώσω ἑκατὸ καμτσικιές. Φύγε γρήγορα, καὶ μόλις πέση ὁ ἥλιος θὰ σὲ περιμένω στὴν πόρτα τοῦ περιβολιοῦ. Πρόσεξε νὰ μοῦ φέρης τὸ ἄσπρο χρυσάφι, ἀλλιῶς θὰ τὴν ἔχης ἄσχημα, γιατί εἶσαι σκλάβος μου, σὲ ἀγόρασα γιὰ ἓνα ποτήρι κρασί». Καὶ ἔδεσε τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ μεταξωτό μαντίλι, τὸ πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ ἀπὸ τὸ περιβόλι μὲ τὶς παπαροῦνες καὶ τὰ πέντε προυντζίνα σκαλοπάτια.

Ἄνοιξε τὴν πόρτα μὲ τὸ δαχτυλίδι του, καὶ τὸ ἔβγαλε στὸ δρόμο.

Τὸ Ἄστερόπαιδο βγῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ

κάστρου κι έφτασε στο δάσος πού τοῦ εἶχε πει ὁ μάγος.

Τὸ δάσος αὐτὸ φαινόταν πολὺ ὠραῖο ἀπ' ἔξω, καὶ γεμάτο ἀπὸ πουλιὰ πού κελαηδοῦσαν καὶ ἀπὸ λουλούδια μυρουδάτα, καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο μπῆκε μέσα εὐχαριστημένο. Ἀλλὰ δὲν ὠφελήθηκε τίποτε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά του, γιατί ἔπαι ἀν πῆγαινε, ἀγριόβατα καὶ ἀγκάθια ξεφύτρωναν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ τσουκνίδες τὸ τσιμποῦσαν τόσο, πού δὲν ἤξερε πιά τί νὰ πῆ καὶ τί νὰ κάμῃ. Οὔτε μποροῦσε νὰ βρῆ πουθενὰ τὸ ἄσπρο χρυσὸ νόμισμα πού τοῦ εἶχε εἰπῆ ὁ μάγος ἀν κι ἔφαχε ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ μεσημέρι, καὶ ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ βράδυ. Κοντὰ νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος προχώρησε πρὸς τὴν πόλη, κι ἔκλαιε πικρά, γιατί ἤξερε ποιά τύχη τὸν περίμενε.

Ὅταν ἔφτασε στὸ τέλος τοῦ δάσους, ἄκουσε ἀπὸ ἓνα θάμνο μιὰ φωνή πού φανέρωνε πὼς κάποιος πο-νοῦσε.

Λησιμόνησε ἀμέσως τὴ θλίψη του, γύρισε πίσω, καὶ εἶδε ἓνα μικρὸ λαγὸ, πιασμένο σὲ μιὰ παγίδα πού τὴν εἶχε στήσει κάποιος κυνηγός. Τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε, τὸν ἐλευθέρωσε, καὶ τοῦ εἶπε: «Εἶμαι ἐγὼ σκλάβος, ἀλλὰ μπορῶ νὰ σὲ λευθερώσω». Καὶ ὁ λαγὸς τοῦ ἀπάντησε καὶ τοῦ εἶπε: «Ναί, μοῦ χάρισε τὴ λευθερία μου, τί θέλεις τώρα ἀπὸ μέ»;

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο τοῦ εἶπε: «Γυρεύω ἓνα νόμισμα ἀπὸ ἄσπρο χρυσάφι, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ βρῶ πουθενά».

—«Ἐλα μαζί μου, εἶπε ὁ λαγός, καὶ θὰ σοῦ τὸ δείξω, γιατί ξέρω ποῦ εἶναι κρυμμένο καὶ γιὰ ποιὸ σκοπὸ».

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο πῆγε μὲ τὸ λαγὸ, καὶ νά!

Μέλισσα

στήν κουφάλα μιᾶς μεγάλης βελανιδιάς εἶδε τὸ ἄσπρο χρυσὸ νόμισμα ποῦ ζητοῦσε. Καταχαρούμενο τὸ ἄρπαξε καὶ εἶπε στὸ λαγὸ: «Τὴν καλωσύνη ποῦ σοῦ ἔδειξα χίλιες φορές μοῦ τὴν πλήρωσες».

—«Ὁχι. ἀπάντησε ὁ λαγός, ἀλλὰ ὅπως μοῦ φέρθηκες, ἔτσι σοῦ φέρθηκα κι ἐγώ». Καὶ ἔφυγε γρήγορα, γρήγορα, ἐνῶ τὸ Ἀστερόπαιδο προχώρησε πρὸς τὴν πόλη

* * *

11. Στὴν πύλη καθόταν ἓνας λεπρός. Τὸ πρόσωπό του ἦταν σκεπασμένο μὲ ἓνα σταχτι πανί μές' ἀπὸ δυὸ τρύπες τὰ μάτια του ἔλαμπαν σὰν ἀναμμένα κάρβουνα. Καὶ ὅταν εἶδε τὸ Ἀστερόπαιδο νὰ ἔρχεται, τοῦ φώναξε:

«Δῶσε μου χρήματα, εἶδεμὴ θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πείνα. Γιατὶ μ' ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν πόλη καὶ κανεὶς δὲ μὲ λυπᾶται».

—«Ἀλίμονο! φώναξε τὸ Ἀστερόπαιδο. Δὲν ἔχω παρὰ ἓνα νόμισμα στὸ δισάκκι μου, καὶ ἂν δὲν τὸ πάω στὸν ἀφέντη μου, θὰ μὲ δειρή, γιατί μ' ἔχει σκλάβο του».

Ὁ λεπρὸς ὅμως τὸ παρακλοῦσε τόσο ποῦ τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε, καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ ἄσπρο νόμισμα. Κι ὅταν ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ μάγου, αὐτὸς τοῦ ἄνοιξε, τὸ ἔβαλε μέσα καὶ τοῦ εἶπε: «Ἔχεις τὸ νόμισμα ἀπὸ ἄσπρο χρυσάφι;» Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπάντησε: «Δὲν τὸ ἔχω». Ὁ μάγος ὤρμησε κατὰ πάνω του, καὶ τὸ ἔδειρε, καὶ τοῦ ἔβαλε μπροστά του ἓνα ἄδειο πιάτο, καὶ τοῦ εἶπε: «Φάε», καὶ ἓνα ἄδειο

ποτήρι, και τοῦ εἶπε «Πιέ» και τὸ ἔρριξε πάλι στὴ φυλακῆ.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ μάγος ἦρθε και τοῦ εἶπε: «Ἄν σήμερα δὲ μοῦ φέρης τὸ νόμισμα ἀπὸ τὸ κίτρινο χρυσάφι, θὰ σὲ κρατήσω δίχως ἄλλο ὅλη σου τὴ ζωὴ σκλάβο μου, και θὰ σοῦ δώσω τριακόσιες καμτσικιές».

Τὸ Ἄστερόπαιδο πῆγε στὸ δάσος, και ὅλη τὴν ἡμέρα ζητοῦσε τὸ νόμισμα, ἀλλὰ δὲν μπορούσε νὰ τὸ βρῆ πουθενά. «Ὅταν ἔπεσε ὁ ἥλιος, κάθησε χάμω, και ἄρχισε νὰ κλαίη, και κεῖ πού ἔκλαιε ὁ μικρὸς λαγὸς πού εἶχε σώσει πῆγε κοντά του

Και τοῦ εἶπε: «Γιατί κλαῖς; Και τί ζητᾶς στὸ δάσος;»

Και τὸ Ἄστερόπαιδο ἀπάντησε: «Γυρεύω ἓνα νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι πού εἶναι κρυμμένο ἐδῶ και ἂν δὲν τὸ βρῶ, ὁ ἀφέντης μου θὰ μὲ δειρῆ, και θὰ μὲ κρατήσῃ γιὰ πάντα σκλάβο του».

— «Ἀκολούθησέ με», φώναξε ὁ λαγός, και ἔτρεξε στὸ δάσος, κι ἔφτασε σ' ἓνα λάκκο νερό. Στὸ βάθος τοῦ λάκκου βρισκόταν τὸ κίτρινο χρυσαφένιο νόμισμα

— «Πῶς θὰ σ' εὐχαριστήσω, εἶπε τὸ Ἄστερόπαιδο εἶναι ἡ δεύτερη φορά πού μὲ βοηθεῖς».

— «Ὅχι, σὺ πρῶτος μὲ λυπήθηκες», εἶπε ὁ λαγός, και ἔφυγε γρήγορα γρήγορα.

Τὸ Ἄστερόπαιδο πῆρε

τὸ νόμισμα, τὸ ἔβαλε στὸ δισάκι του, καὶ προχώρησε γρήγορα πρὸς τὴν πόλη.

Ὁ λεπρὸς ὅμως τὸ εἶδε νὰ ἔρχεται καὶ ἔτρεξε κοντά του. Γονάτισε μπροστά του, καὶ φώναξε. «Δῶσε μου λίγα χρήματα, ἀλλιῶς θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πείνα».

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο τοῦ εἶπε: «Δὲν ἔχω στὸ δισάκι μου παρὰ ἓνα νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι, καὶ ἂν δὲν τὸ φέρω στὸν ἀφέντη μου, θὰ μὲ δείρη καὶ θὰ μὲ κρατήσῃ γιὰ πάντα σκλάβο του».

Ὁ λεπρὸς ὅμως τὸ παρακάλεσε τόσο πού τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυπήθηκε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ νόμισμα ἀπὸ τὸ κίτρινο χρυσάφι.

Ὅταν ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ μάγου, αὐτὸς τοῦ ἀνοιξε, τὸ ἔβαλε μέσα καὶ τοῦ εἶπε:

«Ἐχεις τὸ νόμισμα ἀπὸ κίτρινο χρυσάφι;» Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο τοῦ εἶπε: «Δὲν τὸ ἔχω». Ὁ μάγος ὤρμησε κατὰ πάνω του, καὶ τὸ ἔδειρε, τὸ ἔδεσε μὲ ἀλυσίδες καὶ τὸ ἔρριξε πάλι στὴ φυλακὴ.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ μάγος ἦρθε καὶ τοῦ εἶπε: «Ἄν σήμερα μοῦ φέρῃς τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, θὰ σ' ἀφήσω ἐλεύθερο καὶ ἂν δὲν τὸ φέρῃς δίχως ἄλλο θὰ σὲ σκοτώσω».

Τὸ Ἀστερόπαιδο πῆγε στὸ δάσος καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα ζητοῦσε νὰ βρῆ τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, ἀλλὰ πουθενὰ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βρῆ. Τὸ βράδυ κάθησε χάμω κι ἔκλαψε, καὶ κεῖ πού ἔκλαιγε πῆγε ὁ μικρὸς λαγὸς κοντά του καὶ τοῦ εἶπε: «Τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι πού ζητεῖς, εἶναι μέσα σ' αὐτὴν τὴ σπηλιά...»

— «Πῶς νὰ στα πληρώσω; εἶπε τὸ Ἀστερόπαιδο, εἶναι ἡ τρίτη φορὰ πού μ' ἔσωσες».

—«Όχι, σὺ πρῶτος μὲ λυπήθηκες», εἶπε ὁ λαγός
κι ἔφυγε γρήγορα, γρήγορα.

Τὸ Ἀστερόπαιδο μπῆκε στὴ σπηλιά καὶ στὴν πιὸ
ἀπόμακρη γωνιά βρῆκε τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυ-
σάφι. Τὸ ἔβαλε στὸ δισάκκι του καὶ προχώρησε πρὸς
τὴν πόλη.

*
* *

12. Ὁ λεπρὸς ὅταν τὸ εἶδε νὰ ἔρχεται, σταμά-
τησε στὴ μέση τοῦ δρόμου, τὸ φώναξε καὶ τοῦ εἶπε:
« Δῶσε μου τὸ νόμισμα ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι, ἀλ-
λιῶς θὰ πεθάνω». Καὶ πάλι τὸ Ἀστερόπαιδο τὸν λυ-
πήθηκε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ νόμισμα καὶ τοῦ εἶπε: «Τὸ
χρειάζεσαι πιὸ πολὺ ἐσὺ ἀπὸ μένα». Ἡ καρδιά του δ-
μως ἦταν βαριά, γιατί ἤξερε ποιά τύχη τὸν περίμενε.

Ὅμως καθὼς περνοῦσε ἀπὸ τὴν πύλη, οἱ
σκοποὶ ἔγειραν τὰ κεφάλια καὶ τὸ προσκυνοῦσαν καὶ
ἔλεγαν: «Τί ὠραῖος πού εἶναι ὁ κύριός μας» καὶ πλῆ-
θος κόσμου τὸ ἀκολουθοῦσε καὶ φώναζε: «Δίχως ἄλλο
δὲν ὑπάρχει ὠραιότερος στὸν κόσμου», καὶ τὸ Ἀστερό-
παιδο ἔκλαψε καὶ εἶπε ἀπὸ μέσα του: «Μὲ περι-
γελοῦν». Ἀλλὰ τόσος ἦταν ὁ κόσμος, πού ἔχασε τὸ
δρόμο του, καὶ βρέθηκε σὲ μία μεγάλη πλατεῖα, ὅπου
ἦταν τὸ παλάτι ἐνὸς βασιλέα.

Ἡ πύλη τοῦ παλατιοῦ ἀνοιξε, καὶ οἱ παπάδες καὶ
οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς πολιτείας ἔτρεξαν νὰ τὸ
προαπαντήσουν καὶ νὰ τὸ προσκυνήσουν καὶ εἶπαν:
«Εἶσαι ὁ κύριός μας πού περιμέναμε, εἶσαι ὁ γιὸς τοῦ
βασιλιᾶ μας».

Καὶ τὸ Ἀστερόπαιδο ἀπάντησε καὶ εἶπε: «Δὲν

εἶμαι γιὸς βασιλέα, ἀλλὰ τὸ παιδί μιᾶς φτωχῆς ζητιάνας. Ἐγὼ ὠραῖος, πὺ ἔχω πρόσωπο βατράχου;»

Τότε κείνος πὺ εἶχε πανοπλία στολισμένη μὲ χρυσὰ λουλούδια καὶ περικεφαλαία μὲ ἓνα φτερωτὸ λιοντάρι, πλαγιασμένο στὴν κορυφή της, σήκωσε μίαν ἀσπίδα, καὶ φώναξε: «Γιὰ ἰδέε, κύριε, δὲν εἶσαι ὠραῖος;»

Τὸ Ἀστερόπαιδο κοίταξε μέσα, καὶ ὦ! τὸ πρόσωπό του ἦταν ὅπως ἄλλοτε. Ἡ ὁμορφιά του εἶχε γυρίσει ὅλη, καὶ ἔβλεπε μέσα στὰ μάτια του, κάτι πὺ δὲν εἶχε ἄλλοτε.

* * *

13. Ὅλοι τότε γονάτισαν καὶ εἶπαν: «Ἀπὸ τὸν παλιὸ καιρὸ ἔχομε τὴν προφητεία πὺ σήμερα θὰ ἐρχόταν αὐτός, πὺ θὰ μᾶς κυβερνήσῃ. Ἄς πάρῃ λοιπὸν ὁ ἀφέντης μας κὺτὸ τὸ στέμμα καὶ τὸ σκῆπτρο, καὶ ἄς εἶναι βασιλέας μας, δικαίος καὶ φιλόανθρωπος».

Αὐτὸς ὅμως τοὺς εἶπε: «Δὲν εἶμαι ἄξιος, γιατί ἀπαρνήθηκα τὴ μητέρα πὺ μὲ γέννησε, οὔτε μπορῶ να ἡσυχάσω πρὶν τὴ βρῶ καὶ μὲ συχωρέσῃ. Σᾶς παρακαλῶ, ἀφῆστε με νὰ φύγω, γιατί πρέπει νὰ γυρισω ὅλο τὸν κόσμον». Καὶ κεῖ πὺ μιλοῦσε γυρίζει τὸ κεφάλι του στὸ δρόμο καὶ νά! μέσα στὸν κόσμον, πὺ μαζευτόταν πολὺς γύρω στοὺς στρατιῶτες, βλέπει τὴ ζητιάνα, τὴ μητέρα του, καὶ κοντὰ της, τὸ λεπρὸ πὺ στεκόταν στὸ δρόμον.

Ἐτρεξε ἀπάνου της γονάτισε καὶ φίλησε τίς πληγές πὺ εἶχαν τὰ πόδια τῆς μητέρας του, καὶ τὰ ἔβρεξε μὲ τὰ δάκρυά του.

Ἐγειρε τὸ κεφάλι του στὴ σκόνῃ, καὶ μὲ λυγμοὺς ποὺ φανέρωναν πῶς ἡ καρδιά του μπορούσε νὰ σπάσῃ, τῆς λέει:

«Μητέρα, σ' ἀπαρνήθηκα, ὅταν ἤμουν περὶφανος, δέξου με τώρα τὸ ταπεινὸ παιδί σου. Μητέρα, σοῦ ἔδειξα μῖσος, σέ παρακαλῶ, δεῖξε μου σὺ ἀγάπη. Μητέρα, σέ ἔδιωξα, δέξου τώρα σύ, τὸ παιδί σου». Ἄλλὰ ἡ ζητιάνα δὲν τοῦ ἀπάντησε.

Γόττε ἀπλωσε τὰ χέρια του, ἀγκάλιασε τὰ ἄσπρα πόδια τοῦ λεπροῦ ποὺ ἦταν ἐκεῖ καὶ εἶπε: «Τρεῖς φορές σέ λυπήθηκα. Πέ στὴ μητέρα μου νὰ μοῦ μιλήσῃ μιὰ φορά».

Ὁ λεπρὸς ὅμως δὲν τοῦ ἀπάντησε.

Ἐκλαψε πάλι καὶ εἶπε: «Μητέρα, δὲν μπορῶ πιά νὰ ὑποφέρω ἔτσι. Συχώρεσέ με, καὶ ἄφησέ με νὰ γυρίσω στὸ δάσος». Καὶ ἡ ζητιάνα ἔβαλε τὸ χέρι της στὸ κεφάλι του, καὶ τοῦ εἶπε: «Σήκω».

Καὶ αὐτὸ σηκώθηκε, καὶ τοὺς κοίταξε καὶ νά! ἦταν ὁ βασιλέας καὶ ἡ βασίλισσα.

Καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ εἶπε: «Νά ὁ πατέρας σου ποὺ τὸν βόηθησες».

Καὶ ὁ βασιλέας εἶπε: «Νά ἡ μητέρα σου, ποὺ ἐπλυνε τὰ πόδια της μὲ τὰ δάκρυά σου». Καὶ τὸν ἀγκάλιασαν καὶ τὸν φίλησαν, καὶ τὸν ἔφεραν στὸ παλάτι, καὶ τὸν ἔντυσαν μὲ ὠραῖα φορέματα, καὶ ἔβαλαν τὸ στέμμα στὸ κεφάλι του, καὶ τὸ σκῆπτρο στὸ χέρι του, καὶ τὴν πόλῃ ποὺ ἦταν κοντὰ στὸν ποταμὸ, τὴν κυβέρνησε, καὶ ἦταν ὁ ἀφέντης της.

*
* *

14. Δικαιοσύνη και ἔλεος ἔδειχνε πρὸς ὅλους.
Τὸν κακὸ μάγο τὸν ἔδιωξε, καὶ τὸν ξυλοκόπο
καὶ τὴ γυναῖκα του, ἔστειλε πολλὰ πλούσια δῶρα.

Δὲν ἄφηγε κανένα νὰ φέρεται σκληρὰ πρὸς τὰ
ζῶα, σκορποῦσε γύρω του ἀγάπη καὶ καλωσύνη καὶ
στοὺς φτωχοὺς ἔδινε ψωμί, καὶ στοὺς γυμνοὺς ἔδινε
φορέματα, καὶ βασίλευε εἰρήνη καὶ πλοῦτος στὴ χώρα.

Ἄλλὰ δὲν ἐκυβέρνησε πολὺ. Τόσο εἶχε ὑποφέρει
καὶ τόσο σκληρὰ δοκιμάστηκε πὺ ὕστερα ἀπὸ τρία
χρόνια πέθανε.

Ἀληθινὸ παραμῦθι.

Εἴκοσι χρόνια μὲ μισοκοίμιζε τὸ φοβερὸ τὸ λησμοβότανο. Εἴκοσι χρόνια μ' ἔτρωγε σκουλήκι κρυφὸ, τῆς πατρίδας ὁ ἄθνατος πόθος, πού μήτε μιὰ Εὐρώπη δὲ σώνει νὰ τὸν ξεριζώσῃ ὀλότελα.

Στὰ εἴκοσι τὰ χρόνια, τὸ καταπόνεσε ἡ λαχτάρα τὸ λησμοβότανο. Εὐπνήσε ἡ καρδιά μου, ξύπνησ' ὁ νοῦς μου, ὅλα μου ξύπνησαν καὶ πατρίδα ζητοῦσαν.

Παίρνω τὸ βαπόρι, κι ἴσια κατὰ τὰ νησιά μας. Τὰ βρῆκα ὅλα στὸν τόπο τους! Ὅλα γελοῦσαν ἀκόμα καθὼς πού γελοῦσαν τότες πού μὲ κατευόδωναν. Κι ὁ ἥλιος σὰ νάξερε κι αὐτὸς τὸ τί ὑπόφερε ἡ ράχη μου ἐκεῖ ἀπάνω, δὸς του καὶ μοῦ τὴ ζέσταινε, ὥσπου μούδιαζα ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση.

Ὁ καημένος ὁ πλοίαρχος τοῦ μικροῦ βαποριοῦ πού μ' ἔφερνε στὴν πατρίδα μου, μόνο πού δὲν ἔκλαψε σὰν τᾶμαθε ὀλ' αὐτά. Ἦταν βράδυ σὰν ἐφτάσαμε, κι ὥσπου ν' ἀράξῃ τὸ βαποράκι στὸν κόρφο μας, σκοτείνιασε κιόλας. Κι ἔβλεπες πού ἔναβαν ἕνα ἕνα τὰ φῶτα τῶν σπιτιῶν ἀντικρῦ.

« Βάλε τώρα φωτιά, καπετάνιο! »

Πάει ὁ γέρος στὸ κανόνι, μὰ δὲν παίρνει φωτιά! Τρέχει λοιπὸν στὴ σφυρίχτρα καὶ ἀμέσως ἀρχινάει ἓνα βοητὸ πού θαρροῦσες καὶ πετάχτηκε κανένας δράκος ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς, καὶ σφύριζε μισὴ ὥρα δίχως νὰ πάρη ἀναπνοή.

«'Ε, φτάνει καπετάνιο! Τὸ κατάλαβαν. Νά ἡ βάρκα πού ἔρχεται».

Ἦρθε ἡ βάρκα μὲ μερικὰ παλικαράκια χαρούμενα.

Ἀνέβηκαν γλήγορα καὶ μὲ καλωσόρισαν ντροπαλὰ ντροπαλά.

«Γιὰ δὲς ἐκεῖ, πού ἀντίς νὰ μὲ πάρουν μὲ τὰ λεμόνια ὕστερ' ἀπὸ τόση ἀπονιά, τὰ καημένα τὰ παιδιὰ, νὰ μὲ ντρέπωνται, λέει, καὶ νὰ δακρύζουν κιόλας».

—«Καὶ ποιοὶ εἶστε σεῖς;»

—«'Εγὼ εἶμαι ὁ ἀναδεξιμιὸς σου».

—«'Εγὼ ὁ ξαδερφός σου.—ὁ ἀνεψιός σου,—ὁ γαμπρός σου».

Πικρὸς κι ἀνάποδος εἶσαι, ὦ κόσμε, μὰ ἔχεις καὶ τίς παράξενές σου τίς γλύκες.

Ἦσκιζε ἡ βάρκα τὰ κύματα καὶ πήγαινε κατὰ τὴ σκάλα. Ἀκόμα δὲν ἔδесе τὸ παλαμάρι ὁ μπάρμπα—Σταμάτης καὶ δρόμο, νὰ προφτάση πρῶτος τὰ συχαρήκια.

«Τώρα πιά δὲ μὲ γελᾶτε, φώναξα σὰν πάτησα χῶμα. Σᾶς ξέρω ὅλους ἐσᾶς. Νά ὁ θεῖος μου! ἄσπρισε ὅμως! Νά κι ὁ κουβαρντὰς ὁ Ζήσης μὲ τὸ πονηρὸ του γέλιο».

Δὲν μπόρεσα νὰ πάω μπρός! Στάθηκα λιγάκι τοὺς πῆρα τριγύρω μου, γύρεψα νὰ τοὺς μι-

λήσω, ἤθελα νὰ τοὺς πῶ πῶς τάχατες δὲν ἄλλαξαν, καὶ πῶς μοῦ φαινόταν σὰ νὰ μὴν ἔφυγα ποτὲ ἀπὸ κοντὰ τους. Δὲν μπόρεσα ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου Ἀκούμπησα πάνω στὸ γέρο τὸ θεῖο μιὰ στιγμὴ, σφουγγίσαμε τὰ δάκρυά μας, καὶ ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴ σκάλα μὲ τὸ φανάρι.

Πηγαίνοντας στεκόμουν κάποτε νὰ κοιτάξω, ἐδῶ καινούριο σπίτι, ἐκεῖ δρόμο καινούριο, περιβόλια κεῖ πού ἀφήκα χαλάσματα, ἐργαστήρια, κεῖ πού ἤξερα βράχους, καὶ θαρροῦσα πῶς ἤμουν δυὸ φορές ψηλότερος καθὼς φαίνονταν ὅλα ἐκεῖ πέρα μικρὰ τοὺς τῶλεγα καὶ γελοῦσαν.

Ἀπὸ μέσα ὅμως μὲ βασάνιζε βαριὰ συλλογὴ. Συλλογιόμουν κι ἔλεγα πῶς ν' ἀνταμώση ἄνθρωπος μάνα ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια, παίξε γέλασε δὲν εἶναι, ἐδῶ χρειάζεται θάρρος, νὰ μὴν πάθῃ τίποτα κι ἡ γριά. Πῆρα λοιπὸν τὸν ἀέρα πού παίρνουν οἱ μεθυσμένοι σὰ θέλουν νὰ δείξουν πῶς δὲ μέθυσαν τάχα.

Περπατοῦσα γερὰ καὶ χτυποῦσα τὸ ραβδί μου κάτω μ' ἀπόφαση. Ἡ καημένη ἡ γριά μοῦ ἔλεγε κατόπι πῶς καὶ κείνη συλλογιζόταν τὸ ἴδιο. Κι ἔτσι βρεθήκαμ' ἄξαφνα ὁ ἓνας ἀντίκρυ στὸν ἄλλον!

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἀκούμπησαν τὰ δυὸ πρόσωπα τὸ ἓνα στ' ἄλλου τὸν ὄμο. Λέξῃ δὲν ἄκουες. Παράστεκαν σαράντα ὡς πενήντα δικοὶ καὶ φίλοι, μὲ μιὰ κατάνυξη σὰ νὰ βλεπαν ἱερὸ μυστήριον. Κι ἦταν τὸ ἱερότερον μυστήριον τῆς ζωῆς μου, γιατί ἓνα φιλὶ μοῦ σφούγγιζε μιᾶς ὀλάκερης ζωῆς ἁμαρτίες.

Ἀνασπώνω τὰ μάτια μου νὰ δῶ τριγύρω μου,

καί μὲ παίρνει μιὰ κοπέλα στὴν ἀγκαλιά της κλαίοντας. Μοῦ εἶπαν πὼς ἦταν ἡ ἀδερφή μου!

«Τί ὁμορφὴ πού εἶσαι», τῆς εἶπα γυρεύοντας νὰ χωρατέψω καὶ πνίγηκαν τὰ λόγια στὰ δάκρυα. Ἦταν λίγων μηνῶν νύφη, μὲ τὸ γαμπρὸ πλάι της, πού περίμενε κι αὐτὸς νὰ μ' ἀγκαλιάσει. Πιάνω τὸ χέρι του καὶ τοῦ λέω: «Ἐσὺ μοῦ τὴν ἔκαμες ἔτσι ὁμορφὴ, γιατί ἦταν ἀγριοκάτσικο σὰν τὴν ἔπαιρνα στὰ γόνατά μου τεσσάρων χρονῶν μικρούλα».

Γυρίζω καὶ ξαναβλέπω τὰ μάτια της καί: «σὲ γνωρίζω τώρα, τῆς κάνω, μεγάλωσες μὰ δὲν ἄλλαξες».

Κι ἔτσι παίζοντας καὶ κλαίγοντας πέρασα τὴν τρομερὴ αὐτὴ εὐτυχία, πού ταίρι δὲν ἔχει στὸν κόσμο. Σὰν μπήκαμε σπίτι, μὲ πῆραν στὸ σαλόνι. Τὸ σπίτι ἦταν ἀπάνω κάτω τὸ ἴδιο, μὰ τὰ ἐπιπλα φερμένα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη τώρα! Μὰ δὲν πρόφτασα νὰ ξεστομίσω τίποτα, γιατί γέμισε ἀμέσως τὸ σπίτι τρεῖς γενεές, τὶς δυὸ πού ἤξερα καὶ τὴν καινούργια πού ξεφύτρωσε κατόπι.

Τὶ εὐχαρίστηση σὰν ἔπαιρνα ἕνα ἕνα τὰ παιδιά τῶν παιδιῶν πού γνώριζα, καὶ τοὺς ἔλεγα τίνος ἦταν. «Ἐσὺ εἶσαι τοῦ δεῖνα, ἐσὺ εἶσαι τοῦ τάδε». Καὶ κανένα λάθος δὲν ἔκαμα. Καὶ δὸς του γέλια, γιὰ νὰ ξεχαστοῦν κι οἱ παλιές οἱ πίκρες.

Νὰ παρασταίνω τὴν ὥρα πού ἀντάμωνα τὸν καθένα παλιὸ φίλο καὶ δικό, χρειάζεταιτι πιότερη ὥρα. Σὰς λέω μοναχὰ πὼς κάθε καινούργιο πρόσωπο ἦταν κι ἀπὸ ἕνα αἰνίγμα καὶ κάθε φορὰ τῶβρισκα. Τόσο καλὰ τὰ θυμόμουν τὰ παλιὰ τὰ χρόνια.

Ἦ. παλιὰ χρόνια! Βρίσκω πάλι τὴ χάρη σας

και τῆ γλύκα σας. Βρίσκω τὸν ἀποκρέβατο μὲ τὰ σῦκα, τ' ἀρμάρι μὲ τὰ γλυκά, τὶς τηγανίτες τὸ πρῶτ' πρὶν νὰ φέξῃ, καθετί πού σοφίζονται οἱ μανάδες γιὰ νὰ μᾶς ξανακάμουν παιδιά, κι ἄς ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μας! Σᾶς βρίσκω στὶς πηλιές καρδιές και στὰ παλιά τὰ τραγούδια, μὰ σὺν πηγαίνω στὰ καινούργια τὰ σπιτικά και βλέπω καινούργια πρόσωπα, και ἀκούω καινούργια πράματα, σκεπάζεται ἡ ψυχὴ μου, και θαρρῶ πὼς ξενιτεύτηκα πάλι! Ἐπειδὴ τᾶφεραν κι ἐδῶ τοῦ «πολιτισμοῦ» τὰ κουρέλια ἀπὸ τῆ Σύρα κι ἀπὸ τὴν Πόλη γιὰ νὰ δείξουν πὼς ἦρθε τάχα κι ἐδῶ ὁ πολιτισμὸς και τᾶχασαν ὅλα τους τὰ νησιώτικα, ὡς και τὰ τραγούδια τᾶχασαν! Ἄχ, τραγούδια τῆς πατρίδας μου, πονεμένα! Ἐγὼ ὁ ξενιτεμένος σᾶς τραγουδοῦσα, κι οἱ ἀξενίτευτες ἐκεῖνες κοπέλες δὲν ἤθελαν πιά νὰ σᾶς ξέρουν, μόνο τραγουδοῦσαν ἄσχημα τραγούδια τῆς ἐποχῆς.

«Πᾶμε στὴν ἐξοχὴ μας, λέω μιὰ μέρα τῆς μάνας. Κι ἄς εἶναι κι Ὀχτώβρης μῆνας. Ἐκεῖ δὲ θᾶλλαξε τίποτα». Κι ἔτσι ἦταν. Ὁ πύργος, οἱ λεῦκες κοντά του, ἡ βρύση στὸ πλάι, οἱ πλάτανοι παραπάνω, τὰ κοπάδια στὰ βουναλάκια τριγύρω μὲ τὰ κουνούνια τους, πού ἔλεγες και κρατοῦσαν τὸ ἴσο τῆς φλογέρας, ἡ θάλασσα παρακάτω, ὅλα, ὅλα τὰ ἴδια. Μῆτε γέρασαν, μῆτε θὰ γεράσουν ποτέ τους. Ἐτοιμα νὰ σὲ χαιρετήσουν και νὰ σ' ἀναστήσουν, ὅσο γέρος. Ὅσο βαρεμένος κι ἂν εἶσαι!

Παίρνω τὴ γριά μου στὸ ξωκλήσι τῆς ἀκρογιαλιάς. Προσκυνοῦμε, ἀνάβουμ' ἓνα κερὶ, και τᾶζουμε νὰ περάσουμε μαζί τὰ στερνὰ στερνὰ χρόνια ἐκεῖ πέρα.

« Μόνο νά ξαναπάω ἄλλη μιά, τῆς λέω, κι ὄρο
σοῦ τὸ κάνω πῶς δὲν ἀργῶ τώρα».

Εἶδε τὴ λαχτάρα μου καὶ δὲν εἶπε ὄχι. Μόνο γύ-
ρισε τὰ μάτια της κατὰ τὴ θάλασσα, καὶ τραγούδησε,
ἓνα παλιὸ τραγούδι τοῦ μακαρίτη τοῦ γέρου της:

Πότε, θάλασσα νεράϊδα, πότε θάλασσα πλατιά,
θὰ στερέψης, νά γλιτώσουν τῶν μανάδων τὰ παιδιά:

Μικρή τραγωδία.

Ημαστε στην Κρήτη ακόμα, κι εγώ
ήμουν ένα μικρό κοριτσάκι, τόσο
δά! "Ένα πρωί ή μάνα μου είχε δου-

λειά, μιὰ ώρα μακριά απ' τὸ χωριό μας, κι ἔπρεπε
νὰ φύγη.

« Κοίταξε, μοῦ λέει, ἐγὼ θὰ φύγω καὶ θὰ σ' ἀ-
φήσω μοναχὴ σου στὸ σπίτι. Τὰ μάτια σου τέσσερα.
Πρῶτα πρῶτα νάχης τὸ νοῦ σου στὰ κλωσσόπουλα,
μὴν κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς τ' ἀρπάξη· νὰ μὴν κου-
νήσης καθόλου ἀπὸ σιμά τους. Κι ἄλλο ἓνα πρᾶμα
πρόσεχε νὰ μὴν ἀνεβῆς στὸ ντουλάπι καὶ φᾶς τὸ
γλυκό, γιὰτὶ ἀλίμονό σου! Ὁ πατέρας σου ἔχει βάλει
μέσα ποντικοφάρμακο γιὰ νὰ ξεκάνη τὰ ποντί-
κια. Μιὰ κουταλιά νὰ φᾶς χάθηκες».

Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, μοῦρριξε καὶ μιὰ
ἄγρια ματιὰ καὶ βγῆκε βιαστικὴ ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ἐγὼ τὰ χρειάστηκα. Πρῶτη φορὰ εἶχα βάλει
τέτοια σκοτούρα στὸ κεφάλι μου. Κατέβηκα στὴν
αὐλή, μάζεψα γύρω μου τὴν κλώσσα καὶ τὰ κλωσ-
σόπουλα καὶ τὰ τάιζα μὲ ψίχουλα, κοιτάζοντας ποῦ
καὶ ποῦ μὲ τρομάρα τὸν οὐρανό. Πολλὲς φορές εἶχε
κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς ἄρπαξε στὰ νύχια του κότες
καὶ κοτόπουλα.

Ἐκεῖ πού καθόμουν καὶ λαχταροῦσα, νὰ σου δυὸ
κορίτσια φιλενάδες μου, καὶ μπῆχαν στὴν αὐλή.

«Έδω κάθεσαι; μοῦ λένε. Τώρα πού λείπει ἡ μάνα σου πᾶμε νά κουνηθοῦμε πέρα στὸν πλάτανο».

Ὁ πλάτανος μὲ τὴν κούνια ἦταν ἔξω ἀπ' τὸν αὐλόγυρο κι ἐγὼ φοβόμουν νά τὸ κουνήσω μακριὰ ἀπ' τὰ κλωσσόπουλα. Μὰ ὁ πειρασμὸς δὲν μ' ἄφηνε. Τὸ συλλογίστηκα γιὰ λίγη ὥρα, μὰ οἱ φιλενάδες μου μὲ τραβοῦσαν ἀπ' τὸ φουστάνι, καὶ στὸ τέλος μιὰ ἰδέα μοῦ κατέβηκε στὸ ξερό μου.

Παίρνω ἓνα σπάγγο, δένω ἓνα ἓνα τὰ κλωσσόπουλα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τους, κι ὕστερα ὅλα μαζί τὰ δένω στὸ πόδι τῆς κλώσσας. Ἔτσι, εἶπα μέσα μου, δὲ θὰ μπορέση νά τὰ σηκώση ὁ ἀετός. Οἱ φιλενάδες μου σάστισαν μὲ τὸ μυαλό μου καὶ τραβώντας με μὲ γέλια καὶ χαρές, πήγαμε στὴν κούνια.

Νά μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐκεῖ πού κουνιόμαστε, ἀκούω ἓνα: φρού-φρού στὸν ἀέρα μὲ χίλιες δυὸ φιλὲς τρομαγμένες φωνοῦλες. Καὶ τί βλέπω; Ἀνατριχιάζω πού τὸ συλλογίζομαι ἀκόμα. Ὁ ἀετὸς ἀνέβαινε φτερουγίζοντας στὸν οὐρανὸ καὶ σέρνοντας στὰ νύχια του τὴν κλώσσα μὲ τὰ κλωσσόπουλα μαζί, κρεμασμένα τὸ ἓνα κάτω ἀπ' τὸ ἄλλο.

Αὐτὰ ἀνέβαιναν κι ἐγὼ ἔπεφτα κάτω στὸ χῶμα λιγοθυμισμένη. Οἱ φιλενάδες μου τρόμαξαν κι ὅπου τὶς πιάσης.

Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου, δὲν ἤθελα πιά τὴ ζωὴ μου. Γύρισα στὸ σπῆτι, ἔπεσα ἀπάνω στὸ σοφὰ καὶ ἄρχισα τὰ κλάματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Ἐκλαιγα τὰ κλωσσόπουλα κι ἐκλαιγα καὶ τὸν ἑαυτό μου.

Μέσα στὰ κλάματά μου, συλλογίστηκα τὸ φαρμακωμένο γλυκό. Νά φάω μιὰ κουταλιά, εἶπα μέσα μου, νά πεθάνω, νάρθῃ ἡ μάνα μου, νά μὲ λυπηθῇ.

“Άλλο δὲ γίνεται. Μιὰ καὶ δυό, κατεβάζω τὸ βάζο ἀπ’ τὸ ντουλάπι καὶ τρέμοντας δάκκερη, καταπίνω μιὰ κουταλιά. Σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ περιμένα τὸ θάνατο.

Πέρασε μισὴ ὥρα καὶ δὲν εἶχα πεθάνει. Θὰ ἦ-
ταν λίγο τὸ φαρμάκι, συλλογίστηκα.

Παίρνω καὶ δεύτερη κουταλιά, τίποτα. Καὶ τρί-
τη, τίποτα. Ἔτσι κι ἔτσι ἀποφασισμένη εἶμαι, εἶπα
μέσα μου. Πρέπει νὰ τελειώσω. Πῆρα τὴν ἀπόφαση
καὶ ἄδειασα ὅλο τὸ βάζο. Πέρασε μισὴ ὥρα, δυὸ ὥρες,
τρεῖς, τίποτα. Οὔτε κόψιμο δὲ μὲ πείραξε.....

Ἄπάνω ποῦ περιμένα τὸ θάνατο, νὰ σου καὶ ἡ
μάννα μου! Μὲ βρίσκει μέσα στὰ κλάματα.

«Ποῦ εἶναι ἡ κλώσσα, μὲ τὰ κλωσσόπουλα;»

Τσιμουδιά ἐγώ. Ἐκρυψα τὸ κεφάλι μου στὴν πο-
διά μου κι ἔκλαιγα ἀπαρηγόρητα.

Τὸ μάτι τῆς μάννας μου πέφτει τότε στὸ βάζο τοῦ
γλυκοῦ.

«Καὶ τὸ γλυκὸ ποῦ εἶναι; Τώρα νὰ σοῦ δείξω
ἐγώ». Καὶ μ’ ἀρπάζει ἀπ’ τὴν κοτσίδα.

Τότε πέφτω στὰ γόνατα καὶ τῆς λέω ὅλη τὴν
ἱστορία τῆς κλώσσας μὲ τὰ κλωσσόπουλα.

«Καὶ τὸ γλυκὸ, μοῦ λέγει ἄγρια, γιατί τῶφαγες;»

—«Τῶφαγα γιὰ νὰ φαρμακωθῶ τῆς λέω. Κι ἀκόμα
δὲν πέθανα. Γιατ’ βιάστηκες, μανούλα, νὰ γυρίσης;»

Ἡ μάννα μου, καλὴ τῆς ὥρα, ἡμέρεψε μονομιᾶς.
Στὴν ἀρχὴ ἔμπηξε τὰ γέλια. Ὑστερα μὲ πῆρε στὴν
ἀγκαλιά τῆς, κι ἄρχισε τὰ κλάματα. Κλάψαμε κι οἱ
δυὸ μας, σφιχταγκαλιασμένες ὥρα πολλή, χωρὶς νὰ
ξέρουμε τὸ γιατί.

Ὁ θεῖος μου ὁ Κωστής.

λα τὰ μικρὰ παιδιὰ σάν τὰ ρωτοῦν τί θὰ γίνουγ' ὅταν μεγαλώσουν, λένε: Δεσπότης ἢ Ἀξιωματικός. Ὁ θεῖος μου ὁ Κωστής σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση, μικρός, ἔδινε τὴν ἀπάντηση: «Σ ἄ κ ἄ ν ω ἔ ν α μ ε γ ἄ λ ο π ῖ τ ι τ ὄ σ ο μ ε γ ἄ λ ο» καὶ ἄπλωνε τὰ χέρια του νὰ δείξῃ πόσο μεγάλο θὰ ἦταν αὐτὸ τὸ σπίτι, τόσο μεγάλο, σάν ἔλη τὴν ἐπαρχία καὶ ἀκόμη μεγαλύτερο. Περιφρονοῦσε τ' ἄλλα παιγνίδια, σπαθᾶκια, σιδηροδρόμους, ἀλογάκια, βαποράκια καὶ ἀγαποῦσε νὰ κάνῃ μὲ χρωματιστοὺς κύβους μικρὰ σπιτάκια. Στοὺς δρόμους ἢ στὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας μὲ τὰ πολλὰ πεῦκα δὲν τὸν εἶδε ποτὲ κανεὶς νὰ παίξῃ οὔτε κυνηγητό, οὔτε ἀμπάριζα, οὔτε τοὺς κλέφτες. Ἔστελνε τοὺς φίλους νὰ τοῦ κουβαλοῦν πέτρες καὶ αὐτὸς ἔγχιζε σπιτάκι σὲ μιὰ γωνιά καὶ ὕστερα τὸ γκρέμιζαν οἱ περαστικοί. Ὅταν ὕστερα ἦταν στὸ ἐλληνικὸ καὶ στὸ γυμνάσιο, τοῦ ἄρесе νὰ κάνῃ περίπατο στὴν πόλη, νὰ βλέπῃ στάβλους, καὶ νὰ βρῖσκη τὸ ἐλάττωμά τους.

Ἦξερε μὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες, πῶς εἶναι διαριμεμένα, πόσο κόστισε τὸ καθένα, ποιοὺς ἐργολάβους ἔκανε τὸ σχέδιο, καὶ τὸ βράδυ στὸ τραπέζι μιλοῦσε ὁλόενα γι' αὐτό.

Ὁ πατέρας του, παλαιὸς ἀμπελουργός, συμβουλεύτηκε τὸν κύριο εἰρηνοδίκη, τὸν πάρεδρο, ἄλλα σπουδαῖα πρόσωπα, καὶ ἀποφάσισε νὰ στείλῃ τὸν Κωστή στὴν Ἀθήνα, νὰ γίνῃ ἀρχιμάστορας μὲ δίπλωμα. Ἐτοιμάστηκε, διάβασε, πῆγε στὸ πολυτεχνεῖο, τὸν ἐξέτασαν καλὰ καὶ τὸν ἀπόρριψαν.

Σὰν ἐγύρισε ντροπιασμένος στὴν ἐπαρχία, ὁ πατέρας του, ὁ κύριος εἰρηνοδίκης καὶ ἄλλοι συμφώνησαν ὅτι τοῦ εἶχαν κάνει μεγάλη ἀδικία. Ὡστόσο τὰ χρόνια περνοῦσαν καὶ ὁ θεῖος μου ὁ Κωστής ἔπρεπε νὰ κάνει μιὰ δουλειὰ νὰ ζήσει, γιατί ὁ πατέρας του ἦταν γέρος ἄνθρωπος καὶ ἡ περιουσία μικρὴ καὶ χρεωμένη. Δὲν ἤθελε ὅμως νὰ γίνῃ οὔτε γιατρός, οὔτε δικηγόρος, οὔτε δημολογιστής, οὔτε νὰ δουλέψῃ τὰ πατρικά του ἀμπέλια. Ἐκανε μονάχα ταχτικὴ παρέα μὲ τοὺς ἐργολάβους τῶν σπιτιῶν, κουβέντιαζε στὸν καφενέ, θύμωνε καὶ λογόφερνε. Κάποτε, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς γκρίνιες στὸ σπίτι, πῆρε τὴν εὐχὴ τῆς μητέρας του, κάμποσα λεπτά καὶ ξενητεύτηκε στὴν Αἴγυπτο. Δὲν ἔγραψε σὲ κανένα, οὔτε στοὺς γονιούς του. Στὸν καφενέ ὅμως κάθε τρεῖς καὶ λίγο, εἶχαν παράξενα μαντάτα γι' αὐτόν, χωρὶς νὰ ξέρῃ κανεὶς ποῖος τὰ πρωτόφερε. Πότε πὼς εἶχε, λέει, γκαμήλα δική του πολὺ ψηλὴ καὶ μάλιστα μὲ δυὸ καμποῦρες, πὼ τὴν καβαλίκευε καὶ γύριζε σιὰ χωριά τῶν ἀραπάδων γιὰ ἐμπόριο· πότε πὼς δὲν εἶχε ὀλωσδιόλου τίποτε καὶ πὼς φωμοζητοῦσε· πότε πὼς ἐσκότωσε κάποιον γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὰ λεπτά του καὶ τὸν εἶχαν οἱ Ἄγγλοι στὴ φυλακὴ· πότε πὼς ἔπαιζε στὰ χαρτιὰ καὶ πὼς κέρδισε δὲν ξέρω πόσες χιλιάδες λίρες καὶ θὰ γυρίσῃ νὰ ἀγοράσῃ ὅλη τὴν ἐπαρχία, καὶ πότε πὼς πέθανε.

Κάποιο δειλινό ή καμπάνα τῆς ἐκκλησίας στο ὕψωμα σήμανε νεκρώσιμα καὶ μάθαμε στὸν καφενὲ πὼς πέθανε ὁ πατέρας τοῦ Θειοῦ μου τοῦ Κωστῆ. Καὶ ἡ γυναῖκα του σὲ λίγο τὸν πῆρε ἀπὸ κοντά. Πολλοὶ γειτόνοι μάλιστα βρῆκαν πὼς δὲν μπορούσε νὰ γίνη διαφορετικὰ γιατί σὲ ὅλη της τῆ ζωὴ συνήθισε ἡ μακαρίτισσα νὰ κάνη πάντα ὅ,τι ἔκανε καὶ ὁ ἄντρας της. Ὁ θεὸς μου ὁ Κωστῆς λίγο ὕστερα, ἔφτασε γιὰ τὴν κληρονομιά. Ἐπῆγε στὸ νεκροταφεῖο, εἶδε τοὺς δυὸ σταυροὺς ἔκλαψε πολὺ, ὅπως λένε, πούλησε τὸ πατρικὸ σπίτι, τ' ἀμπέλια, τὸ χωράφι, πλήρωσε τὰ χρέη καὶ τὰ ρέστα ἦταν ὁ ναῦλος του. Λίγες μέρες, πρὶν νὰ φύγη, φάνηκε στὸν καφενὲ μὲ τοὺς παλιοὺς του φίλους. Μαῦρος ἀδύνατος καὶ εἶχε ἀφήσει γενάκια. Τὰ ροῦχα του ἦταν τριμμένα καὶ τὰ παπούτσια του παλιά. Ἐβγάλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἀπάνω στὸ τραπέζι, ἓνα σωρὸ χαρτιὰ λερωμένα καὶ φυλλάδια, ὅλα μὲ σχέδια γιὰ μεγάλα σπίτια, γιὰ παλάτια, συζήτησε μὲ ὅλους, ὅσοι μαζεύτηκαν τριγύρω του τὰ καθέκαστα, πόσα μέτρα ὕψος, πόσα πλάτος, πόσα μάκρος, πόσες κολόνες, πόσα μπαλκόνια σκαλιστά, πόσα παράθυρα, πόσες πόρτες καὶ τὰ λοιπά. Μερικὰ φυλλάδια ἦταν γραμμένα μάλιστα σὲ γλῶσσες διάφορες, πού δὲν τίς καταλάβαιναν οἱ ἄλλοι, οὔτε ὁ ἴδιος.

Καμιὰ φορὰ ἔφυγε τέλος πάντων καὶ ὅπως πρὶν δὲν ἔγραφε σὲ κανέναν. Ἐμαθαν ὅμως πὼς πῆγε στὴν Αὐστραλία. Ἄλλο τίποτε δὲν ἀκούστηκε ἀπὸ τότε καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν ξέχασαν ὅπως διόλου.

*
* *

“Ένα βράδυ έπειτα από πολλά χρόνια, είπαν στον καφενέ, πώς ένας γέρος παράξενος έφτασε τὸ μεσημέρι με τὸ σιδηρόδρομο. “Έδωσε λένε πέντε δραχμές στο λοῦστρο για τὰ πράματά του, είκοσιπέντε στον άμαξά, καὶ νοίκιασε ὅλο τὸ άπάνω πάτωμα τοῦ ξενοδοχείου.

Τὸ πρῶτ' λοιπὸν στο φαρμακεῖο, καὶ στο ζαχαροπλαστεῖο άπέναντι, πολλοὶ μαζεύτηκαν από περιέργεια. Σὲ λίγο είδαν αλήθεια ένα γέρο ψηλό, μαῦρα ντυμένο, ξυρισμένο, καὶ ζαρωμένο, ἴδια γριά, πὸν βγῆκε από τὴν πόρτα τοῦ ξενοδοχείου καὶ μπῆκε στὴν άμαξα πὸν τὸν περίμενε. Στὸ χέρι πὸν ἔτρεμε, βα στοῦσε πῦρο. Τὸ μεσημέρι μάθαμε από τὸν άμαξά πὸς τὸν πῆγε στο Ἄνεμοδούρι, μέρος ψηλό. ἔξω από τὴν πόλη, πὸν τὸ δέρνουν οἱ άνεμοι. Ὁ γέρος λείει, κατέβηκε από τὴν άμαξα ἔρριξε μιὰ ματιὰ στο δάσος με τὶς ἑλιές, πὸν ἄρχιζε άπ' αὐτὸ τὸ μέρος καὶ τελείωνε στὰ πόδια μεγάλου βουνοῦ “Υστερα στάθηκε σιωπηλὸς κοιτάζοντας κατὰ τὸ πέλαγο πὸν λαμποκοποῦσε στον ἥλιο καὶ ἄχνιζε πέρα μακριά. Κάποτε ρώτησε:

«Ζῆ ὁ Σταῦρος ὁ Κουγεβίνας;»

— «Ὁχι, άφεντικό· πέθανε· πᾶνε τώρα τρία χρόνια»

— «Κι ὁ Παναγιώτης ὁ Μαυροκέφαλος;»

— «Καὶ αὐτός, άφεντικό, τὸν περασμένο χρόνο».

— «Καλά..... Καὶ ὁ Βασίλης ὁ Γονατάς;»

— «Ποιὸς από τοὺς δύο, άφεντικό; Ὁ ἔργολάβος:

Ζῆ, ένα κουβάρι, γέρο κούσαλο».

Τότε είπε ὁ ξένος στον άμαξά νά πάη τὸ βράδυ, νά πάρη από τὸ σπίτι του τὸ Γονατά, καὶ νά τὸν πάη

στο ξενοδοχείο, πού τόν θέλει κάποιος παλιός του φίλος.

«Τίνος εἶναι, ρώτησε ὕστερα, αὐτὸ τὸ χτῆμα;»

— «Τοῦ Περικλῆ τοῦ Ἀβράζου, ἀφεντικό».

— «Λές νά τὸ πουλάη;»

— «Δὲν ξέρω, ἀφεντικό».

— «Γιὰ μάθε καὶ πές μου».

Τὴν ἄλλη μέρα πολλοὶ πῆγαν στοῦ Γονατᾶ γιὰ νὰ μάθουν ποιὸς ἦταν ὁ πλούσιος ξένος. Ὁ γέρο-ἔργο λάβος καθόταν σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ ζέσταινε τὸ αἷμα του στὸν ἥλιο.

«Μπαίνω, τοὺς λέει, ἀφοῦ ἔβηξε, στὴ μεγάλη σάλα τοῦ ξενοδοχείου καὶ τὸν βλέπω σκυμμένο σ' ἓνα τραπέζι γεμάτο χαρτιά καὶ βιβλία, ὅλα μὲ σχέδια γιὰ σπίτια. Θυμᾶται κανένας ἀπὸ σᾶς τὸν Κωσταντῖνο τὸν Ἀστράχη, πού εἶχε ὁ πατέρας του τ' ἀμπέλια στὸν ἀπάνω κάμπο; Αὐτὸν πού εἶχε ξενητευτῆ στὴν Αὐστραλία κι ἔλεγαν πὼς πέθανε; Αὐτὸν πού εἶχε ἀπὸ μικρὸς μανία μὲ τὰ σπίτια; Ἐπεσε στὴν ἀγκαλιά μου κλαίοντας.

«Θὰ τὸ κάνω, Βασίλη, μοῦ λέει, τέλειωσαν πιά τὰ φέματα ἤρθε ἡ ὥρα του. Γι' αὐτὸ τὸ σπίτι ξενητευτήκα, πάλεψα μὲ ἀνθρώπους, μὲ θεριά, ἐκεῖ κάτω, μιὰ ζωὴ ὀλόκληρη, πού δὲν ἐχάρηκα οὔτε στιγμή. Κοιμήθηκα στὸ δρόμο σὰν τὸ σκυλί, ἔμεινα νηστικός πολλές μέρες, ἔβρεξα τὸ ψωμί μου μὲ δάκρυα πολλὰ χρόνια, μὲ περιφρόνησαν, μ' ἐχτρεύτηκαν, μὲ κατάστρεψαν καὶ μοναχὰ μὲ τὴν ἐλπίδα ἔζησα. Ἐλα, κοίταξ' ἐδῶ, εἶπε καὶ μὲ τράβηξε στὸ τραπέζι μὲ τὰ σχέδια. Κοίταξε παράθυρα, πόρτες, μπαλκόνια, κήπους

συντριβάνια, κιόσκια, ταράτσες, ὅ,τι μπορεῖ νὰ πι-
θυμίσῃ ὁ ἄνθρωπος..

Νά, ἓνα τέτοιο, ἓνα τέτοιο θὰ χτίσω ἀπάνω στὸ
Ἄνεμοδοῦρι. Σ' αὐτὸ τὸ σγέδιο ἔδω θὰ προστέσω κάτι
τι ἀπ' ἕλα τ' ἄλλα κι' ἔτσι ἀπὸ τὸ δικό μου δὲ θὰ λεί-
πη τίποτε. Θὰ ὑπογράψω αὔριο τὸ συμβόλαιο γιὰ τὸ
οἰκόπεδο, θὰ φέρω μαστόρους, μηχανικοὺς καὶ μάρ-
μαρο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, θὰ τὸ σηκώσω σὲ λίγους μῆ-
νες καὶ θὰ ξαπλωθῶ νᾶρχεται ὁ ἀέρας ἀπὸ τὴ θάλασσα
νὰ μὲ δροσίζῃ».....

«Μὲ κράτησε νὰ φᾶμε, μοῦ εἶπε πὼς ἅμα
βάλῃ ἐμπρὸς τὴν οἰκοδομῆ, πρέπει νὰ παρα-
στέκω κι ἐγώ. Μοῦ ἔδειξε πέντε τομάρια ποῦφερε
ἀπὸ τὴν Αὐστραλία καὶ τὰ μεσάνυχτα τὸν ἔφησα νὰ
κοιμηθῆ, γιατί δὲν μπορούσε πιά νὰ μιλήσῃ ἀπ' τὴν
κούραση».

*
*
*

Μῆνες ὀλάκαιρους ἔφερε ὁ σιδηρόδρομος τὰ μάρ-
μαρα, καὶ τὰ κάρα τὰ κουβαλοῦσαν νύχτα μέρα στὸ
Ἄνεμοδοῦρι. Καὶ ὅσοι ἔβλεπαν τὸ σπίτι νὰ ὑψώνεται
σιγά-σιγά, ἔλεγαν πὼς θὰ γίνῃ ψηλότερο ἀπὸ τοῦ
βασιλιᾶ τὸ παλάτι, καὶ μάλιστα ψηλότερο καὶ ἀπὸ τῶν
ἄλλων βασιλιάδων.

Σὰν ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ ριζοῦν τὴ σκεπὴ καὶ νὰ γιορ-
τάσουν, ὅπως εἶναι συνήθεια. ἕλος ὁ κόσμος μαζεύ-
τηκε γιὰ νὰ ἰδῆ. Ὁ θεῖος μου ὁ Κωστής ἐκείνη τὴν
ἡμέρα ἦταν ἄρρωστος μὲ πυρετό. Τὸν παραστέκαμε
στὸ κρεβάτι του ἐμεῖς, ποῦ εἶχαμε φτάσει ἐπίτηδες
ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ εἴμαστε στὴ γιορτὴ καὶ νὰ τὸν

κολακέψουμε, όπως ήταν ή ιδέα της μητέρας μου. 'Ακόμη θυμάμαι το στεγνωμένο κεφάλι του, που έτρεμε άπάνω στο μαξιλάρι, και τα φλογισμένα μάτια, που έβλεπαν κατά το ταβάνι. Το χέρι του ξερακιανό, με τα δάχτυλα μυτερά, περπατούσε άπάνω στο σεντόνι σαν καβουρομάνα. Με κανέναν τρόπο δεν ήθελε ν' άκούση πώς δεν πρέπει να πάη στα έγκαίνια της σκεπής. Τόν έντύσαμε λοιπόν βαριά, του έφορέσαμε τη γούνα που είχε φέρει από τα ξένα, και δεν τον άφήσαμε να βγῆ από την άμαξα, όταν έφτάσαμε στο 'Ανεμοδούρι. Μαντίλια μεταξωτά κυμάτιζαν στη σκεπή, ο παπάς έψελνε άγιασμό, πλήθος άνθρωποι μπῆκαν στο σπίτι να ιδούν τη διαίρεση κι έκείνος βογγούσε μέσα στο άμάξι.

"Όταν τέλειωσε το σπίτι, παράγγειλε στην 'Αθήνα τα καλύτερα έπιπλα, καναπέδες, πολυθρόνες, μπουφέδες, τραπέζια, κρεβάτια, χαλιά, μπερντέδες, τα άκριβώτερα βάζα, τα ωραιότερα σερβίτσια, δίσκους, άσημικά της τραπεζαρίως και ό,τι άλλο. "Υστερα τα σπανιώτερα λουλούδια για το περιβόλι, τα πιο καλά δέντρα, μια καινούρια άμαξα, δύο άτια της 'Αραπίως, πλούσια χάμουρα και έναν τουρκο σείζη από τη Σμύρνη. Στο τρίτο πάτωμα το άπάνω, φρόντισε να στολίση καλύτερα μια μεγάλη κάμαρα με τα παράθυρα προς τη θάλασσα. Την έστρωσε με περσικό χαλί, και σε κάθε παράθυρο κοντά έβαλε από μια ψάθινη πολυθρόνα, μπροστά σε κάθε πολυθρόνα άπλωσε από ένα τομάρι τίγρης. Στους τοίχους κρέμασε ώραϊες εικόνες, που παράσταιναν άνοιξη με ώραϊα λουλούδια, θάλασσα με καράβια, λιβάδι με πρό-

βατα, κάμπο με θυμωνιές, και άλλα τέτοια. "Ελεγε με τὸ νοῦ του.

«'Εδῶ θὰ ξαπλώνωμαι, θὰ βλέπω τὴ θάλασσα καὶ θὰ ξαποσταίνω».

"Όταν ἐτοιμάστηκαν ὅλα, ἔκαμε μια μεγάλη γιορτὴ. Προσκάλεσε ὅλους τοὺς συγγενεῖς, ὅλους τοὺς σπουδαίους τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἄλλους πολλοὺς. Τοὺς γύρισε νὰ ἰδοῦν τὸν κῆπο, τὸ στάβλο, τὶς ἀποθήκες καὶ τὰ τρία πατώματα. "Όταν ἔφτασαν στὴν κάμαρη με τὶς εἰκόνες καὶ τὰ τομάρια, τοὺς εἶπε:

«'Εδῶ θὰ ξαπλώνωμαι, θὰ βλέπω τὴ θάλασσα καὶ θὰ ξαποσταίνω».

Τὸ βράδυ στὴ μεγάλη τραπεζαρία εἶχε πλούσιο δεῖπνο. Ἀπάνω στὰ ὀρεχτικά γίνηκε μεγάλη φασαρία στὴν αὐλὴ κι ὁ ὑπηρέτης εἶπε στ' αὐτὸ τοῦ θεοῦ μου Κωστῆ, πὼς ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα εἶχε μπῆ κόσμος πολὺς καὶ ἤθελε νὰ ἰδῆ. Ἐκεῖνος χαμογέλασε καὶ ἀπάντησε δυνατὰ:

«Πρέπει νὰ εἶναι κανένας σκληρὸς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸν κόσμον νὰ καμαρώσῃ ἓνα τέτοιο παλάτι. Ἀπὸ αὔριο καλῶς νάρθῃ ὅποιος θέλει νὰ τὸ σεργιανίσῃ».

Ἡ μητέρα μου κατέβασε τὰ μοῦτρα τῆς δύο πῆχες. Ὁ κύριος εἰρηνοδίκης ὅμως ἤπιαε στὴν ὑγεία του καὶ ἀπόδειξε με πολλὰ λόγια πὼς ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ὁ καλύτερος τῆς ἐπαρχίας. Ἐξαφνα στὸ τέλος τὰ σάστισε, γιὰτὶ ὁ θεῖος μου ὁ Κωστής, καθὼς καθόταν στὴν καρέκλα μεμιᾶς χλόμιασε σὰν πεθαμένος, ἔρριξε τὸ κεφάλι πίσω καὶ ὅλοι ἔτρεξαν, ἄλλος γιὰ κολόνια καὶ ἄλλος νὰ τοῦ κἀνῃ ἀέρα. Δὲν ἦταν τίποτε. Μιὰ μικρὴ λιποθυμία. Τὸν ἔβαλαν στὸ

κρεβάτι του και ή γιορτή τέλειωσε. Την άλλη μέρα πρωί πρωί, πολλοί έφτασαν από την πόλη, και ζητούσαν να ίδούν το σπίτι. Η μητέρα μου ήθελε αυτή να τους δεχτή, γιά να μην κουράζεται ο θεϊος, εκείνος όμως δέν την άφησε.

Σηκώθηκε τρεμουλιαστά, κατέβηκε γελαστός, τους πήρε, τους σεργιάνισε παντού, και σαν έφτασαν στην κάμαρη με τις εικόνες και τὰ τομάρια τους είπε λαχνιασμένος:

«Έδω θα ξαπλώνωμαι, θα βλέπω τή θάλασσα και θα ξαποσταίνω».

Οί άνθρωποι έφυγαν θαμπωμένοι άπ' όσα είδαν, τὰ είπαν σε άλλους, εκείνοι πάλι πήγαιναν με την σειρά τους, έβλεπαν, σάστιζαν, κατέβαιναν στην πόλη έλεγαν τὰ όσα είδαν σε άλλους, κι έτσι άπ' τὸ πρωί ως τὸ βράδυ ο θεϊος μου ο Κωστής έδειχνε τὸ σπίτι, ανεβοκατέβαινε τις σκάλες, και σαν έφτανε στην κάμαρη με τις εικόνες και τὰ τομάρια, έλεγε βραχνιασμένος:

«Έδω θα ξαπλώνωμαι, θα βλέπω τή θάλασσα και θα ξαποσταίνω».

Καμιά φορά τή νύχτα έπεφτε με πυρετό. Τέλος ο γιατρός είπε στη μητέρα μου, πως αν τον αφήσωμε να κάνη αυτό που έκανε, μπορούσε καμιά ώρα να σβήση σαν τὸ κερί, γέρος άνθρωπος. Αυτός όμως άμα του τ'όλεγε, θύμωνε, γκρίνιαζε και πνιγόταν στο βήχα.

Ένα πρωί που ήταν πια έλεεινός, ήρθαν τρεις από την πόλη και χτύπησαν την πόρτα.

«Όχι, δε θα πᾶς, δέν είσαι σε κατάσταση να δε-

χτῆς κανένα, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι» τοῦ εἶπε μὲ καλὸν τρόπο ἢ μητέρα.

Αὐτὸς τίποτε. Καθὼς πετάχθηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι πῆγε νὰ σωριαστῆ.

«Τὰ βλέπεις. Δὲν μπορεῖς».

—«Ὅχι, ὄχι! Θέλετε νὰ μὲ πεθάνετε πρὶν τῆς ὥρας μου: Βλέπετε πῶς μπορῶ.....δὲ στέκομαι καλὰ στὰ πόδια μου: Ξεστραβωθῆτε λοιπόν. Δὲ βλέπετε πῶς ντύνομαι μοναχός μου;»

Ντύθηκε. φόρεσε τὴ γούνα του, κα κατέβηκε τρικλίζοντας. Χαιρέτισε τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς πῆρε, τοὺς γύρισε στὸν κῆπο, στὸ στάβλο, στὶς ἀποθήκες, τοὺς ἀνέβασε στὸ πρῶτο πάτωμα, ὕστερα στὸ δεύτερο.

Καθὼς ἀνέβαινε ὅμως γιὰ τὸ τρίτο, παραπάτησε σὲ ἓνα σκαλί καὶ πῆγε νὰ γκρεμιστῆ. Ἡ μητέρα μου πού τὸν ἀκολουθοῦσε, θέλησε νὰ τὸν βαστάξῃ. Ἐκεῖνος ὅμως πεισμομένος τῆς ἔδωσε μιὰ στὸ χέρι. Πιάστηκε ἀπὸ τὰ κάγκελα τῆς σκάλας καὶ ξακολούθησε ν' ἀνεβαίνει μὲ κόπο.

Σὰν ἔφτασε στὴν κάμαρη μὲ τίς εἰκόνες καὶ τὰ τομάρια, εἶχε ἢ φαλάκρα του ψιλὸν ἰδρωτά.

Στηρίχτηκε στὸν τοῖχο γιὰ νὰ μὴν πέσῃ, καὶ μὲ φωνὴ ἀλλαγμένη εἶπε:

«Ἐδῶ θὰ ξαπλώνωμαι. θὰ βλέπω τὴ θάλασσα καὶ θὰ ξαποσταίνω»

Δὲν ἐπρόφτασε καλὰ καλὰ νὰ τελειώσῃ καὶ σωριάστηκε στὸ πάτωμα. Σ'αὐτὴν τὴ κάμαρα τὸν εἶδα τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ μὲ μαῦρα ροῦχα καὶ σκουφάκι μέσα στὴν κάσα του.

Τὴν περιουσία του τὴν ἄφησε στὸ Δῆμο καὶ τὸν ἔβγαλαν μὲ μουσική.

Τὸ σεντούκι τῆς φιλόργυρης.

Τὸ ἀληθινό της ὄνομα τῆς γριᾶς ἦταν: Θειά—Πανάγω ὁ κόσμος ὅμως τὴν ἐγνώριζε καλύτερα μὲ τ' ἄλλο, τὸ παρανόμι της. Ἄμα τὴν ἔβλεπαν νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι—στὸ μῆνα μιὰ φορά—καὶ νὰ περνᾷ τοὺς δρόμους, τότε βγαίνοντας οἱ γυναῖκες στὰ παράθυρα ἢ γυρίζοντας ἀπὸ πίσω της καθὼς περνοῦσαν τῆς ἔρριχναν αὐτὸν τὸ λόγο—κι ἂν δὲν τὸν ἔλεγαν μὲ τὸ στόμα, τὸν ἔλεγαν ὅμως μὲ τὴν καρδιά:

« Νά ! Τώρα, περνᾷ ἡ κακομοίρα, περνᾷ ἡ γρια—Κακομοίρα ».

Καὶ πάλι φύλαγαν στὸ γύρισμά της γιὰ νὰ τὴ δεχτοῦν μὲ τὰ ἴδια λόγια.

Κι αὐτὴ ἡ γριά Κακομοίρα, δίνοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ καμιὰ « καλημέρα » μὲ χοντρή φωνή σὰν ἄντρας, τραβοῦσε ἴσα κάτω στὸ λιμάνι, ὅπου ἦταν ἐκεῖ κοντὰ τὸ Ταμεῖο. κι ἀφοῦ ἔπαιρνε τὴ σύνταξή της, γύριζε πάλι γλήγορα μὲ μεγάλα βήματα, γοργὰ σὰν κυνηγημένη. Κι ἂν στὸ κατέβασμά της ἀποφάσιζε νὰ χαιρετήση κανέναν, τώρα σὰν ἔπαιρνε τὸν ἀνήφορο βιαστικῆ, δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα νὰ εἰπῆ λόγο.

Αὐτὸς ἦταν ὁ δρόμος ὁ μοναχός, ὁ δρόμος ποὺ μιὰ φορά τὸ μῆνα ἔκανε ἡ Κακομοίρα κατεβαίνοντας

στήν πόλη για να παίρνη τή φτωχική σύνταξή της. Δέν είχε πίστη σ' άλλον να τοῦ παραδώση τὰ χαρτιά για τὸ μνηιάτικο, καὶ μ' ὅλα τὰ γεράματα τὰ ξεπεσμένα, ἔβρισκε τὴ δύναμη νὰ πηγαίνη πάντα μοναχὴ της. Ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἀπὸ τότε ποὺ ἔχασε τὸν ἄντρα της, ἕναν προκομμένο ἀνοιχτοχέρη, ποὺ τῆς ἔφαγε τὸ βιό, κι ἔλαβε τὴ φροντίδα νὰ τῆς ἀφήση για παρηγοριὰ τὴ σύνταξή του. ἀπὸ τότε, ἔβλεπα ταχτικά τὴν Κακομοίρα στὴν ὥρα καὶ στὴν ἡμέρα της νὰ διαβαίνει.

Τὸ σπίτι της τὸ μεγάλο κι ἀδειανό, ποὺ ἔχασκε μὲ τίς ψηλές πόρτες του καὶ τὸ ψηλὸ παράθυρό του, ἦταν μακριὰ ἀπὸ τ' ἄλλα ἀπάνω στὴν κορυφὴ τῆς χώρας. Ἐκεῖ κατοικοῦσε ὀλομόναχη, ξερὸ κορμὶ ἢ Κακομοίρα.

Κι ἔλεγαν πὼς σιγὰ σιγὰ, εἶχε συναγμένα χρήματα πολλὰ μὲ τὴ σύνταξη καὶ τὴν οἰκονομία τόσα χρόνια. Καὶ πρόλεγαν πολλοί, πὼς καμιά μέρα καθὼς ζοῦσε ἔρημη χωρὶς συντροφιά, χωρὶς βοήθεια ἀπὸ ψυχὴ ἄλλη, θὰ τὴν ἔβρισκαν τὴ φιλόργυρη γριά πνιγμένη ἢ σκοτωμένη ἀπὸ κανέναν κλέφτη.

Στὴ χώρα κάτω ἢ Κακομοίρα εἶχε τὴν κόρη της παντρεμένη, φτωχὴ καὶ μὲ πέντε παιδιά, τὰ τέσσερα κορίτσια. Κι ἦταν δυὸ χρόνια τώρα, ποὺ για κακὴ της τύχη ἀπόμεινε χήρα κι ἐκείνη μὲ τόσα τρυφερὰ κορμιά, ποὺ σ' αὐτὴν ἀκουμποῦσαν καὶ μὲ τόσα στόματα. ποὺ ἀπ' αὐτὴ περίμεναν νὰ χορτάσουν.

Ἡ γριά Κακομοίρα, στὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ της, ποτὲ δὲν ἀποφάσισε ν' ἀπλώση τὸ χέρι, νὰ δώση λίγη βοήθεια.

Ὅταν καμιά φορὰ πῆγαιναν οἱ ἐγγονές της νὰ

τὴν ἰδοῦν—γιατὶ τὴν κόρη τῆς τῆ βασανισμένη χήρα δὲν τὴν ἤθελε ἢ Κακομοίρα οὔτε νὰ πατῆ τὸ πόδι τῆς στὸ σπῆτι—καὶ τίς ἔβλεπε νὰ προβαίνουν ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη ἀπὸ τὴ σκάλα, μαυροφόρες καὶ οἱ τέσσερες, λιγνές, μελαχροινές, ἀνασηκωνόταν ἀπὸ τὸ στρῶμα τῆς, ὅπου ἔμενε πάντα πλαγιασμένη καὶ μουρμούριζε μέσα στὸ λάρυγγά τῆς :

« Ἦρθαν οἱ κουροῦνες! πλάκωσαν οἱ κουροῦνες!»

Κι ἡ πρώτη τῆς φροντίδα ἦταν νὰ κρύψῃ τὰ κλειδιά βαθιὰ ἀπὸ κάτω στὸ στρῶμα.

Δὲν πῆγαιναν ἐκεῖνες συχνὰ νὰ τὴ βλέπουν, γιατί ἤξεραν πὼς μὲ τὸ βαρὺ πάντα καὶ μὲ τ' ἄγριο θὰ τίς δεχόταν ἢ Κακομοίρα. Κι ἂν τὴν παρακαλοῦσαν καμιά φορά νὰ δώσῃ λίγα λεφτὰ γιὰ ν' ἀγοράσουν κανένα μαντίλι μαῦρο, καμιά ποδιὰ μαύρη, γιὰ νὰ πάρουν τίποτε ἄλλο, αὐτὴ ἀγριωπῆ καὶ θυμωμένη φώναζε :

« Δὲν ἔχω! Φευγάτε ἀπὸ δῶ! Ἦρθατε νὰ μὲ φᾶτε ζωντανή, κουροῦνες! Ἀφήστε με νὰ ξεψυχήσω πρώτα!»

Καὶ ἡ πιὸ μεγάλη ἀπὸ τῆς τέσσερες, ἐκείνη ποὺ τὴν ἀγριόβλεπε ἢ βάβα τῆς καὶ τὴ μαχόταν περισσότερο ἀπὸ τίς ἄλλες, ἀφοῦ μὲ τὴν κλάψα καὶ μὲ τὰ ἐπιμονά τῆς λόγια ἔκανε τὴ γριὰ ν' ἀνάψῃ, θύμωνε τάχα κι αὐτὴ τότε καὶ δάγκωνε τὸ χέρι μὲ φοβέρα, κουνούσε τὸ κεφάλι καὶ τῆς ἔλεγε:

« Ἄχ, ἄχ! καρφώθηκες ὀλοτέλα! Τί ψυχὴ θὰ παραδώσῃς στὸ Θεό;»

Κι ἔτρεχε νὰ κατεβῆ γλήγορα τὴ σκάλα ἐνῶ ἀπὸ πίσω τὴν κυνηγοῦσαν οἱ φοβερὲς κατάρες τῆς Κακομοίρας.

Τὰ ἴδια γίνονταν κάθε φορά πού πήγαιναν στο σπίτι τῆς γριᾶς οἱ κακές της ἐγγονές.

Ἀπάντεχο ἦταν νὰ σηκωθῆ κάποτε ἡ Κακομοίρα βογγώντας ἀπὸ τὸ στῶμα, νὰ βγάλη ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο καὶ τὶς τέσσερες μὲ τὰ χουγιαχτά, νὰ κλειδώσῃ τὴν πόρτα, καὶ τότε ν' ἀνοίξῃ σιγὰ μὲ χέρι τρεμουλιαστὸ τὸ σεντούκι, γονατισμένη μπροστά του νὰ τὸ κλείσῃ πάλι μὲ προσοχὴ μὲ πολλὲς δοκιμὲς τοῦ κλειδιοῦ γιὰ νὰ πιάσῃ καὶ νὰ τοὺς δώσῃ τελευταῖα πέντ' ἔξι δεκάρες. Κι αὐτὲς ὅμως τὶς ἔδινε γιὰ νὰ γλιτώσῃ ἀπὸ τὴν ἀβάσταχτη μουρμούρα τους, πού θάρρουσε τῇ μοιρολογοῦσαν ὀρθὲς ἢ καθισμένες γύρω της κι οἱ τέσσερες, οἱ κουροῦνες.

Εἶχαν ὅμως βρεῖ κι αὐτὲς τὸν τρόπο νὰ τῆς ξεκολλοῦν λίγα λεφτά, χωρὶς νὰ πιάνουν φιλονεικίες μαζί της. Ἔστελναν τ' ἀδερφάκι τους, τὸ μόνο πού ἀγαποῦσε τρυφερὰ ἡ Κακομοίρα, κι αὐτὲς ἔμεναν ἔξω περιμένοντας καὶ βλέποντας ἀπὸ τὶς γαραμάδες τῆς πόρτας. Ἐμπαινε μέσα τὸ χαϊδεμένο ἀγγόνι καὶ τῆς ἔλεγε :

« Γιαγιά, δῶσε μιὰ δεκάρα νὰ σοῦ φιλήσω τὸ χέρι ».

Ἦταν ἡ μόνη, ἀδύνατη πλευρὰ στὴν Κακομοίρα τὸ φίλημα τοῦ χεριοῦ της ἀπὸ τὸ μικρὸ της ἀγγόνι.

Ὅσες φορές ζητοῦσε νὰ τῆς φιλήσῃ τὸ χέρι, τόσες δεκάρες τοῦ ἔδινε μὲ τὴν καρδιά της. Καὶ γλυκαίνονταν τὰ μάτια καὶ γινόταν ἱλαρὸ τὸ πρόσωπο τῆς Κακομοίρας ἀπὸ τὰ φιλιὰ του.

Εἶχ' ἐμπιστοσύνη σ' αὐτό, γιὰτ' ἦταν μικρὸ καὶ δὲν εἶχε μάθει τὶς πονηριές, πού μηχανεύονταν οἱ ἀδερ-

φές του. Γ' ἔφηνε μέσα στο δωμάτιο, ἄμ' ἀποφάσιζε ν' ἀνοίξη τὸ σεντούκι.

Καὶ τ' ἄφηνε νᾶρχεται σιμὰ στο σεντούκι, νὰ χώνη τὸ κεφάλι του, νὰ βλέπει, καὶ νὰ πιάνη μὲ τὰ χεράκια του ὅλα τὰ κρυφὰ πράματα, πού ἄγρυπνος φύλακας ἡ Κακομοίρα τὰ εἶχ' ἐκεῖ μέσα σφαλισμένα.

Ἐπειτα ἔτρεχε ὁ μικρὸς στὶς ἀδερφές του κι ἔδινε ὅσα λεφτὰ μὲ ψέματα τὸν ξεγελοῦσαν νὰ τοῦ πάρουν.

Τοὺς μολογοῦσε τότε μὲ τὰ παιδικὰ του λόγια τί εἶδε στο σεντούκι τῆς βάβως, τί τάλαρα, τί φλωριά, τί χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ θάματα εἶδε.

Κι ἔλαμπαν τὰ μάτια τῶν κοριτσιῶν, καθὼς μὲ διψ' ἀχόρταστη τὸν ἄκουαν νὰ λέη.

*
* *

Ἐκεῖνο τὸ σεντούκι ἦταν σὰ μαγικό, σὰ στοιχειωμένο γιὰ τὶς τέσσερες ἐγγόνες τῆς Κακομοίρας. Φαντάζονταν πὼς ἔκρυβε μέσα του ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου. Μεγάλωνε μπροστά τους καὶ γινόταν ἴσα μ' ἓνα βουνό, ἄμα τὸ ἔβλεπαν ἀληθινὰ ἢ στ' ὄνειρό τους. Πότε ἔπαιρνε σχῆμα σὰν παλατιοῦ, καὶ μέσα θαροῦσαν πὼς ἦταν αὐτὲς εὐτυχησμένες, πότε δὲν παράλαζε καθόλου ἀπὸ μνημα, καὶ νόμιζαν πὼς κρατοῦσ' ἐκεῖ τῆ βάβω τους ξαπλωμένη.

Γ' ἀλλόκοτα χρωματιστὰ σκαλίσματα, ὅσα εἶχε ἀπάνω στο σκέπασμα καὶ στὰ πλευρά του ἔμοιαζαν πότε μὲ λουλούδια πινέμορφα, πού δὲν εἶχαν ἰδῆ ποτέ, ἀλλὰ πίστευαν πὼς κάπου ἐφύτρωναν στὸν κόσμο τέ-

τοια, και τότε μ' ἀγκάθια ὀλοζώντανα φιδωτά, πού ἀγκύλωναν τίς φτωχῆς καρδιές τους. Ἦταν παλιὸ σεντούκι, βενέτικο, κυπαρισσένιο, στερεὸ ἀκόμα μ' ὅλα του τὰ χρόνια. Τὸ σαράκι τοῦ εἶχε τρυπήσει τὸ κορμὶ καὶ τὸ πολὺ δούλεμά του ἔλιωσε τὴν κλειδωνιά καὶ τοὺς σιδερένιους ἀρμούς του.

Οἱ πονηρὲς ἐγγονές τῆς Κακομοίρας πολλὲς φορές δοκίμασαν νὰ τ' ἀνοίξουν μὲ ἀντικλείδι, μ' ὅλο τῆς γριᾶς τ' ἄγριο καὶ ἀγέλαστο μάτι, ἀλλὰ ποτὲ αὐτὸ δὲν ἠθέλησε νὰ τίς ἀκούση. Δοκίμασαν νὰ τὸ ξεκαρφώσουν ἀπὸ πίσω, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κεῖ δὲ φάνηκε ἄπιστο, παλιόχρονο αὐτό, στὴν παλιόχρονη κυρά του.

Τ' ἀγαποῦσαν ὅμως οἱ ὄρφανές, καὶ ἄς ἦταν ἐνάντιο στὰ πονηρὰ θελήματά τους, γιατί ἐνιωθαν, ξάστερα ἢ θαμπωμένα, πὼς φύλαγε μέσα του τὴ μοῖρα τους κλειδωμένη, ἀλλὰ καὶ τὸ μισοῦσαν γιατί ἀργοῦσε ν' ἀνοιχτῆ καὶ νὰ τὴ στείλῃ στὴν ἀνυπόμονη καρδιά τους.

Ἐξαφνα ἔπεσε γιὰ καλὰ στὸ στρῶμα ἡ γριά Κακομοίρα ὅταν ἔφτασε ἡ ἡμέρα τῆς ἡ ταχτική, δὲ φάνηκε νὰ πάῃ γιὰ τὸ μισθὸ τῆς.

Δοκίμασε νὰ σηκωθῆ τὴν ἄλλη μέρα, πάσχισε νὰ σταθῆ στὰ πόδια τῆς τὴν τρίτη, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε καὶ ξανάπεσε στὸ στρῶμα βογγώντας πάλι. Δὲν τὴν κρατοῦσαν πιά τὰ γόνατα, δὲν τὴν ἀκουαν τὰ σάπια κόκαλά τῆς· αὐτὸ ἦταν τὸ παράπονο τῆς Κακομοίρας.

Γεράματα πιά, βαριά γεράματα ! Δὲν ἔχανε ὅμως ποτὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς θὰ σηκωθῆ πάλι. Στριφογύριζε τ' ἀδύνατο κορμὶ στὸ ξεροστρωμά τῆς, ἀνήσυχη τότε ν' ἀναλάβῃ γιὰ νὰ κατεβῆ στὴν πόλη.

Θάνατο οὐτ' ἔβανε στοῦ νοῦ της. Τὴν ἡμέρα μόνο καρτεροῦσε, τὴν ἡμέρα τὴν ποθητή, πού τόσο ἀργοῦσε κι ἔφευγε πιὸ μακριά, ἀντὶ νὰ πλησιάζῃ, ἐκεῖνη πού θ' ἀξιώνόταν νὰ στηριχτῆ στὰ πόδια της ἡ Κακομοίρα.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ δεχτῆ κανένα στοῦ σπίτι της νὰ τὴν κοιτάξῃ, ἀν χρειαζόταν τίποτε. Οὔτε γιὰ τίς ἐγγονές της πιά ἤθελε ν' ἀκούσῃ.

Εἶχε ἀπόφαση νὰ περάσῃ τὴν ἀρρώστια μοναχὴ της, τρώγοντας ξερὸ ψωμί, χωρὶς γιατρὸ καὶ γιατρικά, ἀτάραχτη κι ἀνέγνωιαστη, ἀπ' ἀνθρώπου χέρι. Ἀφοῦ ὅμως ἔγειρε στοῦ χειρότερο, δὲν εἶχε πιά δύναμη, κι ἀν ἤθελε νὰ κάμῃ ἀντίσταση. Τότε σηκώθηκε ἡ φτωχὴ χήρα μὲ τὰ πέντε ὀρφανά, κι ἤρθαν καὶ τὸ ἔστρωσαν γιὰ καλὰ στοῦ πλατύχωρο σπίτι τῆς Κακομοίρας.

Τότε κατάλαβαν ζωντανούς ἡχοὺς κι ἔχασαν τὴ βαριά τους ὄψη τ' ἀδειανά κι ἔρημα χωρίσματά του.

Ὅμως ἡ ἀρρώστεια τῆς Κακομοίρας τραβοῦσε πολὺ, χωρὶς νὰ δίνῃ ἐλπίδα πὼς μὲ κάποιον τρόπο θὰ τελειώσῃ. Ἐφευγαν οἱ μέρες ἀργές-ἀργές, πικρότερες ἀπὸ πρωτύτερα γιὰ τὴ χήρα καὶ τὰ παιδιὰ της, ἔκλειναν οἱ μῆνες ἀτέλειωτοι κι ἀπανωτοί, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τῆς γριᾶς δὲν ἤθελε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ παλιὸ κουφάρι.

Τὸ δέρμα της κρεμόταν στεγνὸ ἀπὸ τὰ λιανόμακρα κόκαλά της. Τὰ μάτια της εἶχαν χωθῆ στοὺς βαθουλοὺς λάκκους καὶ γυάλιζαν ἐκεῖθε, ἀγρυπνα πάντα κι ἀκλειστα ψάχνοντας τὰ πρόσωπα γύρω, ἢ καρφωμένα ἀπάνω στοῦ σεντούκι. Τὰ χέρια εἶχαν λιγνέψει κίτρινα καὶ μακρουλά μὲ τὰ νύχια μεγάλα καὶ

μελανά στις άκρες, έμοιαζα σαν ψιλά καλάμια με πυκνούς τούς κόμπους.

Κι αγωνίζονταν να μαλάζουν ανήσυχα τὰ κλειδιά μέρα νύχτα. Δεν ήθελε να τὰ παραδώση σὲ κανέναν ή Κακομοίρα.. "Ας περνούσαν ὅπως εἶχαν τρόπο κι ή κόρη κι οἱ έγγονές της, ἄς φρόντιζαν ὅπως ήθελαν και γι' αὐτὴν τὴν ἴδια, πού εἶχε τόση ἀνάγκη στὶς τελευταῖες μετρημένες ἡμέρες της.

Παράδερνε ή Κακομοίρα, ἀναδευόταν χωρὶς ἀναπαμὸ στὸ στρῶμα. Καὶ ὁ μόνος λόγος ἀνάμεσα στὸ κομμένο βογγητό, πού ψιθύριζε με βραχνή φωνή τὸ τρεμουλιαστό της σαγόνι, ἦταν ὁ ἴδιος πάντα :

« Ἦρθαν οἱ κουροῦνες...πλάκωσαν οἱ κουροῦνες..»

*
* *

"Ομως οἱ έγγονές τῆς γριᾶς, οἱ μαυροφόρες δὲν εἶχαν ὑπομονή, βλέποντας πῶς ὁ θάνατος ἀργοῦσε ν'έρθη. Μιὰ μέρα, κατὰ τὸ δειλινό, ἐνῶ ή Κακομοίρα εἶχε ἀποκοιμηθῆ και ροχάλιζε σαν τὸ στερνὸ τοῦ θανάτου, στέλνουν τὸ μικρὸ ἀδερφό τους,—γιατὶ αὐτὸς μοναχὸς ὁ χαϊδεμένος, εἶχε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὴ βάβω του νὰ πηγαίνει κοντά της και συνήθιζε νὰ κάθεται στὸ προσκέφαλο νὰ τῆς κρατῆ συντροφιά και νὰ παίζη με τὰ κλειδιά ή με τὸ κομπολόι,—τὸν στέλνουν και χώνει σιγὰ τὸ χέρι και τραβάει τὰ κλειδιά, δασκαλεμένος ἀπὸ τὶς ἀδερφές του πῶς νὰ κάμη γιὰ νὰ μὴ τὸν καταλάβη ή βάβω.

Τὰ κρατοῦσαν καλὰ στὰ χέρια με λαχτάρια τὰ κλειδιά τὰ πολυπόθητα και τὰ καταραμένα, τ'ἄσφιγγαν με χαρὰ οἱ μαῦρες έγγονές τῆς Κακομοίρας! τώ-

ρα. στο σεντούκι, γλήγορα κι άλαφρά! "Εσκυψε ή μεγαλύτερη, τριγυρισμένη από όλες τις άλλες, βουβές, με τὰ πρόσωπα κίτρινα και με τὰ μάτια άστραφτερά. κι έβαλε τὸ μεγάλο τὸ γνώριμο κλειδί ν' άνοιξη....

Και τώρα άκόμη ή διαβολεμένη κλειδονιά δέν ήθελε ν' άκούση. "Εφερναν από δῶ, έφερναν από κει τὸ μισοφαγωμένο κλειδί στο ξέδοντό της στόμα, αλλά θαρροῦσες πῶς και τὰ δυό, κλειδονιά και κλειδί, είχαν συμφωνήσει νά μὴν άκοῦν, ὅπως άλλη φορά ήταν πρόθυμα στο χέρι τῆς κυρᾶς τους. "Αγριο άντηχοῦσε τὸ ρουχαλιτὸ τῆς Κακομοίρας κι ή ταράχή του σκέπαζε τὸ σιγανὸ τρίξιμο τοῦ κλειδιοῦ.

"Εξαφνα έσκουξε μιὰ πιὸ δυνατὴ φωνή από τὴν κλειδονιά. σάν νά ήταν φωνή πόνου, και ὁ ήχος της άντιχτύπησε θλιβερά γύρω στους ψηλούς τοίχους. "Ανοιξε! Με χέρια πὸν έτρεμαν, ενῶ οἱ καρδιές βροντοῦσαν σά νάθελαν νά ξεπηδήσουν από τὰ στήθια, σηκωσαν τὸ σκέπασμα σιγά κι έρριξαν τὰ μάτια μέσα. Ποτέ δέν είχαν άξιωθῆ νά ἰδοῦν τ' άφάνταστα κι άμολόγητα ὅσα έκρυβε τὸ σεντούκι στὴ βαθιὰ κοιλιὰ του. Δέν έφτασαν ὅμως νά χαροῦν τὰ θαμπωμένα μάτια τους αὐτὴ τὴν πλούσια κι άκριβοθώρητη θωριά, πὸν τόσο ποθοῦσαν. Δέν εἶδαν άνάμεσα σ' έναν καπνὸ, πὸν άπλωνόταν εμπρός τους, παρὰ κάτι σακκοῦλες μικρές, κάτι χαρτιά διπλωμένα, κάτι μικρὰ δέματα ή κουτιὰ τενεκεδένια, πὸν έκρυβαν ρεγγίνες παλιές, ή κολονάτα και σπαθάτα τάλαρα—ἴσως άπο μεινάρια από τὰ περασμένα πλούτη τῆς Κακομοίρας— ὅλα σφιχτοδεμένα και ταχτικά βαλμένα, κι ὅλα νά τρέχουν άπάνου κάτω, νά χοροπηδοῦν στα μάτια τῶν κοριτσιῶν σά δαιμονισμένα. "Η Κακομοίρα ενῶ πά-

λευε με τὸ χάρο. εἶχε ἀκούσει τὸ γνώριμο ἦχο τῆς κλει-
δονιᾶς νὰ τῆ φωνάζη, καὶ πετάχτηκε ἀπὸ τὸ βυθι-
σμό, ποὺ ἦταν πεσμένη.

«Κουροῦνες!» ἄκουσαν μιὰ φοβερὴ φωνὴ ἀπὸ
πίσω, φοβερώτερη παρὰ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ γύρισαν
μὲ ὄρμη, ἀφήνοντας τὸ σκέπασμα νὰ πέση μὲ βρόντο.
Ἡ μεγαλύτερη τὴν ἴδια στιγμή εἶχε σηκώσει μιὰ βα-
ριά σακκούλα γεμάτη, ἀλλὰ μὲ τῆ φωνὴ τῆς βάβως
τὴν ἀπόλυσε στὸ πάτωμα τρομασμένη. Κι ἔμειναν
ξερές ὄλες, σὰ μαρμαρωμένες, βλέποντας τὴν Κακο-
μοῖρα ὀρθὴ στὸ στρῶμα ἀπάνω, μισόγυμνο σκελε-
τό, μὲ τὰ χέρια τεντωμένα κι ἀνοιχτὰ κατὰ κεῖνες.
Τοὺς φάνηκε ὁ ἴδιος ὁ θάνατος μὲ τὴν ὄψη τῆς γρι-
ᾶς ἐμπρὸς τους, ποὺ χυνόταν νὰ τὶς ἀρπάξη. Ἔβα-
λαν ὄλες κάτι ξαφνικὲς φωνές, σὰν ὄρνιθες φοβισμέ-
νες ἀπὸ γεράκι, κι ἔφυγαν ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι.

Κι ἅμα πῆραν θάρρος καὶ γύρισαν μαζί μὲ τὴ μά-
να τους νὰ ἰδοῦν, βρῆκαν τὸ σεντούκι κλειστὸ καὶ τὴν
Κακομοῖρα ξερὴ στὸ στρῶμα, πεσμένη μὲ τὸ πλευρὸ
καὶ μὲ τὰ πόδια γυμνὰ στὸ πάτωμα ξαπλωμένη. Δὲν
ἔκανε κίνημα, δὲ φαινόταν νάχη ἀναπνοή, κι ἔσφιγγε
τὰ κλειδιά στὸ στήθος της μὲ τὰ δυὸ χέρια. Ὅμως
δὲν εἶχε πεθάνει ἡ Κακομοῖρα. Δὲν ἤθελε νὰ φύγη ἡ
ψυχὴ της ἀπὸ τὸ κουφάρι. Χαροπάλεψε ἀκόμα δυὸ
μερες καὶ τότε πιά, πρὶν ξυλιάσουν κλειστὰ τὰ νε-
κρωμένα δάχτυλα τῆς Κακομοῖρας, σφίγγοντας ὡς
τὴ στερνὴ στιγμή τὰ κλειδιά, τότε μοναχὰ μπό-
ρεσαν οἱ τέσσαρες ἐγγονές, οἱ μαυροφόρες, νὰ ζητή-
σουν καὶ νὰ βροῦν τὴ μοῖρα τους κλεισμένη βαθιὰ
μέσα στὸ σεντούκι.

Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐτυχία.

ιαγιά, ἀλήθεια ἀπόψε ἀνοίγει ὁ οὐρανός; »

— « Ναὶ παιδάκι μου γιατί ξημερώνουν τ' ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅποιος ἀγρυπνήση καὶ προφτάση σ' ἐκείνη τὴν ἀπό-

κρυφὴ ὥρα... »

— « Τὸ ξέρω, γιαγιά μου, τὸ ξέρω ! μπορεῖ νὰ ζητήση ὅ,τι θέλει ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοῦ γίνεται ».

— « Ναὶ μὰ φτάνει νὰ ζητήση ἓνα πράγμα μονάχα ».

Τὸ παιδάκι ἀποφάσισε ν' ἀγρυπνήση. Κοντὰ στὴ κάμαρά του, ἀπάνω ψηλά ἦταν ἡ πόρτα, πού ἔβγαине στὸ ἥλιακωτό. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῆ κανεῖς, κουκουλώθηκε μὲ τὸ παπλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκέφαλό του, καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῆ ἐκεῖ ἔξω. Δὲν εἶχε φόβο κανένα. Ὁ παπὰς εἶχε βγεῖ ἐκείνη τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἀγιαστούρα του καὶ εἶχε διώξει ὅλους τοὺς καλικαντζάρους πού περπατοῦσαν στὴ χώρα κι ἔπαιρναν τὰ παιδιά. Στὴ χειμωνιάτικη νύχτα τὸ ζέσταινε τὸ πάπλωμα καὶ ἡ ἐλπίδα.

Ἦταν ἀργά... Σκοτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνόταν κάτω σ' ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ καὶ κεῖ μονάχα τρεμόκαιγε κανένα φανάρι σὰν μάτι νυσταγμένο καὶ τ' ἀγιασμένα νερά τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα λαμπύριζαν στὴ μυστικὴ ἀστροφεγγιά. Ἀπέραντος θό-

λος, σὰ μαῦρο βελουῖδο, καρφωμένο μὲ διαμαντένια καρφιά τὸ σκέπαζε ὁ οὐρανός.

Καὶ τὸ κοιτάζε μὲ ἀνήσυχα μάτια τὸ παιδάκι καὶ περίμενε ἤσυχα ν' ἀνοίξη. "Ὅ,τι ζητοῦσε τότε θὰ γινόταν. Μὰ φτάνει νὰ ζητοῦσε ἓνα μονάχα· καὶ τὸ παιδάκι εἶχε τὸ σκοπὸ του....

Οἱ ὄρες περνοῦσαν ἔτσι καὶ οἱ πετεινοί, ζωντανὰ ρολόγια τίς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνή, ὁ ἓνας στὸν ἄλλο.

Ἦρθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἀπόκρυφη ὥρα ποὺ ἀνοίξε ὁ οὐρανός. Μὲς στὴν ἀστροσπαρμένη μαυρίλα πρόβαλε ἔξαφνα μιὰ λάμψη ζωηρή, ποὺ ἔσβηνε ὅλα τ' ἀστέρια. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴ χτίση καὶ τ' ἀγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτὸ τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλά μὲς στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἓναν ὀλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέχει στὸν οὐρανό, καθὼς λένε: τὸν Ἰορδάνη.. Στὸν τρόπο, στὴ θάμπωσή του, στὴ σαστιμάρα του, λησμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήση καὶ ἔβλεπε βουβό.... Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή ποὺ συνῆρθε λιγάκι πρόφτασε νὰ πῆ ἓνα λόγο. Καὶ σβηνόταν πιά ἡ θεία λάμψη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ φιλή φωνούλα τοῦ παιδιοῦ:

« Πλοῦτο ! »

Γύρισε τρέμοντας στὸ κρεβατάκι του.

Σκεπάστηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ προσπάθησε νὰ κοιμηθῆ. Μὰ τὸν ἄφησε γιὰ πολλή ὥρα ἄγρυπνο τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ποὺ βασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του, καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τ' ἄλλο, ποὺ βασάνιζε τὸ μυαλό του ....

Τί λαμπρό και άπίστευτο θάμα ! Νά τόν άκουσε τάχα ο Θεός ; Πρόφτασε νά μιλήση σέ κατάλληλη στιγμή ; "Αχ και θ' άποχτοϋσε τόν πλοϋτο, τὸ ένα πρᾶμα πού ζήτησε με τήν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι ;

Σάν άποκοιμήθηκε κατά τὸ πρωί εἶδε ένα παράξενο ὄνειρο τόσο ζωηρό, πού άκόμη τώρα δέν ξέρει, αν κοιμότανε στ' άληθινά ἢ αν άγρυπνοϋσε με πυρετό.

Τοϋ φάνηκε πὼς μπῆκε στήν κάμαρά του ένας ανθρωπος. Ήταν νέος, παιδί μάλιστα αμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε άπό τήν ὁμορφιά και ἡ φορεσιά του άπό τήν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσάφι, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοϋσε ένα χρυσὸ ραβδί. Εἶχε φτερούγια χιονάτα και χαμόγελο γλυκό.

« Νά με ! Τί με θέλεις ; » Εἶπε με τρυφερή φωνή.

— « Ἄγγελος . . . » Ψιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— « Δέν εἶμαι άγγελος, άποκρίθηκε ὁ νέος, εἶμαι ὁ Πλοϋτος πού ζήτησες άπόφε. Ἐκεῖνος πού ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου εἶδε τὴ φωτιά τῆς καρδιάς σου και μ' ἔστειλε. Μιά στιγμή πρωτύτερα αν πρόφταινες νά πῆς τ' ὄνομά μου, θ' άρχόμουν νά σε φορτωθῶ ανερώτητα. Μά τώρα πού άργησες νά μιλήσης και ἔγινε ζήτημα, αν ἔπρεπε νά σοϋ γίνη ἡ χάρη ἢ ὄχι, άποφασίστηκε νά ἔρθω μονάχα νά σε ξαναρωτήσω . . . και ὅ,τι μοϋ πῆς θά κάνω ἐπιμένεις άκόμα στὸ λόγο σου ; Ἐμένα ζητεῖς κι ἐπιθυμεῖς άληθινά, άφοϋ ξέρεις ὅτι μονάχα ένα πρᾶμα ἔχεις τὸ δι-

καίωμα νά ζητήσης ; "Αν εἶν' ἔτσι, πές μου το και μένω μαζί σου γιά πάντα ».

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγῆκε περισσότερο ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε : « Σένα θέλω, Πλοῦτέ μου, σέ θέλω νά μείνης πάντα μαζί μου. Εἶδα πὼς ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα μὲ σένα, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸ σὺ εἶσαι τὸ ὄνειρό μου ».

— « Βλέπω ὅτι μ' ἀγαπᾶς ἀληθινὰ καὶ ἤθελα νά μένω μαζί σου .... Ἀλήθεια ! Τί ὄμορφη ζωὴ πού θά περνοῦμε : Παντοῦ ὁ κόσμος θά σκύφτη στὸ διάβα μας, ἅμα θά βγαίνουμε συντροφισμένοι. Θά κατοικοῦμε σὲ παλάτι ὅλο μάρμαρα, θά κοιμόμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θά σκεπαζώμαστε μὲ σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γυαλιστερό ἀτλάζι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελουδο θά μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ ὅπου θ' ἀκουμπᾶ τὸ κορμί, θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θά φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καὶ στολίδια. Θά ἔχωμε δούλους καὶ δοῦλες καὶ γνώριμους πολλούς. Βαλσαμωμένος θά εἶναι ὁ ἀέρας, πού θά ἀναπνέωμε ἀπὸ τ' ἄνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θά λάμπη στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρύσταλλο.

Θά πηγαίνουμε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστῆ-
λιστα, θά πηγαίνουμε στὰ θέατρα, στοὺς χορούς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέση. Θά ταξιδεύ-
ωμε μὲ κάθε ἄνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸ χειμῶνα. Καὶ
θά ἔχωμε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰ φωλιά,
ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο, μὲ πολλὰ κλειδιά, γε-
μᾶτο χρυσὰ φλωριά, τόσα, ὥστε νά μπορούμε νά κά-
νωμε κάθε ἐπιθυμία πού ἤθελε μᾶς γεννηθῆ....»

—«Α! τί καλὰ φώναζε τὸ παιδάκι. Καὶ τὸ γέλιο δὲ θὰ λείπη ἀπὸ τὰ χεῖλη μας καὶ ἡ χαρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά μας Κάθησε Πλοῦτε μου. Θέλω νὰ εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καὶ εὐτυχής ».

Ὁ νέος ἔχασε μὲ μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἀπάνω στὸ ραβδί του καὶ εἶπε μὲ περίλυπη φωνή :

«Αὐτὸ εἶναι ἴσα-ἴσα πού θέλω νὰ σοῦ πῶ.... Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ ὅτι δὲ θὰ λείπη ἀπὸ τὰ χεῖλη σου τὸ γέλιο καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρὰ.... ἶ, ὄχι. ὄχι.... »

—«Μὰ γιατί ;»

—«Γιατί;.... Δὲ σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη πού μοῦ ἔχεις νὰ τὸ σκεφτῆς ποτέ;.... Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάνω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη; .... Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲ θὰ μὲ θέλης γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιατροὺς καὶ γιατρικά; Ποιὸς σοῦ εἶπε πὼς μαζί μου δὲ θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριον ;.... Ποιὸς σοῦ εἶπε πὼς δὲ θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅ,τι ἔχεις πιὸ ἀγαπημένο στὸν κόσμον καὶ πολύτιμον ;.... Ποιὸς σοῦ εἶπε, ἂν μ' ἐμένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδερφικὴ φιλία ἐκείνη πού θέλεις, καὶ τί θὰ σοῦ χρησιμεύω, ὅταν θὰ σὲ μαχαιρώνῃ ἡ ἀχαριστία, ἡ κακία, τὸ φέμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή ;.... Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι μαζί θ' ἀπολαύσης τίς χάρες τῆς καλῆς καὶ ἄδολης καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ ; Ποιὸς σὲ βεβαίωσε ὅτι στὸ σπίτι σου θὰ βασιλεύῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ ἀρμονία ;.... Ἄ, πόσο στάθηκες παιδάκι μου, ἀπατημένος! Γύρῃς ἀπὸ μένα ἐκεῖνο πού ἔπρεπε νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὴν Εὐτυχία ».

—« Ἀπὸ τὴν Εὐτυχία !... » Ψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελλιτισμένη φωνή.

—« Μάλιστα ἀπὸ τὴν Εὐτυχία » !

—« Καὶ πῶς ; »

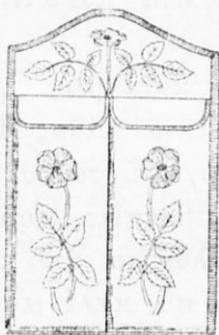
—« Δὲν τὴν ξέρεις ; Εἶναι ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἢ Εὐτυχία ὁμορφο, γελαστὸ μὲ κατάσπρη ἀπλὴ φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε γιατί μ' ἀφήνει τίς περισσότερες φορές καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια ὅπως καὶ γὼ πηγαίνω καμιά φορά μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου ! αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση ! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰ σωματοφυλακὴ ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνές, πού γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἱκανή, ὅταν σὲ πάρη καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της νὰ σὲ κάμη νὰ μὴ λείπη ἀπὸ τὰ χεῖλη σου τὸ γέλιο καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἢ χαρὰ, ἀδιάφορο ἂν θὰ κατοικῆτε στὴν καλύβα ἢ στὸ παλάτι, ἂν θὰ φορῆτε χρυσὰ ἢ κουρέλια ».

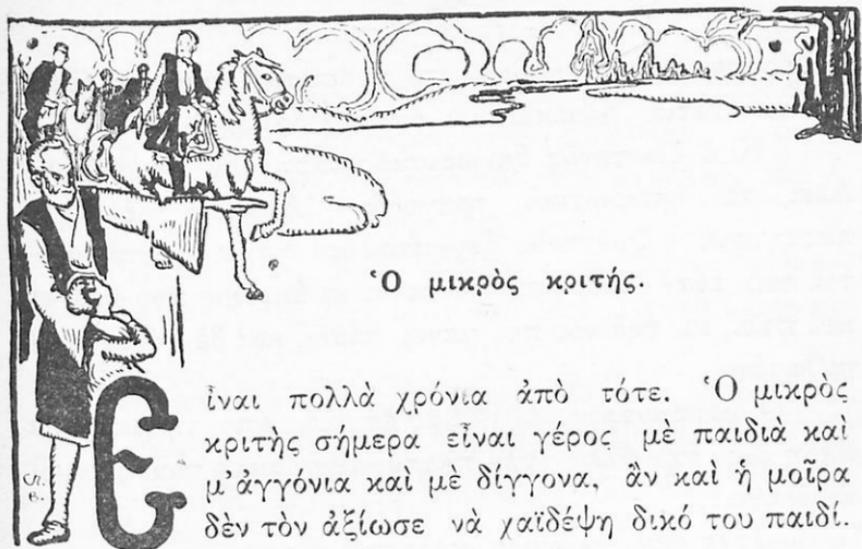
—« Πλοῦτε μου καλέ μου φίλε, συχώρεσέ με, δὲν τὸ σκέφτηκα. Ἔκανα λάθος. Τὴν Εὐτυχία ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν Εὐτυχία ζητοῦσα, τὴν Εὐτυχία ζητῶ. Ἐνα προῖμα μονάχα, βλέπεις, μοῦ εἶναι συχωρεμένο νὰ ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερο ἀπὸ τὴν Εὐτυχία δὲν ὑπάρχει... Ἄχ, οὔτε σύ, καλέ μου Πλοῦτε ! τώρα τὸ βλέπω, τὸ ἐννοῶ ».

—« Θέλεις λοιπὸν τὴν Εὐτυχία ; Καλά, ἐγὼ φεύγω. Καὶ φεύγω, ἄκουσε, ὄχι γιατί δὲ μὲ θέλεις ἀλλὰ γιατί δὲν ἐπρόφτασες νὰ μὲ ζητήσης τὴν κατάλληλη ὥρα. Τί τυχερὸς πού στάθηκες ! Ἀλλιῶτιχα δὲ θὰ ἔφευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ κάθε

σου μετάνοια... Χαίρε», είπε ο Πλούτος κι έξαφανίστηκε.

Τὸ παιδάκι δόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρόνου, πιὸ φωτισμένο καὶ πιὸ ἥσυχο, νὰ ἀγρυπνήσῃ τὴν ἴδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὴν Εὐτυχία, μονάχα τὴν Εὐτυχία.

Ὁ μικρὸς κριτῆς.

Εἶναι πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Ὁ μικρὸς κριτῆς σήμερα εἶναι γέρος μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια καὶ μὲ δίδγωνα, ἂν καὶ ἡ μοῖρα δὲν τὸν ἀξίωσε νὰ χαϊδέψῃ δικό του παιδί. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο πράμα εἶναι.

Τὰ παιδιὰ, τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δίδγωνα ἂν καὶ εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ του, μικροτέρου του στὴν ἡλικία, σὰν καὶ δικὰ του εἶναι.

Ὁ μικρὸς κριτῆς-Σπύρος λεγόταν-ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρονῶν. ὅταν γιὰ πρώτη φορά, ἀκολουθώντας τὸ ἔθιμο τῆς πατρίδας του, ξεκίνησε γιὰ τὴν ξενητιά, τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κύρ-Χρῖστος, Κριτῆς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατί ἦταν πραγματικὰ ὁ δικαστῆς τῆς, τὸν συνόδεψε ὡς τὰ Γιάννενα. Τὴν ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ, πού ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης εἶχε ἔτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἀλογὰ του, καὶ φώναζε σὰν ἄλλος δήμιος: «Τὸ καραβάνι εἶν' ἔτοιμο!», ὅλοι οἱ συγγενεῖς πού παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Ἦταν καμιὰ εἰκοσαριά οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάνα, ἄλλος πατέρα, ἄλλος θεῖό, ἢ θειά κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή. Τί πικρὴ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! Ὅλο τὸ αἶμα

μαζώνεται στην καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει, καὶ τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

« Κι ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει ». Λέει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγούδι. Ἀλήθεια δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς! Χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανό, κι ἐκεῖνος πού φεύγει καὶ πάει, κι ἐκεῖνος πού μένει πίσω, καὶ δὲ χάνει ἕναν πεθαμένο.

Ὁ καρβανάρης, ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ κι ἔλεγε :

« Τέλειωσε γλήγορα, πέρασε ἡ ὥρα ».

Οἱ καρδιές χτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γλήγορα οἱ ὥρες τοῦ ξεχωρισμοῦ ! Καὶ φτερά ἂν εἶχαν, δὲ θὰ περνοῦσαν, καὶ δὲν θ'ἄφευγαν γληγορότερα!

Τέλος ὁ καρβανάρης, ὁ Ρόβας, καβαλήκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερμιστῆρες του, πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοιχτη θύρα τοῦ χανιοῦ σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλήκεψαν κι αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου, τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κι ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὰ « ἔχετε γειά » τὰ « ὥρα καλὴ » καὶ τὰ « καλὴ ἀντάμωση νὰ δώση ὁ Θεὸς » διασταυρώνονταν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

Τὴν ὥρα πού ὁ Σπῦρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του, μὲ παραπονετικὴ φωνή :

« Σπῦρο μου, στάσου, νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια ἀ-

κόμα...» Ὁ Σπῦρος σταμάτησε τὸ μουλάρι, καὶ ὁ κυρ-Χρῆστος μαραμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του, καὶ τοῦ πιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα τοῦ λέει :

« Παιδί μου, ἅμα ἀφήσης τὸ Μέτσοβο εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲ σὲ ξέρει κανένας.

Ἄλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακριὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιά, καὶ φονικό. Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι ἂν βρεθῆς, νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸ Θεό ! Καὶ βασιλιάς ἂν γένης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τᾶκουσες, παιδίμου; »

— « Τᾶκουσα, πατέρα μου ».

— « Ὡρα σου καλὴ τώρα ! Ὁ Θεὸς κι ἡ εὐχή μου μαζί σου ».

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι, κι ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ, κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του, σὰ βρύσες.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ κυρ-Χρῆστος βρισκόταν στὸ χωριό του καὶ δίκαιζε τοὺς πατριῶτες του, ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκιο τους, κι ὁ Σπῦρος εἶχε σκαπετήσῃ τὸ Μέτσοβο κι ὕσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲ γνῶριζε, κι οὔτε τὸν γνῶριζαν !

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τὴ στεριά. Εἴκοσι μέρες χρειάζονταν τότε γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα ἡμέρες δρόμο, πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη χωρὶς νὰ τοὺς βρῆ κανένα κακό. Ἦταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κου-

βεντιάζοντας σαν αδέρφια. 'Εκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ πειρασμὸς στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καραβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὅσα χρήματα εἶχε, καὶ τὴν εἶχε βρεῖ ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιώτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. 'Εκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακκούλα γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα· κι ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρεῖ δὲν τοῦ τὸ ἔδινε, λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι ἀπὸ λόγῳ σὲ λόγῳ πιάστηκαν κι ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται στὰ γερά, φωνάζοντας : « βιό μου » ὁ ἕνας καὶ « δίκιο μου » ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυὸ : "Ἄλλοι μὲ τὸν ἕνα καὶ ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. 'Εκεῖνος ποὺ εἶχε βρεῖ τὴ σακκούλα ἐπίμενε νὰ βαστάῃ τὰ μισὰ λέγοντας : « Ἐχῶ δικαίωμα νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, γιατί ἂν δὲν τὸ φανέρωνα, ὅτι ἤβρα τὴ σακκούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα ». 'Εκεῖνος πάλι ποὺ τὴν εἶχε χάσει ἐπίμενε νὰ τὰ ζητᾷ ὅλα, λέγοντας : « Δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, γιατί δὲν εἶμαστε ἀπ' ἄλλο καραβάνι σὺ κι ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλὰ εἶμαστε ἀπὸ τὸ ἴδιο καραβάνι, κι εἶμαστε συντρόφοι, καὶ σὰ συντρόφοι εἶμαστε αδέρφια καὶ ὑποχρεωμένοι ὁ ἕνας νὰ βοηθᾷ τὸν ἄλλο καὶ ὄχι νὰ κερδίζωμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Φιλονεικώντας, φιλονεικώντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, καὶ ἄρχισαν πάλι τὴ φιλονεικία. Ἐδῶκε πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ καρβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε· καὶ τὰ δυὸ τὰ μέρη εἶχαν κάποιον δίκιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονεικία κατάληξε

στά χέρια και μέσα στο μαλλιοτράβηγμα, κάποιος είπε με πόνο καρδιακό :

« Έ ! και να ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τον κριτή μας τον κυρ-Χρήστο έδω πέρα, από καμιά μεριά, πώς θάφευγε ο πειρασμός από τη μέση μας, και πώς θά γένονταν όλα μέλι γάλα ».

— « Άχ ! Ποϋ να ήταν, καημένε, είπε ένας άλλος τους, σε μιá στιγμή θά ειρήνευαν τά πάντα ».

— « Μοϋρθε μιá ιδέα », είπε ένας άλλος.....

— « Τί ; » τον έρώτησε τέταρτος.

— « Τί ; ..... έχομε τó παιδί του έδω πέρα.. »

— « Και σάν τ'όχωμε ; »

— « Να τó βάλωμε στή θέση τοϋ πατέρα του .... κριτή ».

— « Καλά λές : να τó βάλωμε κριτή, αν και μικρό ακόμα θά ξέρη να ειπῆ κάτι σάν παιδί τοϋ κριτή μας ».

— « Σπύρο-φώναζε-Σπύρο. Τί γίνεται ó Σπύρος τοϋ κυρ Χρήστου ; »

Ό Σπύρος δέν άκούóταν. Τόν είχε καταβάλει ó κόπος τοϋ δρόμου, κι άμα έφαγε, άκούμπησε στον τοίχο κι άποκοιμήθηκε, έχοντας προσκέφαλο τó δισσάκι του, στρώμα τῆ βελεντζούλα του και σκέπασμα τῆν κάπα του.

Η πρόταση να αναθέσουν τῆν κρίση στο παιδί, είχε γίνει δεχτή άπ' όλη τῆ συνοδεία.

— « Ναί, ναί », άκούóνταν άνάμεσα στις κουβέντες τους « να ζυπνήσωμε τó παιδί να τούς κρίνη· είναι παιδί τοϋ πατέρα του..... »

Ό άρχηγός τοϋ καρβανιοϋ, ó Ρόβας, άκούóντας ότι ήθελαν να ζυπνήσουν τó παιδί για να κάνη

τήν κρίση, και παίρνοντας τὸ πρᾶμα γι' ἄστεϊο τοὺς εἶπε:

« Τί λόγια εἶν' αὐτὰ πού λέτε : ἀφήστε τὸ παιδί νὰ κοιμηθῆ, τί ξέρει αὐτό ; »

— « Ὅχι ! ὄχι ! φώναξαν πολλοί, πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί ». Δυὸ τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδί, πού κοιμόταν βαριά. Ὑπνος παιδιακίσιος καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ δρόμο. Τὸ φώναξαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στῆ μύτη κι ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδί ἀνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω, γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

« Γιατί παραπονιέσαι ; » τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

— « Ἐβλεπα στὸν ὕπνο μου ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου..... μάνα δὲν εἶχα ».

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίη.

« Για ἰδὲς κριτὴ πού σοῦ τὸν διάλεξαν ! » εἶπε μόνος του ὁ Καρβανάρης.

— « Ἐέρεις γιατί σὲ ξυπνήσαμε, Σπύρο ; »

— « Γιατί ; » ρώτησε τρίβοντας τὰ μάτια του.

— « Σὲ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάνης τὴν κρίση τῆς φιλονεικίας ».

Τὸ παιδί τὸν κοίταξε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό.

« Ὅχι, ὄχι ! τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο », εἶπε ὁ Καρβανάρης.

— « Ἐλα, παιδί μου, κρίνε τους », εἶπε ὁ γεροντότερος ταξειδιώτης τοῦ καρβανιοῦ. « Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἀπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβουμε, ἀν θὰ γίνης σάν τὸν πατέρα σου ».

Τὸ παιδί καλοκάθησε σταυροπόδι, κι εἶπε στοὺς
μαλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ :

« Ἐλᾶτε δῶ ».

Πῆγαν καὶ οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυ-
ρωμένα.

« Ἐέρετε ποῦ εἵμαστε ; » τοὺς ρώτησε σο-
βαρά.

Ὁ Καρβανάρης ἀνοίξε τὰ μάτια του, προσέχοντας
ν' ἀκούση καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

« Νὰ σᾶς εἰπῶ ἐγὼ ποῦ εἵμαστε. Εἵμαστε, κακο-
ρίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπ' τὸν τόπο μας, εἵμαστε
ξένοι, πεντάξενοι, δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρω.
Ἡ ξενιτιά μᾶς ἀδερφώνει ὅλους ».

Ὁ Καρβανάρης ἄρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη
τοῦ μικροῦ κριτῆ καὶ λέει μέσα του :

« Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ παληόπαιδο ποῦ εἶναι
σοφό ».

— « Θέλετε νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση ; », τοὺς ρώτησε
σοβαρὰ σοβαρά.

— « Θέλομε, τοῦ ἀπολογήθηκαν, κι ὅ,τι μᾶς
πῆς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ στὸν πατέρα
σου ».

— « Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα
ν' ἀγκαλιαστῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι ὕστερα νὰ σᾶς
κρίνω ». Οἱ δυὸ μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο
περίλυποι, σὰν νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο, ποῦ
τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους, τοὺς φώ-
ναξαν :

« Κάνετε ὅπως σᾶς λέει ὁ κριτής, τί καμαρώ-

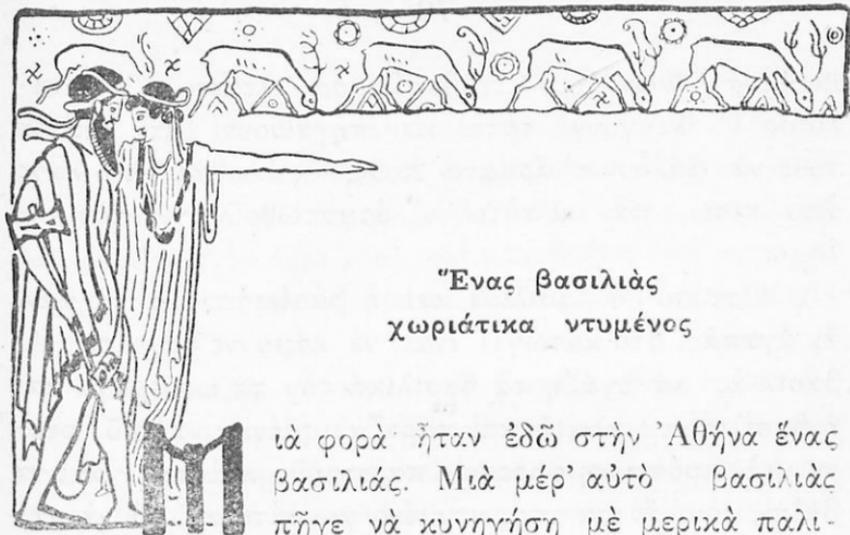
νετε ». Οί μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

« Πηγαίνετε τώρα, εἶπε τὸ παιδί, τέλειωσε ἡ κρίση σας ».

—« Καὶ πῶς τέλειωσε ;» εἶπαν οἱ πολλοί. « Ὁ ἕνας κρατᾷ καὶ ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ ».

—« Τέλειωσε » εἶπε τὸ παιδί. « Ἡ διαφορὰ τους ἦταν τὸ μῖσος. Ἀφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του ».

“Ένας βασιλιάς
χωριάτικα ντυμένος

Μια φορά ἦταν ἐδῶ στήν Ἀθήνα ἕνας βασιλιάς. Μιά μέρ' αὐτό βασιλιάς πῆγε νά κυνηγήσῃ μὲ μερικά παλικάρια του. Καί κυνηγώντας, πῆγε, πῆγε ὡς κοντά στήν Κόρινθο. “Ὅτι ἔκαμαν νά γυρίσουν πίσω ἀπὸ τὸ κυνήγι τους, καί νά σου ἕνας βοσκὸς τρεχάτος κοντά τους, καί τοὺς λέει πὼς ἐτοιμάζεται νά ξεκινήσῃ κατὰ τὴν Ἀθήνα μεγάλο ἀσκέρι ἀπὸ τὸ Μοριά, νά τοὺς κυριέψῃ τὴ χώρα. Οἱ σύντροφοὶ τοῦ βασιλιά, ρίχνουν τὸ κυνήγι τους χάμω, καί μαζεύονται γύρω του νά τὸν ρωτήσουν τί πρέπει νά κάνουν. Κι αὐτὸς τοὺς προστάζει νά σηκώσουν ἀμέσως τὸ κυνήγι, καί νά τὸ φέρουν στήν Ἀθήνα, γιὰ νά διασκεδάσουν πρὶν πολεμήσουν. Ἔτσι κι ἔγινε. Πᾶνε στήν Ἀθήνα, ψήνουν τὸ κυνήγι, καθίζουν μέσα στὸ παλάτι καί τὸ ρίχνουν στὸ φαγοπότι. Καί τρώγοντας καί πίνοντας, λησμονοῦν τοῦ βοσκῆ τὰ λόγια. Ὡς καί τραγουδιστάδες, καί χορευτρες γύρευαν. Ἐκεῖ ἀπάνω, νά σου κι ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ παλατιοῦ, καί μπαίνει μέσα κόσμος πολὺς, καί φωνάζει: «πλάκωσαν οἱ Δωριεῖς» καί ρίχνουν σκάλες στοὺς τοίχους, νά σκαλώσουν καί νά πεθῆσουν μέσα στὴ χώρα! Τότε πετιοῦνται ἀπάνω τὰ παλικάρια καί γυρεύουν τὸ βασιλιά. Μὰ ὁ βασιλιάς

πουθενά! Φωνάζουν τὴ βασίλισσα, λείπει κι ἡ βασίλισσα! Φεύγουν τότες καὶ πηγαίνουν στὰ σπίτια τους νὰ βάλουν τ' ἄρματά τους, ἀκολουθάει κι ὁ λαὸς ἀπὸ πίσω, πᾶν κι αὐτοὶ ν' ἀρματωθοῦν γιὰ τὸν πόλεμο.

Ὡστόσο ὁ βασιλιάς καὶ ἡ βασίλισσα κατέβηκαν, ἀν ἀγαπᾶς, στὸ κατώγι! Καὶ νὰ κάμουμε τάχα τί; Ὁ βασιλιάς νὰ βγάξῃ τὰ βασιλικά του τὰ φορέματα καὶ ἡ βασίλισσα, χλομὴ καὶ παραζαλισμένη, νὰ τοῦ φέρῃ μιὰ πρόστυχη φορεσιὰ παραγιοῦ, καὶ σὲ λιγάκι νὰ βλέπῃ τὸν ἄντρα τῆς ντυμένο χωριάτικα, σὰ νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖνος ποὺ κυβερνοῦσε ὅλη τὴν Ἀττικὴ!

Πῆρε στὰ χέρια του ἓνα τσεκούρι κι ἓνα κομμάτι σκοινί, στάθηκε μιὰ στιγμὴ νὰ δῆ τὴ βασίλισσά του, τὴν ἀγκάλιασε, καὶ κείνη, μὲ καρδιά ποὺ ἔτρεμε σὰν τὸ μισοζώντανο ψάρι, σήκωσε τὸ μαραμένο τῆς χέρι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ πάῃ στὸ καλό. Τὸ εἶχαν ἀπόφαση καὶ οἱ δύο τους νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

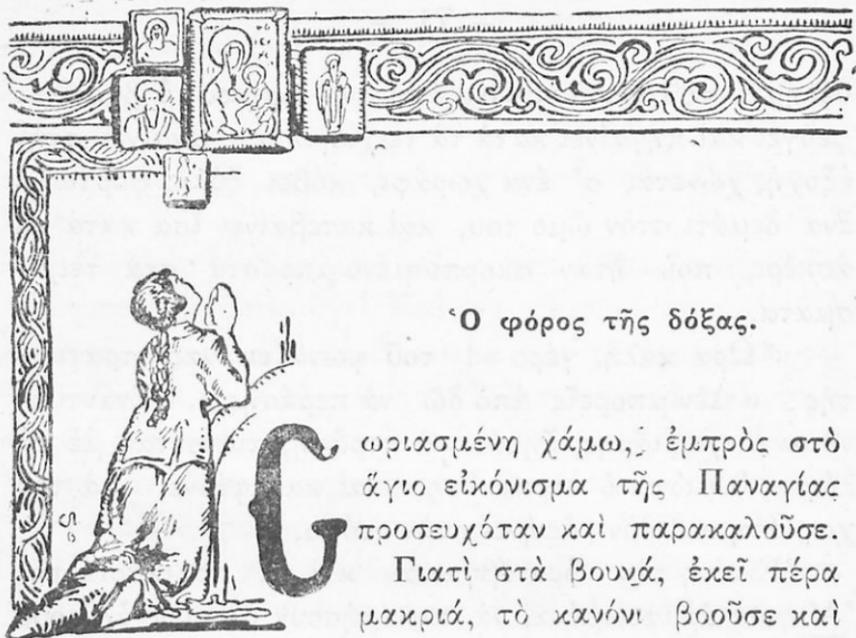
Ἔτσι τὸ εἶχε προφητέψει ἡ μεγάλη ἡ Προφήτισσα στοὺς Δελφούς: «πὼς σὰν πλακώσουν οἱ Δωριεῖς στὴν Ἀθήνα, θὰ νικήσῃ ἐκεῖνο τὸ μέρος ποὺ θὰ σκοτωθῇ ὁ βασιλιάς του». Συλλογίστηκε λοιπὸν τότε ὁ βασιλιάς κι εἶπε τῆς γυναίκας του: «Γυναῖκα, ἐδῶ ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ πρέπει νὰ σκοτωθῶ ἢ θὰ μᾶς κάψουν τὴ χώρα, θὰ μᾶς σφάζουν τὰ παλικάρια θὰ πάρουν τίς κοπέλες μας σκλάβες, ἴσως καὶ σένα μαζί. Βάζω λοιπὸν χωριάτικα ροῦχα, καθίζω δεμάτι ξύλα στὸν ὄμο μου, σιμώνω τοὺς ξένους καὶ βρίσκω τρόπο νὰ μὲ σκοτώσουν, δίχως νὰ μὲ νιώσουν ποῖος εἶμαι». Σφίγγει τότες τὴν καρδιά τῆς καὶ λέει ἡ βασίλισσα: «Ἄντρα μου, ἄς γίνῃ τὸ

θέλημα τοῦ Θεοῦ ». Κι ἔτσι τὴν ἀφήνει ὁ βασιλιάς φεύγει καὶ πηγαίνει κατὰ τὰ τειχίσματα. Βγαίνει στὴν ἐξοχή, χώνεται σ' ἓνα χωράφι, κόβει ξύλα, φορτώνει ἓνα δεμάτι στὸν ὄμο του, καὶ κατεβαίνει ἴσα κατὰ τὸ ἀσκέρι, ποῦ ἦταν σκορπισμένο μπροστὰ στὰ τειχίσματα.

« Ὡρα καλή, γέρο »! τοῦ φωνάζει ἓνας στρατιώτης. « Δὲν μπορεῖς ἀπὸ δῶ νὰ περάσης ». Ἐναντιώνεται ὁ χωριάτης, ζητάει νὰ περάση, πιάνονται μὲ τὰ λόγια, θυμώνει ὁ στρατιώτης καὶ καταφέρει μιὰ τοῦ χωριάτη καὶ τὸν ἀφήνει στὸν τόπο.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἔβγαιναν καὶ τὰ παλικάρια τῆς Ἀθήνας ἀρματωμένα, νὰ πολεμήσουν μὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὴ σκλαβιά τὴν πατρίδα τους. Ἀκόμα δὲν παρατάχτηκαν ν' ἀρχίσουν τὶς σαΐτιες, καὶ τί νὰ δοῦν ἐκεῖ μπροστὰ τους ξαπλωμένο στὸ χῶμα τὸ βασιλιά τους. Σηκῶσαν μεγάλο κακό. Τόσο μεγάλο, ποῦ μαθεύτηκε ἀμέσως κι ἀπὸ τ' ἄλλο τὸ μέρος πὼς σκοτώθηκε ὁ βασιλιάς τῆς Ἀθήνας, καὶ βλέποντας οἱ ἐχθροὶ πὼς βγῆκε ἐναντίο τους ἡ προφητεία, τῶριξαν στὸ φευγιό, πρὶν νὰ προφτάσουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τοὺς τινάξουν μήτε σαΐτιά.

Κι ἔτσι γλίτωσε ἡ Ἀθήνα ἀπὸ τὴν τρομερὴ τὴ σκλαβιά, καὶ ξαναμπῆκαν στὴ χώρα τους οἱ Ἀθηναῖοι. Καὶ σὰν ἔκαμαν ὅλες τὶς συνηθισμένες τιμὲς στὸ βασιλικὸ τὸ λείψανο, μαζεύτηκαν σὲ Συνέλευση κι ἀποφάσισαν νὰ μὴν ξανακάνουν πιά βασιλιά στὴν Ἀθήνα, γιατί κανένα δὲ μπορούσαν νὰ βροῦν μεγαλόκαρδο σὰν ἐκεῖνον ποῦ ἔχασαν.

Ὁ φόρος τῆς δόξας.

ωριασμένη χάμω, ἐμπρὸς στὸ ἅγιο εἰκόνισμα τῆς Παναγίας προσευχόταν καὶ παρακαλοῦσε. Γιατὶ στὰ βουνά, ἐκεῖ πέρα μακριά, τὸ κανόνι βοοῦσε καὶ τὸ τουφέκι ἔπεφτε πυκνὸ καὶ ὁ ἀδερφός της εἶχε φύγει, ντυμένος στὸ χακί, μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὄμο, γιὰ νὰ ξεπλύνει αὐτὴ τὴ φορά τὴν τροπή τοῦ ἄλλου πολέμου.

« Παναγία μου, λυπήσου..... Μὴν πάθῃ τίποτε ὁ ἀδερφός μου ! Εἶναι τόσο ὁμορφος καὶ τόσο παλικάρι.....»

Ἄπὸ τοὺς πρώτους εἶχε φύγει πρὶν ἀκόμα τὸν φωνάξουν καὶ τώρα τὸν ἤξεοσε ἐκεῖ ἀπάνω, ἐκεῖ πού βοοῦσε τὸ κανόνι καὶ πού ἔπεφτε πυκνὸ τὸ τουφέκι... Καὶ ἦρθε ὁ Χάρος, μπροστά της μαυροντυμένος, στὸ μαῦρο του ἄλογο μὲ τὸ μαῦρο του τόξο στὸ χέρι.

« Λυπήθηκα τὰ δάκρυά σου, τῆς εἶπε, καὶ ἦρθα νὰ σοῦ πῶ νὰ διαλέξῃς παιδὸν νὰ σαῖτέψω στὴ θέση τοῦ ἀδερφοῦ σου ».

—« Ποιόν ;» ἔκανε κείνη, πού δὲν πίστευε τ' αὐτιά της. « Ἄχ! Χάρε μου, ὅποιον θέλεις πάρε, μὰ λυπήσου τὸν ἀδερφό μου ! ».

—« Δέν ἔχει ὅποιον θέλεις· λέγε ποιόν νά θανατώσω ».

Ἡ κόρη τώρα ἔτρεμε.

« Μά εἶναι ἀνάγκη νά πάρης καί καλά κάποιον ! »

—« Ἀμὲ πῶς ἀλλιῶς ; »

—« Ἔ, πάρε ὅποιον θέλεις ! Μὴ μὲ ρωτᾷς ἐμένα ! »

—« Ἄν πάρω ὅποιον θέλω, θά πάρω τὸν ἀδερφό σου, γιατί εἶναι νά πέση σήμερα ἀπὸ βόλι. μὰ τόσο κλάμα ἔκανες καί τόσα παρακάλια, πού σέ σπλαχνίστηκα καί πέρασα ἀπὸ δῶ νά σοῦ τὸ πῶ. Λέγε γρήγορα τώρα ποιόν νά σαϊτέψω στή θέση του ».

—« Πάρε..... πάρε..... », ἔκανε ἡ κόρη καί τὰ χεῖλη της ἔτρεμαν « πάρε τὸν Τοῦρκο ..... »

Ὁ Χάρος γέλασε καί ἡ ἐκκλησία ὅλη βόησε καί ἀντήχησε τὸ νεκρικό του γέλιο.

Ἡ κόρη ἀνατρίχιασε κι ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της.

« Δόξα δὲ θέλησε ὁ ἀδερφός σου; Ἡ δόξα μ' αἷμα ἀγοράζεται »

—« Πάρε αἷμα τούρκικο ὅσο θέλεις..... ».

—« Δέν πληρώνεται μ' αἷμα ἐχτρικό. Ἄλλά ! εἶπε ὁ Χάρος, κοίταξε δῶ ».

Ἐμπρὸς στὰ μάτια της ἔβαλε ἓνα καθρεφτάκι καί μέσα εἶδε ἡ κόρη μιὰ μάχη, τουφέκια χιλιάδες πού φλόγιζαν, καί σπαθιά πού γυάλιζαν, καί ἄλογα ἀφρισμένα πού ἔσερναν τὰ μαῦρα κανόνια, καί δεξιά ἓνα σωρὸ ἀντρες πού ἔτρεχαν μπροστά. Ἦταν ὅλοι ντυμένοι χακί, μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι, καί ἀνάμεσά τους ἀναγνώρισε τὸν ἀδερφό της.

Ἐβγαλε μιὰ φωνή καί σκέπασε πάλι τὰ μάτια της, μὰ ὁ Χάρος ἐπίμενε:

« Κοίταξε καλά », εἶπε, εἶναι ὅλοι αὐτοί, ὁ

σους βλέπεις δεξιά, να τους θερίσω με μιᾶς· μὰ σὰ δὲ θέλεις, διάλεξε τοὺς ἄλλους ποὺ εἶναι ἀριστερά καὶ τοὺς θερίζω ἀντὶ τοὺς πρώτους. Θέλεις; Ὑπόγραψε». Καὶ μπροστά της ἄπλωσε ἕνα κίτρινο χαρτὶ καὶ τῆς ἔδωσε ἕνα καλάμι αἱματοβαμμένο.

Πῆρε ἡ κόρη τὸ καλάμι, μὰ τὸ χέρι της ἔτρεμε τόσο ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ γράψῃ.

« Καὶ αὐτοί: αὐτοὶ οἱ ἄλλοι ἀριστερά δὲν ἔχουν ἀδερφές; »

— « Βέβαια ἔχουν ἀδερφές καὶ μάνες. Καὶ ὁ ἕνας, βλέπεις; αὐτὸς ὁ ξανθὸς μὲ τὰ μαῦρα-μάτια; ἔχει γυναῖκα νέα καὶ ὁμορφή, ποὺ τὴ στεφανώθηκε μιὰ μέρα πρὶν φύγη, καὶ εἶναι δεμένες μαζί οἱ μοῖρες τους ».

— « Πῶς μαζί; »

— « Μὲ τὴν ἴδια σαῖτα ποὺ θὰ θανατώσω ἐκεῖνον, θὰ ρίξω καὶ κείνη στὸν τάφο ».

— « Ἄχ! μὴν τὸ κάνης! »

— « Εἶναι γραφτό ».

— « Μὴν τὸν σκοτώσης λοιπόν! Ἄφησέ τον καὶ αὐτὸν νὰ ζήσῃ! »

— « Ποιὸν ἄλλον νὰ πάρω στὴ θέση του; Νά, αὐτὸς ἐκεῖ ὁ μικρὸς χλομός. Ἐχει φάγει τὰ παιδικὰ του χρόνια στὴ μελέτη καὶ στὴ δουλειά, μὲ τὴ χήρα τῆς μάνας του, ποὺ παιδεύτηκε καὶ πείνασε, ὥσπου νὰ τὸν μεγαλώσῃ. Καὶ τώρα θὰ βγάλῃ μιὰν ἀνακάλυψη ποὺ θὰ τοὺς φέρῃ πλοῦτη καὶ τιμὴ καὶ δόξα..... »

— « Μὴν τὸν κόψης, γιὰ τὸ Θεό, καὶ αὐτόν! Ὅχι! ἄφησέ τους αὐτοὺς νὰ ζήσουν! »

— « Λοιπὸν προτιμᾶς τοὺς ἄλλους ἐκεῖ μέσα στὸ βᾶθος; »

— « Ἐχουν καὶ αὐτοὶ ἀδερφές καὶ μάνες; »

— « Βέβαια ἔχουν. Καὶ ὁ ἓνας ἐκεῖ μπροστά, ποὺ ρίχνεται σὰ λιοντάρι, βλέπεις, μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι : Ἔχει δίκιο ν' ἀψηφᾷ τὰ βόλια, δὲν εἶναι γραφτό του νὰ πάη σήμερα. Μὰ σὰ θέλεις πάλι μὲ μιᾶς τὸν παίρνει ἓνα βόλι στὴν καρδιά, νὰ ἐκεῖ ἴσα ἴσα ποὺ βλέπεις ἓνα τετραγωνάκι μικρό. Ξέρεις τί εἶναι; Εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ παιδιοῦ του, ἓνα ξανθόμαλλο κοριτσάκι, ποὺ δὲ γνώρισε μάνα, γιατί τοῦ τὴν πῆρα σὰ γεννήθηκε».

— « Ἄχ, μὴ ! » φώναξε ἡ κόρη κλαίγοντας, « μὴν τὸν πάρης ἀπὸ τὸ παιδί του ! Ποιὸς θὰ τὸ ἀγαπᾷ σὰ σκοτώσης τὸν πατέρα του ; »

— « Πάντα κάποιος θὰ κλάψη. Ἔλα διάλεξε λοιπόν, ποιὸν θέλεις νὰ πάρω ; Βιάζομαι. »

— « Πάρε κανέναν περιττό... »

— « Ξέρεις κανένα ; Πές μου τον ».

— « Δὲν ξέρω μὰ ἂν εἶναι κανένας ἔρημος... »

— « Θέρισα καὶ ἔρημους, μὰ εἶναι λίγοι. Ὅλοι αὐτοὶ ποὺ βλέπεις ἔχουν μάνα, γυναῖκα ἢ παιδί. Ἔλα, κόρη, ἀποφάσισε ποιὸς νὰ πάρω ».

— « Πάρε με μένα καὶ λυπήσου τους αὐτούς ! »

— « Ἐσένα ; ». Ὁ Χάρος πάλι γέλασε, καὶ πάλι ἡ ἐκκλησία ἔστειλε πίσω, σὰν κλαγγή, τὸ παγωμένο γέλιο. « Τί νὰ σὲ κάνω ἐσένα ! Αὐτούς θέλω, ποὺ τὴ Δόξα κυνηγοῦν, ἔτσι ποὺ τοὺς βλέπεις νὰ τρέχουν. Μὰ ὁ φόρος τῆς Δόξας εἶναι αἷμα, αἷμα καὶ δάκρυα, ποὺ νὰ χύνονται ποτάμι. Στὸν ἄλλον πόλεμο τὸ ἴδιο δὲν ἔκλαψαν ὅλες οἱ μανάδες, σὰν ποὺ κλαῖς ἐσὺ τώρα : Καὶ τὸ ἴδιο δὲν τίς λυπήθηκε, καὶ τὰ παιδιὰ τους τ'ἄστειλα ὅλα πίσω γερὰ καὶ ἀδόξαστα ; Θέλεις τὸ ἴδιο νὰ κάμω καὶ τώρα ; Μὰ φτάνει νὰ γυρίσω τὸν καθρέφτη καὶ θὰ τὸ βάλουν ὅλοι στὰ πόδια... »

Καὶ ἄπλωσε ὁ Χάρος τὸ χέρι.

Μὰ μεμιᾶς πετάχτηκε πάνω ἡ κόρη.

«Ὅχι ! Μὴ μᾶς λυπηθῆς ! Καὶ πάρε ὅσους θέλεις !»

— « Λέγε, κόρη, γρήγορα βιάζομαι νὰ φύγω ποιούς θέλεις νὰ θερίσω ; Τοὺς ἀριστεροὺς μὲ τὸ νιόπαντρο ἢ τοὺς ἄλλους ἐκεῖ στὸ βᾶθος ; »

— « Νὰ κλάψουν χῆρες, μάνες καὶ ὄρφανὰ ;.....
Ὅχι, πάλι ἐγὼ καλύτερα. ἀφοῦ ἦτανε γραφτό μου.... »

Δὲν πρόφτασε ν' ἀποπῆ τὸ λόγο καὶ ὁ μαῦρος καβαλάρης ἀδράχνοντας τὶς σαίτες τοῦ πετάχτηκε σὰν ἀστραπὴ καὶ χάθηκε στὸν κάμπο.

Χάμω εἶχε μείνει τὸ καθρεφτάκι, καὶ ἡ κόρη ἔσκυψε καὶ τὸ κοίταξε μὲ τὴν καρδιά παγωμένη ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ Χάρου.

Μὰ δὲν εἶδε πιά μάχη, οὔτε τουφέκια, οὔτε κανόνια. Χιόνια μόνο πολλὰ σκέπαζαν τὴ γῆ, καὶ ἦταν νύχτα, καὶ κάπου κάπου λεκέδες μαυριδεροὶ ἀπλώνονταν στὴν ἀπέραντη ἀσπρίλα. Ἐσκυψε πιὸ κοντὰ καὶ ξεχώρισε τοὺς λεκέδες ἦταν κορμιὰ ντυμένα μὲ χακί. Καὶ κεῖ, δεξιά, ὅπου εἶχε πρωτοδεῖ τὸν ἀδερφό της, σωροὶ ἦταν πεσμένοι παλικάρια, σὰν τὰ στάχυα ποὺ τὰ θέρισε ἡ κόσα.

Μὰ πάνω τους φτερούγιζε κάτι ἄσπρο, κάτασπρο, πιὸ ἄσπρο καὶ ἀπὸ τὰ χιόνια, γιατί ἦταν πιὸ φεγγερό, καὶ χαμήλωσε καὶ ἀκούμπησε στὰ τρυπημένα κορμιὰ ἓνα κλαδὶ ἀπὸ δάφνη.

Καὶ ἡ κόρη πνιγμένη στοὺς λυγμούς, ἀναγνώρισε τὴ Δόξα καὶ ἀνάμεσα στὰ πεθαμένα παλικάρια ξεχώρισε τ' ἀχνὸ πρόσωπο τοῦ ἀδερφοῦ της.

Ὁ Φλαντανελάς.
(20 Ἀπριλίου 1453).

Γτὰ τείχη ἔφεραν τὶς ἅγιες εἰκόνες καὶ
μιά γριά τυφλὴ ἀκολουθώντας με λαχτάρια
τὴν ἀνθρωποπλημμύρα, ἤρθε κι ἐκείνη νὰ
ιδῆ με τὰ ξένα μάτια. Ὁ Αὐτοκράτορας τῆς ἔκαμε τό-
πο χωρὶς νὰ ξεκαρφώσῃ τὰ μάτια του ἀπ'τὴ θάλασσα.
Σιωπὴ νεκρική.

Τὸ βασιλικὸ καράβι με τὴ σημαία, ποὺ τὴν ἐστό-
λιξε ὁ δικέφαλος ἀετός, πρῶτο-πρῶτο, θέλει νὰ προ-
χωρήσῃ, νὰ περάσῃ τὴν ἀλυσίδα τῆ χοντρῆ τοῦ κόλ-
που καὶ νὰ φέρῃ τροφὴ στὴν κουρασμένη Πόλη.

Ὁ ἄνεμος ἔπαψε, φύλλο δὲν κουνιέται καὶ τὰ
καράβια στέκονται σὰν μαρμαρωμένα καὶ καθρεφτί-
ζονται στὴν ἤσυχη θάλασσα· ὦρα γιὰ καθρέφτισμα !!

Μὰ ἔξαφνα, ὁ Σουλεϊμὰν πασάς, ὄρμᾳ με ὄλον τὸ
στόλο καὶ τὰ τριγυρίζει.

Βάζει τὸ ἔμβολο καὶ σέρνει τὰ καράβια στὴ ναυ-
αρχίδα του.

Ὁ κίντυνος εἶναι ἐκεῖ τριγύρω.

Ὁ περήφανος σουλτάνος ξέχασε πὼς βρίσκεται
στὴ στεριά καὶ προχωρεῖ με τὸ ἄλογό του μέσα στὰ
ρηχὰ νερά, νὰ τρέξῃ ὁ ἴδιος νὰ βουλιάξῃ τὰ καράβια
με τὴ χριστιανικὴ σημαία.

Δίνει διαταγές, κεραυνούς.

Τελείωσε ! θὰ χαθοῦν τὰ παλικάρια.

Δεμένα τὰ καράβια χεροπόδαρα ἔπρεπε νὰ ξε-
χάσουν πῶς εἶναι θαλασσινὰ καὶ νὰ γίνῃ κοινὸς ὁ
πόλεμος.

Στὰ τείχη ὁ λαὸς μὲ μιὰ ἀναπνοή, μὲ μιὰ εὐχή,
μὲ ἓνα ὄνειρο, ἀκολουθεῖ μὲ λαχτάρα καὶ προσεύχεται.
Προσεύχεται καὶ ὁ βασιλέας, καὶ δίνει διαταγὰς
ἀστροπελέκι. Ξέρει τὰ παλικάρια του.

Καὶ ἡ γριά, προσεύχεται κι ἐκείνη καὶ κλαίει.
Ἐκείνη ἀπὸ κάτι μισόλογα, ἀκολουθεῖ κι ἐκείνη τὸ μεγάλο
τὸ κακὸ καὶ παρηγοριέται πῶς βλέπει.

Ὁ κυβερνήτης Φλαντανελάς, χῶρισε σὲ δυὸ
τὸ ναυτικὸ του.

Οἱ μισοὶ στὰ κατάρτια, μὲ τὸ ἓνα χέρι νὰ χύνουν
νερὸ καὶ νὰ σβήνουν τὴ φωτιά, μὲ τὸ ἄλλο νὰ χύνουν
ύγρὴ φωτιά καὶ νὰ κορώνουν τὰ ἐχθρικὰ καράβια.

Καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆ-
θος σπρώχνοντας τοὺς Τούρκους, ποὺ ἤθελαν νὰ πη-
δῆσουν μέσα.

Μεγάλῃ ἐκατόμβῃ. Ἐκατοντάδες χάνει ἀνώφελα
ὁ Σουλεϊμὰν πασὰς καὶ ἀφρίζει ὁ σουλτάνος, καὶ δεί-
χνει τὸ χρυσὸ του ρόπαλο ἀγριεμένος, καὶ ὁ κάθε ναύ-
της χύνεται στὸ θάνατο, γιὰτὶ ξέρει πῶς τοὺς περι-
μένει κατόπι θάνατος πολὺ βασανισμένος.

Καὶ ὁ οὐρανὸς γαλανός, ἡ θάλασσα λάδι. Ἄνοι-
γει τὰ χίλια στόματά της ἄθελα καὶ καταπίνει τὰ πτώ-
ματα χωρὶς ὄρεξη.

Στὰ τείχη τὴ νεκρικὴ σιωπὴ ἀκολούθησε βοὴ μεγάλη.

Τῆς γριάς τὰ στήθια τὰ ξέσχιζε τὸ ἀναφυλητό.
Δὲν μπορεῖ νὰ ξεδιαλύνη τί γίνεται γύρω καὶ τραβᾷ τὸ

φαρδύ μανίκι τοῦ πλαγινοῦ της καὶ ρωτᾷ ὅλη λαχ-
τάρα :

« Καλέ μου, τί γίνεται ἐκεῖ κάτω : δὲν ἔχω
μάτια νὰ ἰδῶ ».

— « Τί γίνεται ; ὁ σταυρός, μάνα, ἔκαμε τὸ θαῦ-
μα του ».

— « Ὁ Φλαντανελᾶς ; »

— « Ὁ Φλαντανελᾶς πέρασε τὴν ἀλυσίδα ».

— « Δοξασμένο τὸνομά του ! »

Ἡ γριά κλονίστηκε, ὁ ξένος τὴν ἐστήριξε.

Ἀκούστηκαν ψαλμοὶ καὶ ἔφεραν τὸν Φλαντα-
νελά μὲ τὰ παλικάρια του καὶ μὲ τοὺς Γενοβαίους τῶν
ἄλλων караβιῶν, πὺ πολέμησαν σὰν νὰ κιντύνευσ
δική τους πατρίδα.

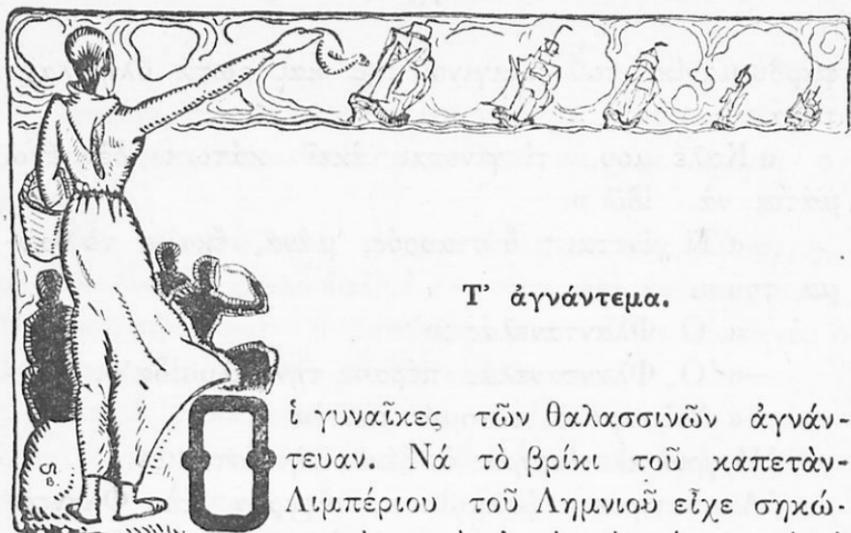
Ὁ κυβερνήτης γελαστός, γύρισε καὶ εἶδε τὴ θά-
λασσα καὶ ἔτρεξε στὸ βασιλέα του, μά.....
ἔξαφνα βλέπει τὴ μάνα του ἀκουμπησμένη ἀπάνω
στὸν βασιλέα.

« Ἡ μάνα μου ! »

Ὁ αὐτοκράτορας χαμογέλασε ἐνῶ τὸν ἀγκάλιαζε.

« Ἐσὺ στήριξες γιὰ λίγο τὴν Πόλη καὶ ἐγὼ τὴ
μανούλα σου. Ἐ παιδιὰ, ἑλληνικὸ αἷμα βράζει μέσα
μας. Δὲν πέφτει ἡ Πόλη μὲ τέτοια παιδιὰ, δὲν πέ-
φτει ».

Τ' ἀγνάντεμα.

Ἡ γυναῖκες τῶν θαλασσιῶν ἀγνάντεμαν. Νά τὸ βρῖκι τοῦ καπετάν-Λιμπέριου τοῦ Λημνιοῦ εἶχε σηκώσει τὰ πανιά ἀργὰ τῆ νύκτα· μετὸ ἀπόγειο τῆς νυκτὸς βρῆκε τὸ ρέμα, ἀλάργεψε καὶ χώνεψε.

Κατευόδιο καλό! Ἡ προσευχὴ τῶν μικρῶν παιδιῶν του ἄς εἶναι ὡς πνοὴ στὰ πανιά, στὰ ξάρτια τοῦ καραβιοῦ σας· στὸ καλό, στὸ καλό!

Νά τὸ καράβι τοῦ καπετάν-Σταμάτη τοῦ Σύραχου. Περήφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυό, πᾶνε νὰ μᾶς φέρουν καλά, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλό, πουλί μου, στὸ καλό!

Νά καὶ ἡ γολέτα τοῦ καπετάν Μανώλη τοῦ Χατζηχάνου.....

Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοὴ μου νὰ εἶναι πάντα στὰ πανιά σου, ὡσὰν λαμπάδα τοῦ ἐπιταφίου, νὰ διώχνη τὰ μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια, πρὶν προφτάσουν νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλὸ!!

Νά καὶ ἡ σκούνα τοῦ καπετάν-Ἀποστόλη τοῦ Βιδελνῆ, καινούριο σκαρί, ἡ τέταρτη, ἡ πέμπτη, ποῦ

κατορθώνει σέ μιὰ δεκαετία νά σκαρώση μ' ὅλον τῆς τύχης τὸν κατατρεγμό. Ἔπεσε πολὺ γιαλό, δὲν τῆ βρῆκε καλὰ τὸ ἀπόγειο, κι ἄργησε. Διακρίνεται τὸ πλήρωμα, οἱ ἄνθρωποι πού πηδοῦν ἐμπρὸς καὶ πίσω στὴν κουβέρτα. Δούλευέ τα, καπετάνιο μου ! Παναγια μπροστά σας ! Στὸ καλό, στὸ καλό..

« Παιδιά μου, κορίτσια μου », ἀρχίζει νά μιλῆ ἡ γριά-Συραχίνα, παλαιὰ καπετάνισσα μὲ τὸ ραβδάκι τῆς καὶ μὲ τὸ καλαδάκι τῆς στὸ χέρι, μὲ τὰ ὀγδόντα χρόνια στὴν πλάτη τῆς, πού μπόρεσε κι ἀνέβηκε τὸν ἀνήφορο γιὰ νά καμαρώση ἴσως γιὰ τελευταία φορά, τὸ καράβι τοῦ γιοῦ τῆς πού ἔφευγε. « Ἐέρετε τί μεγάλη χάρη ἔχει, καὶ πόσο καλὸ ἔκαμε στοὺς θαλασσινοὺς αὐτὸ τὸ ἐκκλησιδάκι τῆς Μεγαλόχαρης; »

— « Πῶς δὲν τὸ ξέρομε, εἶπαν οἱ ἄλλες, ἃς ἔχη δόξα τὸ ὄνομά τῆς ».

— « Τὸ ἐξωκλήσι αὐτὸ ἄγιασε καὶ μέρωσε ὅλο τὸ ἄγριο κῦμα· πρωτύτερα εἶχε κατάρρα ὅλος αὐτὸς ὁ γιαλός ».

— « Γιατί ; »

— « Βλέπετε ἐκεῖνον τὸ βράχο, κάτω στὸ κῦμα, πού ξεχωρίζει ἀπ' τὸ γιαλό ; πού φαίνεται σάν ἄνθρωπος μὲ κεφάλι καὶ μὲ στήθια..... πού μοι ἄζει σὰ γυναῖκα ; Ἐκεῖνη εἶναι τὸ Φλαντρώ ».

— « Ναὶ τὸ Φλανδρώ », εἶπε ἡ Χατζηχάνανα.

— « Κάτι ἔχω ἀκουστά. Ἐσὺ θὰ τὸ ξέρης καλύτερα, θειὰ Φλωροῦ ».

— « Τὸ βλέπετε κι εἶναι ξέρα », εἶπε ἡ Φλωροῦ ἡ Συραχίνα, « μιὰ φορά κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἄνθρωπος ».

— « Ἄνθρωπος ; »

— « Ἄνθρωπος καθὼς ἐμεῖς. Γυναῖκα ».

Οἱ ἄλλες ἄκουαν μὲ ἀπορία. Ἡ γριά-Συραχίνα ἄρχισε νὰ διηγῆται :

« Στὸν καιρὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἦταν μία κόρη ἀρχοντοπούλα πού τὴν ἔλεγαν Φλάντρα ἢ Φλαντρώ. Ἡ Φλαντρώ εἶχε ὀνομαστῆ ἔτσι—καθὼς μοῦπε ὁ πνευματικὸς ἀπάνω στὸν "Αἰ-Χαραλάμπη, ὅσο τὸν θυμοῦμαι μακαρία ἢ ψυχὴ του.

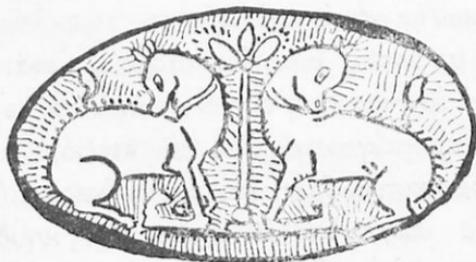
»Τὸν καιρὸ ἐκεῖνον ἦταν ἓνας караβοκύρης, ὁμορφο παλικάρι καὶ τὴ γύρεψε, καὶ τῆς ἔδωσε ἀραβῶνα. Σὰν τῆς ἔδωσε ἀραβῶνα, σκάρωσε καινούργιο καράβι, ἔγινε κι ὁ γάμος καὶ σὰν ἔγινε ὁ γάμος ἔρριξε τὸ καράβι στὸ γιאלό, κι ἐμπαρκάρησε καὶ πῆγε νὰ ταξιδέψῃ.

»Τότε ἡ Φλαντρώ ἦρθε ν' ἀγναντέψῃ σὰν καλὴ ὥρα, σ' αὐτὸν τὸν ἔρμο τὸ γιאלό. Ξεκολλοῦσε ἡ ψυχὴ τῆς πού ἔφευγε ὁ ἄντρας τῆς, δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βαστάξῃ, νὰ στηλώσῃ τὴν καρδιά τῆς. Ἀγνάντεψε τὸ καράβι πού ἔφευγε, κι ἔκλαψε κι ἔπεσαν τὰ δάκρυά τῆς στὰ κύματα, καὶ τὰ κύματα πικράθηκαν καὶ φαρμακώθηκαν, καὶ θύμωσαν κι ἀγρίεψαν καὶ θέριεψαν.....καὶ στὸ δρόμο τους, παῦ ἦβραν τὸ καράβι, ἐπνιξαν τὸν ἄνδρα τῆς Φλαντρώς, κι ἔγεινε ἀγύριστά του..... Καὶ τὸ Φλαντρώ ἦρθε καὶ ξαναἦρθε σ' αὐτὸν τὸν ἔρμο γιאלό καὶ κοίταζε κι ἀγνάντευε.... καὶ περίμενε καὶ καρτεροῦσε κι ἀπάντευχε. Πέρασαν μῆνες, πέρασε χρόνος, πέρασαν δυὸ χρόνια, πέρασαν τρία..... καὶ τὸ καράβι πουθενὰ δὲ φάνηκε..... καὶ τὸ Φλαντρώ ἔκλαψε καὶ καταράστηκε τὴ θάλασσα, καὶ τὰ μάτια τῆς στέγνωσαν, καὶ δὲν εἶχε πιά δάκρυα νὰ χύσῃ..... καὶ παρακάλεσε τοὺς θεοὺς τῆς, πού ἦταν εἰδῶλα πέτρες, νὰ τῆς κάμουν τὴ

χάρη νά γίνη κι αὐτὴ εἰδωλο, βράχος, πέτρα.....
καὶ τὸ ζήτημά της ἔγινε καὶ τὴν ἔκαναν βράχο, ξέ-
ρα ... μὲ τὸ σχῆμα τ' ἀνθρώπινο ποὺ τρίφτηκε καὶ
φθάρτηκε ἀπ' τὰ κύματα ὕστερ' ἀπὸ χιλιάδες χρό-
νια· καὶ τὸ ἀνθρωπινὸ σχῆμα φαίνεται ἀκόμα, καὶ νά
ὁ βράχος ἐκεῖ, ἡ πέτρα ποὺ θαλασσοδέρνεται καὶ χτυ-
πᾷ καὶ βογγᾷ ἀπάνω της τὸ κύμα..... κι ἡ φωνή της,
τὸ βογγητό της, γίνεται ἓνα μὲ τὸ βογγητό τῆς θά-
λασσας ..... Νά ἡ ξέρα ἐκεῖ. Αὐτὴ εἶναι
ἡ Φλαντρώ.

» Ὑστερα μὲ χρόνια πολλά, σὰν ἦρθε ὁ Χριστὸς
ν' ἀγιάσει τὰ νερά γιὰ νὰ βαφτιστῇ ἡ πλάση, μιὰ
χριστιανὴ ἀρχόντισσα, ἡ Χατζηγιάνναινα, ποὺ εἶχαν
σκαρώσει τὰ παιδιὰ της δυὸ καράβια, ἔταξε στὴν Πα-
ναγία, καὶ ἔχτισε αὐτὸ τὸ παρεκκλήσι, γιὰ τὸ καλὸ
κατευόδιο τῶν παιδιῶν της..... Ἄς δώσ' ἡ
Παναγία καὶ σήμερα νᾶναι καλὸ κατευόδιο στοὺς
ἄντρες σας, στ' ἀδέρφια σας, στοὺς γονιούς σας »

— « Εὐχαριστοῦμε. Ὅμοίως καὶ στὰ παιδάκια σου,
θειὰ-Φλωροῦ ! »

Ἡ κυνηγημένη πέρδικα.

ταν Αὐγούστος μῆνας. Καθόμαστε ἐγὼ κι ὁ συνάδερφός μου τὸ ἀπόγεμα στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου πού ἦταν στὸ βορεινὸ πλευρό του, καὶ

κοιτάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ, πού ἔσμιγε μὲ τίς κοντότερες ράχες τῶν Χασιάτικων βουνῶν, πού φαίνονται ἀπὸ μακριὰ ἓνα κομμάτι πέτρα μεγάλῃ, γιγάντεια, πιάνοντας ἀπὸ τὴ Βούλα ὡς τὸ κοκκιναδάκι τοῦ Ζάρκου. Ὁ Πηγειὸς κυλοῦσε τὸ ρέμα του πολὺ κοντά μας, ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ μᾶς, ἀλλ' ἂν κι ὁ Πύργος ἦταν ψηλός, οὔτε αὐτὸν βλέπαμε, οὔτε τὸ βουητό του ἀκούαμε, γιὰ τὸ ἔδαφος εἶναι ἴσιο καὶ οἱ δυὸ ὄχτες σμίγουν ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη καὶ κρύβουν τὴν κοίτη, ἐνῶ τὸ νερὸ τρέχει ἤσυχο ἤσυχο, χωρὶς βουὴ χωρὶς κρότο, χωρὶς ἀφρό, σὰ διαβάτης κουρασμένος, πού περπατᾷ ἀργά, ἀργά καὶ δὲ βλέπει τὴν ὥρα νὰ φτάσῃ στὸ κατοικίδι του νὰ ξαπλωθῇ, νὰ κοιμηθῇ.

Εἶχαμε μπροστά μας ἓνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα, πού εἶχαν κι ἀπὸ τὰ κεραμίδια, πού κοκκίνιζαν καὶ καίγονταν ἀπὸ τὸ λιοβόρι, σὰ νὰ ἦταν ψηλά σ' ἀσβεσταριά, ἢ σ' ἀναμμένο κεραμιδαριό. Ἀπὸ μακριὰ μᾶς ἔρχονταν ὁ ἤχος τῶν κουδουνιῶν ἀπὸ τὰ πρόβατα, πού βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ οὐρα-

νός ἦταν ξάστερος κι ἡ γῆ δίψαε γιὰ νερό, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιὰτὶ δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτιο. Σύννεφο δὲ φαινόταν πουθενὰ κανένα, καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλον τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἓνα σύννεφο ὡς μίᾳ ψάθα, ἄσπρο κάτασπρο σὰν λαγαρὸ ἀσήμι, κάθισε στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα. Μιὰ ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο, κι ἄστραμμα φεγγοβόλησε μέσα στὸ σύννεφο ποὺ γιγάντευε καὶ θέριευε κι ἔγινε μιὰ στιγμὴ κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἐκεῖνο τὸ συννεφάκι, ποὺ ξεφύτρωσε, σὰ στέμμα ψηλά στὴν κορυφὴ τοῦ δοξασμένου βουνοῦ μας, γίνθηκε γίγαντας, καὶ χύθηκε σ' ὄλο τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοβερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του ὡς τὸν Κίτσαβο, ὡς τὸ Πήλιο, ὡς τὰ βουνὰ τῆς Γούρας, ὡς τ' Ἄγραφα, κι ὡς τὰ βουνὰ τ' Ἀσπροπόταμου. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀριές-ἀριές οἱ πρῶτες σταλαματιές τῆς βροχῆς, χοντρές σὰν καρῦδια, καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακῶνουν τὸν οὐρανὸ, σὰ φλογισμένα φίδια, καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ἡ Θεσσαλία λουζόταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ φεγγοβολοῦσε καὶ τρανταζόταν ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια.

Ἄπὸ τίς πρῶτες σταλαματιές ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μπήκαμε στὴν ἀπέραντη κρεβάτα τοῦ πύργου, καὶ κοιτάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρὴ βροχὴ ποὺ ἔπεφτε, καὶ χτυποῦσε τὰ γιαλιὰ τῶν παραθύρων. Ἐκεῖ ποὺ καθόμαστε καὶ χαιρόμαστε γιὰ τὸ περίλαμπρο θέαμα τῆς εὐεργετικῆς βροχῆς, ποὺ θὰ πότιζε τὴ διψασμένη γῆ, ποὺ εἶχε γίνει σὰν κεραμίδι, ἀκούμε « τὰ γὰχ ! » τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ καὶ δυ

μεγάλα πουλιά κατάβρεχτα τὸ ἕνα μπροστά καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ πίσω, μπῆκαν μέσα. "Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι καὶ γλιτώσαμε τὸ θῦμα ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιά του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, πού γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰ μολύβι καὶ ἔσπασε τὸ γυαλὶ τοῦ πα-
ραθυριοῦ. ἦταν μιὰ περιγραμμένη πετροπέρδικα, καὶ τὸ πισινὸ πού τὴν κυνηγοῦσε μὲ μάτι ἄγριο, μὲ λύσσα, μ' αἰμοδιψιά, ἦταν ἕνα γεράκι. Ἐρχόταν ἐκεῖνη μπροστά κι αὐτὸ πίσω, ἀπὸ τὰ πετροβούνια, πέρα ἀπὸ τὴ Βούλα, τρεῖς ὥρες μακριὰ μὲ καλὸ-ἄλογο, γιὰτὶ μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες,

« πούχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά
τὰ κόκκινα ποδάρια ».

Ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπίσιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς βουνίσιες, κι οὔτε οἱ βουνίσιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσιες στὰ βουνά. Οἱ βουνίσιες εἶναι μεγαλύτερες, ἀγριώτερες κι ὁμορφότερες ἀπὸ τὶς καμπίσιες, καὶ τὶς βουνίσιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, πού ἔχουν τὴ μανία νὰ σκλαβώ-
νουν τὰ καημένα τὰ πουλιά καὶ νὰ τὰ βάνουν στὰ κλουβιά γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ σκλαβωμένο τους τὸ λάλημα, καὶ νὰ εὐχαριστιοῦνται μὲ τὴ δυστυχία τους.

Πιάσαμε καὶ τὴ δειλὴ πέρδικα πού μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κρεβάτας κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο τῆς καὶ τὸ ὀρμητικὸ γεράκι, πού εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα, ἄγριο καὶ φοβερό, καὶ τὰ βάλουμε σὲ χωριστὰ κλουβιά.

Ἡ πέρδικα ἦταν προωρισμένη ἀπὸ τὸν συνάδερ-
φό μου γιὰ τὸ κλουβί, καὶ τὸ γεράκι γιὰ δῶρο σὲ κα-

νέναν κυνηγό, πού μπορούσε νά τὸ γυμνάσῃ νά κυνηγάῃ στὸν ἀέρα πουλιά.

Ἕνας φίλος πού εἶχε παρατύχει κοντά μας, εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δουλειά ἦταν : νά φᾶμε τὴν πέρδικα ψητῆ καὶ νά σκοτώσωμε τὸ γεράκι, καὶ γιὰ νά μᾶς πείσῃ πλειότερο μᾶς ἀνέφερε καὶ ἓνα στίχο δημοτικοῦ τραγουδιοῦ :

« Πέρδικα ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί ».

Τῆ νύχτα ὅταν τραβηχτήκαμε ὁ καθένας στὸ κρεβάτι του γιὰ νά κοιμηθοῦμε, δὲ μὲ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρδικας καὶ τοῦ γερακιοῦ. Ἔδωσα πῆρα νά κοιμηθῶ, δὲν τὸ κατώρθωσα. Συλλογιόμουν τὰ βάσανά της. Συλλογιόμουν ὅτι ἤρθε στὸ κατοικίό μας, ζητώντας σωτηρία, καὶ βρίσκει πικρὴ σκλαβιά. Συλλογιόμουν καὶ τὸ τέλος της : κανένα ψήσιμο στὴ σούβλα, ἢ κανένα φάγωμα ἀπὸ καμιὰ γάτα. Γιὰ τὸ γεράκι δὲ μ' ἔκοψε πολὺ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιά, κι ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νά τὸ ἀντιπαθῶ, καὶ νά τὸ μισῶ, καὶ νά μὴν ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό. Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ πού γύριζα ἄϋπνος στὸ κρεβάτι, γιὰ νά δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κερί καὶ πῆγα στὴν κρεβάτα ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα καὶ τὰ δυὸ κλουβιά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Ἡ πέρδικα πῆγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι καθόταν καὶ κοιμόταν ἔχοντας τὸ λαιμό του χωμένο μέσα στὶς πλάτες, καὶ μονάχα, ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἀνοιξε τὰ μάτια του

καὶ γύριζε ἀνήσυχο τὸ κεφάλι τοῦ ὀλόγουρα. Ξεκρέμασα τὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ τὸ πῆγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ κι εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί :

« Αἶ στὸ καλὸ σου ! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στίς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες, καὶ ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου κι ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις ταίρι, ἴσως ἔχεις μικρὰ πού σέ καρτεροῦν ! »
Ἡ πέρδικα, τὴ στιγμή πού ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ στὸ παραθύρι μὲ τὸ σπασμένο γυαλί, σὰ νὰ μὴν πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλά, σὲ λίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρά της, γιὰ τὴν καλωσύνη πού εἶχα κάμει καὶ τὰ πόδια μου μοῦ φαίνονταν πὼς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα. Κρέμασα τὸ κλουβὶ στὴ θέση του, καὶ γύρισα νὰ πάω στὸ κρεβάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρύθηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε κι αὐτὸ τὴ λευτεριά του καὶ νὰ μοῦ ἔλεγε μὲ ἀνθρώπινη φωνή :

« Λευτέρωσέ με κι ἐμένα τὸ καημένο ! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου σὰν ἐλεημοσύνη ! »

Ἔστρεξε ἡ καρδιά μου. Δύο δάκρυα χοντρά ἀνέβηκαν ἀπὸ τὴν καρδιά μου στὰ μάτια μου, θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ : πόσα πουλιὰ ἄφησε χωρὶς μάνα καὶ πόσες μάνες χωρὶς πουλιὰ καὶ πόσα πουλιὰ χωρὶς ταίρι καὶ τὸ κυνήγημα τῆς πέρδικας, πού γλύτωσε ἀπὸ τρίχα· ἀλλά δὲ μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴ φωνὴ πού μοῦ φώναζε :

« Λευτέρωσέ με και μένα τὸ καημένο ! δὸς μου τὴ λευτεριά μου ! »

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι ἐγὼ δοῦλος, ραγιαῖς τοῦ σουλτάνου κι ἤρθα στὴ θέση του.

Ξεκρέμασα και τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ και τράβηξα ἴσια στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο τὸ γυαλί ..... Ἀλλά ..... τί πάω νὰ κάμω : εἶπα μέσα μου. Ἀπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα, ν' ἀφήσω και τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάση πουθενά....

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο ποὺ ἀντίκρυζε κατὰ τὴ νοτιὰ, ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἀνοίγω τὸ παραθυρόφυλλο, ἀνοίγω και τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ και τοῦ δίνω δρόμο ! Πάει ! Ἀπόχτησε κι αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά ! Ὡρα του καλὴ κι αὐτουνοῦ !

Γυρίζοντας κρέμασα και τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, κοντὰ στὸ ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας, και πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σὰ στὸν Παράδεισο. Ὅλος μου ὁ ὕπνος ἦταν γεμᾶτος χρυσὰ ὄνειρα. Τέτοιον ὕπνον γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ.

Ὁ γριπος.

Γριπος ! Μεγάλη δουλειά ! Καὶ ἔχι γιὰ τίποτ' ἄλλο, παρὰ γιὰ τὰ σπαρταριστὰ ψάρια πού ἀνέβαζαν κατόπι οἱ φαροπουλητάδες, φώναζαν καὶ τράνταζαν τὰ παράθυρα ἀπὸ τὸ βοητό.

Ἐγώ, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἁμαρτία μου, ἀγαποῦσα τὰ ψάρια, μὰ πióτερο μου ἄρεσε νὰ βλέπω τὸ γριπο. Στεκόμουν καὶ κοίταζα τὰ κουπιά του νὰ χτυποῦν ὅλα μονομιᾶς, ν' ἀνεβαίνουν, νὰ μένουν ἴσια κι ἀκίνητα στὸν ἀέρα καὶ πάλι νὰ βουτοῦν, σὰν νὰ τοὺς εἶχες κουρντισμένους τοὺς παλικαράδες πού τὰ τραβοῦσαν. Ὑστερα κοίταζα τὸ γύρο, πού χάραζαν πάνω στὰ ἤσυχια τὰ νερὰ μὲ τὰ δίχτυα, καὶ συλλογιόμουν τί κακὸ γινόταν κάτω στὸ βάθος ! Τί ὄνειρά νὰ εἶδαν χτές τὰ κακόμοιρα τὰ ψάρια ! Θαρροῦσα πῶς τᾶβλεπα νὰ χύνωνται ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ σὰν τρελά, καὶ νὰ πιάωνται. Καὶ σὰ σκεφτόμουνα πῶς, καὶ νὰ ξέρανε τί θὰ πῆ δίχτυ καὶ νὰ μὴ σάλευαν ἀπὸ τὸν τόπο τους, πάλι θὰ τᾶπαιρνε τὸ δίχτυ στὴν ἀγκυλιά του. μου ἔρχόταν νὰ φωνάξω νὰ σταματήσῃ ὁ γριπος, νὰ προφτάσουν νὰ γλιτώσουν τὰ ψάρια.

Σὲ μισὴ ὥρα μέσα ἡ βάρκα ἦταν ἀραγμένη καὶ τὰ θαλασσοπούλια της χωρισμένα σὲ δυὸ γραμμὲς ἀπά-

νω στὸν ἄμμο ἔσπερναν τὰ δυὸ παλαμάρια σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τῆ μέσῃ τους, καὶ γύριζαν πίσω πηδηχτὰ ἕνας ἕνας τους νὰ στριφογυρίσῃ πάλι τὸ σκοινὶ μὲ τὸ φελλὸ στὴν ἄκρη, νὰ πιαστῆ στὸ παλαμάρι καὶ νὰ ξανασύρῃ. Ἦταν μιὰ χαρὰ νὰ τοὺς βλέπῃς. Δὲν εἶδα ζωγραφιά τους ἀκόμα. Γιατί δὲν ἱστοροῦν οἱ ζωγράφοι μας ἕνα ἑλληνικὸ γριῖπο ; νὰ δῆς ἀντρίκια ὁμορφιά καὶ χάρη καὶ δύναμη ! Νὰ δῆς μπράτσα ποὺ νὰ τὰ ζηλεύῃς, στήθια μπρούντζινα, λαιμοὺς καὶ κεφάλια χυτὰ, γυρισμένα καθὼς τὰ εἶχαν κατὰ τὸ πέλαγο, μὲ τὰ χέρια τους ἀκουμπισμένα στὸ παλαμάρι.

Ἄλλη μισὴ ὥρα, κι ὁ γριῖπος ἔβγαине. Ἄστραφταν τὰ ψάρια τρεμουλιαστὰ ἀπάνω στὸ δίχτυ, σάν τ' ἀστέρια στὸν οὐρανό. Μαζεύτηκαν τὰ παλικάρια τριγύρω καὶ τίναζαν τὰ δίχτυα μὲς στὰ κοφίνια. Μπαρμπούνια, σαρδέλες, γόπες, μαρίδες, καλαμαράκια, κάθε λογῆς δῶρα θαλασσινά. Κάτω κάτω στὸ δίχτυ, νὰ σου καὶ μιὰ ὀκαδιάρικη συναγρίδα. Ὁ καπετὰν Γιάννης, ποὺ μὲ ἤξερε φαίνεται, τὴν παίρνει, περνάει ἕνα κομμάτι βοῦρλο ἀπὸ τὰ σπάραχνά της, τὸ δένει, καὶ μοῦ τὴν προσφέρει χαμογελώντας. Δὲν ἤθελε πληρωμὴ. Τὸν κάλεσα λοιπὸν σπίτι μου νὰ τὸν πληρώσω μὲ καλὸ κρασί, καὶ δέχτηκε.

Στὰ Μετέωρα.

ταν Μάης τοῦ 1879, δ-
ταν γιὰ πρώτη φορά
πήγαινα νὰ ἐπισκεφτῶ
τοὺς θεόρατους βράχους
τῆς Καλαμπάκας, ὅπου
φιλόθρησκοι ἄνθρωποι,
φεύγοντας τὴν κοινωνία,
ἔστησαν ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, τὶς ἱερές τους φωλιές,
ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπὸ τὸν κόσμον κι ἀπὸ τὰ μεγάλα
τοὺς ἀξιώματα, πού εἶχαν σ' αὐτόν. Ἡμαστέ μιὰ συντρο-
φιά, πλειότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγό μας τὸ Μητροπο-
λίτη τῆς Λάρισσας, μὲ σκοπὸ νὰ περάσωμε μιὰ νύχτα
ψηλὰ στὸν πιὸ μεγαλόπρεπο, καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ βράχο,
πού ἔχει πλάσει ἡ φύση στὸν κόσμον. Φαίνεται γίγαντας
τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδερφούς του,
πού σχηματίζουν τ' ὄνειροφάνταχτο βραχυσύμπλεγμα,
πού ὀνομάζεται μ' ἓνα ὄνομα Μετέωρα. Τόσο ὑπερ-
ἔχει αὐτὸς ὁ βράχος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς ὁ βρά-
χος φέρει στὴν κορυφή του τὸ μοναστήρι τῆς Μετα-
μόρφωσης, πού μόνο ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα εἴκωσι τέσσερα
μοναστήρια, πού βρίσκονταν ἐκεῖ πέρα μιὰ φορά,
λέγεται Μετέωρα. Ὁ ἡγούμενός του ἦταν παραγ-
γελμένος ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὅτι θὰ πηγαίναμε, κι εἶχε βα-
σιλικὴ ἐτοιμασία, ὄχι βέβαια γιὰ μᾶς τοὺς λαϊκοὺς
καὶ πολὺ λιγώτερο γιὰ μένα, πού ἤμουν ἓνας ξένος
πεντάξενος, ἀλλὰ γιὰ τὴ Σεβασμιότητά του. Πρὶν
φτάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, περπατώντας ἀνά-

μεσα σ' ἐκεῖνον τὸ βραχόκοσμο, καὶ πρὶν ἰδῶ τὸ φοβερὸ ὕψος ποῦ χωρίζει τὴν κορφή του ἀπὸ τὴ ρίζα του, τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσκοινο ποῦ τὸ κρατεῖ, καὶ τὴν ἀνεμόσκαλα, ποῦ ἔχει ἕκατὸ καὶ πλείωτερα σκαλοπάτια, μοῦ φαίνονταν παιγνιδάκι τὸ ἀνέβασμα.

Ὅταν ὅμως φτάσαμε ἐκεῖ καὶ περιεργάστηκα ὅλ' αὐτά, μ' ἔπιασε λιποψυχία. Καὶ δὲν εἶναι μόνο τὸ ὕψος, ποῦ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριώτατη ὕψη τῆς φύσης. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲ γελᾷ. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλα τὸν φοβερίζουν, ὅτι ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του. Ἀγριώτερη φύση δὲν ὑπάρχει πουθενὰ στὸν κόσμο. Τὸ ἔδαφος ἀνωμαλώτατο. Πελώριοι βράχοι, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποῦ ἡ κορφή του ὑψώνεται 250 μέτρα καὶ πύοτερο ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὡς τὸν μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποῦ ἔχουν ἐκεῖ γύρα τὶς φωλιές τους!

Εἶχαμε μαζευτῆ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων, καὶ περιμέναμε τὸ Μητροπολίτη, ποῦ εἶχε κατεβῆ ἀπὸ τ' ἄλογό του πολὺ μακριά, κι ἀνέβαινε μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι, ποῦ ἔβγαινε στὸ μοναστήρι, ἔχοντας κοντά του καὶ τὸ διάκο του, ποῦ τὸν ἀκολουθοῦσε, καὶ τὸν βάσταγε σὲ καμιὰ μεγάλη κακοτοπιά, ποῦ ἔβρισκαν μπροστά τους. Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς, κι οἱ καλόγηροι ποῦ θὰ γύριζαν τὴν ἀνέμη, ἦταν τοποθετημένοι καθένας στὴ θέση του, σὰν τ' ἄλογα στὸ μαγκανοπήγαδο, καὶ δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φτάση ὁ Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τρίζῃ, τὸ σκοινὶ νὰ μαζεύεται, καὶ νὰ

σηκώνεται τὸ δίχτυ τὸν ἀνήφορο, ἔχοντας μέσα του μιὰ ζωή, ἔτοιμη νὰ χαθῆ, ἂν κοπῆ, τὸ σκοινὶ ἢ χαλαρωθῆ ἢ ἀνέμη.

Τέλος ἦρθε κι ὁ Μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπάη, τικ-τάκ μὲ πολλή βία, τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν, σὰ νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμα μου δέκα φορές βαρύτερο, κι ἔτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφτῶ, νὰ ξαφανιστῶ, νὰ γίνω καπνός, νὰ φύγω γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ Μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίχτυ. Ἐπειδὴ εἶχα μάθει ὅτι στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν μὲ ἀντίστροφη τάξη, πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία κι ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι· κι ὁ λόγος δὲν ἦταν μόνον ὁ φόβος ἀλλὰ καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ· εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ ὅτι ὁ Μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε ὕστερινός. Ἐκεῖ πού βρισκόμουν παραμερισμένος, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ Μητροπολίτη :

« Ἐμπρός ! μέσα ὁ νεώτερος ! »

Μ' ἔπιασε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ, ἢ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω : Τί νὰ γίνω ; -Μπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα.

Ὅλη ἡ συντροφιά εἶχε καρφωμένα ἀπάνω μου τὰ μάτια. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, καὶ μὲ μάτια κλεισμένα πετάχτηκα καὶ κάθισα μέσα στὸ δίχτυ, ὠχρός, ἄφωνος. Δυστυχία μου !

Ὅλο τὸ αἷμα μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε μαζευτῆ στὴν καρδιά μου, ἤθελα νὰ πεταχτῶ μέσα ἀπὸ τὸ δίχτυ νὰ φωνάξω : « Ἄδικα, ἄδικα ! Δὲν τὸν σκότωσα ἐγὼ ! » Ἄλλῃ καὶ τὰ ποδάρια δὲν εἶχαν τὴ δύναμη νὰ λυθοῦν, ὅπως ἦταν δεμένα ἀπὸ τὸ φόβο, κι ἡ φωνὴ μου εἶχε πινηῆ μέσα στὰ στήθια μου. Ἀκόμα δὲν εἶχε ἀρ-

χίσει τὸ ἀνάβασμα, ὅμως ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή περι-
μενα νὰ τυρῶ τὸν ἀνήφορο.

Ἐβλεπα τὶς στιγμὲς νὰ τρέχουν ἀπὸ ἴμπροστά
μου, σὰ μανιωμένους βοριάς, μιὰ δυὸ πέντε, δέκα
ἐκατό ..... Ἀρχισα νὰ σηκώνομαι τὸν ἀνήφορο!
Πάει πιά! Μοῦ φάνηκε ὅτι ἤμουν πεθαμένος,
κι ὅτι εἶχα ἀφήσει τὸ χωματένιο κουφάοι μου
καταγῆς, κι ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανό, μὲ
τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο ἄκουα
καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης. Ἀ-
κουα ἄκόμα καὶ τοὺς συντρόφους μου ποὺ μιλοῦσαν
κάτω στὴ γῆ γιὰ μένα, καὶ μοῦ φαίνονταν σὰ νὰ μοῦ
ἔφαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη, ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίξη, τὸ σκοινὶ
ἐξακολουθοῦσε νὰ μαζεῖη, τὸ δίχτυ ἐξακολουθοῦσε
ν' ἀνεβαίνει, κι ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν ἐναέρια πο-
ρεία μου τὸν ἀνήφορο.

Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῆ ἡ ἰδέα, ὅτι εἶχα
πεθάνει, κι ὅτι τὸ σῶμα μου εἶχε μείνει κάτω ἐκεῖ
στὴ γῆ, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κα-
τοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν ἀστέρι
κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, ἔτρεχα, ἔτρεχα, «τράπ» συγ-
κρούομαι μ' ἕνα σκληρὸ σῶμα, καὶ στὴ στιγμή ὅλη
ἐκείνη ἡ οὐράνια φαντασμαγορία σβίεται.....καί,
ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου, εἶδα ὅτι ἤμουν ἀπάνω στὰ
Μετέωρα, μέσα στὸ δίχτυ, σὰν ψάρι, ἐνῶ πέντε ἔξι κα-
λόγηροι καταγίνονταν νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σκοινιά.

Μόλις βγῆκα ἀπὸ τὸ δίχτυ, κάθησα μιὰ στιγμή
σ' ἕνα κάθισμα καὶ ἔπειτα τράβηξα πρὸς τὰ μέσα
τοῦ μοναστηριοῦ, ἔχοντας ὁδηγὸ ἕνα καλογεράκι.

Ἡ ψυχὴ μου φούσκωνε μέσα μου καὶ παρεκάλεσα τὸ καλογεράκι νὰ μ' ὀδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Τὸ καλὸ τὸ καλογεράκι μου ἔδειξε μὲ τὸ χέρι καὶ τράβηξα ἴσια ἀπάνω.

Στάθηνκα ἐκεῖ σὰ στήλη, κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ μέρα ἦταν ἀσύννεφη, καθάρια, ἀνοιξιὰτικη μέρα, κι ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασίλειμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέστα κορφοβούνια τοῦ Πίνδου, πού χάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη. Ἀγατολικά ξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικκάλων. Δυσμικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Στὸ νοτιὰ φαινόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγράφων μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ τραβάει ἴσια ἀνατολικά, καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἶγαῖο. Ἀνατολικά ἄσπριζαν τὰ Φάρσαλα, μὲ τὴ φυσικὴ τους ἀκρόπολη. Κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τους κορυφές τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαβος, πού ἔφεραν μικρὰ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Βορεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν, κι ἀπὸ αὐτὴ τὴ λαμπρὴ σκηνογραφία ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητῆ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, πού ἀγκάλιαζε μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀχτῖνες του ὁ ἥλιος, κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Πίνδου τὸ πιὸ στερνὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας, στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τοῦ Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ λαβαίνουν χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσικιάζουν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἥλιακὲς ἀχτῖνες κι οἱ ἴσκιοι. Τὰ σύννεφα πού παραστέ-

κυνταν στη δύση, χρυσώθηκαν λίγο λίγο, κι έγιναν πελώρια χρυσά κομμάτια, σαν χρυσά νησιά μέσα σ' άργυρή θάλασσα, κι όσο ο ήλιος κατέβαινε άργά άργά, τόσο τ'α χρώματα τών συννεφιών, τών κορφοβουνιών και τ' ουρανού, άλλαζαν, άλλαζαν, άλλαζαν. Και τή στιγμή που έπεσε πίσω από τ'ο βουνό κι άρχισαν ν'α ξεροδιίζουν και τ'α ψηλότερα κορφοβούνια, ή ντροπαλή έσπέρα πρόβαλε δειλά ν'α ανάψη πρώτα ένα ένα κι ύστερα πολλά· πολλά μαζί τ'α καντήλια τής ουράνιας εκκλησι'ας, για ν'α υποδεχτ'η τήν πανέμορφη νύχτα.

Μπορούσα ν'α καθίσω εκεί όλη νύχτα, κουβεντιάζοντας με τ'α άστέρια, αν δέν έρχόταν τ'ο γνωστό καλογεράκι ν'α μου είπ'η :

« Όρίστε μέσα σ'ας περιμένουν ! »

Τ'ο κάλεσμα αυτό μ' έβγαλε από τήν έκσταση, που βρισκόμουν, κι άκολούθησα τ'ο καλογεράκι. Αυτό μπροστά κι εγώ πίσω, μπήκαμε σιήν αίθουσα τής ύποδοχ'ης τ'ου μοναστηριού, όπου ο Δεσπότης κι ή άλλη συντροφιά έπαιρναν τ'ο όρεχτικό τους τ'ο τσίπουρο, κουβεντιάζοντας για τ'ουτό και για κείνο, ενώ ο περιποιητικός ήγούμενος ετοίμαζε τήν τράπεζα τ'ου φαγητού έπιστατώντας ο ίδιος σ' όλα.

Δέν πέρασε πολλή ώρα κι ήμαστε καθισμένοι σ' ένα πλατύχωρο τραπέζι. Τ'ο καλογεράκι είπε μι'α προσευχή, ο Δεσπότης ευλόγησε, ο ήγούμενος μ'ας ευχήθηκε τ'ο « καλώς ήρθατε » έμεις σταυροκοπηθήκαμε και τ'ου είπαμε τ'ο « καλώς σ'ας ήβραμε » και τ'ο φαί άρχισε. Τ'α σπουδαιότερα τ'ου τραπέζιου ήταν ένα άρνι τής σούβλας και ένα μαύρο πηχτό κρασί τ'ου μοναστηριού, ως δέκα πέντε χρονών. Τ'ο φαγι τέλειωσε πάλι όπως άρχισε, δηλαδή με τήν προσευχή

τοῦ καλογερόπαιδου, τὴν εὐλογία τοῦ Δεσπότη, τὶς εὐχὰς κι εὐχαριστίες τοῦ ἡγουμένου καὶ τὸ γενικὸ σταυροκόπημα. "Υστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τραβηχτήκαμε στοὺς καναπέδες κι ἀκούσαμε—πάντα ὁ Δεσπότης εἶχε τὸ λόγο—ἀλλὰ δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ὅλοι εἶτε ἀπὸ τὸν κόπο τοῦ δρόμου, εἶτε ἀπὸ τὸ παλιὸ τὸ κρασί πὺ εἶχαμε πιεῖ ἀρκετό, νυστάζαμε. Πρῶτα τραβήχτηκε ὁ Μητροπολίτης, στὸ καλύτερο κελὶ τοῦ μοναστηριοῦ, κι ὕστερα ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ἕνας-ἕνας σὲ ἰδιαίτερα κελιά.

Μπαίνοντας μέσα στὸ κελί μου ξαπλώθηκα ἀμέσως στὸ κρεβάτι πὺ βρισκόταν ἐκεῖ ἑτοιμο. Ἀλλὰ μόλις ἔκλεισα τὰ μάτια μου, σύσσωμος ἐκεῖνος ὁ πελώριος βράχος τοῦ μοναστηριοῦ ἔκλινε νὰ πέση μαζί μὲ ὅλους μας πρὸς τὸ μέρος πὺ ἤμουν πλαγιασμένος. Ἀνοίγω τρομασμένος ἀμέσως τὰ μάτια μου κι αἰσθάνομαι καὶ στὰ ξύπνια μου ὅτι ἀληθινὰ κουνιόταν ὁ βράχος γύρα γύρα.

Τρέχω στὸ μόνο παράθυρο τοῦ κελιοῦ καὶ πιάνομαι ἀπὸ τὶς σιδεριές. Ἀρχὴ-ἀρχὴ νόμισα ὅτι ἦταν σεισμός, ἀλλὰ τὸ κούνημα ξακολουθοῦσε ἀδιάκοπο. Μοῦ φαινόταν ὅτι ἤμουν μέσα σὲ πλοῖο, ἀνεμοδαρμένο, ἀπὸ τὴν τρικυμία. Θέλησα νὰ φωνάξω, καὶ θὰ φώναζα,—ἀλλὰ πρόσμενα ν' ἀκούσω φωνές γι' αὐτὸ τὸ πρᾶμα, κι ἀπὸ τοὺς ἄλλους πὺ κοιμόνταν γύρα μου, ἀλλὰ τίποτε.

Καὶ ὅμως τὸ κούνημα ξακολουθοῦσε, ὥσπου κατὰλαβα, ὅτι ἐκεῖνο πὺ νόμιζα ὅτι ἦταν σεισμός, δὲν ἦταν ἄλλο, παρὰ ἡ ἐντύπωση τοῦ ἀνεβασμοῦ μου. Καὶ μ' ὄλον τοῦτο αἰσθανόμουν τὸ πάτωμα τοῦ κελιοῦ νὰ ταρναρίζεται, σὰ φελούκα ψηλὰ στὰ κύμα-

τα. Μοῦ φάνηκε πάλι ὅτι εἶχε πλημμυρίσει ἡ Θεσσαλία σὰ στὸν παλιὸ καιρὸ· ὅτι εἶχε γίνει θάλασσα, ὅτι οἱ βράχοι τῶν Μετεώρων ξεριζώθηκαν καὶ ξεκόπηκαν καί, σὰ νὰ ἦταν πελώριοι φελοί, ἔπλεαν ἀπάνω στὰ κύματα καὶ στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα. Ὁ ὕπνος ὅμως νίκησε στὸ τέλος καὶ κοιμήθηκα ἀτάραχος, ὡς τὸ πρῶτ' πλέοντας σὲ πέλαγος ὀνείρων καὶ πετώντας ἀπὸ βράχο σὲ βράχο σὰ νὰ ἦμουν πουλί, σὰ νὰ ἦμουν ἀέρας. Τέλος τὸ βάρος τῶν ὀνείρων μὲ ξύπνησε, ἀπάνω μάλιστα στὴ στιγμή πού γινόταν ἡ προετοιμασία τοῦ φευγιοῦ. Σὲ λίγο μαζεύτηκαν ὅλοι στὴν κατεβασιά. Ὁ Μητροπολίτης, ἀφοῦ τὸν προσκύνησαν καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι οἱ καλόγεροι κι ὁ ἡγούμενος, μπῆκε πρῶτος μέσα στὸ δίχτυ, κι ἄρχισε τὸ κατέβασμα.

Χιόνι στο χωριό.

οιμόμαστε όλα τὰ παιδιά
στο χειμωνιάτικο κου-
κουλωμένα με διπλές
βελέντζες, ἡ φωτιά ἔ-
σβηγε καὶ κόντευε νὰ
ξημερώσει, ὅταν ἀκούω νὰ
με φωνάζει ἀπὸ πέρα ὁ
μεγάλος μου ἀδερφός.

« Ἀκόμα δὲν ζύπνησες ; μου λέει, ἀκοῦς πῶς
λαλοῦν τὰ κοκόρια ; πῶς σοῦ φαίνεται τὸ λάλημα ; »

— « Γιατί ρωτᾷς : τοῦ μουρμουρίζω καὶ γυρίζω
ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ».

Ἦστερα ἀπὸ ὥρα τὸν ἀκούω πάλι νὰ φωνάζει.

« Δὲν ἀκοῦς τὸ σκυλί μας πῶς γαβγίζει ; »

— « Θὰ κρυώνη », τοῦ λέω.

— « Καὶ πῶς σοῦ φαίνεται τὸ ἀλύχτημα ; »

— « Σκυλίσιο, καημένε. Μὰ τί ἔχει σήμερα, τοῦ
λέω, καὶ μᾶς ζύπνησες ὅλους μεσάνυχτα ; »

— « Ἐξημέρωσε, ἄκουσα ἀπὸ ὥρα τώρα, ποὺ
βγήκε ἔξω ἡ ψυχοπαίδα μας ἡ Ρήνα νὰ πάρη ξύλα
γιὰ τὴ φωτιά κι ἀκόμα δὲ φάνηκε, καὶ βάνω στοίχημα
πῶς χιόνισε ἀπόψε ».

— « Γιατί ἄργησε ἡ Ρήνα, γι' αὐτό ; » τοῦ λέω.

— « Βέβαια, μ' ἀπαντάει, θ' ἀνοίγη δρόμο ὡς τὴ
μάντρα νὰ πάρη ξύλα. Δὲν ἄκουσες πῶς λαλοῦσαν
τὰ κοκόρια ; βουβὰ βουβὰ σὰν ἀπ' τὸν κάτω κόσμος,
καὶ τὸ σκυλί μας ἀλυχοῦσε βραχνὰ σὰ νὰ ἦταν μα-

κρια, πολὺ μακριά, κι ὅλα αὐτὰ γιατί ἡ φωνὴ δὲν ἀκούγεται καλὰ μὲ τὸ χιόνι. Αὐτὸ μᾶς τὸ ξήγησε καὶ ὁ δάσκαλός μου, πού μου φαίνεται δὲ θὰ τὸν ἴδοῦν μέρες τὰ μάτια μου, ἂν ἔρριξε πολὺ χιόνι ».

— « Ὅποιος πεινάει, τοῦ λέω, κολουῖρες ὄνειρεύεται ».

Νά κι ἀνοίγει ἡ θύρα ἀπ' τὸ χειμωνιάτικο καὶ μπαίνει ἡ Ρήνα ἡ ψυχοπαίδα μὲ μιὰ ἀγκαλιὰ ξύλα.

« Χιόνι, Χιόνι! μᾶς φωνάζει, ὁ Ἀἰ Θανάσης ἄσπρισε τὰ γένεια του, ἓνα γόνα τὸ σήκωσε κι ἀκόμα ρίχνει, ρίχνει ».

— « Ἀλήθεια, τὴ ρωτᾷ ὁ ἀδερφός μου, εἶναι τόσα πολλὰ τὰ χιόνια, πού νὰ μὴν περνοῦν τὰ παιδιὰ γιὰ τὸ σχολεῖο ; »

— « Μὴ φοβᾶσαι, τοῦ λέει, ἐγὼ θὰ σᾶς ἀνοίξω δρόμο ὡς τὸ σπίτι τῆς γειτόνισσας, ἀπὸ κεῖ πάλι θ' ἀνοίξη ἡ γειτόνισσα, καὶ περατέρα ἄλλη, καὶ θὰ ἀνοίξη ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὸ σχολεῖο ».

— « Ἄ, τῆς λέει ὁ ἀδερφός μου, τὴ δική σου τὴν ὄρεξη ἔχει ὁ κόσμος ν' ἀλωνίζη τὰ χιόνια σήμερα, γιατί θ' ἀπομείνη, ξέρεις, ὁ παπὰς χωρὶς λειτουργίες! ».

Ἡ Ρήνα ἔβαλε ν' ἀνάψη φωτιὰ μὰ ἡ κυρὰ μάνα μου ἦταν ἀνόρεγη καὶ ἦρθε μοναχὴ της νὰ στρώση κάτω κάτω στὴ γωνιὰ τὰ προσανάμματα, τὰ ξεκλαδίσματα τῶν γιδιῶν, ὕστερα νὰ βάλῃ τίς σκίζες, κι ἀπάνω νὰ ζυγιάσῃ καλὰ πιὸ χοντρά ξύλα καὶ πανωτὰ τὰ κούτσουρα, γιατί, ἔλεγε, σὲ τέτοιον καιρὸ ἡ καλὴ φωτιὰ στὸ σπίτι εἶναι μιὰ καλὴ συντροφιά.

Καὶ σὰν ἀναψε καλὰ ἡ φωτιὰ :

« Σηκωθῆτε, παιδιὰ, μᾶς φωνάζει, ξημέρωσε, ἐλᾶτε ν' ἀγναντέψετε τὸ χιόνι πῶς πέφτει ἀκόμα σὰ μπαμπάκι ».

Μαζευτήκαμε όλα στα παράθυρα. Τί να ἰδοῦμε !
Ἡ θεόρατη συκαμινιά μας στὴν αὐλὴ κρατοῦσε
στὶς πλάτες της καὶ στὰ λυγισμένα κλωνάρια της
ὅσο μποροῦσε νὰ βαστάξῃ ἀπὸ τὸ ἄσπρο φορτίο της,
τὰ μικρότερα δέντρα στὸν κῆπο μας εἶχαν γύρει ἄλλα
ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἄλλα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, κι οἱ λε-
φτοκαρυές ἦταν πού ἦταν θαμμένες.

« Γιά κοιτᾶτε, λέει ἡ ἀδερφή μου, πῶς πέφτει τὸ
χιόνι. Μοιάζει σὰ νὰ τινάζουν καμινιὰν ἀνθισμένη
ἀχλαδιά ».

— « Ἐμένα μοῦ φαίνεται, λέει ὁ μεγάλος ἀδερφός
μου, σὰ νὰ κατεβαίνουν λίγο λίγο τὰ οὐράνια ν' ἀντα-
μωθοῦν μὲ τὴ γῆ, πού τὰ τραβάει σὰ μαγνήτης ».

— « Ἐσὺ τί λές ; » μὲ ρωτοῦν.

— « Ἐγὼ φαντάζομαι, τοὺς λέω, πῶς ὁ οὐρανὸς
κάνει ἀποκριάτικο χαρτοπόλεμο μὲ τὸν κῆπο μας,
καὶ συλλογιέμαι πῶς δὲν ξεθάψαμε χτὲς κάστανα
ἀπ' τὸ σωρό, καὶ δὲν ἔχομε τίποτα νὰ ψήσουμε σή-
μερα στὴ γωνιά ».

— « Θὰ ψήσουμε σπουργίτια καὶ μικροπούλια,
λέει ὁ ἀδερφός μου, κι ἔννοια σου. Σήμερα θὰ μᾶς
πληρώσουν τοὺς παστρουμάδες¹ πού κοντεύουν ν' ἀ-
φήσουν τὰ κόκκαλα μοναχά, σὰ νὰ τοὺς κρέμασαν
στὰ παράθυρα γιὰ τὴν ἀφεντιά τους. Σὰ σταματήσῃ
τὸ χιόνι, ὁ πατέρας θὰ βάλῃ τὰ ποδήματα νὰ πάῃ
σὲ κανένα γείτονα, καὶ μεῖς θὰ κυνηγήσουμε στὰ πα-
ράθυρα ».

Δὲ συμφωνοῦσα ὅμως μὲ τὸ μικρότερο ἀδερ-
φό μας ! Ὁ ἓνας τὰ ἤθελε τὰ σπουργίτια γιὰ τὴ σού-
βλα, ὁ ἄλλος γιὰ τὸ κλουβί, καὶ μόνο ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ

¹ Παστρουμάδες = παστωμένο κρέας ἀπὸ πρόβατα.

οικονομήθηκαν τὰ πράματα. Μοιράστηκαν οἱ παστρουμάδες καὶ τὰ παραθύρια. "Όσα θὰ ἔπιανε ὁ μεγάλος στὸ δικό του λιμέρι, θὰ τὰ ἔβανε στὴ σούβλα καὶ δὲ θὰ ἔδινε στὸ μικρὸ οὔτε ποδαράκι νὰ καλοσκαιρίση, κι ὅσα θὰ ἔπιανε ὁ μικρὸς στὸ δικό του ταμπούρι, θὰ τὰ ἔβανε στὸ κλουβὶ καὶ θὰ τὰ εἶχε ὅλα μοναχός του.

Οἱ δυὸ παστρουμάδες ἦταν κρεμασμένοι ἀπάνω στὴν κρεβάτα γιὰ νὰ ξεραθοῦν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ παράθυρα πὺ κλειοῦσαν τὰ γυαλιὰ τους κατεβαστά. "Ένα χαράκι ἀνάμεσα στὰ δυὸ γυαλιὰ γιὰ ν' ἀφήνη τὴν παγίδα ἀνοιχτή, κι ἓνα σκοινὶ μακρὺ δεμένο στὰ χαράκια γιὰ νὰ πέφτη στὸ γυαλί, μὲ τὸ τράβηγμά του.

Κι ἔτσι ἔστησε ὁ καθένας πλάϊ, πλάϊ ἔτοιμη τὴ λαιμητόμο του γιὰ τὰ πεινασμένα πουλάκια.

Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι καθίσαμε στὸ χειμωνιάτικο καὶ ἀγναντεύαμε ἀπὸ τὰ παράθυρα κάτω τὸ χωριό.

Τὸ χιόνι εἶχε ξεκόψει καὶ κάποτε ἀκούοταν καμμιὰ φωνίτσα πουλίσινα στὰ χιονοφορτωμένα δέντρα. Τσόν, τσόν ! Πίν, πίν ! καὶ σὲ κάθε φτερούγισμα πουλιοῦ ἓνας χιονοσωρὸς γκρεμιζόταν ἀπὸ τὰ κλωνάρια πὺ τὰ τίναζε στὸ φευγιό του.

Ἡ Ρήνα μας εἶχε ἀνοίξει δρόμο ὡς πέρα στὴ μάντρα κι ἔλιωνε χιόνι στὸ καζάνι νὰ ποτίση τίς γίδες, πὺ θὰ καθόνταν μέρες κλεισμένες, καὶ θὰ πάχνιαζε καὶ θὰ κλάδιαζε ἢ καημένη τώρα, καὶ κοντὰ στὴ φωτιά τοῦ καζανιοῦ προσθήλιαζε ¹ ἓνα κατσικάκι πὺ ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρῦο.

Τέσσερες πέντε γυναῖκες εἶχαν κινήσει νὰ ἀνοίξουν δρόμο στὰ χιόνια πὺ ἦταν ὡς τὸ ζωνάρι, γιὰ νὰ κουβαλήσουν ζαλικωμένες κλαδι ἀπὸ τίς κλαδαριές γιὰ

1. Προσθήλιαζε—τὸ ἔβαζε νὰ βυζάζη.

τὰ ζωντανά, πού ἔκλεισε μέσα ἡ βαρυχειμωνιά, καὶ ἀλλάζοντας πότε ἡ μιὰ μπροστὰ πότε ἡ ἄλλη μὲ τὴν ἀράδα νὰ ξεποστάσουν.

Παραπέρα ξετίναζαν δύο τρεῖς ἄντρες τὰ δέντρα ἀπὸ τὰ χιόνια γιὰ νὰ μὴν ξεφλουδίσουν τὰ τρυφερά κορμιά καὶ τὰ θρεφτικά βλαστάρια οἱ ἀναθεματισμένοι λαγοί, πού κατεβαίνουν τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ βουνὸ στὰ περιβόλια, τυφλωμένοι ἀπ' τὴν πείνα.

Οἱ κότες δοκίμαζαν νὰ βγοῦν ἀπ' τὸ κοτέτσι τους καὶ χωμένες στὰ χιόνια, μὲ τὰ φτερά ἀνοιγμένα γύριζαν πίσω στὸ κατοικιό τους. Νά κι ἡ γάτα μας θέλοντας ν'ἀρθῆ ἀπὸ τὸ μαγερεῖο στὸ σπίτι, βάλτωσε στὸ χιόνι καὶ γύρισε πάλι τινάζοντας τὰ χιονισμένα της αὐτιά καὶ ποδάρια.

Ἄδιάκοπο τὸ βέλασμα τῶν γιδιῶν καὶ προβάτων στὶς μάντρες, σύννεφο ὁ καπνὸς ἀπὸ τὰ σπίτια ἀπάνω στὸ χωριό, κι ἔχνιζε ἀντίκρυ μας ἡ βρῦση τῆς γειτονιάς σὰ ν'ἀβγαίνει κοχλαστὸ τὸ νερό της.

Σὲ δυὸ τρία σπίτια ξεχιόνιζαν τὶς σκεπὲς νὰ μὴ τωροβολιαστοῦν ἀπὸ τὸ χιόνι.

Ἐνα γειτονόπουλό μου ξεχιόνιζε κι αὐτὸ στὸν κῆπο ἕνα σωρὸ ἀπὸ τσίπουρα ρακοκαζανιοῦ γιὰ νὰ πτήση παγίδες στὰ δύστυχα μικροπούλια καὶ παρακάτω ἕνα μεγαλύτερο τουφεκοῦσε κοτσύφια στὸ μεγάλο δέντρο μὲ τὸν κισσό, καὶ κόντευε νὰ τὸ θάψουν τὰ χιόνια, πού ἔπεφταν ἀπάνω του σὲ κάθε τουφεκιά.

Ὁ γύφτος τοῦ χωριοῦ ἀπόμεινε, φαίνεται, δίχως κορσὶ μὲ τέτοιο κρύο—γιὰ τὸ ψωμί δὲν τὸν ἔμελε καὶ τόσο—καὶ σὰν εἶδε κι ἀπέειδε, τραβοῦσε γιὰ τὸ σπίτι μας φορτωμένος ἀπὸ τὴ μιὰ μὲ τέσσερα πέντε δικέλια πού τοῦχαμε δώσει νὰ βουλῶση, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη,

μὲ μιὰ θεόκοφα ἄδεια γιὰ νὰ τὸν σλαχνιστοῦμε καὶ νὰ τοῦ δώσωμε κρασί· ἔσκιζε τὰ χιόνια κάτω στὸ δρόμο ἀποσταμένος κι ὄλο κοντοστεκόταν νὰ πάρη τὸν ἀνασαμό του.

« Ἀκούω φωνές ἀπάνω, μᾶς λέει ἡ μητέρα μου, καὶ θὰ μάλωσαν τὰ ζαλόπαιδα, πέ τους νὰ κατέβουν κάτω, γιὰτὶ ἔγινε κι ὁ τραχανὰς νὰ προγευτοῦμε ».

Τὰ φωνάζομε νὰ κατεβοῦν, κι ἔρχονται τ' ἀδέρφια μου πεισμιωμένα καὶ τὰ δυὸ χωρὶς νὰ πιάσουν οὔτε φτερό. Ὅσα πουλιὰ κλειοῦσε ὁ ἕνας στὸ παραθύρι του ἔφρουγαν ἀπὸ τὸ παραθύρι τοῦ ἄλλουνοῦ, οὔτε ἔδινε χέρι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο νὰ μὴν τοὺς ξεφύγουν, ὅσο πού πῆραν μυρωδιὰ καὶ τὰ πουλιὰ τί τοὺς μαγεύρουαν καὶ δὲ ζύγωνε ὕστερα κανένα.

Ἐκεῖ πού τρώγαμε τὸν τραχανὰ καὶ τὸ ψημένο τυρὶ μὲ πυρωμένες φέτες ψωμιοῦ στὴ φωτιά :

« Δὲ θὰ μοῦ δώσης καὶ μένα καμιὰ φτερούγα ἀπὸ τὰ ψητά σου σπουργίτια, Τάκη ; » λέει ὁ μικρός.

— « Πάρε τὸ κλουβί σου ἀπὸ δῶ, καημένε Κώστα, τοῦ λέει ὁ μεγάλος, γιὰτὶ μᾶς ξεκούφωσαν τὰ πουλιὰ σου ».

— « Μακάρι πού δὲν πιάσατε τίποτε, λέει ἡ κυρὰ μάνα μας. Ἐχουν καὶ τὰ πουλιὰ μανάδες σὰν ἐσᾶς κι ἀδέρφια καὶ παιδιὰ καὶ κάθε ἕνα τὸ ταίρι του.

» Μιὰ χαψιά δική σας δὲν εἶναι κρῖμα νὰ τὴν πληρώσουν τὰ καημένα μὲ χηριές καὶ ὀρφάνιες ;

» Ὅστερα τὰ πουλιὰ εἶναι χρειαζόμενα, δὲ σᾶς τὸ εἶπε ὁ δάσκαλός σας ; Μᾶς καθαρίζουν τ' ἀμπέλια μας, τοὺς κήπους μας καὶ τὰ δέντρα ἀπὸ τὰ ζούδια, τὶς κάμπες καὶ τὰ σφράκια. Γιὰ τέτοιο καλὸ πού μᾶς κάνουν ἐσεῖς θέλετε νὰ τὰ σκοτώνετε ; »

Τὰ χιόνια τοῦ Ταῦγετου.

ψηλή κορφή τοῦ Ταῦγετου σ' ἓνα μεγάλο διάστημα μιᾶς ἢ μιάμισης ὥρας ἀπὸ τὰ πυκνὰ δάση τῶν ἐλάτων καὶ ἀπάνω, εἶναι γυμνὴ καὶ κατάξερη. Βράχια σκληρὰ καὶ ἀποσκελετωμένα στουρ-

νάρια, γυαλιστερά σ' ὅλο τὸ διάστημα, χωρὶς καμιά βλάστηση, ἔξω ἀπὸ κάποια ἀραιὰ στεγνὰ βρύα πάνω στὶς ἀγριές πέτρες τοῦ βουνοῦ καὶ λειχηνόχορτα.

Σ' ὅλη τὴν περιοχὴ αὐτὴ τῆς Ψηλῆς Κορφῆς ἀπλώνεται ἡ ζώνη, ποὺ τὴ σκεπάζει ὅλον τὸ χρόνο σχεδὸν τὸ χιόνι, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ δυτικὸ μέρος τοῦ βουνοῦ πρὸς τὴ Μάνη.

Στὶς μεγάλες βαθύτατες χαράδρες του καὶ στὶς ἀφώτιστες πολυδαίδαλες λαγκαδιές τοῦ Ταῦγετου πρὸς τὴ Μάνη, ποτὲ ὁ ἥλιος δὲν κατεβαίνει. Τὰ χιόνια διατηροῦνται ὅλον τὸ χρόνο ἄλυωτα.

Τὸ καλοκαίρι ἀνεβαίνουν μὲ τὰ μουλάρια τους οἱ χωρικοὶ καὶ κατεβάζουν φορτώματα τὸ χιόνι στοὺς φλογισμένους κάμπους, ὅπου τὸ πουλοῦν καὶ δροσίζουν τοὺς διψασμένους καὶ ἡλιοφρυγμένους.

Βουνὰ ἀπὸ χιόνια τὸν Ἰούλιο. Ὅποιος ἀνεβῆ μιὰ φορὰ τὸν Ταῦγετο στὴν ψηλὴ του κορφή, ἀξίζει κάθε κόπο νὰ ἀποφασίσῃ νὰ κατεβῆ δυτικὰ πίσω στὶς βαθύτατες χαράδρες, νὰ ἀπολαύσῃ τὸ πάλλευκο, τὸ μο-

ναδικό θέαμα τῶν χιονοστιβάδων στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ὅπως κατεβαίνουν, δασωμένες καὶ γυμνωμένες ἀπὸ κάθε βλάστηση οἱ τεράστιες πλαγιές χυτές, τεντώνουν τὶς καμπύλες τους καὶ σμίγουν κάτω, μέσα σ' ἀνήλιαστες λαγκαδιές.

Οἱ χωρικοὶ ποὺ ἀνεβαίνουν στὸ ψηλὸ βουνό, γιὰ νὰ φέρουν στοὺς κάμπους τὸ χιόνι, ἔχουν ὠρισμένα κατατόπια, περάσματα δύσκολα καὶ ἐπικίντανα, ποὺ ὀδηγοῦν ἀπὸ τὶς ράχες ἀπάνω ψηλὰ κάτω στὶς τρομερές αὐτὲς ἀπάτητες τῶν χιονιῶν χαράδρες. Φοροῦν στὰ πόδια μαλακὰ γουρνοτσάρουχα μὲ πολὺδιπλα λουριά, καὶ στὸ κορμὶ εἶναι τυλιγμένοι μὲ τριχοῦσες χοντρές ἀπὸ γίδια, καὶ στὸ χέρι κρατοῦν μακριές βουκέντρες ἀπὸ ἀγριόξυλο.

Κατεβαίνουν στὶς ἀβυσσαλέες αὐτὲς ὑγρὲς χαράδρες, ποὺ τὸ φῶς δὲν κατεβαίνει, παρὰ ἀρρωστημένο καὶ ὠχρό, ἐφωδιασμένοι μὲ τσεκούρια, ποὺ τὰ περνοῦν στὸ ζωνάρι τους γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἐμποδίζουν στὸ κατέβασμα.

Ὅταν φτάσουν κάτω στὰ χιόνια, θὰ βαλθοῦν μὲ τὰ τσεκούρια τους νὰ κόψουν τὰ πετρωμένα χιόνια, ποὺ φέγγουν μέσα στὶς σκοτεινὲς χαράδρες, σὰν νὰ ἦταν λατομεῖα ἀπὸ ἄσπρα μάρμαρα. Τὰ κόφτουν κρυσταλλένιες πλάκες μὲ τὰ τσεκούρια, τὰ τυλίγουν μὲ ἐπιμέλεια μέσα σὲ χοντρά σακκιὰ ἀπὸ γιδότριχες, ἐπίτηδες ὑφασμένα, καὶ μὲ προφύλαξη τὰ ἀνεβάζουν ψηλότερα στὸ δάσος ἀπάνω, ἔπου ἀφήνουν τὰ μουλάρια τους, καὶ τὰ φορτώνουν γιὰ τοὺς κάμπους καὶ γιὰ τὰ χωριά.

Ἡ θάλασσα.

τὸ μικρὸ παιδί τὴν ἀγαποῦσα τὴ
θάλασσα. Τὰ πρῶτα βήματά μου.
νὰ εἰπῆς, στὸ νερὸ τὰ ἔκαμα.

Τὸ ποῶτο μου παιγνίδι ἦταν ἓνα
κουτὶ ἀπὸ λουμίγια, μ' ἓνα ξυλάκι
ὀρθὸ στὴ μέση γιὰ κατάρτι, κι ἓνα φύλλο χαρτί γιὰ
πανάκι. Γιὰ μένα δὲν ἦταν παιγνίδι ἦταν μεγάλο κα-
ράβι. Πῆγα καὶ τὸ ἔρριξα στὴ θάλασσα μὲ καρδιοχτύπι.
Μόλις ὅμως τὸ ἔρριξα βούλιαξε. Μὰ δὲν ἄργησα νὰ
κάμω ἄλλο μεγαλύτερο ἀπὸ στανίδια. Τὸ ναυπηγεῖο γιὰ
τοῦτο ἦταν στὸ λιμανάκι τοῦ "Αἰ-Νικόλα.

Τὸ ἄφησα στὴ θάλασσα καὶ τὸ ἀκολούθησα κο-
λυμπώντας ὡς τὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ, ποὺ τὸ πῆρε
τὸ ρέμα μακριά. Ἀργότερα ἔγινα πρῶτος στὸ κουπί,
στὸ κολύμπι πρῶτος· τὰ λέπια μου ἔλειπαν.

«Ἐσὺ θὰ μᾶς ντροπιάσης ὅλους!» μοῦ ἔλεγαν οἱ
γεροναῦτες, ὅταν μ' ἔβλεπαν νὰ κολυμπῶ σὰν τὸ δελ-
φίνι. Ἐγὼ καμάρινα. Τὰ βιβλία τὰ ἔκλεισα γιὰ πάντα.
Τίποτα δὲν τοὺς ἔβρισκα νὰ συμφωνῆ μὲ τὸν πόθο μου.

Ναί, τὴν ἀγαποῦσα τὴ θάλασσα! Τὴν ἔβλεπα
ν' ἀπλώνεται σὰ ζαφειρένια πλάκα, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο
ὡς πέρα στὸν ὀρίζοντα, καὶ προσπαθοῦσα νὰ μάθω
τὸ μυστικὸ της. Τὴν ἔβλεπα ὠργισμένη, ἄλλοτε νὰ
δέρνη μὲ ἀφροὺς τὸ ἀκρογιάλι νὰ καβαλικεύη βρά-

χους, νὰ βροντᾶ καὶ νὰ βογγᾷ κι ἔτρεχα νὰ παίζω
μαζί της, νὰ τὴ θυμώσω καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσω νὰ μὲ
κινηγήσῃ, νὰ χίσθανθῶ τὸν ἀφρό της ἀπάνω μου.
Καὶ ὅταν ἔβλεπα καράβι ν' ἀρμενίζῃ στ' ἀνοιχτά,
νόμιζα πὼς ἤμουν κι ἐγὼ μαζί καὶ ταξίδεα. Τὰ στα-
χτόμαυρα πανιὰ τὰ ὀλοφούσκωτα μοῦ θύμιζαν ἄλ-
λους τόπους, ἄλλους ἀνθρώπους, πλούτη καὶ χαρές.
Ἔτσι κατάντησε ἡ ψυχὴ μου νὰ μὴν ἔγῃ ἄλλον πόθο
νύχτα μέρα παρὰ τὸ ταξίδι. Ἀκόμη κι ὅταν ἐρχόταν
θλιβερὴ εἶδηση στὸ νησί καὶ ὅταν ἔβλεπα τὰ ὄρφανὰ
στοὺς δρόμους καὶ τίς γυναῖκες μαυροφορεμένες, ὅταν
ἄκουα νὰ διηγοῦνται ναυαγοὶ τὸ μαρτύριό τους, μ' ἔ-
πιανε πείσμα, πού δὲν ἤμουν κι ἐγὼ μαζί τους.

Μοῦ ἄρεσε νὰ τραγουδῶ συχνά :

«Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα
ὄλοι σὲ λένε θάλασσα κι ἐγὼ σὲ λέω ἀνθοῦσα».

Ὁ πατέρας μου ἔλειπε μὲ τὸ καράβι μας στὸ ταξίδι.

Ὁ θεῖος μου ὁ καπετάν — Καλιγέρης θὰ ἔφευγε μὲ
τὸ δικό του γιὰ τὴ μαύρη θάλασσα. Κατάφερα τὴ μά-
να μου καὶ πήγαμε νὰ τὸν βροῦμε.

« Πάρε τον, τοῦ εἶπε, γιὰτὶ θὰ μ' ἀρρωστήσῃ».

— « Θὰ σὲ πάρω, μοῦ λέει, μὰ θὰ δουλέψῃς.

Τὸ καράβι θέλει δουλειά. Δὲν εἶναι ψαρότρατα.
νᾶχῃς φαῖ καὶ ὕπνο ».

Τὸν φοβόμουν πάντα τὸ θεῖο μου. Ἦταν ἄγριος
καὶ κυχὸς σὲ μένα ὅπως καὶ στοὺς ναῦτες του. «Κάλ-
λιο σκλάβος στὸ Ἀλγέρι παρὰ μὲ τὸν Καλλιγέρη », ἔλε-
γαν γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀπονιά του.

Μὰ τώρα τὰ λησμόνησα ὅλα.

« Νὰ πατήσω μιὰ στὸ καράβι, τοῦ εἶπα, καὶ δου-
λειὰ ὅση θέλεις ».

Ἄληθινὰ ρίχτηκα στὴ δουλειὰ μὲ ὄρεξη. Ἔκανα παιγνίδι τίς ἀνεμόσκαλες, ὅσο ψηλότερα ἢ δουλειά, τόσο πιὸ πρόθυμος ἐγώ. Ἀπὸ τὸ πλύσιμο τῆς κουβέρτας στὸ ζύσιμο, ἀπὸ τὸ ράψιμο τῶν πανιῶν στῶν σκοινιῶν τὸ πλέξιμο, ἀπὸ τὸ λύσιμο τῶν ἀρμένων στὸ δέσιμο. Τώρα στὴν ἀντλία, τώρα φόρτωμα, ξεφόρτωμα, καλαφάτισμα, χρωμάτισμα, πρῶτος ἐγώ. Πρῶτος ! τί μ' ἔμελλε ! Μοῦ ἔφτανε πὼς ἀνέβαινα ψηλὰ στὴ σταύρωση, κι ἔβλεπα κάτω τὴ θάλασσα νὰ σχίζεται καὶ νὰ φεύγη ὑποταχτικὴ μου: Τὸν ἄλλον κόσμον, τοὺς στεριανούς, μὲ θλίψη τοὺς ἔβλεπα. « Ζοῦνε τάχα κι ἐκεῖνοι ! » ἔλεγα.

Μιὰ μέρα ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ καπετάνιου νὰ βροντᾷ δίπλα μου:

« Μάϊνα πανιά ..... Μάϊνα πανιά ! .... »

Τρόμαξα καὶ τρέχω πίσω ἀπὸ τοὺς ναῦτες.

Πηδοῦν στοὺς φλόκους, κοντὰ κι ἐγώ. Σκαρφαλώνουν στὶς σταύρωσες, ἀπὸνω κι ἐγώ. Σὲ πέντε λεπτὰ τὸ καράβι ἔμεινε ζυλάρμενο.

« Τί τρέχει ; » ρωτῶ τὸ διπλανό μου.

— « Ἡ τρόμπα, δὲ βλέπεις ; ὁ σίφουνας ! » Σίφουνας ; Ἀκουστὰ εἶχα τὰ θαύματά του : πὼς σαρώνει ὅ,τι τύχη στὸ δρόμο του, σχίζει πανιά, ρίχνει κατάρτια, γονατίζει πλεούμενα. Τώρα τὸν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου. Δὲν ἦταν ἕνας, ἦταν τρεῖς τέσσερες. Οἱ δυὸ κατὰ τὸ Βατοῦμ οἱ ἄλλοι στ' ἀνοιχτά. Κι ἐμπρὸς μας ὁ Καύκασος ἔδειχνε σὰ σκυλόδοντα τ' ἀπόρημα περιγιάλια του. Ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος, ἡ θάλασσα μαυριδερὴ μ' ἕνα ἑλαφρὸ τρεμούλιασμα, σὰ νὰ εἶχε ἀνατριχίλα.

Πρῶτη φορὰ τὴν εἶδα φοβισμένη τὴ φιλενάδα

μου. 'Ο ένας σίφουνας λιγνός, σάν προβοσκίδα έλέφαντα, κρεμόταν στὰ νερά μαῦρος καὶ ἀκίνητος. 'Ο ἄλλος χοντρός, όλόϊσος, κόπηκε ἔξαφνα στὴ μέση σάν κολόνα καπνοῦ, σκόρπισε ἡ βάση του καὶ ἀπόμεινε σὰ γλωσσίδι κρεμασμένο ἀπὸ τὰ σύννεφα. Εἶδα νὰ τεντώνη τὸ λαϊμό του ἐδῶ κι ἐκεῖ, νὰ κινῆ τις φοῦντες του σὰ γλωσσες φιδιοῦ, λές καὶ ζητοῦσε κάτι στὰ νερά κι ἔξαφνα νὰ κουλουριάζεται καὶ νὰ φωλιάζη βαθιὰ στὸ θαμπὸ οὐρανό. 'Ο τρίτος ὅμως, σταχτόμαυρος σάν κορμὸς λεύκας, ἀφοῦ ρούφηξε καὶ πρίστηκε καλά, κλονίστηκε καὶ βάδιζε καταπάνω μας.

«Κάτω!» ἀκούω μιὰ φωνή.

Γλίστρησα κοντὰ στὸν καπετάνιο. Εἶδα τὸ ναύκληρο μὲ τρομπόνι στὰ χέρια νὰ κοιτάζη πότε τὸν οὐρανό, πότε τὴ θάλασσα.

'Ο σίφουνας ὥστόσο πλάκωσε φτεροπόδαρος, ρουφοῦσε τὸ νερὸ καὶ τίναζε στὸν οὐρανὸ μαύρη καταχνιά καὶ ἀντάρα. Τώρα ἔλεγες, θὰ μᾶς γδύση τὸ καράβι ἢ θὰ τὸ σηκώση στὸν ἀέρα.

"Ἐφτασε δυὸ ὀργιές μακριὰ μας. "Ἐφεγγε ξανθοπράσινος σάν καπνισμένο κρύσταλλο καὶ μέσα του ἀνεβοκατέβαινε κάτι σάν ἔμβολο βιαστικά, λές καὶ σήκωνε τὸ νερὸ γιὰ νὰ σβήση πυρκαϊὰ στὰ ἐπουράνια.

«Ρίξε», προστάζει ὁ καπετάνιος. 'Ο ναύκληρος ἀδειάζει ἀπάνω στὸ σίφουνα τὸ τρομπόνι.

Παλιόκαρφα, μολύβια, στουπιά, ὅλα χώνεψαν στὰ πλευρά του. Φάνηκε νὰ τρεμουλιάζη καὶ σταμάτησε. Δοκίμασε πάλι νὰ κινηθῆ, ἔκαμε δυὸ κλωθογυρίσματα στὸν τόπο καὶ στάθηκε πάλι, σμίγοντας τὴ θάλασσα μὲ τὸν οὐρανό.

Ἐξαφνα βρόντος ἀκούστηκε, σὰ νὰ εἶχε σκάσει κανόνι καὶ μεγάλο κύμα κύλησε ἀπάνω στὸ κατάστρωμα.

Τὴν ἴδια στιγμή ὁ Καύκασος ἀστραψε καὶ βρυχήθηκε, δρόλαπας ξέσπασε, καὶ ἡ θάλασσα ἡ φοβισμένη ἄφρισε τώρα καὶ μάνιασε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ Πόντου.

« Ἴσια πανιά ! τοὺς φλόκους ! » πρόσταξε ὁ καπετάνιος βιαστικά.

Ἄνοιξαμε τὰ πανιά καὶ τὸ καράβι ἔπιασε πάλι τὴ γραμμὴ του.

Τρεῖς βδομάδες ἀργότερα κατεβήκαμε στὴν Πόλη φορτωμένοι. Ἐκεῖ ἔλαβα τὸ πρῶτο γράμμα τῆς μάνας μου. Πρῶτο γράμμα, πρῶτο μαχαίρι στὴν καρδιά μου.

« Παιδί μου, Γιάννη », μοῦ ἔγραφε ἡ μητέρα μου. « Ὄταν γυρίσης πάλι στὸ νησί μας μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀϊ-Νικόλα καὶ τὴν εὐχή μου, δὲ θὰ εἰσαι πιά καπετάνιου παιδί. Πάει ὁ πατέρας σου, τ' ὄμορφο τροχαντήρι πάει, πᾶνε οἱ δόξες μας !

» Τὰ ρούφηξε ὅλα ἡ θάλασσα ! Τώρα δὲν ἔχεις τίποτε παρὰ τὸ χαμόσπιτο, ἐμένα τὴν ἄτυχη καὶ τὸ Θεό. Γεῖα στὰ χέρια σου. Δούλεψε, παιδί μου, καὶ τίμησε τὸ θεῖο σου. Ἄν σου μένη κάποτε τίποτε στέλνε μου ν' ἀνάβω τὸ καντήλι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα σου ».

Ἄνταμώσαμε τελευταία φορὰ μὲ τὸν πατέρα μου στὴ Θεοδόσια. Καθὼς μὲ εἶδε ψηλὰ νὰ μαζεύω τὸ πανί, ἔκαμε τὸ σταυρό του κι ἔμεινε ἄφωνος.

« Τί τὸν κοιτᾶς, καπετάν Ἀγγελή », τοῦ φωνάζει

ὁ Καλλιγέρης, «δὲν τὸν ἀλλάζω μὲ τὸν καλύτερο ναύ-
τι σου».

Ἐγὼ διπλοπαρακαλοῦσα ν' ἀνοίξῃ ἡ θάλασσα νὰ
μὲ καταπιῇ. Ὅσο ἐνιωθα ἀπάνω μου τὸ βλέμμα του,
ἡσυχία δὲν ἔβρισκα. Ἐτρεχα βιαστικὸς ἀπὸ τὴ μιὰ
ἄκρη στὴν ἄλλη, καὶ τάχα κάτι ἔκανα. Ἐκεῖνος κα-
τάλαβε πὼς εἶχα σαστίσει καὶ δὲ σηκώθηκε ἀπὸ τὴ
θέση του, μόνο μὲ ἀκολουθοῦσε μὲ παραπονιάρικο
βλέμμα, σὰ νὰ μ' ἔβλεπε στὸ νεκροκρέβατο.

Τὴν ἄλλη μέρα μ' ἔμπλεξε πού πήγαινε στὴν
πόλη. Μόλις τὸν εἶδα ἀπὸ μακριὰ θέλησα νὰ κρυ-
φτῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μακριὰ τόσο προσταχτικὸ ἦταν
τὸ βλέμμα του, πού τὰ πόδια μου κόπηκαν.

« Παιδί μου, τί ἔπαθες ; » μοῦ λέει. « τὸ συλλογί-
στηκες καλὰ τί θὰ κάμης ; » Πρώτη φορά ἐγνώρι-
σα τὴ γλύκα τῆς φωνῆς του. Δὲ σάστισα ὁμως.

— « Πατέρα, τοῦ εἶπα, τὸ σκέφτηκα: δὲν μπορῶ
νὰ ζήσω ἀλλιῶτικα. Μὲ κράζει ἡ θάλασσα. Μὴ θέ-
λεις νὰ μ' ἐμποδίσης ».

Ἐκανε τὸ σταυρό του: στάθηκε λίγο μὲ κοι-
τάξῃ κατάματα, κούνησε τὸ κεφάλι του.

« Καλὰ, παιδί μου. Πήγαινε στὴν εὐχή μου ».

Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ δουλέψω νὰ ζήσω ἐγὼ, νὰ ζήσω
καὶ τὴ μάνα μου. Μὰ μὲ τὸ θεῖο μου δὲν μποροῦσα πιά
νὰ κάμω. Στὸ πρῶτο λιμάνι πού πιάσαμε ζήτησα τὸ
λογαριασμὸ κι ἔφυγα. Μπῆκα σ' ἄλλο καράβι.

Ἀπάνω στὸ χρόνο πέθανε καὶ ἡ μάνα μου
κι ἔτσι ἔμεινα μοναχὸς στὸν κόσμο. Ἀπὸ καράβι σὲ κα-
ράβι, ἀπὸ καπετάνιο σὲ καπετάνιο, ἀπὸ ταξίδι σὲ
ταξίδι, δέκα χρόνια τὰ ἔκλεισα στὴ θάλασσα. Δου-
λειὰ πολλή, μὰ κέρδος κανένα. Τέλος ἀποφάσισα νὰ

γυρίσω στην πατρίδα. Ἀπὸ τότε ποὺ ἔφυγα μὲ τὸν καπετὰν Καλλιγέρη δὲν ἐγύρισα ποτέ. Πάλεψα τόσες φορὲς μὲ τὰ κύματα, ἄλλες τόσες ἀντίκρουσα τὸ θάνατο, μὰ βαρέθηκα.

Συλλογίστηκα : « ἄς πάω γιὰ λίγες μέρες καὶ βλέπομε πάλι ».

Πῆγα καὶ βρῆκα τὸ σπίτι ἐρείπιο καὶ τὸν τάφο τῆς μητέρας μου χορταριασμένο. Ἔκαμα τρισάγιο τῆς μάνας μου καὶ ἄναψα κερὶ στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου.

Τις ἡμέρες, ποὺ ἐτοιμαζόμουν νὰ ξαναφύγω, μὲ πλησίασε ὁ καπετὰν Πάραρης, παλιὸς караβοκύρης καὶ συνομήλικος τοῦ πατέρα μου. Στάθηκε τυχερὸς στὴ θάλασσα, τὴν ἐτρύγησε καλά, βρῆκε τὴν περίσταση, πούλησε τὸ καράβι του, ἀγόρασε χωράφια κι ἔκαμε περιβόλια.

« Θέλω νὰ σὲ κάμω γαμπρό », μοῦ εἶπε « μὰ μὲ τὴ συμφωνία νὰ μὴν ξαναπατήσης στὴ θάλασσα ».

—« Λοιπὸν θὰ πάρω γυναῖκα νὰ μὲ θρέψη : »
ρώτησα.

—« Ὁχι, δὲ θὰ σὲ θρέψη, μὴ θυμώνης. Θὰ δουλέψης, θὰ δουλέψετε κι οἱ δύο. Εἶναι τὸ περιβόλι, εἶναι τὸ ἀμπέλι, εἶναι τὸ χωράφι. Δουλευτάδες καρτεροῦν ».

—« Σύμφωνοι, τοῦ εἶπα, ἔχεις τὸ λόγο μου ».

Τρία χρόνια ἔζησα μὲ τὴ γυναῖκα μου, στὸ χωριὸ τοῦ πεθεροῦ μου. Ἔμαθα τὴν ἀξίνα καὶ δούλευα μὲ τὴ γυναῖκα μου τὸ περιβόλι, τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι. Ἔμαθα νὰ σκαλίζω τὶς κιτριές, νὰ κλαδεύω τ' ἀμπέλι, νὰ ὀργώνω τὸ χωράφι. Εἶχα πενήντα τάλληρα τὸ χρόνο ἀπὸ τὸ κίτρο, εἴκοσι ἀπὸ τὸ κρασί, ἀπὸ τὸ σιτάρι σαράντα, καὶ χωριστὰ ὁ σπόρος καὶ ὅσα χρειάζον-

ταν για τὸ σπίτι. Πρώτη φορά εἶδα ζωντανή στὰ χέρια μου τὴν πληρωμή. Τὸ ἄλαλο χῶμα ἔκανε χίλιους τρόπους, χρώματα, σχήματα, μυρουδιές, καρπούς καὶ ἄνθη, γιὰ νὰ λαλήσῃ νὰ εἰπῆ: « εὐχαριστῶ », πού τὸ δούλευα. Ἄνοιγα τὸ ὄργωμα, καὶ τ' ὄργωμα ἔμενε στὴ θέση του. Δεχόταν τὸ σπόρο, τὸν ἔκρυβε ἀπὸ τὰ πουλιά, τὸν ἐξέσταινε καὶ τὸν ἐνότιζε, ὥσπου τὸν ἔδειχνε πάλι στὰ μάτια μου ὀλόδροσο, χλωροπράσινο, χρυσαφένιο, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε: « κοίτα πῶς τὸν ἀνάστησα ».

Ἄλαφρωνα τὸ κλῆμα, τὸ κλῆμα δακρύζοντας, τινάζοταν χαρούμενο, ἄνοιγε τὰ μάτια του σὰν πεταλούδα καὶ στὸν καιρὸ του πρόβαινε φορτωμένο σταφύλια. Καθάριζα τὴν κιτριὰ, κι ἐκείνη λυγερὴ κι ὠραία ψήλωνε φουντωτὴ, καμαρωτὴ καὶ μοῦ χάριζε ἴσκιό τὰ μεσημέρια καὶ ὕπνο ἀρωματισμένο τὶς νύχτες· με δρόσιζε με τὸ χρυσόξανθο καρπὸ της.

Κάθε ἡλιοβασίλεμα ἀνεβαίναμε στὸ χωριό.

Μπρὸς ἡ γυναῖκα μου μετὰ τὰ παιγνιδιάρικα κασικάκια, στολισμένα με κουδούνια, πίσω ἐγὼ μετὰ τὴν ἀξίνα στὸν ὄμο καὶ τὸ μουλάρι φορτωμένο ξύλα γιὰ τὴ φωτιά. Ἄναβε τὴ φωτιά ἡ γυναῖκα μου νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνο μας. Ἄναβα κι ἐγὼ τὴν πίπα μου στὸ κατώφλι ξαπλωμένος ἀνάμεσα στὸ γιασεμί πού σκάλωνε στοὺς τοίχους, δίπλα στοὺς βασιλικούς, στοὺς δυόσμους, τὶς μαντζουράνες, πού δὲ ζητοῦσαν παρά λίγο σκάλισμα, κόμπο νερόκι, γιὰ νὰ μᾶς λούσουν με μόνους.

— « Καλησπέρα ».

— « Καληνύχτα ».

— « Καλὸ ξημέρωμα ».

Τέτοιες εὐχές ἄλλαζα μὲ τοὺς χωριανούς μου. Δὲν ἐκοίταζα πιά τὸν οὐρανό, δὲν ἐξέταζα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ θέση, τὸ τρεμβόσβυσμα τῶν ἄστρων, τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, τῆς πούλιαις τὴν ἀνατολή.

Ἔτσι πέρασε ὁ δεῦτερος χρόνος καὶ μπήκαμε στὸν τρίτο. Μιὰ Κυριακὴ κατέβηκα μὲ τὴ γυναῖκα μου στὸν "Αἰ-Νικόλα. Ὁ ξάδερφός της, ὁ καπετὰν Μαλάμος, βάφτιζε τὸ καράβι του καὶ μᾶς εἶχε καλεσμένους στὴ χαρά.

Ἦταν ὠραία μέρα· τὸ ναυπηγεῖο γεμᾶτο ξύλα, σκνίδες, ροκανίδια. Ὁ ἀέρας γεμᾶτος ἀπὸ τὴν ἄρμη τοῦ νεροῦ, τὴ μυρουδιά τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσσας καὶ τῶν σκοινιῶν. Λόφοι τὰ στουπιά, σωροὶ τὰ σίδερα. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς βαρκοῦλες ὁμορφοβαμένες καὶ καράβια, ἄλλα ἀναποδογυρισμένα κι ἄλλα ξαρμάτωτα. Οἱ καλεσμένοι—ὅλο τὸ νησί μας—ντυμένοι γιορτινὰ γύριζαν ἐδῶ κι ἐκεῖ, πηδοῦσαν μέσα στὰ μισοχτισμένα πλοῖα, τὰ παιδιὰ τὰ ψηλαφοῦσαν, οἱ ἄντρες τὰ καμάρωναν, τοὺς μιλοῦσαν πολλὲς φορές, ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, λογάριαζαν τὴ γοργάδα τους, συμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ καθετί.

Τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἀπάνω στὴ σκάρα του, μὲ τὴν πλώρη σπαθωτὴ, στεφανωμένη τὴν πρύμη, μὲ τὰ ξύλινα στηρίγματα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμοιαζε σκρανταποδαροῦσα κοιμισμένη στὴν ἀμμουδιά. Ὁλογάλαζη ἢ θάλασσα ἄστραφτε καὶ παιγνίδιζε κι ἔφτιανε γλῶσσες γλωσσίτσες στὰ πόδια του, τὸ ράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ κελαηδοῦσε μυστικά :

« Ἐλα στὴν ἀγκαλιά μου νὰ σ' ἀναστήσω, τί

κάθεσαι ἄψυχο ξύλο ; Δὲν ἐβαρέθηκες τοῦ δάσους τῆ νάρκη καὶ τὴν ἀβουλή ζωῆ ; Ντροπή σου ! Ἔβγα νὰ παλέψης μὲ τὸ κῦμα, ὥρμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν ἔνεμο.

»Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, συντροφος στὸ δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαιψη, τραγοῦδι τῶν ναυτῶν, καύχημα τοῦ καπετάνιου σου. Ἐλα χρυσό μου. Ἐλα !»

Κι ἐκεῖνο τὸ ἄπραγο ἄρχισε νὰ τριζοβολῆ, ἔτοιμο ν' ἀφήσῃ τὴν κλίνη του.

Ἄ καπετάν-Μαλάμος φρεσκοξουρισμένος, γελαστός μὲ τὴν τσόχινη βράκα καὶ τὸ πλατὺ ζουνάρι. Δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυμένη στὰ μεταξωτά. Καὶ τὰ βιολιά λαλοῦσαν τὴ χαρὰ στὰ τετραπέρατα.

Ἐγὼ δὲ χαιρόμουν. Νόμιζα πὼς ἡ θάλασσα μ' ἔβριζε παραπονιαρικά :

« Ἄπιστε, δειλέ !»

Θέλησα νὰ φύγω μὰ δὲ βαστοῦσαν τὰ πόδια μου. Μολύβι τὸ σῶμα κόλλησε στὴ θέση του καὶ τὰ μάτια μου, τ' αὐτιά μου, ἡ ψυχὴ μου ὅλη παραδομένη στὸ κῦμα, ἔκουε τὸ παράπονο :

« Ἄπιστε, δειλέ !»

— « Τί ἔχεις κι εἶσαι συλλογισμένος ;» μὲ ρώτησε ἡ γυναῖκα μου.

— « Τίποτε.....» εἶπα « πιάσε με νὰ σηκωθῶ».

Ἄ παπὰς ντυμένος τ' ἄμφια διάβαζε τὴν εὐχὴ στὸ καράβι. Ἄ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα.

Τότε ἓνα μὲ τ' ἄλλο τὰ στηρίγματα ἔφευγαν ἀπὸ τὴ σκάρα καὶ τὸ καράβι ἄρχισε νὰ τραμπαλίζεται

μουδιασμένο, θαρρείς, από τὸ καθισιό, ἄτολμο ἀκόμη στὴ νέα του ζωὴ. Τὰ παιδιὰ ποὺ ἦταν ἀνεβασμένα στὸ κατάστρωμα, ἔτρεχαν ἀπὸ τὴν πρύμη, ἀπὸ πλευρὸ σὲ πλευρὸ μαζὶ ὅλα. μὲ τὴν κουφὴ ποδοβολῆ, κοπαδιοῦ.

« Ἐμπρός ! » ἔκραζε ὁ πρωτομάστορας. Καὶ μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων τὸ πλοιο στέναξε καὶ γλίστησε στὰ νερὰ σὰν πάπια, μαζὶ μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά του.

« Καλοτάξιδο, καπετάν-Μαλάμο, καλοτάξιδο, καὶ τὸ καρφί του μάλαμα ! », φώναζε ὁ ναυτοκόσμος, βρέχοντας τὸ ἀντρόγυνο μὲ θάλασσα.

Μὰ ἐκείνη τὴν ὥρα ἓνα παιδὶ ἔπεσε στὸ νερό.

Δὲ χάνω καιρό, πηδῶ μέσα μὲ τὰ ροῦχα μου. Δυὸ βουτιές κι ἔσυρα τὸ παιδὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐσυρα ἐκεῖνο, μὰ μπλέχτηκα ἐγὼ στὰ δίχτυα της. Ἀπὸ τότε ἔφυγε ὁ ὕπνος ἀπὸ κοντά μου. Ἐκεῖνο τὸ βούτημα, τὸ χλιαρὸ νερὸ ποὺ ἀγκάλιασε τὸ κορμί μου, ἔσυρε τὴν ψυχὴ σκλόβα κατόπι του.

Δὲν ἔπιασα πιά δουλειά. Δοκίμασα νὰ πάω στὸ περιβόλι, στὸ χωράφι, στὸ ἀμπέλι—ὅλα στενόχωρα.

Γύριζα τὴν ἡμέρα στὸ ἀκρογιάλι, βουτοῦσα στὸ νερό, κυλιόμουν στὰ φύκια, κυνηγοῦσα ἀχινούς καὶ καβούρια. Συχνὰ κατέβαινα στὸ λιμάνι καὶ δειλὰ πλησίαζα τοὺς ναυτικούς, ν' ἀκούσω νὰ μιλοῦν γιὰ τ' ἄρμενα, γιὰ ταξίδια, γιὰ τρικυμίες καὶ ναυάγια. Ἐκεῖνοι δὲν ἐγύριζαν καθόλου νὰ μὲ ἰδοῦν. Χωριάτης, βλέπεις, ἐγὼ, παλιογεωργός ! Ἐκεῖνοι ναυτικοί, ἀγριοδέλφιοι.

« Ἐσύ, Γιάννη, καλὰ τὰ κατάφερες », μοῦ ἔλε-

γαν κάποτε « εὐδ' άνεμο, οὐδὲ θάλασσα φοβᾶσαι πιά "Αραξες».

Μὲ αὐτὰ ἤθελαν νὰ εἰποῦν : « Πάει, πέθανες, δὲ ζῆς στὸν κόσμο ! »

Κι ἔφυγα πάλι στὸ ἀκρογιάλι νὰ εἰπῶ τῇ θλίψῃ μου στὰ κύματα. Τέλος ἔκανα καραβάκια περίτεχνα, κατάρτια πριναρίσια, μὲ παλαμάρια καὶ πανιὰ καὶ ἡ πύρινη φαντασία μου τὰ ἔκανε καράβια τρικούβερτα.

Ἡ γυναῖκά μου, ἡ Μαριώ, μ' ἔβλεπε κι ἔκανε τὸ σταυρό της.

« Παναγία μου, τρελάθηκε ὁ άντρας μου ! » ἔλεγε. Κι ἔταζε λαμπάδες στῇ Μεγαλόχαρη, πήγαινε ξυπόλυτη στὰ ξωκλήσια, διάβαζε τὰ ρούχα μου καὶ στηθοχτυπιόταν μέρα νύχτα μπροστὰ στοὺς Ἁγίους γιὰ νὰ μὲ φέρουν στὰ λογικά μου.

« Τί τὰ θέλεις, τί τὰ γυρεύεις, Μαριώ, τῆς λέω μιὰ μέρα. Οὔτε τάματα οὔτε ἅγιοι ὠφελοῦν στὴν ἀρρώστεια μου. Ἐγὼ εἶμαι παιδὶ τῆς θάλασσας. Μὲ κράζει καὶ θὰ πάω. Θέλεις τώρα, θέλεις ἀργότερα, θὰ γυρίσω πάλι στὴν τέχνη μου ».

Καθὼς τὸ ἄκουσε, ντύθηκε στὰ μαῦρα . « Τὴν τέχνη σου ! λέει, ναύτης θὰ πᾶς νὰ γίνης ! θὰ καταστήσης ναύτης πάλι ! »

— « Ναί, ναύτης, δὲν μπορῶ, μὲ κράζει ἡ θάλασσα ». Μὰ ποῦ ἐκείνη ! Νὰ μὴν τὸ ἰδῆ, νὰ μὴν τ' ἀκούσῃ. Ἐβριζε τὴ θάλασσα, τὴν κατηγοροῦσε, τὴν καταριόταν. Τοῦ κάκου !

Ἐνα ἀπόγεμα, ποὺ καθόμουν στὸ ἀκρωτήρι, βλέπω μιὰ φρεγάδα μὲ γεμάτα πανιὰ, θεόρατη πέτρα ἔμοιαζε στὴ θάλασσα. Ὅλα της τὰ ξάρτια ξεχώριζαν. Ἡ ψυχὴ μου σὰ λυπημένο πουλάκι, κάθισε

άπάνω της. "Ακουσα τὸν ἀέρα νὰ σχίζεται στὰ ξάρτια καὶ νὰ τραγουδῆ τοῦ ναύτη τῆ ζωῆ. Μοῦ φάνηκε τέλος πῶς ἕνας ναύτης μ' ἔδειξε στοὺς συντρόφους του κι εἶπε :

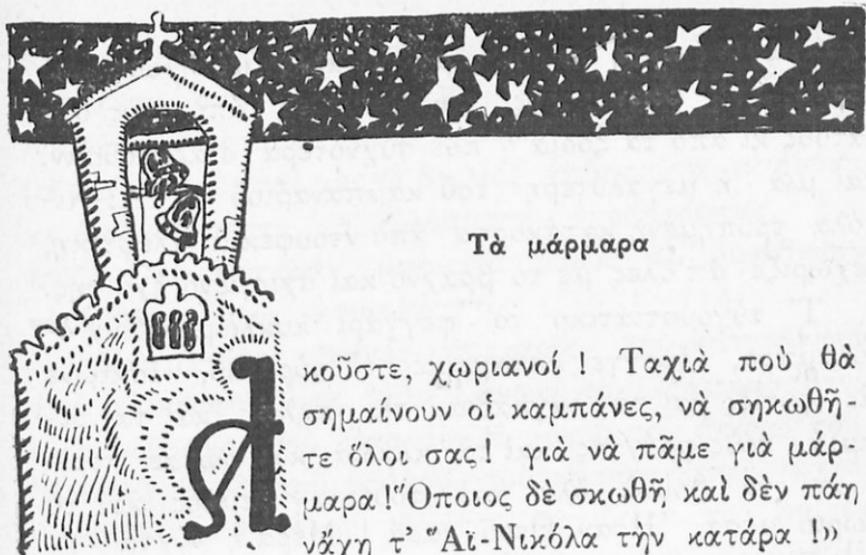
« Νά κι ἕνας πού ἀρνήθηκε τὰ καλά τῆς θάλασσας ἀπὸ φόβο !»

Τινάχτηκα ἀπάνω. "Ὅχι· ἀπὸ φόβο, ποτέ ! Τρέχω στὸ σπίτι, ἡ Μαριῶ ἔλειπε στὸ ρέμα. Παίρνω τὰ ροῦχα στὸν ὄμο, καὶ χάνομαι σὰν κλέφτης. Σκοτεινὰ ἔφτασα στὸν "Αἰ-Νικόλα, λύνω μιὰ βάρκα καὶ φτάνω στὴ φρεγάδα.

Ἄπὸ τότε ταξιδεύω τῆ θάλασσα.....Θὰ μοῦ εἰπῆς, δὲ μετάνιωσα ; Κι ἐγὼ δὲν ξέρω. Ἄλλὰ καὶ νὰ γυρίσω τώρα στὸ νησί, πάλι δὲ θὰ ἡσυχάσω.

Μὲ κράζει ἡ θάλασσα!

Τὰ μάρμαρα

κουστε, χωριανοί! Ταχιά πού θά σημαίνουν οί καμπάνες, νά σηκωθῆτε ὅλοι σας! γιά νά πᾶμε γιά μάρμαρα! "Οποῖος δέ σκωθῆ καὶ δέν πάη νάχη τ' "Αἰ-Νικόλα τὴν κατάρρα!"

Τέτοια διαλάλησε προσταγή τὸ σαβατόβραδο στὸ μεσοχώρι καὶ στ' ἀνηφορικὰ σταυροδρόμια ὁ πρωτόγερος, ἀνεβαίνοντας σὲ ξάγναντους καὶ σὲ πεζούλια ἀπάνω, ἀκουμπώντας κατὰ πίσω τὸ χοντροκαμωμένο κορμί του στὸ δεκανίκι του τὸ κρανένιο καὶ προβάλλοντας κατὰ ἐμπρὸς τ' ἀνοιχτὰ στήθια του, σὰν νάθελε νά βγάλῃ μέσ' ἀπὸ τὰ σωθικά ὄλη του τὴ βροντερὴ φωνή καὶ νά τὴ χύσῃ σ' ὄλο τὸ χωριὸ γύρα.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, μόλις τσάκισαν τὰ ἑπτὰ μεσάνυχτα κι ἔσκασε μέσ' στ' ἀνατολικά κορφοβούνια τὸ λαμπρότερο ἀστέρι, ὁ Πελαντζῆς ξάφνου μαζί κι οἱ πέντε καμπάνες τῶν ἀψηλῶν μας καμπαναριῶν ἀνατάραξαν τὸ χωριό, σκόρπισαν ἀπὸ τὰ ματόφυλλα τῶν χωριανῶν τὸ γλυκὸν αὐγερινὸν ὕπνο, σὰν ἀνεμοζάλη ὄργισμένη πού σηκώνεται ἔξαφνα καὶ σκορπάει τὴν πάχνη καὶ τὴν καταχνιά πού πλακώνουν τὴν πλάση.

Οἱ καμπάνες χτυποῦν ζωηρά κι ἀδιάκοπα.

"Ἄλλες μὲ παιδιάτικους ἀσημένιους ἤχους, μαθημένες ἀπὸ τὰ παιδιὰ πού κρᾶζουν στὸ σχολεῖο

σημαίνοντας αὐγή και ἀπόγεμα και ἄλλες με ἤχους θλιβεροῦς και βαρύτατους συνηθισμένες ἀπό τοὺς θανάτους και ἀπό τὰ ξόδια ¹ πού συχνότερα διαλαλοῦσαν, και μιὰ ἢ μεγαλύτερη τοῦ καμπαναριοῦ τ' "Αἰ-Νικόλα τρυπημένη κατάκορφα ἀπό ντουφεκιά κλέφτικη, ξεχώριζε ἀπ' ὅλες με τὸ βραχνὸ και σχισμένο ἤχό της.

Τ' κῦγουστιάτικο τὸ φεγγάρι κυκλωμένο και ὀλόλαμπρο, ἔφεγγε καταμεσις τ' οὐρανοῦ, ἴσκιωνε τίς φυτιές και τὰ λαγκάδια, τίς σπηλιές και τὰ ριζιμιά, τοὺς φράχτες και τὰ κλαδιὰ και φώταε περίγυρα τὰ βουνὰ ὅλα και τοὺς γκρεμοὺς και τὸ χωριὸ μέσα. Ἦταν Θεοῦ χαρά! Μέρα ἢ νύχτα.

Τὰ καλντερίμια τῶν ἀνηφορικῶν δρόμων τοῦ χωριοῦ, οἱ πέτρινες ροῦγες, τὰ μαρμαρένια πεζούλια, οἱ ἀφρόπλακες και τ' ἀσπρόλιθα τῶν σπιτιῶν γυάλιζαν, λαμπίριζαν στὸ σεληνόφωτο. Ἄνοιγαν ἀνάρια και ἀραδαριά τὰ παράθυρα τὰ καγκελωτά, σὰ βάρυπνα μάτια μεγάλα και ἔφεγγε μέσα στὰ σπίτια. Ὑστερα ἄνοιγαν πόρτες και παραπόρτια και χύνονταν στοὺς δρόμους πλήθος ἄντρες και γυναικόπαιδα και ἔπαιρναν τὸν ἀνήφορο.

Οἱ καμπάνες ὀλοένα δὲ σταμάταγαν. Τὰ πλήθη ὅσο ψηλότερα ἀνέβαιναν, τόσο συμπυκνώνονταν και ἀγάλια, ἀγάλια οἱ κορφίνοι τοῦ χωριοῦ δρόμοι ἔμοιαζαν σκοταδερὲς ρεματιές και λαγκάδια δασιὰ μαυρολογοῦσαν. Κι ὁ θρόος, ὅπ' ἀκούγονταν στὰ χαμηλώματα στὰ καλντερίμια και στὰ χαλίγια ἀπὸ τὰ πατήματα, τῶν λιγοστῶν διαβατῶν, σιγὰ σιγὰ γινόταν στὸν ἀνήφορο σάλαγος και ἀπὸ σάλαγος πιὸ ψηλὰ ὀχλαλοή. Κι ἀπὸ τὴ ὀχλαλοή αὐτὴ τὴ μεγάλη

1. Εἶδι=κηδεῖα.

κι από τὸ πολὺ σημανταριὸ ξαφνισμένα τὰ ὀρνίθια ξύπναγαν στὴν κούρνια τους καὶ φώναζαν κι αὐτὰ πάρωρα. Καὶ πίσω πίσω οἱ δημογέροντες τοῦ χωριοῦ μὲ τις κραυγές καὶ μὲ τὰ βιολιά, ἀπὸ ρούγα σὲ ρούγα κι ἀπ' αὐλόπορτα σ' αὐλόπορτα ἀνηφορώντας, ξύπνιζαν κι ἔπαιρναν μπροστὰ ὄσους δὲ δυνήθηκαν νὰ ξυπνήσουν οἱ καμπάνες.

Δυὸ μεγάλες βαθιές ποταμιές, πού κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ κορφοβοῦνια ψηλά, ζώνουν τὸ μαχαιροκοιμημένο κοκκινόβραχο πού βαστάει τὸ χωριό μου ἀπάνω του. Ἀπὸ τὸ φρύδι τοῦ βράχου, πού χάσκει ὀμπρὸς κάτω γκρεμνός κι ἄβυσσος ἄπατη, ἀρχίζουν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ ἄσπρα ἄσπρα κι ἀραδιασμένα, στὸν ἀνήφορο τὸν ἀπάνω ἀπὸ τ' ἄλλο, σὰ σκαλοπάτια, ὡς τὴν κορφή. Καὶ μὲ τὸ σχῆμα του τὸ τριγωνικὸ μοιάζει τὴ νύχτα, μὲ τ' ἀναμμένα τὰ φῶτα, σὰ μέγα πολυκάντηλο τὸ χωριό μας.

Βγήκαμε στὴν κορφή ἀπάνω. Ἐδῶ σώνεται ὁ ἀνήφορος, κι ἀνοίγονται στρωτὰ σάδια καὶ πλαγιές. Συμπυκνωμένο ἐδῶ τὸ πλῆθος σωρούς, μαύριζε τὰ σάδια καὶ τις πλαγιές, ὡς ποῦρθαν κι οἱ δημογέροντες μὲ τὰ βιολιά. Μὲ τὰ βιολιά τώρα, μὲ τις χαρὲς καὶ μὲ τὰ τραγούδια πού ἔκαμαν πέρα, πέρα, σμιγμένοι καὶ χωριστὰ οἱ ἄντρες ἀπὸ τις γυναῖκες δὲν παράλαζαν ἀπὸ συμπεθεριό. Ἐνα μοναχά. Ὅπ' οὔτε νύφη, οὔτε γαμπρὸ πήγαιναν γιὰ νὰ πάρουν· μὲ τις τριχιές ριγμένες σόπλατα, εἴτε κρεμάμενες ἀπὸ τὰ χέρια, πήγαιναν γιὰ τὰ μάρμαρα. Ἐκεῖ πού τελειώνουν πιά τὰ σάδια κι ἀρχίζει πάλι ἡ μπροστέλα τοῦ βουνοῦ, ἐκεῖ ἦταν τὰ μάρμαρα. Ἐκεῖ μὲ τοὺς κασμάδες καὶ μὲ τοὺς λοστοὺς δουλεύοντας ὅλο τὸ μερο-

βδόμαδο τὰ εἶχαν ἀραδιάσει σωρούς χοντροκομμένα τ' ἀφράτα μάρμαρα οἱ μαρμαράδες. Σάν ὁ γόνος τοῦ μελισσιοῦ πού ρίχνει καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ σκαλώνει ἀπάνω τὸ στριμωμένο στὸ πρῶτο κλωνάρι τοῦ κλαριοῦ πού τυχαίνει μπροστά του καὶ τὸ κλωνάρι μαυρίζει ὀλόβολο, ἔτσι μαύρισαν τώρα τὰ κάτασπρα ἐκεῖνα κι ἀστραφτερά σὰ χιόνια μαρμαροσώρια, ἀπὸ τὰ πλήθη πού κόλλησαν ὅπάνω τους. "Αντρες καὶ γυναῖκες δὶπλωναν τὶς φλοκάτες τους σταυρωτὰ καταπίσω, τὶς πίστρωσαν ὕστερα σάν προσκέφαλο καὶ φορτώνονταν ἕνας μὲ τὸν ἄλλον τὰ θεόρατα μάρμαρα. "Ὡσπου φορτώθηκαν ὅλοι κι ὥσπου ἀναλήφτηκαν ἀπὸ μπροστά οἱ ἄσπροι σωροί. "Ὅταν ξεκίνησαν τὸν κατήφορο κατὰ τὸ χωριό, χάραζε.

"Αχνιζε τώρα κατὰ τὴ δύση του τὸ φεγγάρι καὶ στ' ἀνατολικά κορφοβούνια, ἐκεῖ πού πρῶτα ἔλαιπε ὁ Γελαντζής, ἔσκασε ὁ Αὐγερινὸς τώρα. Ὁ Μπάρος, ὁ Καταραχιάς, τ' Αὐτί, οἱ Νύφες κι ἄλλες ὀλόγυρα κορφές ἀσπρογάλιαζαν στὸ γλυκοχάραμα. Πλήθος αὐλάκια ἀφρόδροσα, πού ἔρχονται ἀπὸ τὰ κεφαλόβρυς ἀπάνου καὶ πού αὐλακώνουν ἐδῶ κι ἐκεῖ ὀλοῦθε τὰ πλάγια ἐκεῖνα. Ξύπναγαν στὰ πατήματα τοῦ λιθοφορτωμένου κόσμου καὶ μὲ τὰ τρυφερά τους μουρμουρητὰ ἔλεγες ὅτι τὸνα ρωτάει τ' ἄλλο, νυσταγμένο τὸ μαῦρο ἀκόμη, γιὰ τὸ ξαφνικὸ ἐκεῖνο καὶ παράωρο ποδοβολητὸ τοῦ λαοῦ. Ξύπναγε ἡ πετροπέρδικα στὰ τουφωτὰ κοντοπρίναρα πού κοιμόταν. ἔλουε τὸν ὄμορφο λαιμὸ καὶ τὰ κωμαρωτὰ στήθια της στὰ κρυσταλλόνερα μέσα, κι ἀνέβαινε στὴν κορφὴ τοῦ γκρεμοῦ κι ἄρχιζε τὸν ὀλόγλυκο κελαδισμό της. Ἡ

πέρδικα ξύπναγε τὸ βοσκόπουλο τὸ καλὸ μὲ τὴ γλυκιά του φλογέρα, ξύπναγε ὅλη τὴν πλάση.

Οἱ χωριανοὶ ροβόλαγαν τὸν κατήφορο φορτωμένοι μὲ τὰ θεόρατα μάρμαρα. Κατέβαιναν κι ἔτρεχαν κιόλας ποιὸς νὰ πρωτοπεράσῃ, τὸν ἄλλον, ποιά νὰ παραδιαβῆ τὴν ἄλλη κι ἔσκαγαν ἐκεῖ γέλια καὶ χαρούμενες φωνές. Μπροστὰ τὰ βιολιά πάντα· κι οἱ δημογέροντες κι οἱ παπάδες φορτωμένοι κι αὐτοί, καὶ πίσω τὸ πλῆθος. Καὶ παρὰ πίσω ἀκόμα τὰ ξακουστότερα τοῦ χωριοῦ παλικάρια, πού τρία καὶ τέσσερα μαζὶ κατέβαζαν στοὺς στοιχιωμένους ὤμους τους ἀπάνω ὀλόβολα χάλαρα, ἀκέριους βαριοκοιμένους βράχους. Ἐδῶ θυμόταν κανένας τοὺς παλιοὺς ἀντρειωμένους τῶν τραγουδιῶν, τοὺς σαραντάπηγους τῶν παραμυθιῶν.

Ὅταν χτύπησε ὁ ἥλιος στὰ βουνά, οἱ φορτωμένοι πληθυσμοὶ ἔφτασαν στὴν κορυφὴ τοῦ χωριοῦ· καὶ ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα, πού ξεφορτώνονταν αὐτοὶ στὸ περιὰυλι τῆς ἐκκλησιᾶς οἱ χρυσές του ἀχτίνες σπεφάνωναν τὰ ἰδρωμένα καὶ περήφανα μέτωπά τους. Γὰ λιθασώρια, πού ἔσπριζαν ὀλονυχτίς στὸ βουνὸ ἀπάνου, λαμποκοποῦσαν τώρα στὸ περιὰυλι τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ γύρω τους ὀλόρθος ὁ κόσμος τοῦ χωριοῦ, ξεφορτωμένος καὶ κατακόκκινος καὶ χαριτωμένος κι ὁμορφος καὶ λαμπρός, δεχόταν μὲ χαρὲς καὶ μὲ παινετικὰ λόγια τοὺς ἀντρειωμένους, πού στερνοὶ στερνοὶ κατέβαζαν στοὺς στοιχιωμένους τῶν ὤμους ἀπάνου ὀλόβολα χάλαρα, ἀκέριους βαριοκοιμένους βράχους.

Εἶχαν οἱ μάστοροι τώρα γιὰ μιὰ βδομάδα μάρμαρα νὰ δουλέψουν. Ὡς τὸ σαββατόβραδο τ' ἄλλο,

πού ὁ πρωτόγερος θὰ φώναζε πάλι στὸ μεσοχώρι καὶ στ' ἀνηφορικὰ σταυροδρόμια τὸ συνηθισμένο διαλάλημά του :

« Ἀκοῦστε, χωριανοί ! Ταχιά, πού θὰ σημάνουν οἱ καμπάνες, νὰ σηκωθῆτε ὅλοι σας γιὰ νὰ πᾶμε γιὰ μάρμαρα.

» Ὅποιος δὲ σηκωθῆ καὶ δὲν πάη, νᾶχη τ' Ἀϊ-Νικόλα τὴν κατάρα ».

Ἕνα ἔθνος ἐντόμων.

ταν ἓνα λαμπρὸ ἀνοιξιάτικο μεσημέρι μὲ λαμπρὸν ἥλιο, καὶ ὁ κύριος Ἴσμηνίας, ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς ἐντομολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν εἶχε βγεῖ περίπατο μὲ τὸ γιό του ὡς δέκα χρο-

νῶν ἦταν ὁ Χαρίδημος. Γύριζαν στὰ χωράφια ἐκεῖ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀμπελοκήπων. Ἀλήθεια ἦταν μιὰ ἡμέρα χαρὰ Θεοῦ! Ὁ Χαρίδημος σκιρτοῦσε σὰν ἐλαφάκι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του, βλέποντας τὰ σπαρτὰ μὲ τὰ πράσινα στάχια ποὺ ἔμοιαζαν σὰ νὰ τρέχουν, καθὼς περνοῦσαν ἀπὸ πάνω τους οἱ πνοῆς τοῦ ἀνέμου. Εἶχε καιρὸ ὁ μικρὸς Χαρίδημος νὰ ἔρθη στὴν ἐξογὴ, καὶ τοῦ φαίνονται ὅλα σὰν ὄνειρο ἢ θαῦμα. Κοίταζε κάπου κάπου πρὸς τὴν Ἀθήνα, ποὺ ἔστραφτε στὸν ἥλιο τὸ πλῆθος τῶν ἄσπρων σπιτιῶν τῆς, καὶ βεβαίωνε τὸν πατέρα του ὅτι τοῦ ἄρεσε πολὺ καλύτερα ἐδῶ στὰ χωράφια. Καὶ ὁ κύριος Ἴσμηνίας χαμογελοῦσε.....

Ἐξαφνα ὁ Χαρίδημος στάθηκε.

« Τὰ κακόμοιρα τὰ μερμήγκια ! εἶπε. Παρ' ὀλίγο νὰ τὰ πατήσω ».

Κι ἀλήθεια. Κοντὰ στὰ πόδια τους περνοῦσε ἓνα κοπόδι μερμήγκια, μαῦρα μερμήγκια φορτωμένα μὲ διάφορα βάρη μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ κορμί τους.

Πήγαιναν στη σειρά και με τάξη, σά φάλαγγα στρατιωτική. Ὁ κύριος Ἴσμηνίας ἔβαλε τὰ γυαλιά του κι ἔσκυψε πρὸς τὴ γῆ. Ὁ Χαρίδημος χτυποῦσε τὰ χέρια :

« Γιά κοίταξε, πατέρα, γιά κοίταξε ! φώναζε. Δὲν πηγαίνουν σὰ στρατιῶτες : Τί περίεργο ! » Τὰ μερμήγκια ἀνέβαιναν σὲ μιὰ μικροσκοπικὴ πυραμίδα ἀπὸ χῶμα μὲ τρύπα στὴν κορυφή της, και ἔμπαιναν μέσα.

« Περίεργο ; εἶπε ὁ κύριος Ἴσμηνίας, σοβαρός. Αὐτὸ πού βλέπεις, Χαρίδημε, δὲν εἶναι τίποτε.

»Τὰ μερμήγκια κάνουν ἄλλα πράματα καταπληκτικώτερα».

— « Τί ; τί ; »

— « Πολλὰ πολλά, και θαυμάσια. Πάνω-κάτω ὅ,τι και οἱ ἄνθρωποι ».

— « Ἀλήθεια, πατέρα ! αὐτὰ τὰ μικρούτσικα, τὰ τόσα δὲ μερμηγκάκια ; »

Ὁ κύριος Ἴσμηνίας καθάρισε τὰ γυαλιά μὲ τὸ ἄσπρο λεπτὸ μαντίλι του, τὰ ἔβαλε στὴ δερμάτινη θήκη και ὕστερα πῆρε τὸ Χαρίδημο ἀπὸ τὸ χέρι. Ἐξακολούθησαν τὸ δρόμο τους ἀργά.

Ὁ μικρὸς εἶχε ἀνοίξει τὰ μάτια του και περίμενε.

« Λοιπὸν ἄκουσε, παιδί μου, πού δὲν πιστεύεις.

»Μάθε ὅτι τὰ μερμήγκια φτάνουν και τὸν ἄνθρωπο στὴ νοημοσύνη σὲ πολλὰ πράματα. Μὲ τὸ μικροσκοπικὸ τους μυαλὸ πού δὲν εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ ἓνα σπειράκι ἄμμο μποροῦν και σκέπτονται».

Ὁ κύριος Ἴσμηνίας εἶχε σταθεῖ και χαϊδεψε τὸ παιδάκι στὸ κόκκινο μάγουλο :

—« Σοῦ φαίνονται ἀλλόκοτα ὅλα αὐτά, Χαρίδημε, ἔ ; Τὸ καταλαβαίνω. Καὶ σκέπτεσαι ἴσως πῶς γίνεται νὰ τὰ ξέρη κανεὶς.....»

—«Ναί, πατέρα, αὐτὸ ἔλεγα μέσα μου».

—« Θὰ σοῦ εἰπῶ λοιπόν, Χαρίδημε, ὅτι πολλοὶ σοφοὶ ἀφιέρωσαν τὴ ζωὴ τους στὸ νὰ παρατηροῦν τὰ μερμήγκια, νὰ τὰ μελετοῦν, νὰ τὰ παρακολουθοῦν προσεχτικά, μὲ ὑπομονή. Ἡ ἐπιστήμη ἀπ' αὐτοὺς γνωρίζει σήμερα ἄπειρα πράγματα γιὰ τὰ μερμήγκια, καὶ ἀπάνω σὲ ὅσα γνωρίζει στηρίζει τὰ συμπεράσματά της».

Τὰ γαλανὰ μάτια τοῦ νεαροῦ Χαρίδημου ἄνοιγαν ὄλο καὶ περισσότερο. "Ἦθελε νὰ μάθη, νὰ μάθῃ!..... Καὶ κείνη τὴ στιγμή παρατήρησε ἓνα μερμήγκι ποὺ ἔτρεχε σ' ἓνα ψόφιο σκουλήκι, ποὺ ἦταν σχεδὸν πέντε φορές μεγαλύτερό του. Πολέμησε νὰ τὸ σηκώσῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Ἐφυγε. Ὑστερα γύρισε μαζί μὲ τέσσερα ἄλλα μερμήγκια καὶ ὅλα μαζί σήκωσαν τὸ σκουλήκι κι ἔφυγαν.

Ὁ Χαρίδημος παρακολούθησε τὸ ἐπίσῳδιο αὐτὸ μὲ περιέργεια. Μία ἀπορία γεννήθηκε στὸ μυαλό του καὶ ρώτησε τὸν πατέρα του:

«Πῶς συνεννοήθηκε τὸ πρῶτο μερμήγκι μὲ τὰ ἄλλα τέσσερα γιὰ νὰ ἔρθουν μαζί του καὶ νὰ σηκώσουν τὸ σκουλήκι;»

—« Τὰ μερμήγκια συνεννοοῦνται ἐξαίρετα μεταξύ τους, Χαρίδημε. Μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἔχουν καὶ φωνή. Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι βέβαιο. Συνεννοοῦνται ὅμως μὲ τὶς κεραῖες τους. Μὲ νοήματα δηλαδή, μὲ παντομίμες. Δοκίμασε νὰ πειράξῃς ἐκεῖνα ἐκεῖ τὰ μερμήγκια ποὺ γυρίζουν σὰ σκοποὶ ἔξω ἀπὸ τὴ φω-

λιά τους. Νά, ἐκεῖ ». Καὶ ὁ κύριος Ἰσμηνίας ἔδειχνε στὸ Χαρίδημο ἐκεῖ κοντὰ μίᾳ μερμηγκοφωλιά. « Θὰ μποῦν ἀμέσως ὅλα μέσα καὶ θὰ εἰδοποιήσουν μὲ νοήματα τ' ἄλλα, τὸ λαὸ νὰ ποῦμε, τῶν μερμηγκιῶν ποὺ βρίσκεται στὴ φωλιά. Ἀμέσως ὅλος ἐκεῖνος ὁ μικρὸς κόσμος θὰ μπῆ σὲ κίνηση. Ἄλλα μερμήγκια, οἱ ἐργάτες, θὰ μεταφέρουν τὰ διάφορα ἀποθηκευμένα τρόφιμα στὰ βαθύτερα μέρη τῆς φωλιάς. Ἄλλα, οἱ πολεμιστές, θὰ βγοῦν ἔξω μὲ θάρρος νὰ δοῦν τί συμβαίνει, νὰ κάμουν ἀναγνώριση τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως λένε στὴ στρατιωτικὴ γλῶσσα. Καὶ ὅσα ἔχουν μείνει μακριὰ ἔξω, εἰδοποιοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο τρίβοντας τίς κεραῖες τους, ὅτι παρουσιάστηκε κίντυνος, καὶ γυρίζουν γρήγορα νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πατρίδα τους ....

» Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι τὰ μερμήγκια σκέπτονται καὶ συνεννοοῦνται μεταξὺ τους σχεδὸν σὰν ἄνθρωποι. Ἄκουσε ἓνα παράδειγμα :

» Ἐνας γεωργὸς εἶχε μιὰ φορὰ κουκούλια σὲ μιὰ μουριά. Ὅπου τί ἔπαθε νομίζεις ; Ἀνέβαιναν τὰ μερμήγκια στὴ μουριά, σκουντοῦσαν τὰ κουκούλια καὶ τάρριχναν κάτω. Ἐκεῖ ἄλλα μερμήγκια περίμεναν τ' ἄρπαζάν κι ἔφευγαν. Ὁ γεωργὸς ἤρθε σὲ ἀπελπισία. Τί νὰ κάμῃ ; πιάνει καὶ βάζει γύρω γύρω στὸν κορμὸ τῆς μουριάς ἓνα δαχτυλίδι ἀπὸ κόλλα ὡς πέντε πόντους πλάτος. Στὴν ἀρχὴ τὰ μερμήγκια δὲν ἤξεραν πὼς νὰ περάσουν, ἔφθαναν ἕως ἐκεῖ καὶ σταματοῦσαν.... Ἐπιτυχία. Ὁ γεωργὸς ἔτριβε τὰ χέρια του. Σώθηκαν, λέει, τὰ κουκούλια. Ἐξαφνα ὅμως καθὼς κοίταζε ἱκανοποιημένος μὲ τὸ στρατήγημά του βλέπει ἓνα μεγάλο μερμήγκι νὰ προχωρῆ στὸν κορμὸ καὶ νὰ

φθάνη στο δαχτυλίδι να στέκεται αναποφάσιστο μερικὲς στιγμές.....».

—«Ύστερα :» ρώτησε ὁ Χαρίδημος.

—«Ύστερα τὸ μερμηῆγκι κατέβηκε κάτω καὶ γύρισε σὲ λίγο μαζί μὲ δέκα ἄλλα μερμηῆγκια, φορτωμένα ὅλα μὲ μικρὰ ἀχυράκια. Σκαρφάλωσαν στὸν κορμό, ἔφτασαν ὡς τὸ δαχτυλίδι καὶ ἄρχισαν νὰ ἀπλώνουν μὲ τέχνη τὰ ἀχυράκια ἀπάνω στὴν κόλλα.

»Ἐφτιασαν γεφύρι ! Σὲ λίγο ὀλόκληρος στρατὸς ἀπὸ μερμηῆγκια περνοῦσε ἀπάνω..... Καὶ τόσο ἐνθουσιάστηκε καὶ ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς μὲ τὴν ἐξυπνάδα τους, ποὺ δὲν τοῦκανε καρδιά νὰ τὰ ἐμποδίσῃ !....»

—«Ὡστε πᾶνε τὰ κουκούλια !» φώναξε ὁ Χαρίδημος.

—«Πᾶνε, βέβαια. Ἄλλὰ δὲν πρόκειται τώρα γι' αὐτό.

»Πρέπει νὰ σοῦ πῶ μερικὰ ἀκόμη γιὰ τὰ μερμηῆγκια ».

—«Ἔχεις κι ἄλλα ; »

—«Πολλά, πολλά, πολλά. Ἐγὼ θὰ σοῦ εἰπῶ τώρα μερικά, γιατί πέρασε ἡ ὥρα καὶ πρέπει νὰ γυρίσωμε σπίτι σιγά σιγά ».

Κι ἐνῶ ἔπαιρναν τὸ δρόμο τῆς Ἀθήνας, ὁ κύριος Ἰσμηνίας ἐξακολούθησε :

«Δὲ σοῦ ἔμεινε ἀμφιβολία, Χαρίδημε, ὅτι τὰ μερμηῆγκια εἶναι τετραπέρατα. Ὅταν τὰ μελετήσῃ κανεὶς καλὰ, χάνει τὸ νοῦ του. Μιὰ μερμηηγοφωλιά δὲ διαφέρει καθόλου ἀπὸ μιὰ πόλη ἀνθρώπων. Νὰ ἰδῆς πῶς ἔχουν τακτοποίησιν τῆ ζωὴ τους, πῶς ἐργάζονται, μὲ τί ζῆλο, μὲ τί σύστημα, μὲ τί τάξιν, πῶς

καθαρίζουν τὸ ἔδαφος, τοὺς ὑπόγειους δρόμους των, πῶς ἀποθηκεύουν τὰ τρόφιμα σὲ ἰδιαίτερα μέρη ἀσφαλισμένα ἀπὸ κάθε κίντυνο. Νὰ ἰδῆς πῶς φυλάνε τὰ μικρά τους σὲ ἄλλα κατάλληλα μέρη, πῶς τὰ περιποιῶνται, καὶ πῶς τὰ ταΐζουν. Ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι. Οὐτε καὶ νεκροταφεῖα δὲν τοὺς λείπουν.

» Φαντάσου, μικρέ μου Χαρίδημε, ὅτι ἔχουν καὶ γαλαχτοκομεῖα ».

— « Ἐλα, πατέρα, τὸ λές ἔτσι νὰ μὲ γελάσης ! »

— « Ὅχι, ἔχουν γαλαχτοκομεῖα. Βέβαια ὄχι μὲ ἀγελάδες, οὔτε μὲ κατσίκες. Διατηροῦν ὅμως ὀλόκληρες στάνες ἀπὸ μαμούδια καὶ τ' ἀρμέγουν κάθε πρωτῆ. Τὰ μαμούδια εἶναι ὁ κυριώτερος θησαυρὸς τῶν μερμηγκιῶν. Ἡ περιουσία κάθε μερμηγκοφωλιᾶς.

— « Καὶ ποῦ τὰ βρίσκουν ; »

— « Βγαίνουν ἐξῆ καὶ τὰ κυνηγοῦν. Γιὰ τὴν κατοχή τους γίνονται πολλὲς φορές πραγματικὲς μάχες. Τὰ μερμηγκία μιᾶς φωλιᾶς πολεμοῦν μὲ ἄλλα. Σωστοὶ πόλεμοι. Ἐκεῖ νὰ ἰδῆς στρατηγούς, ἐκεῖ νὰ ἰδῆς ἡρωισμούς ».

— « Μά, γιὰ τὰ μαμούδια πᾶνε καὶ πολεμοῦν, πατέρα ; »

Ὁ κ. καθηγητῆς ἔμεινε σκεπτικὸς. Ὑστερα χαμογελώντας :

— « Ἔτσι εἶναι ὁ κόσμος, παιδί μου. Κι οἱ ἄνθρωποι καμιά φορά πολεμοῦν γιὰ μικρὰ πράματα. Ὅμως ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι καὶ τὰ μερμηγκία πολεμοῦν πολλὲς φορές καὶ γιὰ εὐγενέστερες αἰτίες. Γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴ φωλιά τους, τὰ μικρά τους, τὴ μικρὴ τους πατρίδα. Καὶ μὲ τί γενναιότητα, αὐτοθυσία καὶ πολεμικὴ τέχνη ! Βγάζουν σκοπούς, κάνουν ἀναγνωρίσεις, πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆθος καὶ ὅταν νικη-

θούν, περιορίζονται στο ρόλο τῶν πολιορκουμένων».

— « Στὴ φωλιά τους, εἶναι τουλάχιστον ἀσφαλισμένα ; »

— « Ὅχι, πάντοτε, δυστυχῶς. Πολλές φορές ὁ στρατὸς τῶν πολιορκητῶν κατορθώνει καὶ μπαίνει μέσα.

» Ὡ ! τότε γίνονται φριχτὰ πράματα. Οἱ πολιορκούμενοι ἀμύνονται μὲ ἀπόγνωση ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν. Στὸ τέλος ὅμως ὁ ἐχθρὸς ποὺ εἶναι πολυαριθμότερος ὑπερισχύει, τοὺς ἐξοντώνει μέχρι τοῦ τελευταίου, καὶ καταγίνεται σὲ συστηματικὴ λεηλασία τῆς μερμηγκοφωλιάς.

» Ὑπάρχει μάλιστα ἓνα ἔθνος μερμηγκιῶν ποὺ ζοῦν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν πόλεμο, τὶς λεηλασίες καὶ τὶς διαρπαγές. Τὰ ὀνομάζουν ἀμαζόνες.

» Εἶναι κάτι κόκκινα ρωμαλέα μερμηγκία μὲ μεγάλες στερεές κεραίες σὰ σπαθιά. Φόβεροι τεμπέληδες. Ἐνῶ τ' ἄλλα εἶδη τῶν μερμηγκιῶν εἶναι τόσο φιλόπονα καὶ ἐργατικά, αὐτὰ περιμένουν νὰ ζήσουν ἀπὸ τὸν κόπο καὶ τὸν ἰδρῶτα τῶν ἄλλων. Πολλές φορές ὅμως νικῶνται στὶς μάχες ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαούς, καὶ ἐξολοθρεύονται ὅπως τοὺς ἀξίζει ».

Περπατώντας καὶ κουβεντιάζοντας εἶχαν φτάσει στὴν Ἀθήνα. Πλησίαζαν τώρα στὸ σπίτι τους.

Βλέπεις, λοιπόν, Χαρίδημε, λέει ὁ κ. Ἰσμηνίας, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν μερμηγκιῶν οἱ συνήθειες τους, οἱ πολιτεῖες τους, οἱ πυκνοκατοικημένες σὰν τὴν Ἀθήνα, ἡ ἐργασία τους, οἱ πόλεμοί τους, δὲν ἔχουν διαφορὰ μεγάλη ἀπ' ὅσα κάνομε κι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Μόνο τὸ μικρὸ τους ἀνάστημα ἐμποδίζει τὰ μερμηγκία νὰ γίνουν

κυρίαρχοι στή γῆ, μέ τῆ νοημοσύνη τους, τὴν ἱκανόν
τητά τους, καὶ τ' ἄλλα τους προτερήματα ».

— « Τί κρῖμα, εἶπε ὁ Χαρίδημος, φτάσαμε ! Ἐγὼ
ἤθελα ν' ἀκούσω κι ἄλλα. Οὔτε θυμήθηκα πῶς πεινώ ».

— « Δὲν πειράζει, ἄλλη φορά θὰ σοῦ διηγηθῶ τότε
καὶ γιὰ τὰ μελίτσια πού εἶναι ἕνας ἄξιοθαύμαστος
λαὸς ἐντόμων ».

Καὶ ὁ καθηγητὴς ἀνέβηκε σπιτί του μέ τὸ μικρὸ
Χαρίδημο, πού ἦταν ὄλος χαρὰ γιὰ ὅσα ἔμαθε.

Τὸ Ἀραβικὸ ἄλογο.

πασὰς κατέβηκε ἓνα
πρωτὶ στήν αὐλή του νὰ
ἰδῆ ἓνα ἀραβικὸ ἄλογο
ποῦ τοῦ ἔφεραν ν' ἀγο-
ράση.

Μὲ τὴν πρώτη ματιὰ
ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του
ἀπὸ εὐχαρίστηση. Ὅταν

ὅμως ἄκουσε τὴν τιμὴ σούφρωσε τὰ χεῖλή του.

« Τριάντα χιλιάδες γρόσια ! εἶπε. Ποῦ ἀκούστη-
κε νὰ πουληθῆ ἄλογο τριάντα χιλιάδες γρόσια ; »

— « Δὲν τὸ δίνω οὔτε ἓναν παρὰ λιγώτερο, πασά μου »,
ἀποκρίνεται ὁ Βεδουῖνος. Κι ἐτοιμάστηκε νὰ πηδῆση
στὸ ἄλογο καὶ νὰ φύγη. Ὁ πασὰς τοῦ κάνει νόημα
νὰ σταθῆ· συλλογιζεται λίγο κι ἔπειτα δίνει προστα-
γὴ νὰ μετρηθοῦν στὸ Βεδουῖνο τὰ τριάντα χιλιάδες
γρόσια. Ὁ Βεδουῖνος τὰ κάνει κομπόδεμα καὶ τὰ
βάζει στὸ ζωνάρι του. Ἐπειτα πλησιάζει τὸ ἄλογο
του νὰ τὸ ἀποχαιρετήση, τὸ χαϊδεύει σὰν παιδί του
καὶ τοῦ μιλεῖ στ' αὐτί, ρίχνει μιὰ ματιὰ στὰ πέταλά
του καὶ τὸ τραβᾷ ἀπὸ τὴ ράχη νὰ κάμῃ μιὰ βόλτα
γύρω στήν αὐλή. Ἐξαφνα πηδᾷ στὴ γυμνὴ πλάτη τοῦ

άλόγου, καὶ ὥσπου ν' ἀνοιγοκλείσῃ τὰ μάτια σου, γίνεται ἄφαντος.

Στὸ Βεδουῖνο δὲ χρειάζεται οὔτε σέλα, οὔτε σιάλες καὶ σπηρούνια, οὔτε χαλινάρια.

Ὁ πασὰς κατακόκκινος ἀπὸ θυμὸ προστάζει νὰ τὸν κυνηγήσουν. Λίγο ἔλειψε νὰ τὸν πιάσουν, ὅταν κατέβαινε τὸ λιθόστρωτο ἀπὸ τὸ παλάτι τοῦ πασᾶ ὡς τὴν πεδιάδα. "Ὅταν ὅμως κατέβηκε στὴν πεδιάδα ὁ Βεδουῖνος πετᾶ ἀπὸ τὴ χαρὰ του. "Ἄς τὸν κυνηγοῦν ὅσο θέλουν· ἐδῶ δὲν τὸν ἐμποδίζει οὔτε χαντάκι, οὔτε φράχτης, οὔτε ποτάμι, οὔτε ὕψωμα.....

"Ὅπως ὁ καλὸς καβαλάρης στὸ ἵπποδρόμιο ἔτσι κι ὁ Βεδουῖνος προσπαθεῖ νὰ μὴν τρέχῃ τὸ ἄλογό του ὅσο μπορεῖ γρηγορώτερα, παρὰ ὅσο μπορεῖ ἀργότερα. Κάθε λίγο στρέφει καὶ βλέπει τοὺς καβαλάρηδες πού τὸν κυνηγοῦν κι ἔχει τὸ νοῦ του νὰ κρατῇ τέτοια ἀπόστασι, πού νὰ μὴ φτάνῃ τουφεκιά.

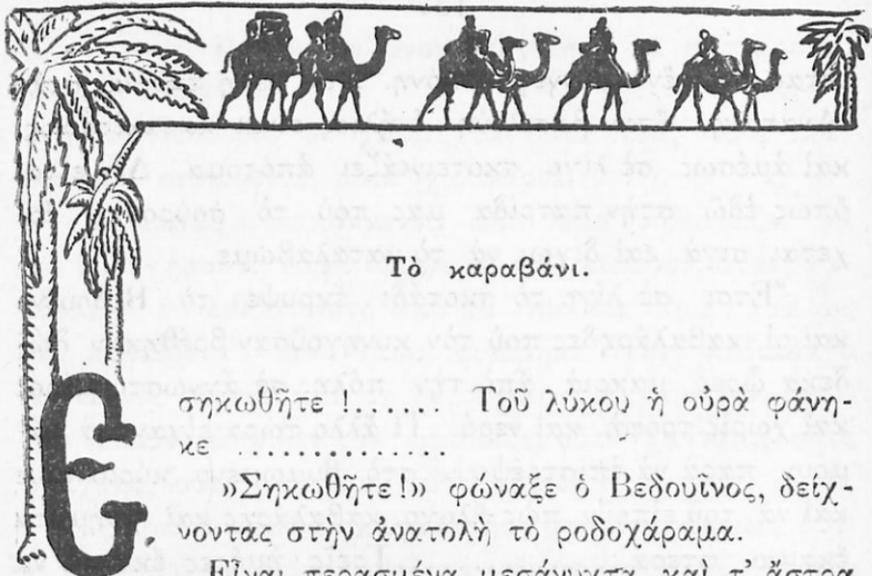
"Ὅταν καταλαβαίνει πὼς τρέχουν τ' ἄλογά τους μὲ ὅλη τους τὴ γρηγοράδα, βάζει καὶ αὐτὸς τ' ἄλογό του νὰ τρέχῃ στὰ τέσσερα, καὶ ἀφοῦ ἰδῆ ὅτι τοὺς ἔφησε πολὺ πίσω, τότε λιγοστεύει τὸ δρόμο του, καὶ ἔν καμμιὰ φορὰ τοὺς ἰδῆ νὰ σταματήσουν, ἀφήνει τ' ἄλογό του νὰ περπατᾶ σιγά. "Ἔτσι ἐξακολουθεῖ τὸ κυνηγητὸ ὡς τὴν ὥρα πού πλησιάζει νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος. Γιὰ πρώτη φορὰ τώρα ὁ Βεδουῖνος βάζει τὸ ἄλογό του νὰ τρέξῃ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη. Μὲ τὸ σῶμα του σκυμμένο ἐμπρὸς τόσο, πού νὰ ἐγγίξῃ σχεδὸν τὸ κεφάλι του στὸ κεφάλι τοῦ ζώου, χτυπᾶ μὲ τὰ πόδια του τὰ πλευρὰ καὶ τὸ παρακινεῖ στὸ τρέξιμο μὲ δυνατὰ ξεφωνητά. Τὸ ἔδαφος σειέται κάτω ἀπὸ τὰ πέταλα τοῦ ἄλόγου καὶ σὲ λίγο στὸν ὀρίζοντα δὲ φαί-

νεται παρά ένα σύννεφο σκόνη. Στα μέρη εκείνα, στην Ανατολή, όταν βασιλεύη ο ήλιος είναι κατακίτρινος, και άμέσως σέ λίγο σκοτεινιάζει απότομα. Δεν είναι όπως έδω στην πατρίδα μας που τὸ σούρουπο έρχεται σιγά και δίγως νά τὸ καταλάβουμε.

Έτσι σέ λίγο τὸ σκοτάδι έκρυψε τὸ Βεδουϊνο και οί καβαλάρηδες που τὸν κυνηγοῦσαν βρέθηκαν δώδεκα ώρες μακριά από τήν πόλη, σέ άγνωστο μέρος και χωρίς τροφή και νερό. Τί άλλο τώρα είχαν νά κάμουν παρά νά έπιστρέψουν στο θυμωμένο κύριό τους και νά τοῦ εἰποῦν πως άλογο, καβαλάρης και χρήματα έκαμαν φτερά ;..... Τρεῖς ήμέρες έκαμαν νά έπιστρέψουν στο παλάτι τοῦ πασά μισοπεθαμένοι από τὸν κόπο και τήν πείνα και με άλογα που μόλις μπορούσαν νά πάρουν τὰ πόδια τους. Και βέβαια μ' ὄλο τους τὸ δίκιο μπορούσαν νά λένε ὅ,τι ήθελαν για τήν άπιστία τοῦ Βεδουϊνου. Ὡστόσο δεν μπορούσαν παρά νά τὸ παραδεχτοῦν ὅτι ένα τέτοιο άλογο άξιζε και πιὸ πολλά από τριάντα χιλιάδες γρόσια.

Τὸ άλλο πρωτὶ τήν ώρα που ὁ χόντζας έλεγε τήν προσευχή του, ὁ πασάς άκουσε τὰ πέταλα τοῦ αλόγου κάτω από τὸ παράθυρό του. Ἀμέσως άνοιξε νά ἴδῃ. Μέσα στην αύλή ήταν ὁ Βεδουϊνος με τὸ άλογό του. "Αμχ εἶδε τὸν πασά τοῦ εἶπε με μεγάλη άφέλεια:

« Τί θέλεις τώρα, πασά μου, τὰ χρήματά σου ή τὸ άλογό μου ;»

Τὸ καραβάνι.

σκηωθῆτε !..... Τοῦ λύκου ἢ οὐρὰ φάνηκε .....

»Σκηωθῆτε!» φώναξε ὁ Βεδουῖνος, δείχνοντας στὴν ἀνατολὴ τὸ ροδοχάραμα.

Εἶναι περασμένα μεσάνυχτα καὶ τ' ἄστρα ἀρχίζουν νὰ τρεμοσβύνουν. Ἡ μέρα γλυκοχαράζει. Χάμω μαυρολογοῦν κάτι, σὰ χαλάσματα μεγάλου χωριοῦ. Δὲν εἶναι χαλάσματα χωριοῦ, εἶναι οἱ καμηῆλες πεσμένες καταγῆς. Ἄλλες κοιμοῦνται κι ἄλλες ἀναχαράζουν. Εἶναι οἱ καμηλιέρηδες καὶ οἱ φύλακες τοῦ καραβανιοῦ ποὺ κοιμοῦνται στὴν ἄμμο μὲ τὸ τουφέκι στὸ πλευρό. Εἶναι οἱ σκηνές ἄσπρες, πράσινες, κόκκινες σκηνές, ποὺ κοιμοῦνται μέσα οἱ ἔμποροι μὲ τὰ βαριὰ φορτώματα.

Καὶ τί νὰ ἔχουν τάχα τὰ βαριὰ φορτώματα ; Ὅτι ἀκριβὸ βγάζει ἢ Ἀνατολὴ καὶ τὸ χαίρεται ἢ Δύση. Μετάξι ἀπὸ τίς Ἰνδίες, σεντόνια ἀπὸ τὴν Ἀγκυρα, βελουῖδα τῆς Προύσας, μουσουλίνες τῆς Μουσοῦλης, δαμασκιά σπαθιά κηρωμένα στὴ Δαμασκὸ, περσικὰ χαλιά, μαλακὰ σὰ μετάξι, ἀκριβὰ μαχαίρια, φτερά ἀπὸ στρουθοκαμήλα, ἔλεφαντοκόκκαλο, μπριλάντια, ἀρώματα, κουτσούκ, λιβάνι, μοσκοκάρυδα, χουρμάδες, καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα !.....

Καί καθὼς φαίνονται ἐδῶ κι ἐκεῖ ὀρθοὶ ἴσκιοι μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι, νομίζεις πὼς εἶναι στρατόπεδο πὺ κοιμᾶται καὶ τὸ φυλάνε οἱ σκοποῖ.

Μὰ τώρα στὴ φωνὴ τοῦ Βεδουΐνου ὅλο τὸ καραβάνι ἀναταράχτηκε. Οἱ καμηλιέρηδες τρέχουν στίς καμήλες, τοὺς βάζουν σαμᾶρι κι ἀπάνω σὲ κάθε καμήλα, φορτώνουν τὰ δέματα ἀπάνω ἀπὸ διακόσιες πενήντα ὀκάδες. Ξεστήνουν τίς σικηνές, τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, τίς κάμουν δέματα καὶ τίς φορτώνουν. Ἀνάμεσα στὰ φορτώματα κάθεται ὁ ἔμπορος, πὺ κυνηγᾷ τὸ κέρδος, ὁ προσκυνητὴς πὺ ξεκίνησε γιὰ νὰ πάη στὴ Μέκα, κι ὁ Εὐρωπαῖος μὲ τὴν ἀνήσυχη ψυχὴ. Κάποτε κάθονται γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ὀλόκληρες οἰκογένειες, μέσα σὲ μακρουλὰ καλάθια στρωμένα μὲ ἀναπαιτικὰ προσκέφαλα καὶ στολισμένα μὲ χρωματιστὰ ὑφάσματα γιὰ τὸν ἥλιο.

« Ζοῦου ! » ἀκούεται τὸ σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ. Τὰ τετράποδα πηδοῦν ἀπάνω, σὰ νὰ κινήθηκαν ἀπὸ σοῦστα. Φόρτωμα καὶ καβαλάρης βρίσκονται ψηλά, δύο μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ ὀδηγοῦ. Οἱ καμήλες δένονται ἢ μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, δέκα δέκα. Ἐμπρὸς πάει ὁ ὀδηγὸς καβάλα στὸ γαῖδουράκι του, μὲ τὸ τουφέκι στὰ γόνατα. Πίσω ἀκολουθοῦν οἱ καμήλες στὰ πατήματα ἢ μιὰ τῆς ἄλλης, σὰ νὰ μὴν ἔχουν θέληση δική τους. Στὰ πλάγια πᾶνε οἱ καμηλιέρηδες καὶ γύρω γύρω, μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὤμο καὶ τὸ γιαταγάνι στὸ πλευρό, οἱ βεδουΐνοι ἔτοιμοι νὰ χύσουν τὸ αἷμα τους, γιὰ νὰ φυλάξουν ἀπὸ κάθε κακὸ τὸ καραβάνι.

Ἔτσι ταξιδεύουν τὰ καραβάνια μέσα στὴ Σαχάρα, τὴ μεγαλύτερη ἔρημο τῆς γῆς. Φανταστῆτε !

Ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ καὶ φτάνει ὡς τὴ λειάνη τοῦ Νεΐλου. Τὸ μᾶκρος της ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ἔχει βουνὰ ψηλὰ ὡς δύο χιλιάδες μέτρα ἀπὸ ἀμμόπετρα ἢ γρανίτη, καὶ στὰ νότια ἔχει μεγάλη λίμνη χαμηλότερη ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἄλλο βουνὸ χωρίζει τὴ Σαχάρα σὲ δύο. Ἡ ἀνατολικὴ μεριὰ ἔχει λόφους ἀπὸ χοντρὸ ἄμμο, ποὺ μποροῦν νὰ κρατήσουν τὸν ἄνεμο. Μὰ ἡ δυτικὴ σαρώνεται ἀπὸ τὸ φοβερὸ χαμψίνι, τὸ λίβα. Ἄμα φυσήξῃ αὐτὸς ὁ ἄνεμος, σηκώνει πολὺ ψηλὰ τὸν ἄμμο, καὶ ἂν τὸν ρίξῃ στὸ Νεῖλο πολλὰς φορὰς τοῦ ἀλλάζει τὸ δρόμο.

Τὸ ἄτυχο καραβάνι βλέπει βουνὰ ξανθοπύρινα νὰ ἔρχονται ἀπάνω του. Μὰ προχωρεῖ, τί νὰ κάμῃ; Ἡ Σαχάρα εἶναι ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἄμμος τὰ κύματά της. Καὶ ἡ καμήλα μὲ τὰ ψηλὰ πόδια καὶ μὲ τὴν καμπούρα στὴν πλάτη εἶναι τὸ καράβι της. Τρέχει γρήγορα ἀπάνω στὸν ξανθὸ κάμπο, ὅπως τὸ καράβι μὲ τὰ πανιά του ἀνοιχτά.

Μὰ τὸ καραβάνι πάει ἀργὰ καὶ ταχτικά. Δὲ θέλει νὰ κουραστῇ. Ἐχει δρόμο νὰ κάμῃ. Κάποτε πυροβολοῦν οἱ Βεδουῖνοι ἔτσι γιὰ διασκέδαση, πυροβολοῦν καὶ γιὰ νὰ χτυπήσουν κανένα ἀγρίμι, ποὺ γυρεύει φοφίμι στὴν ἔρημο. Σειοῦνται στὸν ἀέρα τὰ φτερά τοῦ κονταριοῦ τους καὶ τὸ πλατὺ κάτασπρο μπουρνούζι τους. Σὲ λίγο προβάλλει ὁ ἥλιος καὶ χύνεται στὴν ξανθὴ ἀπλωσιά. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ καραβανιοῦ λένε μυστικά τὴν προσευχὴ τους. Δὲν ἀκούεται τίποτα, παρὰ τὰ κουδούνια ποὺ κρέμονται στὸ λαιμὸ τῆς καμήλας-ντίν-ντίν! ντίν-ντίν καὶ τὸ τρίξιμο τοῦ ἄμμου ποὺ πατιέται. Ὁ ἥλιος ὄλο καὶ ψηλώνει· καὶ τὸ φῶς

του, καθώς πέφτει άπάνω στόν ξερόν άμμο άντιλάμπει σά νά πέφτη σέ καθρέφτη. Ἡ ζέστη γίνεται άνυπόφορη. Τώρα εἶναι μεσημέρι. Οἱ άχτῖνες τοῦ ἥλιου πέφτουν κατακόρυφα στόν άμμο καί τόν κάνουν ν' άχνίζη. Ἄνθρωποι καί ζῶα πνίγονται. Οἱ βεδουῖνοι, τυλίγουν τὸ κεφάλι μὲ τὸ μπουρνούζι τους. Δὲν άφήνουν ξέσκεπα παρά τὰ μαῦρα μάτια τους. Καί προχωροῦν κουρασμένοι. Δὲ λένε πιά ἱστορίες, οὔτε παίζουν τὴ φλογέρα τους. Τοῦ κάκου προσπαθοῦν οἱ καβαλάρηδες νά ἰδοῦν μακριά λίγη πρσινάδα· οὔτε δέντρο φαίνεται οὔτε χαμόκλαδο.

Κάπου κάπου άπαντοῦν κόκκαλα γυμνά ἀπὸ άνθρώπους καί ζῶα, πού πλανήθηκαν στὴν ἔρημο, τοὺς ἔλειψε νερό, ἔσκασαν ἀπὸ τὴ δίψα καί τὰ τσακάλια καί τὰ ὄρνια φρόντισαν γιὰ τὴν ταφή τους.

Ἐκεῖ πού συλλογίζονται αὐτά, άκοῦν πὼς τὸ νερό τελειώνει. Πέντε μέρες ἔχουν πού δὲν ἔπιαν οἱ καμηῆλες καί τώρα ὑποφέρουν. Κάθε φορά πού άναπνεοῦν, ἡ άναπνοή τους μεγαλώνει τὴ φλόγα τους. Κάποιες φωνάζουν άπελπισμένα, παραπατοῦν καί τρέμουν. Μιὰ δείχνει ὀλοφάνερα πὼς δὲν ἔχει δύναμη νά πάη μακρύτερα. Πέφτει μὲ τὰ γόνατα άπάνω στόν καυτὸ άμμο καί μὲ τὰ μάτια της ζητεῖ βοήθεια. Μὰ πού βοήθεια ! Οἱ άγωγιάτες γρήγορα τὴν ξεφορτώνουν, τῆς βγάζουν καί τὸ σαμάρι, τὸ φορτώνουν σὲ ἄλλη καμηῆλα κι ἔξακολουθοῦν τὸ δρόμο τους. Δὲν ἔχουν καιρὸ νά περιμένουν. Ἐκεῖνο πού παθαίνει τώρα ἡ καμηῆλα μπορεῖ νά τὸ πάθουν κι οἱ ἴδιοι, ἂν άργήσουν νά φτάσουν σὲ καμιὰ πηγὴ.

Κρά ! κρά ! κρά !

"Ἐνα κοπάδι κοράκια σκούζει καί πετᾷ άπάνω ἀπὸ

τὸ κεφάλι τους. Ἀνατριχιάζουν ἐκεῖνοι καὶ κοιτά-
ζουν μακριά. Λένε στοὺς καβαλάρηδες νὰ κοιτάξουν
κι ἐκεῖνοι, πού βλέπουν μακρύτερα.

« Τίποτα ! τίποτα !..... » Τίποτα ; Παράδοξο..
Νὰ μὴν ἔχασαν τὸ δρόμο ; Ἀλήθεια πέρασαν τόσες
φορὲς ἀπὸ δῶ μὰ ποιὸς ξέρει ; Δὲν μπορεῖς νὰ βάλ-
λης στὴν ἔρημο σημάδια. Τί νὰ βάλλης ; Ἐκεῖνο τὸν
ἀμμόλοφο :..... Αὔριο φυσάει ὁ λίβας, σηκώνει τὸν
ἀμμόλοφο καὶ τὸν πάει μίλια μακριά. Πόσοι καὶ
πόσοι δὲν τὸ ἔπαθαν ἔτσι. Καὶ μοιράζουν λίγο λίγο
τὸ νερὸ στὸ καραβάνι. Οἱ καμηῆλες ἄς διψοῦν.

« Κουρμαδιές ! φοινικιές ! » ἀκούεται ξαφνικὰ ἡ
φωνὴ τοῦ πρώτου καβαλάρη.

« Δέντρα !..... νερὰ τρεχούμενα πρασινάδα !
φωνάζουν ὅλοι »

Καὶ βλέπουν ἀληθινὰ ἀντίκρυ τους ὅλοι βλέπουν
ἐκεῖ πού ἐνώνεται ὁ οὐρανὸς μὲ τὴν ἔρημο νὰ χλο-
τίζη ὁ κάμπος καὶ νὰ λάμπουν τὰ νερά. Τί χαρὰ ! Πῶς
ὁ Θεὸς τὰ ἔκαμε ὅλα του μὲ σοφία ! Μέσα στὴν ξερα-
τὶλα τῆς Σαχάρας ἄφησε κάπου κάπου νὰ βγαίνει μιὰ
πηγή, νὰ πρασινίζη ὁ τόπος νὰ φυτρώνουν φοινικιές
μὲ τὰ γερτὰ κλαδιά τους, καὶ τὸ μελένιο τους καρ-
πό, πού μοιάζει σὰν κεχρμπάρι. Ἐκεῖ κατοικοῦν
οἱ Βεδουῖνοι μὲ τὰ πύρινα τους ἄλογα, κάθε πατριά
μὲ τὸν ἀρχηγό της. Σπέρνουν ἀραποσίτι, κριθάρι καὶ
βόσκουν τὰ κοπάδια τους. Νὰ πού θὰ φτάσουν τώρα
κι ἐκεῖνοι σὲ μιὰ τέτοια ὕαση !

Καὶ προχωρεῖ, προχωρεῖ τὸ καραβάνι καὶ δὲ φτά-
νει στὴν ὕαση. Τὴν βλέπει ἀντίκρυ του, μὰ δὲ φτάνει,
σὰ νὰ ἔχη πόδια κι ἐκείνη καὶ νὰ τραβιέται πίσω,
ὅσο τὸ καραβάνι πηγαίνει ἀπάνω της. Καὶ τὸ πιὸ

παράξενο, πού οί καμῆλες δὲ δείχνουν καμιὰ χαρά, σὰ νὰ μὴν πῆραν μυρουδιά τὸ νερὸ πού λάμπει ἀντίκρου τους.

« Παράξενο ! » λέει ὁ σείχης. Καὶ κάποια ὑποψία τοῦ δέρνει τὸ νοῦ. Γάχα νὰ μὴν εἶναι ἀντικατοπτρισμός ! Γὰ κάνει τέτοια παιγνίδια ἡ ἔρημος. Ὁ ἀέρας της, πού μοιάζει μὲ καθρέφτη, τοὺς φέρνει ἀπὸ πολὺ μακριὰ τὴν εἰκόνα τῆς ὄασης.

« Κρέε ! » φωνάζει ὁ σείχης.

Τὰ ζῶα πέφτουν στὰ γόνατα κι ἀρχίζει τὸ ξεφόρτωμα.

Πάει κι αὐτὴ ἡ ἡμέρα. Ὁ ἥλιος βασιλεύει καὶ ἀπλώνει στὴν ἔρημο τὸ βυσσινὸ τοῦ χρῶμα. Σὲ λίγο πλακώνει τὸ σκοτάδι ἀπότομα. Οἱ σκηνὲς πάλι στήνονται. Συντροφιᾶς συντροφιᾶς κάθονται καὶ τρῶνε. Ἐπειτα ἀνάβουν τὰ μακριὰ τους τσιμπούκια, ἀπλώνονται ἀπάνω στὰ κεντητὰ χαλιά, στὰ μαλακὰ προσκέφαλα, στὰ σαμάρια τὰ στολισμένα μὲ τίς κόκκινες ποῦντες, καὶ ἀρχίζουν νὰ λένε ἱστορίες. Ἐνας λέει κι οἱ ἄλλοι ἀκοῦν τὰ παραμύθια τῆς χαλιμάς, ἢ τὰ ταξίδια τους, πού μοιάζουν μὲ παραμῦθι. Στὶς φωτιᾶς πού λάμπουν γύρω γιὰ τ' ἀγρίμια, φαίνονται πρόσωπα μελαχροινὰ κι ἔξυπνα, φαίνονται φορεσιᾶς κάθε λογῆς, λάμπουν ὄπλα καὶ στολίδια. Οἱ ταξιδιωτὲς εἶναι λογιῶν λογιῶν. Ἀράπηδες, Τοῦρκοι, Φεζάνοι, Ἑβραῖοι κι Εὐρωπαῖοι ἀκόμη. Ὁ σείχης μοιράζει τοὺς σκοποὺς καὶ σὲ λίγο οἱ ἄλλοι κοιμοῦνται. Ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἔρημο χύνεται ἕνα κρύο, πού περονιάζει ὡς τὸ κόκαλο. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἄστρον, τὸ κοιμισμένο караβάνι μαυ-

ρολογᾶ, σάν κοιμισμένο στρατόπεδο, πού τὸ φυλάγουν οἱ σκοποὶ του.

Τὸ πρωῒ, μόλις φάνηκε ἡ οὐρὰ τοῦ λύκου, ὅπως λένε τὸ γλυκοχάραμα οἱ Βεδουῖνοι, πάλι τὸ καραβάνι βρίσκεται στὸ πόδι. Πάλι φόρτωμα καὶ δρόμο. Καὶ ὁ ἥλιος πάλι ἀνατέλλει σάν πύρινος τροχὸς κι ἀπλώνεται στὴν ἔρημο καὶ κατακαίει τὸν ἄμμο καὶ φέρνει δίψα καὶ λιγοθυμιά σὲ ἀνθρώπους καὶ ζῶα. Πουθενὰ δὲ φαίνεται τώρα τὸ χτεσινὸ ἀντιλάμπισμα, ἡ μαγικὴ εἰκόνα μὲ τις καμαρωτὲς φοινικιές, τὰ πράσινα λιβάδια καὶ τὰ γάργαρα νερά. Δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμπρὸς καὶ πίσω ἀπλώνεται ξανθοπόρφυρη ἄμμουδιά. Πέρα καὶ πέρα ἄμμουδιά μὲ κύματα ἀκίνητα. Ἀπὸ πάνω κάθεται σάν ἀπέραντο χάλκινο σκέπασμα ὁ οὐρανός, καὶ ὁ ἄμμος καίει, καὶ ὁ οὐρανὸς καίει καὶ ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἔρχεται τὸ δροσερὸ ἀεράκι, πού δίνει τὴ ζωὴ στὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλη καμήλα ἔπεσε τώρα, σκασμένη ἀπὸ τὴ δίψα, καὶ ἄλλη τοιμάζεται νὰ πέση. Ἄλλὰ κι ἐκεῖνες πού εἶναι ὀρθές, τρικλίζουν σὰ μεθυσμένες. Ἡ γλῶσσα τους κρέμεται μιὰ πιθαμὴ ἔξω ἀπὸ τὸ στόμα τους, κατάξερη. Κι ἡ ἀναπνοή τους κατεβαίνει πύρινη καὶ ἀνάβει τὰ σωθικά τους. Τί θὰ γίνουν ἀνθρωποὶ καὶ ζῶα; Ἐξαφνα μέσα στὴν τόση ἀπελπισία, ἡ καμήλα τοῦ σείχη σήκωσε τὸ κεφάλι ψηλά, φύσηξε μὲ τὰ ρουθούνια της κι ἔβγαλε μιὰ ἄγρια φωνή. Καθένας θὰ νόμιζε πὼς ἦταν φωνὴ ἀπελπισίας. Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως κατάλαβε τὸ ἀνέλπιστο μήνυμα. Νερό! Τὸ ζῶο μυρίστηκε ἀπὸ μακριὰ ποιὸς ξέρει πόσο μακριὰ τὴ δροσιά του. Τίποτα δὲ φαίνεται ἀκόμη στὸν

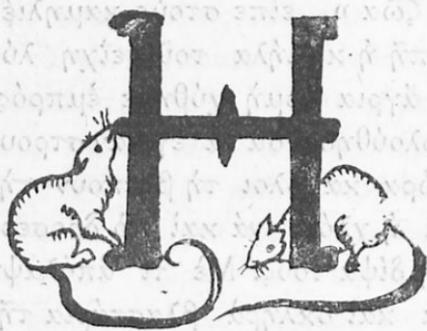
δρίζοντα, μὰ ἡ καμήλα ἔχει τὴν ὄσφρησή της δυνατώτερη ἀπὸ τὰ μάτια της.

« Κρατεῖτε καλὰ τὰ ζῶα », εἶπε στοὺς καμηλιέ-ρηδες. Μὰ ὥσπου νὰ τὸ πῆ ἡ καμήλα τοῦ σείχη λύγισε τὸ κορμὶ καὶ μὲ μιὰ ἄγρια ὀρμὴ χύθηκε ἐμπρός. Ὅλο τὸ караβάνι τὴν ἀκολούθησε σὰ νὰ ἔγιναν στρουθοκαμήλες. Δὲν πέρασε ὥρα καὶ ὅλοι τὴ βλέπουν τὴν ὄαση. Νά οἱ φοῖνικες, νά ἡ χλόη, νά καὶ τὸ δροσερὸ ρυάκι, πού θὰ σβήσῃ τὴ δίψα τους. Μὲ τί ἀπόλαψη θὰ μασήσουν τ' ἀγκαθερά καὶ σκληρὰ βλαστάρια τῆς ἀκακίας καὶ τῆς φραγκοσυκιᾶς τὰ γρήγορα τετράποδα !

Ἔτσι περνοῦν οἱ μέρες κι οἱ βδομάδες στὴ ζωὴ τοῦ караβανιοῦ. Ἔτσι περνοῦν οἱ ζεστὲς ἡμέρες κι οἱ κρύες νύχτες του, ἡ ταλαιπωρία καὶ ἡ εὐτυχία τους. Ὅσπου τέλος φαίνονται μπροστά τους τὰ πράσινα λιβάδια τῶν φελάχων. Λίγο ἀκόμη καὶ προβάλλουν οἱ πυραμίδες. Ὑστερα λάμπει ὁ πλατὺς Νεῖλος καὶ ἔπειτα νά τὸ Κάϊρο, μὲ τοὺς ψηλοὺς μιναρέδες, τὰ ζωγραφιστὰ παλάτια καὶ τοὺς μεγάλους κήπους του.

Τὸ караβάνι ἔφτασε καὶ ξεφόρτωσε τοὺς θησαυροὺς του. Τώρα θὰ τοὺς πάρουν τὰ καράβια καὶ θὰ τοὺς φέρουν στὴν Εὐρώπη, στὶς μεγάλες πόλεις, στὰ μέγαρα τῶν πλουσίων, στὰ μουσεῖα καὶ στὰ ἐργοστάσια.

Τὸ ἴδιο πρᾶμα μὲ διαφορετικὴ μορφή.

οικογένεια τοῦ δικαστῆ εἶχε μετακομιστῆ καὶ ἡ παλιά της κατοικία ἔμενε ἀδειανή.

Μιά γυναῖκα ἤρθε καὶ καθάρισε ὅλα τὰ δωμάτια: σκούπισε καὶ τὴν αὐλὴ κι ἔπειτα τὰ ἐκλείσαν ὅ-

λα, ἐπειδὴ δὲ θὰ νοίκιαζαν τὴν κατοικία.

Ὁ ποντικὸς ἔτρεχε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, ἀνέβαινε στὰ ντουλάπια, κατέβαινε στὶς ἀποθήκες, ἐρευνοῦσε παντοῦ, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἔβρισκε.

«Τί κακοὶ οἱ ἄνθρωποι . . . . . τί ἀντιπαθητικοί, ἔλεγε. Ὅλα τὰ πῆραν. Οὔτε ἓνα ψιχαλάκι δὲν ἄφησαν γιὰ ἓνα δυστυχισμένον καὶ πεινασμένον ποντικόν».

Ἐτρεξε κάτω στὴν αὐλὴ καὶ χώθηκε κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα μέσα σὲ μιὰ ξυλαποθήκη.

«Παντοῦ ἐρημιά, εἶπε. Θ' ἀναγκαστῶ ν' ἀλλάξω κατοικία». Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτά, βγήκε πάλι ἔξω.

Εἶχε ὅμως λάθος νὰ νομίζη, ὅτι δὲν ὑπῆρχε κανεὶς μέσα στὴν ἀποθήκη.

Ἐπῆρχαν τέσσαρες ἐκεῖ μέσα.

Πρῶτα ἓνα κομμάτι ἀπὸ πετροκάρβουνο μαῦρο καὶ γυαλιστερό. Ἐπειτα ἓνα κομμάτι κώκ, θαμπὸ καὶ τριμμένο. Ἐπειτα ἓνα κομμάτι ἀπὸ τύρφη, κι ἓνα κομμάτι ἀπὸ ξύλο.

Τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ ἦταν ξαπλωμένο σὲ κάποια γωνιά καὶ δὲν σκοτιζόταν γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀποθήκη

ὅμως ἦταν μικρὴ καὶ μποροῦσε νὰ συνομιλοῦν μεταξὺ τους μὲ ἄνεση, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἦταν κανεὶς ἄλλος ἐκεῖ μέσα.

« Τί χτῆνος αὐτὸς ὁ ποντικός », ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ πετροκάρβουνο. « Σωστὸς ἠλίθιος. Νομίζει πὼς δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἐδῶ μέσα, ἐνῶ εἶμαι ἐγώ ».

— « Καὶ ἐγώ, φίλε μου, νομίζω ὅτι φαίνομαι ἀρκετά », πρόσθεσε τὸ ξύλο.

— « Νὰ μὴ λησμονῆτε πὼς ὑπάρχω κι ἐγώ », εἶπε τὸ κόκ με ἀδύνατη φωνή. « Δὲν ἔχω δυνατὴ φωνὴ γιὰτὶ ὑπόφερα ἀρκετὰ καὶ τὰ βάσανα ἀδυνατίζουν. Ὡστόσο ἔχω κι ἐγώ τὴν ἀξία μου ».

— « Βέβαια ..... κι ἐγὼ βρίσκομαι ἐδῶ μὲ τὴν ἀδειά σας », εἶπε ἡ τύρφη μὲ μετριοφροσύνη.

Τὸ πετροκάρβουνο στάθηκε καὶ τὴν κοίταξε.

— « Φυσικὰ ἐδῶ εἶστε. Μήπως τὸ ἀρνιέται κανεὶς ; Ἀλλὰ σὲ τί χρησιμεύετε ; Αὐτὸ νὰ ζητάσωμε ».

— « Ἐ..... καὶ βέβαια πρέπει αὐτὸ νὰ ζηταστῆ. Εἶμαι καύσιμη ὕλη », ἀπάντησε ἡ τύρφη μὲ εὐλικρίνεια.

» Μὲ συγχωρεῖτε ποῦ σᾶς τὸ λέω, ἀλλὰ σεῖς μὲ ρωτήσατε ».

— « Μήπως κι ἐγὼ δὲν εἶμαι τὸ ἴδιο ; εἶπε τὸ ξύλο. Καὶ τὸ φαντασμένο πετροκάρβουνο καθὼς γνωρίζω δὲ χρησιμεύει σὲ τίποτα ἄλλο, παρὰ γιὰ νὰ καίεται ».

— « Πολὺ σωστά, βεβαίωσε τὸ πετροκάρβουνο.

Ἡ κοινὴ τύχη μας εἶναι νὰ καοῦμε μιὰ μέρα.

» Ἄν καὶ τὸ τέλος μας εἶναι τὸ ἴδιο δὲ σημαίνει πὼς ἔχουμε καὶ τὴν ἴδια ἀξία. Ἐγὼ ἀπ' ὅλους σας

δίνω τή μεγαλύτερη ζέστη. Κρύβω μέσα μου τόση πού κάποτε μου φαίνεται πώς θά σκάσω ».

—« Έγώ όμως καίομαι μέ γοργότητα καί ζωηρότητα καί μόνον οί πλούσιοι μποροῦν νά μέ αγοράζουν καί νά καίουν στίς θερμάστρες τους», εἶπε τὸ ξύλο.

—« Όμως ἐγώ εἶμαι τὸ πιὸ καθαρὸ καύσιμο ὑλικό», εἶπε τὸ κόκ.

—« Μὲ συγχωρεῖτε· νά σᾶς βεβαιώσω πὼς οἱ πτωχοὶ μόνον ἐμένα μποροῦν ν' ἀγοράσουν », εἶπε ἡ τύρφη.

—« Βέβαια, βέβαια ! τί λόγος ! » εἶπε περιπαιχτικά τὸ πετροκάρβουνο, «ὁ καθένας ἔχει τὰ προτερήματά του. Νομίζω ὅμως πὼς ἔλοι σας θά παραδεχθῆτε ὅτι ἀνήκω στὴν πιὸ εὐγενικιά οἰκογένεια. Ἄρχαιότερος ἀπὸ ἐμένα δὲν ὑπάρχει κανεὶς ».

—« Ὑπάρχει, φίλε, κι εἶμαι ἐγώ », εἶπε τὸ κόκ.

—«Κι ἐγὼ δὲ φαντάζομαι πὼς γεννηθήκατε ἐφέτος », εἶπε ἡ τύρφη. « Δὲν τὸ θεώρησα ὅμως σπουδαῖο νά τὸ ἀναφέρω ».

—« Έγὼ ὅμως εἶμαι νέο, νεώτατο », εἶπε τὸ ξύλο. « Ἀκόμη δὲ στέγνωσα καλὰ-καλά.

» Σᾶς περιφρονῶ καί σᾶς καί τὰ γηρατειά σας ».

Ἔμειναν κάμποση ὥρα σιωπηλοί.

Ἐπειτα εἶπε ἡ τύρφη.

—« Μὲ συγχωρεῖτε..... δὲν ἀποφασίζομε νά διηγηθῆ ὁ καθένας τὴν ἱστορία του ; Θά μείνωμε ἐδῶ μέσα ὑποθέτω ἀρκετὸν καιρὸ καὶ περνᾷ ἡ ὥρα, ὅταν κανεὶς ἀκούη ὠραῖες ἱστορίες ».

—« Ἄς εἶναι », εἶπε τὸ κόκ, «συμφωνῶ ἂν μοῦ ἐπιτρέψετε νά εἰπῶ ἐγὼ τὴν ἰδική μου, τελευταῖο.

Γιατί πρώτο είμαι πολύ αδύνατο και έχω ανάγκη να συνέρθω λίγο. Έπειτα ή ανυπομονησία σας να είπητε τὰ δικά σας θὰ μ' ἔκανε νευρικό. Τρίτο .....

— « Τὸ τρίτο σοῦ τὸ χαρίζω », τὸ ἀντίκοψε τὸ ξύλο, « καὶ ἀρχίζω. Ἡ δική μου ἱστορία εἶναι νέα τὰ ἐνθυμοῦμαι ὅλα σὰ νὰ γίνηκαν χτές ».

— « Ἐμπρὸς λοιπὸν εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. Ὑστερα εἶναι ἡ σειρά τῆς τύρφης κι ἔπειτα ἡ δική μου ».

Ἡ ἱστορία τοῦ ξύλου.

« Ἦμουν μιὰ φορά τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος », εἶπε τὸ ξύλο.

— « Καυχησάρη ! εἶπε τὸ κόκ. Στάσου νάρθη καὶ ἡ δική μου ἡ σειρά ! »

— « Στάσου καὶ σύ », εἶπε τὸ ξύλο. « Ἦμουν λοιπὸν δέντρο ..... ἓνα μεγάλο δέντρο, μιὰ ὀξυά. Ἦμουν μέσα σ' ἓνα δάσος κοντὰ σὲ μιὰ λίμνη καὶ τὰ κλαδιά μου καθρεφτίζονταν μέσα στὰ νερά της. Κάθε ἀνοιξη ἔβγαζα νέα βλαστάρια, καὶ μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω γιὰ τὸν ἑαυτό μου, πὼς ἦταν ὠραῖο τὸ θέαμα νὰ με βλέπη κανεὶς ! Ἄλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ τὸ βεβαιώσω, τὸ εἶπαν οἱ ἄλλοι ὅσοι μ' ἔβλεπαν καὶ με θαύμαζαν. Στους πολλοὺς ἦταν καὶ ἓνας ποιητής, ποὺ ἔγραψε στίχους γιὰ μένα καὶ τοὺς δημοσίεψε στὴν ἔφημερίδα. Ἄλλοι πάλι σκάλισαν τὰ ὀνόματά τους στὴ φλούδα μου. Δύο κόρακες ἔχτισαν τὴ φωλιά τους στὴν κορφή μου καὶ μέσα στους κλάδους μου κατοικοῦσαν σπῖνοι καὶ καρδεῖνες καὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ τους, ποὺ εἶχαν τόσο ὁμορφὴ κατοικία ὅλο καὶ κελαηδοῦσαν ».

— « Ὠραῖα τὰ λές, τοῦ εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

Κρῖμα ὅμως νὰ μὴ συῦ ἔχη τίποτε ἀπομείνει ἀπ' ὅλα ὅσα μᾶς διηγῆσαι ».

— « Ἄν εἶναι νὰ μοῦ κόβουν τὴ διήγηση δὲ θ' ἀποφασίσω νὰ διηγηθῶ τὴν ἱστορία μου, ὅταν ἔρθη ἡ σειρά μου, εἶπε τὸ κόκ. Εἶναι δύσκολο νὰ συλλογιστοῦμε πὼς ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ποὺ ἔχουν νεῦρα ; »

— « Κάτω στὰ πόδια μας ἦταν ἀπλωμένο ἓνα θαυμάσιο χαλί, ἐξακολούθησε τὸ ξύλο, ποὺ τὴν ἀνοιξή ἦταν στολισμένο μὲ κάτασπρα λουλούδια· ἀργότερα πρόβαλλε ἡ πράσινη χλόη. Τὸ χειμῶνα ἔστρωνα χάμω τὰ φύλλα μου, ἔπειτα ἔπεφτε ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὸ χιόνι, καὶ τὰ σκέπαζε. Κάθε καλοκαίρι μεγάλωνα, σ' ὅλα τὰ κλαδιά μου πρόσθετα κι ἓνα κομματάκι, καὶ στὸν κορμὸ μου ἓνα δαχτυλίδι κι ἔτσι στὸ τέλος ἔγινα ὁ γίγας τοῦ δάσους.

» Ὅταν ὁ ἄνεμος φουσοῦσε τὸ χειμῶνα σὰν τρελὸς καὶ οἱ σύντροφοί μου λύγιζαν, ἐγὼ στεκόμουν ἀδιάφορος στὴ μέση. Ἡ ζωὴ μου ἦταν θαυμάσια καὶ μακροχρόνια ».

— « Μὲ συγχωρεῖτε », εἶπε ἡ τύρφη. « Πῶς συνέβηκε ὅμως νὰ τελειώσῃ ; »

— « Αὐτὸ δὲν τὸ γνωρίζω », εἶπε τὸ ξύλο.

» Ἴσως νὰ παραμεγάλωσα. Ἄκουσα τοὺς ἀνθρώπους νὰ λένε πὼς ἦταν καιρὸς νὰ μεγαλώσουν καὶ τὰ νέα δέντρα, πὼς ἔχω καλὰ ξύλα γιὰ κάψιμο, καὶ ἄλλα παρόμοια ».

— « Οἱ ἄνθρωποι . . . χά, χά, χά ! » γέλασε τὸ πετροκάρβουνο.

— « Ἐγὼ δὲ γελῶ ποτέ μου », εἶπε τὸ κόκ. « Ἄν μποροῦσα ὅμως θὰ γελοῦσα τώρα μὲ τὰ σωστά μου ».

—«Δὲν τὸ καταλαβαίνω γιατί γελάτε», εἶπε τὸ ξύλο πειραγμένο. «Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς οἱ ἄνθρωποι μᾶς ὀρίζουν καὶ μᾶς κυβερνοῦν».

—«Μὲ ἔκοψαν μὲ τὸ πριόνι, ἔπειτα μὲ ἔδεσαν μὲ ἓνα σχοινὶ, τράβηξαν τὸ σχοινὶ καὶ μ' ἔρριξαν κάτω. Τριάντα ἄνθρωποι βοήθησαν στὸ τράβηγμα καὶ καθὼς ἔπεσα κάτω σείστηκε ἡ γῆ. Ἐπειτα μὲ πριόνισαν, μ' ἔκοψαν μὲ πελέκια σὲ χίλια κομμάτια, καὶ μὲ πούλησαν. Μόνο τὸ κομμάτι ποὺ βλέπετε ἔδῳ μέσα ἀπομένει ἀπὸ μένα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία μου! Ἄν γνωρίζη κανεὶς καμιὰ καλύτερη, ἄς μᾶς τὴ διηγηθῆ».

—«Ὑποθέτω πὼς ὑπάρχει κάποιος», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Ἄς ἀκούσωμε ὅμως πρῶτα τὴν ἱστορία τῆς τύρφης».

—«Εὐχαρίστως ἂν μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε. Ἄν καὶ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἀσήμαντη».

—«Ἐμπρὸς λέγε», εἶπαν οἱ ἄλλοι.

Ἡ ἱστορία τῆς τύρφης.

«Ἦμουν μιὰ φορά τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος», εἶπε ἡ τύρφη.

Παρακάτω δὲν πρόφτασε νὰ προχωρήσῃ γιατί οἱ ἄλλοι ἄρχισαν νὰ γελοῦν.

—«Μὲ συγχωρεῖτε ..... τὸ ξέρω ὅτι σᾶς κάνω νὰ γελάτε, ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάνω; Εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ διηγηθῶ τὴν ἱστορία μου ὅπως εἶναι. Καὶ ἤμουν στ' ἀλήθεια ὠραῖο δέντρο καὶ ἄς μὴ μοῦ ἀπομείνε πιά τίποτε ἀπὸ τὴν ὠραιότητά μου. Δὲν ἤμουν ὅμως ὀξυά, ἀλλὰ ἰτιά .....»

—«Ἡ ἰτιά εἶναι ὠραῖο δέντρο», εἶπε τὸ ξύλο.

» Δὲν ἔχει μεγάλη ἀξία οὔτε κάνει πολὺν ἴσκιον, εἶναι ὁμῶς πολὺ λεπτό».

—« Εὐχαριστῶ », εἶπε ἡ τύρφη.

—« Μήπως σ' ἔκοψαν καὶ σένα οἱ ἄνθρωποι ; » ρώτησε τὸ ξύλο.

—« Κάθε ἄλλο ! εἶπε ἡ τύρφη . Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, οὔτε ποτέ μου εἶδα ἄνθρωπο, ὅταν ἔγινα τύρφη. Γι' αὐτὸ γέλασα καὶ πρὶν, ὅταν ἔγινε λόγος γι' ἀνθρώπους, ἐνῶ ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ γελάσω ».

—« Λέγε παρακάτω », εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—« Ἦμουν, ὅπως σᾶς εἶπα ἰτιά, στὰ κλαδιά μου δὲν κάθονταν πουλιά. Ὁ βάλτος ὅμως ὅπου ἤμουν φυτρωμένη εἶχε πουλιά, ἐλάφια, ἀλεπουδες, λύκους καὶ ἀρκοῦδες. Τὸ καλοκαίρι γύριζε ἡ ἀρκοῦδα μὲ τὰ παιδιὰ της καὶ μούγκριζε. Τὸ χειμῶνα οὐρλιαζαν οἱ λύκοι ἀπὸ τὴν πείνα τους. Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν ἀέρα πετοῦσαν μεγάλοι ἀετοὶ ..... Μὲ συγχωρεῖτε γι' αὐτὸ ποῦ θὰ σᾶς πῶ, ὅμως ὅταν γίνηκα τύρφη καὶ ἤμουν στιβαγμένη μέσα στὸ δάσος, μοῦ φάνηκε πῶς τὸν παλιὸν καιρὸ ποῦ ἤμουν δέντρο, ὑπῆρχε μεγαλύτερη κίνηση μέσα στὸ δάσος ».

—« Χά χά χά ! » γέλασε τὸ πετροκάρβουνο.

—« Γιατί γελάς ; » τοῦ εἶπε τὸ ξύλο.

—« Ἄχ, γελῶ γιὰ τὴν τύρφη, ἓνα πλᾶσμα χτεσινὸ ποῦ κάνει λόγο γιὰ παλιούς καιροὺς ! » εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

« Τὰ νεῦρα μου δὲν ἀντέχουν σ' αὐτὲς τὶς διακοπές », εἶπε τὸ κόκ. « Λέγε παρακάτω καημένη ».

—« Νὰ μὲ συγχωρεῖτε. Ὁ καθένας διηγεῖται ὅπως μπορεῖ. Λοιπόν, μιὰ φορὰ ἦρθε μιὰ φοβερὴ θύελλα καὶ μὲ ἔρριξε κάτω. Ἔπεσα ἴσα μέσα στὸ βάλτο.

Ἐκεῖ ἔμεινα πάρα πολὺν καιρό. Τὴν πρώτη ἀνοιξη ἔβγαλα μάλιστα καὶ βλαστάρια, ὅπως ὅταν ἤμουν δέντρο. Αὐτὸ ὅμως δὲ βάσταξε καὶ πολὺ. Οἱ κάστορες ἄρχισαν νὰ μὲ ροκανίζουν καὶ ἔπειτα ἄρχισα νὰ σαπίζω μέσα κεῖ στὸ νερό. Σιγὰ σιγὰ ξεκόλλησα ἀπὸ τὴ θέση μου καὶ ἄρχισα νὰ βουλιάζω ».

— « Ἀλήθεια ; » ρώτησε τὸ πετροκάρβουνο.
« Βλέπω πὼς ἔχεις καὶ σὺ ἱστορία περιέργη ».

— « Λέγε παρακάτω », εἶπε τὸ κόκ.

— « Ἄρχισα λοιπὸν νὰ βυθίζωμαι ἀδιάκοπα πό-
τε σιγώτερα καὶ πότε γρηγορώτερα.

» Κάθε τόσο μὲ σταματοῦσαν τὰ κλαδιά μου, ἢ μπερ-
δεύομαι μὲ τίποτε ἄλλο. Ἐακολουθοῦσα ὅμως νὰ
βυθίζωμαι πρὸς τὸ βάθος τοῦ βάλτου. Γύρω μου φύ-
τρωναν διάφορα χόρτα, καὶ ὅλα πέφτανε σιγὰ σιγὰ
στὸ βάθος, ὥσπου τέλος χώθηκα βαθιὰ μέσα στὸ βουρ-
κο. Ἐκεῖ ἄρχισα νὰ σαπίζω στ' ἀλήθεια ».

— « Οὐφ ! » εἶπε τὸ ξύλο. « Ἡ σαπίλα εἶναι μιὰ
ἀηδία. Μιὰ φορὰ μοῦ συνέβηκε αὐτὸ τὸ ἀτύχημα σ' ἓνα
κλαρὶ ποῦ μοῦσπασε.

» Ἦρθε ὕστερα ὁ δρυοκολάπτης καὶ σκόλισε μιὰ
τρύπα. Τὰ ἔντομα μ' ἔτρωγαν καὶ τὰ νερὰ τῆς βρο-
χῆς μαζεύονταν ἐκεῖ μέσα· ἦταν ἀηδία ! Ἐνας ξάδερ-
φός μου, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντά, ἔπαθε τὴν ἴδια ἱστο-
ρία κι ἔγινε κουφάλια ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ».

— « Ἄφησε τὴν τύρφη νὰ διηγηθῇ παρακάτω », εἶπε
τὸ κόκ.

— « Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ εἰπῶ, εἶπε ἡ τύρφη.
Σιγὰ σιγὰ σάπισα ὀλοτέλα κι ἔγινε ἓνα μῆγμα μὲ
ὅ,τι ἄλλο ἦταν μέσα στὸ βουρκο. Ὅλα ὅσα ἔπε-
φταν ἀπάνω μᾶς ἐπίεζαν τόσο πολὺ, ποῦ δὲν ξέρω ἂν

μπορῶ νὰ εἰπῶ τί ἀνήκει σὲ μένα καὶ τί σὲ ἄλλους. Ἐκατοντάδες χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε. Μιὰ μέρα ἄρχισαν νὰ κόβουν τύρφη μέσα στὸ ἔλος. Μᾶς ἔρριξαν στὸ λιβάδι, μᾶς στέγνωσαν στὸν ἥλιο, μᾶς χώρισαν σὲ κομμάτια, μᾶς ἔκοψαν καὶ μᾶς πούλησαν στὸ δικαστή. Αὐτὸ εἶναι ὅλη ἡ ἱστορία. Μὲ συγχωρεῖτε πού δὲν ἔχω ἄλλο τίποτε νὰ σᾶς πῶ».

— « Αὐτὸ ὅμως ἦταν τοῦλάχιστον κάτι, εἶπε τὸ πετροκάρβουνο, πού εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ὀξυᾶς. Ἔχεις ἡλικία, τύρφη μου. Αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαῖο. Μονάχα οἱ παλιὲς ἱστορίες ἀξίζουν κάτι. Ὅλα τὰ νέα δὲν ἀξίζουν τὸν κόπο νὰ γίνονται λόγος γι' αὐτά. .

— « Ἄς εἶναι, εἶπε τὸ ξύλο, ἔχω ἡλικία τριῶν αἰώνων ».

— « Ἐγὼ ὅμως ἔχω ἡλικία εἴκοσι αἰώνων », εἶπε ἡ τύρφη.

— « Ἄς διηγηθῆ τώρα τὸ πετροκάρβουνο τὴν ἱστορία του » εἶπε τὸ κόκ.

Ἡ ἱστορία τοῦ πετροκάρβουνοῦ.

« Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος ».

— « Καὶ σὺ τὸ ἴδιο ; » εἶπε τὸ ξύλο. « Θὰ ἦσουν ὅμως μαῦρο σὰν τὸν κόρακα ».

— « Δικαίωμα σου εἶναι νὰ γελαῖς φίλτατε » εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. « Τὸ ξέρομε πῶς οἱ ἀνόητοι συνηθίζουν νὰ γελοῦν, ὅταν δὲν ἐννοοῦν κάτι καὶ εἶμαι βέ-

βαιος πώς θα πάθης σπασμούς από τὰ γέλια πρὶν νὰ τελειώσῃ ἡ ἱστορία μου ».

— « Παρακάτω ! » εἶπε τὸ κόκ.

— « Αὐτὸ φαίνεται εὐκόλο », εἶπε τὸ πετροκάρβουνο, « εἶναι ὅμως δύσκολο. Μὲ ἄλλα λόγια κανεῖς ἀπὸ σᾶς δὲ θὰ καταλάβῃ λέξῃ ἀπ' αὐτὰ πού θὰ σᾶς εἰπῶ ».

— « Ἐκτὸς ἀπὸ μένα », εἶπε τὸ κόκ.

— « Ἔτσι νομίζεις ; » εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

« Ἡ ἱστορία μου ὅμως δὲν εἶναι γενικὰ γιὰ τοὺς νευρικοὺς. Ἀκοῦστε λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ ! Τὸ καλύτερο ἴσως εἶναι νὰ σᾶς εἰπῶ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὅτι κατὰγομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία καὶ πὼς πρὶν νὰ ἔρθω ἐδῶ, ἐπέρασα ἀπὸ τὸ δάσος σας ..... δηλαδὴ ἀπὸ τὸ δάσος πού ἔζησε τὸ ξύλο, ὅταν ἦταν ὄξυα καὶ ἡ τύρφη, ὅταν ἦταν ἰτιά. Δὲ μ' ἀρέσει νὰ κατηγορῶ κανένα καὶ προπάντων ἐκείνους πού εἶναι κατώτεροί μου. Αὐτὸ ὅμως τὸ δάσος σοῦ προξενοῦσε τὸν οἶκτο, ἅμα τὸ ἔβλεπες ! Τὸν καιρὸ πού ἤμουν ἐγὼ δέντρο, τότε ὑπῆρχαν ἀληθινὰ δάση. Ἀλλὰ ἀπὸ τότε πέρασαν ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια ».

— « Αὐτὰ εἶναι ψέματα », φώναξε τὸ ξύλο.

— « Ὅχι εἶναι ἀλήθεια », εἶπε τὸ κόκ.

— « Χαίρω πολὺ, πού τὸ κόκ μὲ πιστεύει », εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. « Ἄν καὶ δὲν ἔχει λόγους περισσότερους ἀπὸ τὸ ξύλο νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ. Κανεῖς ἀπὸ σᾶς δὲν τὸ εἶδε. Τὰ δάση πού ὑπῆρχαν τότε στὴ γῆ, δὲν ὑπάρχουν πιά. Μονάχα τὰ πετροκάρβουνα ἀπομειναν. Ἐνῶ ὄξυες καὶ ἰτιές ὑπάρχουν ἀκόμη πολλές ».

— « Λέγε παρακάτω », εἶπε τὸ κόκ.

— « Στό πανάρχαιο έκεينو δάσος ήμουν τὸ πιὸ περήφανο δέντρο. Ἦμουν φτερόδεντρο. Ὑπάρχουν καὶ τώρα κάτι χορταράκια ποὺ τὰ λένε φτέρες . . . . . ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει ἀπὸ ποῦ κατάγονται. Ἐγὼ ήμουν ἕνα θεόρατο δέντρο μὲ χοντρὸ κορμὶ καὶ μὲ μεγάλο φύλλωμα. Δὲν ὑπῆρχαν τότε μήτε τὰ ζῶα γιὰ τὰ ὁποῖα φλυαρεῖτε σεῖς. Αὐτὰ εἶναι μικροζῶφια ποὺ φάνηκαν ἀπὸ τότε, ποὺ μίκρυναν ὅλα ἐδῶ στὴ γῆ. Τότε πελώριες σαῦρες σακρφάλωναν ἀπάνω στοὺς βράχους, ἄλλες πάλι κολυμποῦσαν στὶς λίμνες ἢ πετοῦσαν στὸν ἀέρα. Δὲ γνωρίζω κἀν πῶς νὰ σᾶς τὰ περιγράψω. . . . δηλαδή στὸ ταξίδι ποὺ ἐρχόμουν πρὸς τὰ δῶ εἶδα ἕνα ζῶφιο ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα καὶ ὁ ὀδηγὸς τοῦ τραίνου ἔλεγε ὅτι εἶναι σάυρα. Ἔ, λοιπὸν, ἂν εἶδατε καμιὰ καὶ τὴ φανταστῆτε χίλιες φορὲς μεγαλύτερη μὲ πελώριο στόμα καὶ μὲ μεγάλα δόντια, θὰ ἔχετε μιὰ μικρὴ ἰδέα γιὰ τὰ ζῶα ποὺ γνώρισα ἐγὼ ὅταν ήμουν δέντρο ».

— « Αὐτὸ εἶναι ἱστορία μιὰ φορά », εἶπε ἡ τύρφη μὲ σέβας.

— « Ἐκεῖ λοιπὸν ήμουν φυτρωμένο. Γύρω μου εἶχαν φυτρώσει χιλιάδες ἄλλα δέντρα. » Τὸ πετροκάρβουνο στάματησε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ ἀναστέναξε.

— « Λέγε παρακάτω », εἶπε τὸ κόκ.

— « Καλὰ καλὰ δὲν ἔχω οὔτε ἰδέα πῶς ἦταν τότε ὁ κόσμος. Καὶ μήτε μοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ σᾶς δώσω νὰ καταλάβετε. Ἡ γῆ ἦταν ὀλότελα διαφορετικὴ ἀπὸ τώρα . . . . . ἄς εἶναι, αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ παραλείψω. Δὲν μποροῦσα παρὰ νὰ γελάσω, ὅταν ἡ τύρφη μίλησε γιὰ τὴ λίμνη, ὅπου ἔπεσε μέσα, ὅταν ἦταν δέντρο. Ὄ, μὰ τὴν ἀλήθεια, τί τέλημα ἦταν αὐτό ! Ἀκοῦ-

στε λοιπόν ..... όταν ἐγὼ ἤμουν στὸν κόσμο τώρα κι ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια, ἔγινε μιὰ μεγάλη ἀναστάτωση στὴ γῆ. Δὲν ἦταν θύελλα πού σπάζει λίγα κλαδιά· ὅλη ἡ γῆ ἔτρεμε! μὲ καταλαβαίνετε; Ἔπειτα σχίστηκε· οἱ βρόχοι σχίστηκαν· ὅλα γκρεμίστηκαν μέσα στὰ βράθρα, φωτιά πετάχτηκε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ γῆ κι ἔπειτα ἤρθε ἡ θάλασσα καὶ τὰ σκέπασε ὅλα ».

— « Φρίκη ! » εἶπε ἡ τύρφη.

— « Ἐκεῖ ἤμουν κι ἐγὼ· χωμένο, θαμένο μέσα στὸν ἄμμο καὶ στὴ λάσπη. Δὲν ἔχω ἰδέα τί γινόταν ἀπάνω στὸν κόσμο σ' αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν ἑκατὸ χιλιάδων χρόνων, πού χρειάστηκε γιὰ νὰ βγῶ πάλι στὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἀπ' ὅσα ὅμως εἶδα, παρατηρῶ πὼς ὅλα τὰ πράματα πᾶνε πίσω ἀντὶ νὰ προκόβουν ».

— « Εὐχαριστοῦμε, τὰ ξέρομε αὐτά », εἶπε τὸ ξύλο. « Ἔτσι λένε ὅλοι οἱ γέροι. Θυμᾶμαι δυὸ γριές πού κάθονταν μιὰ μέρα στὸν ἴσκιό μου, ἔλεγαν τί ὠραϊὰ πού ἦταν τὰ κορίτσια τὸν καιρὸ πού ἦταν καὶ κεῖνες νέες ».

Τὸ πετροκάρβουνο σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή.

— « Λέγε », τοῦ εἶπε τὸ κόκ.

— « Βέβαια ἔχεις δίκιο. Εἶχα ὅμως βυθιστῆ στὶς σκέψεις μου. Μοῦ φαίνεται τόσο παράξενο ν' ἀκούω νὰ γίνεται λόγος γι' ἀνθρώπους καὶ γριές καὶ κορίτσια, πού δὲν τοὺς γνώρισα διόλου, θν καὶ εἶμαι ἑκατὸ φορές γεροντότερος ἀπὸ σᾶς. Λοιπὸν ἤμουν χωμένο ἐκεῖ, καὶ κανεὶς σας δὲν μπορεῖ νὰ φανταστῆ, πὼς μὲ πίεζαν ὅλα ἐκεῖνα, πού εἶχαν πέσει ἀπὸ πάνω μου. Μέσα μου γεννήθηκε φωτιά ..... ὄχι τὴ φλόγα πού σχηματίζει, ὅταν ἀνάβη ἓνα κομματάκι ξύλο, ἀλλὰ μιὰ

φωτιά ήσυχη και δυνατή που με άλλαξε ολότελα και μ' έκαμε όπως με βλέπετε. "Ό,τι ζωντανό και δυνατό είχα μέσα μου μαζεύτηκε και γίνηκε κάτι τρελό και αδάμαστο, που δεν μπορείτε να το φανταστήτε, δηλαδή γίνηκε γκάζι».

— « "Αχ ναί ..... γκάζι», ειπε το κόκ, και άρχισε να κλαίη άπαρηγόρητα.

— « Σας το είπα πως ή ιστορία μου δεν είναι γι' αδύνατα νεύρα», ειπε το πετροκάρβουνο.

— « Λέγε παρακάτω», ειπε το κόκ.

— « Υποθέτω πως ή γη βυθίστηκε και πάλι ανασηκώθηκε κι έπειτα τή σκέπασε ή θάλασσα, ποιός ξέρει πόσες φορές σ' αυτό το μεγάλο διάστημα που ήμουν χωμένο ! » έξακολούθησε το πετροκάρβουνο.

« Αυτό φυσικά δεν το ξέρω. Μιά μέρα όμως οι άνθρωποι, που αναφέρατε σεΐς, άρχισαν να σκάβουν ως εκει κάτω που ήμουν. Τότε τους πρωτοείδα.

» Άρχισαν να σκάβουν διαδρόμους στους βράχους, όπου βρισκόμουν εγώ · μεγάλους διαδρόμους βαθιά μέσα στη γη. Μας έσπασαν από κεϊ που ήμαστε στοιβαγμένοι και μας τράβηξαν άπάνω με καλάθια. Κάμποσους ανθρώπους σκοτώσαμε άπάνω στη δουλειά, γιατί καθως πήραμε άερα ελευθερώθηκε το γκάζι που είχαμε μέσα μας και τους έσκαζε. Μόλις μας πλησίαζαν στη φωτιά, φούντωνε το γκάζι μας με φοβερόν κρότο, τίναζε όλα δεξιά και άριστερά, και σκότωνε τους ανθρώπους που ήταν μέσα στους διαδρόμους ».

— « "Αχ το γκάζι, το γκάζι », ειπε το κόκ με λυγμούς.

— « Κοντεύω να τελειώσω », ειπε το πετροκάρβουνο. «Το τέλος τής ιστορίας μου το ξέρει όλος

ὁ κόσμος. Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο τοῦ δάσους πρὶν παρουσιαστοῦν ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι. Ἔγινα ὅ,τι εἶμαι χωρὶς τῆ βοήθεια τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν μὲ ἀνακάλυψαν τοὺς βόηθησα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πού βρῆκαν. Ἐγὼ εἶμαι ἡ σπουδαιότερη καύσιμη ὕλη τοῦ κόσμου. Ἐγὼ βάζω σὲ κίνηση ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰ ἀτμόπλοια τῆς γῆς. Ἐχω μέσα μου ζέστη ὅση κανεὶς ἄλλος. Ἀπὸ μένα βγαίνει τὸ γκάζι ».

— «Τὸ γκάζι ..... ἄχ τὸ γκάζι ».... εἶπε πάλι τὸ κὼκ μὲ παράπονο.

— «Αὐτὴ εἶναι ἡ δική μου ἱστορία », εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

— «Μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ εἶναι καὶ τελευταία », εἶπε τὸ ξύλο. «Τὸ κὼκ δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι σὲ κατάστασι νὰ μᾶς διηγηθῆ καμιὰ ἱστορία».

Ἡ ἱστορία τοῦ κὼκ.

«Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος ».

Εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγραφῆ τὸ τί ἔγινε μέσα στὴν ἀποθήκη, ὅταν ἄρχισε καὶ τὸ κὼκ τὴν ἱστορία του, ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα.

Τὸ ξύλο κυλίστηκε ἀπὸ τὰ πολλὰ γέλια, τὸ πετροκάρβουνο γελοῦσε εἰρωνικά, καὶ ἡ τύρφη κατρακύλισε σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ χαμογελοῦσε.

Ὁ ποντικὸς παρουσιάστηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα. «Μοῦ φαίνεται πὼς κάποιον ἄκουσα ἐδῶ μέσα », εἶπε· μύρισε ὅλες τὶς γωνιές, δὲ βρῆκε ὅμως τίποτε καὶ ξακολούθησε πάλι τὸ δρόμο του.

—«Φίλτατε», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο μόλις συνῆρθε, «μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ νεῦρα σου δὲν εἶναι καλά. Ἦ μήπως ἔπαθες ἀπὸ μεγαλομανία ;»

—« Φαντάζομαι τί δέντρο θὰ ἦσουν», εἶπε τὸ ξύλο μὲ εἰρωνεία. «Κρῖμα νὰ μὴ σὲ ἰδῶ, ὅταν ἦσουν στὶς δόξες σου !»

—« Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπε ἡ τύρφη, γέλασα ἐπειδὴ γέλασαν κι οἱ ἄλλοι. Ἄν καὶ ἴσως νὰ μὴν εἶναι εὐγενικὸ αὐτό. Δὲν ἀφίνομε ὅμως τὸ κόκ νὰ μᾶς διηγηθῇ τὴν ἱστορία του ὡς τὸ τέλος;»

—«Λέγε!» εἶπε τὸ ξύλο. «Θὰ εἶναι ὅπωςδήποτε διασκεδαστικὴ ἱστορία».

— «Κάθε ἄλλο!» εἶπε τὸ κόκ. «Ἡ ἱστορία μου εἶναι πολὺ θλιβερή. Ὅχι γιατί βρίσκω πὼς οἱ δικές σας εἶναι πολὺ διασκεδαστικὲς · διόλου. Ἐγὼ ὅμως ἔπαθα χειρότερα ἀπὸ σᾶς. Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς εἶμαι γνήσιο παιδί τοῦ πετροκάρβουνο ».

—« Τί λὲς καλέ ! εἶσαι στὰ καλά σου ;» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—« Καὶ ὅμως ἔτσι εἶναι ! » εἶπε τὸ κόκ.

—« Χά, χά, χά, χά!» γέλασε τὸ ξύλο. « Καὶ μένα μοῦ φαίνεται πὼς μοιάζετε φοβερὰ, ὅταν σᾶς κοιτάζει κανεὶς μὲ προσοχή ».

—« Δὲν τὸ παραδέχομαι» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. « Κοιτάζετε ἐμένα, κοιτάζτε καὶ τὸ κόκ. Εἶναι γεμάτο ἀπὸ τρύπες, ἐλεεινὸ, ἐλαφρὸ σὰ φτερό ..... ὁ καθένας τὸ βλέπει ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτε. Ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι σκληρὸ καὶ βαρὺ. Ἐπειτα εἶμαι γυαλιστερό· εἶμαι γνήσιος ξάδερφος τοῦ διαμαντιοῦ, αὐτὸ βέβαια θὰ τὸ ξέρετε ».

—« Κι ἐγὼ τὸ ἴδιο », εἶπε τὸ κόκ. « Δὲν κάνεις καλὰ νὰ μὲ ἀπαρνιέσαι. Ἄν εἶχες πάθει ὅ,τι ἔπαθα ἐγὼ, δὲ θὰ εἶχες καμιὰ διαφορὰ ἀπὸ μένα ».

—« Λέγε λοιπόν », εἶπε τὸ ξύλο.

—« Καλέ, μὴν τὸ πιστεύετε », εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—« Κατάγομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, ὅπως καὶ τὸ πετροκάρβουνο », εἶπε τὸ κόκ. « Εἶχα φυτρώσει στὸ ἴδιο δάσος, εἶμαι μάλιστα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἴδιο δέντρο πρὸ ἑκατὸ χιλιάδων χρόνων. Γι' αὐτὸ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἡ ἴδια μὲ τὴν ἱστορία τοῦ πετροκάρβουνο ὡς τὴ στιγμή ..... »

Τὸ κόκ σταμάτησε ἀπὸ τὴ συγκίνησή του.

—« Λοιπόν ; » εἶπε τὸ ξύλο.

—« Ἀφῆστε νὰ συνέρθῃ », εἶπε ἡ τύρφη.

Τὸ κόκ ὅμως ἄρχισε κάτι κλάματα τόσο δυνατά, πὺ κιντύνευε νὰ σκάσῃ.

—« Ὡς τὴ στιγμή πὺ ἔχασα τὸ γκάζι μου », εἶπε τέλος.

—« Τί λές ! » εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. « Πῶς γίνεται αὐτό ; »

—« Εἶναι ἀληθέστατο », εἶπε τὸ κόκ. « Τὴν ἴδια ἐποχὴ μᾶς ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ ἀθρακωρυχεῖο, στὸ ἴδιο καλάθι μᾶς τοποθέτησαν καὶ μὲ τὸ ἴδιο πλοῖο ἤρθαμε σὲ τοῦτον ἐδῶ τὸν τόπο. Κατόπιν ὅμως μᾶς χώρισαν. Ἐμένα μὲ πῆγαν στὸ ἐργοστάσιο, μ' ἐκλείσαν μέσα σὲ μιὰ σιδερένια ἀποθήκη καὶ μὲ ζέσταναν, ὥσπου ἔφυγε ὅλο μου τὸ γκάζι. Ἐπειτα μὲ πούλησαν φτηνὰ στὴ φτωχολογιά ». Τὸ κόκ ἄρχισε πάλι νὰ κλαίῃ καὶ οἱ ἄλλοι τὸ λυπήθηκαν κι ἔδειξαν σεβασμό.

—« Όλη αὐτὴ ἡ ἱστορία, νὰ εἰποῦμε τὴν ἀλήθεια εἶναι πολὺ περιέργη », εἶπε τὸ ξύλο.

—« Ἀνεξήγητο! δὲ βρίσκει κανεὶς οὔτε ἄκρη οὔτε μέση, οὔτε τέλος », εἶπε τὸ κόκ.

—« Ἄν ἐγὼ εἶχα πέσει μέσα στὸ βάλτο, ἴσως θὰ εἶχα γίνεи τύρφη », εἶπε τὸ ξύλο.

—« Ἄν μὲ εἶχαν κόψει πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια θὰ εἶχα γίνεи πετροκάρβουνο », εἶπε ἡ τύρφη.

—« Ἄν μὲ εἶχαν κόψει πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια θὰ εἶχα γίνεи καψόξυλο », εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—« Ἄν εἶχα μείνει ἀκόμα ἐνενηντὰ ἐννέα χιλιάδες χρόνια μέσα στὸ βάλτο θὰ εἶχα ἴσως γίνεи πετροκάρβουνο », εἶπε ἡ τύρφη.

—« Καὶ ἂν δὲν μοῦ εἶχαν ἀφαιρέσει τὸ γκάζι... », εἶπε τὸ κόκ. Παρακάτω δὲν μπόρεσε νὰ πῆ.

Κάμποσιν ὥρα κράτησε ἡσυχία μέσα στὴν ἀποθήκη. Ὁ καθένας συλλογιζόταν τὰ δικά του. Τέλος ἡ τύρφη εἶπε : « Τώρα τὸ κατάλαβα ».

—« Τί πράμα ; » εἶπε τὸ ξύλο.

—« Μὲ συγχωρεῖτε, ἀποκρίθηκε ἡ τύρφη ὑποθέτω πὼς ὅλοι μας εἴμαστε τὸ ἴδιο πράμα μὲ διαφορετικὴ μορφή ».

Τὸ μαῦρο διαμάντι.

Ἐνα συννεφιασμένο ἀπομεσήμερο πῆγα νὰ ἰδῶ ἐκεῖ ποῦ βγαίνει τὸ μαῦρο διαμάντι, ὅπως λένε τὸ πετροκάρβουνο. Φυσοῦσε κρύος ἀέρας κι ἔπεφτε χιόνι. Ὅταν ἔφτασα στὸ ἀνθρακωρυχεῖο ἕνας ὑπάλληλος εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ γίνῃ ὁδηγός μου.

«Ἀπ' ἐδῶ, παρακαλῶ», μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του. Καὶ μὲ ὁδήγησε σ' ἕνα διαμέρισμα. Οἱ μηχανές ξεκούφαιναν καὶ ἡ ζέστη ἦταν ἀνυπόφορη.

«Πρέπει ν' ἀλλάξωμε φορέματα», εἶπε καὶ μοῦ ἔδειξε στὸν τοῖχο πολλές φορεσιές πέτσινες.

Στὸ πάτωμα ἔχασκαν χοντρά καὶ ψηλά ποδήματα ὡς ἀπάνω καὶ σ' ἕναν πάγκο σωρὸς ἀπὸ κασιέτα περίμενε κεφάλια. Νόμισα πὼς ἤμουν μέσα σὲ παλαιοπωλεῖο. Στὸ ἀντίθετο μέρος τοῦ δωματίου ἦταν μιὰ σκάλα, ποῦ ὠδηγοῦσε στοὺς λουτήρες. Ἐνας σωλῆνας ἔφερνε τὸ ζεστὸ νερὸ ἀπὸ τὸ μεγάλο καζάνι τῆς μηχανῆς. Διάλεξα τὴν πιὸ καθαρὴ φορεσιά καὶ σὲ λίγο ἤμουν ἔτοιμος.

Ὁ ὁδηγός μοῦ ἔδωσε ἕνα μάλλινο χοντρὰ πανί καὶ μὲ συμβούλεψε νὰ τὸ τυλίξω γύρω στὸ λαιμό μου. Πήραμε καὶ ἀπὸ ἕνα ξύλινο ραβδί ὡς ἕνα μέτρο μακρὸ μὲ σιδερένια μύτη. Ἀφοῦ δώσαμε στὸν ἐπιστάτη τὰ ροῦχα μας νὰ τὰ φυλάξῃ, περάσαμε μιὰ πελώρια μηχανή, ποῦ σέρνει τὰ κάρα μὲ τὸ πετροκάρβουνο καὶ

φτάσαμε στὸν ἀνεγκυστῆρα. Ἐκεῖ ἓνας τροχὸς τυλίγει καὶ ξετυλίγει τὸ ἀτσαλένιο σύρμα καὶ ἀνεβάζει ἢ κατεβάζει τὸ μεγάλο αὐτὸ κλουβί. Ἡ μηχανὴ λάμπει σὰν νὰ εἶναι ἀπὸ ἀσήμι καὶ ὄχι ἀπὸ ἀτσάλι. Τὸ πάτωμα εἶναι στρωμένο μὲ ὁμορφες πλάκες καὶ πασπαλισμένο μὲ πριονίδια γιὰ νὰ μὴ γλιστροῦν.

Ὁ θόρυβος γίνεται ὅλο καὶ μεγαλύτερος ὅσο προχωροῦμε. Φτάσαμε σὲ μιὰ στοᾶ, πού ξεφορτώνουν ὅσα κάρα ἀνεβάζουν ἀπὸ τὸ βάθος γεμάτα. Ἐργάτες μὲ μαυρισμένα πρόσωπα παίρνουν τὰ κάρα, τὰ τραβοῦν ἀπάνω στὶς γραμμὲς καὶ χάνονται μαζὶ τους. Τὰ φέρνουν ἔξω ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο, στὸ σταθμὸ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ φορτώνουν τὰ βαγόνια.

Γιὰ μιὰ στιγμή ἔχασα τὸν ὁδηγό μου.

Σὲ λίγο τὸν βλέπω νὰ ἐπιστρέφῃ μὲ δυὸ λαμπίτσες. Μοῦ δίνει τὴ μιὰ καὶ μπαίνομε στὸ μεγάλο καλάθι. Ὁ μηχανικὸς κάνει σημεῖο καὶ τὸ καλάθι κατεβαίνει. Ὅσο κατέβαινε τόσο πιανόταν ἡ ἀναπνοή μας.

«Ἐξὶ μέτρα τὸ δευτερόλεπτο κατεβαίνομε», μὲ βεβαιώνει ὁ ὁδηγός.

— «Ἐξὶ μέτρα τὸ δευτερόλεπτο», συλλογίζομαι. Τριακόσια ἐξῆντα μέτρα τὸ λεπτό! δηλαδὴ ἀπάνω ἀπὸ εἴκοσι χιλιόμετρα τὴν ὥρα! Καὶ αὐτὸ τὸ μεγάλο καλάθι νὰ κρέμεται ἀπὸ ἓνα σκοινὶ καὶ νὰ κατεβαίνη σ' ἓνα πηγάδι μὲ ἀφάνταστο βάθος. Παναγία μου...»

— «Μὴν ἀνησυχῆς, μοῦ εἶπε ὁ ὁδηγός σὰν νὰ ἐμάντευε τὴ σκέψη μου. Τὸ καλάθι μπορεῖ νὰ βαστάξῃ ἔξι φορὲς περισσότερο βᾶρος. Τώρα καὶ λίγες ἡμέρες δοκιμάσαμε τὸ σκοινὶ καὶ βρέθηκε γερό. Ἀλλὰ καὶ ἂν τύχῃ νὰ κοπῆ στὰ πλάγια τοῦ τοίχου, ἔχει μηχανήμα πού δὲν τὸ ἀφήνει νὰ πέσῃ».

Τέλος ἄρχισε νὰ γίνεται πιὸ ἀργὸ τὸ κατέβασμα καὶ κάποιο φῶς νὰ μπαίνει μέσα στὸ κλουβί μας. Σὲ λίγο σταματήσαμε.

« Πόσο βαθιὰ εἴμαστε ; » ρωτῶ ἅμα πατήσαμε σὲ στερεὸ ἔδαφος.

— « Ἀπάνω κάτω ἑξακόσια μέτρα ὠραῖο βάθος, ἔ; » Ἐγὼ κουνῶ τὸ κεφάλι μου καὶ κάνω νὰ ἰδῶ γύρω μου. Τί νὰ ἰδῶ ; βρισκόμαστε σ' ἓναν ὑπόγειο θόλο πὺ φωτίζεται ἀπὸ μιὰ λάμπα πετρελαίου κρεμασμένη στὸ ταβάνι. Χοντρά σιδερένια μαδέρια, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, κρατοῦν τὸ θόλο· μερικὰ ὅμως λυγίζουν πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸ ἀφάνταστο βάρος πὺ σηκώνουν. Σὰ σκιές τοὺς βλέπομε μερικοὺς ἐργάτες πὺ γεμίζουν τὰ κάρα κάρβουνο. Τοὺς χαιρετοῦμε καὶ προχωροῦμε παραπέρα. Τὰ ραβδιά μας χτυποῦν στὰ σίδερα, στὶς πέτρες καὶ στὰ κάρβουνα. Μόλις βλέπομε πὺ πατοῦμε.

Ἐξαφνα ἀκούω χρεμετισμοὺς σταμάτησα.

« Εἶναι οἱ στάβλοι, ἔπου μένουν τ' ἄλογα » ἐξηγεῖ ὁ ὁδηγός μου. Καὶ περνᾷ μπροστά.

Στὸ βάθος ἓνα γλωμὸ φῶς φαίνεται σὰ νὰ ἔρχεται ἀπὸ χίλια μέτρα μακριά. Σὲ λίγο βρισκόμαστε σὲ μιὰ στοά.

Ὁ ἀέρας ἐδῶ εἶναι καθαρός. Μόλις αἰσθάνομαι τὴ μυρουδιά, πὺ ἔρχεται ἀπὸ τοὺς στάβλους. Ὁ ἀνεμιστῆρας κάνει τέτοιο ἀέρα πὺ ἀθέλητα τυλίγω πιὸ πολὺ τὸ λαιμό μου μὲ τὸ μάλλινο πανί. Βλέπω μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἄλογα. Ὅλα εἶναι καλοθρεμμένα καὶ ἀδιάκοπα χτυποῦν τὸ ἔδαφος. Ἡ ἐργασία πὺ κάνουν δὲν εἶναι καὶ τόσο πολὺ κουραστικὴ δουλεύουν ὀχτῶ ὧρες καὶ ξεκουράζονται δεκάξι. Ἐπειτα καὶ τὰ περιποιοῦνται πάρα πολὺ. Ἀλλὰ τὰ λυποῦμαι τὰ κακόμοιρα. Εἶναι

θαμμένα για όλη τους τή ζωή εκεί κάτω. Δέ θα ξαναϊδούν πιά τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐκτός ἀν ἀρρωστήσουν.

“Ὅσο προχωροῦμε, βλέπουμε δεξιά κι ἀριστερά πετροκάρβουνα. Τὰ ξεχωρίζουμε εὐκόλα ἀπὸ τὴ λάμψη καὶ τὸ χρώμα τους. Ἡ φλέβα δὲν εἶναι καὶ τόσο μεγάλη, ἀπάνω κάτω ἓνα μέτρο. Ἀλλὰ για νὰ σκάψουν αὐτὸ τὸ πάχος οἱ ἐργάτες, πρέπει νὰ βγάλουν ἓνα σωρὸ ἀπὸ σπασμένες καὶ ἄσπαστες πέτρες.

“Ὡς τὰ τώρα μπορούσαμε νὰ περπατοῦμε κάπως ὀρθοὶ στὸν πλατὺ δρόμο. Ἀπὸ ἐξῶ κι ἐμπρὸς πρέπει νὰ περπατοῦμε σκυμμένοι. Στὴν εἴσοδο κάθονται δύο ἐργάτες ἀπάνω σ’ ἓναν κακοφτιασμένο πάγκο καὶ σιγομιλοῦν. Οἱ λαμπίτσες τους χάρω φωτίζουν τὰ πρόσωπά τους τὰ χλωμά καὶ μαυρισμένα, τὸν τοῖχο γύρω καὶ μιὰ σανίδα μὲ γράμματα μεγάλα :

« Ὅλα ἐν τάξει ».

Ὁ ὀδηγὸς μοῦ λέει πὼς μπορούμε ἄφοβα νὰ ἐξακολουθήσωμε τὸ δρόμο μας. Ὁ ἐπιθεωρητὴς κάθε ἡμέρα, πρὶν ἀρχίση ἡ ἐργασία, γυρίζει ὅλα τὰ διαμερίσματα νὰ ἰδῆ μὴν ὑπάρχουν ἀέρια. Κρατᾷ ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὴ λαμπίτσα καὶ κοιτάζει τὴ φλόγα της.

“Ἄν εἶναι κανονικὴ, δὲν ὑπάρχει κίνδυνος. Ἄν ἰδῆ ὅμως πὼς ἡ φλόγα μεγαλώνει καὶ τὸ φῶς της εἶναι κίτρινο, ἀμέσως σβήνει τὴ λάμπα καὶ ὀπισθοχωρεῖ.

Τώρα ὁ δρόμος γίνεται κατηφορικὸς καὶ δύσβατος. Πρέπει νὰ περπατοῦμε πολὺ σκυμμένοι νὰ μὴ σπάσωμε τὰ κεφάλια μας στὸ θόλο.

« Ἀλήθεια δὲν ἔχεις ξαναϊδεῖ πὼς βγαίνουν τὰ πετροκάρβουνα ; » μ’ ἐρωτᾷ ὁ ὀδηγός. « Βλέπετε ἐκεῖ ἀπάνω τὰ δυὸ φῶτα ; » Ἐ, λοιπόν, ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος ποὺ λέμε. Πᾶμε νὰ ἰδῆς ».

Ὁ ὑπόνομος ἐδῶ εἶναι τόσο χαμηλὸς πού μόλις
μπορεῖ νὰ περάσῃ ἓνα φορτωμένο καρτσάκι. Κεφάλι
καὶ κορμὶ σκύβουν κι ὄλο σκύβουν. Τέλος πετύχαμε
τὸ σκοπό μας.

Δυὸ ἐργάτες παραιτοῦν φτυάρι καὶ ἀξίνα καὶ μᾶς
χαιρετοῦν.

« Γειά σας ».

— « Καλῶς ὄρισατε ».

Ὁ ἀέρας ἐδῶ εἶναι μολυσμένος καὶ ἡ ζέστη ἀνυ-
πόφορη. Οἱ ἐργάτες ἔχουν βγαλμένα τὰ ρούχα τους.

Ὁ ἰδρῶτας λάμπει στὰ πρόσωπά τους. Καὶ ὅμως γε-
λοῦν καὶ μᾶς λένε ἀστεῖα. Ὑστερα ἀρχίζουν τὴν ἐργασία.

Γεμίζουν τὰ καρτσάκια μὲ μεγάλους βῶλους.

Ἐπειτα ἐξακολουθοῦν νὰ βγάζουν ἄλλους μὲ τὴν
ἀξίνα. Κάποτε ἀναγκάζονται καθιστοὶ ἢ γονατιστοὶ
νὰ σηκώνουν μὲ τὸ πλατὺ φτυάρι τὸ κάρβουνο καὶ νὰ
τὸ ρίχνουν στὸ καρτσάκι.

Τὸ πετροκάρβουνο εἶναι μαλακό ! Ἄμα χτυπηθῆ
λίγο στὰ πλάγια, ὄλο τὸ μέρος σειέται καὶ πέφτουν
μπροστὰ στὰ πόδια μου μεγάλοι βῶλοι ἀπὸ κάρβουνο.

Καὶ ὅμως ὁμορφα, πολὺ ὁμορφα εἶναι ἐδῶ κάτω
στὴ χώρα τῶν μαύρων διαμαντιῶν.

Μιὰ ἀφάνταστη μεγαλοπρέπεια πού σοῦ ἐρεθίζει
τὴν ψυχὴ βασιλεύει ἐδῶ μέσα στὴν ἀδιάκοπη νύχτα,
καὶ ὅποιος κατέβηκε ἐκεῖ κάτω, θὰ θυμᾶται συχνὰ μὲ
συγκίνηση τίς ὥρες πού πέρασε.

Ἄλλὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰ παραστήσω μὲ πόση εὐ-
χαρίστηση βρέθηκα πάλι στὸν ψυχρὸν ἀέρα τῆς νύ-
χτας. Τί ὁμορφή πού ἦταν ἡ ἀστροφεγγιὰ καὶ πῶς
σπιθοβολοῦσε τὸ ἀπλωμένο χιόνι !!! .....

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς.

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι.
Σύγνεφο, καταχνιά δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημέ ο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποῦ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα:
Γλυκιά ἡ ζωὴ, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες
ὄλοι, μικροί, μεγάλοι ἐτοιμαστῆτε.
Μέσα στὶς ἐκκλησίες τὶς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε.
'Ανοίξετε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ τοὺς Ἁγίους, καὶ φιληθῆτε.
Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε : Χριστὸς Ἄνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρέφη ὠραῖα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μανάδες.
Γλυκόφωνα, κοιτώντας τὶς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνες, ψάλλουνε οἱ ψαλτάδες.

Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ χύνουνε οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι,
ὅπου κρατοῦνε οἱ χριστιανοὶ στὸ χέρι.

Στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.

Μὴ φοβηθῆς τὸ σπῆτι ποὺ ἀνοιξε
στὴ γῆ βαθιὰ τὰ θέμελά του,
κι ἄς ἔρθουν χίλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπὴ του ἄς ρίζουν κάτω.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δέντρο, ποὺ ἔπλωσε
τὶς ρίζες του βαθιὰ στὸ χῶμα
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφή του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιὰ του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, ποὺ στήριξε
στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας.

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἐξήντα μαθητάδες
γιοφύρι θεμελιώνανε στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι·
Ὅλημερίς τὸ χτίζανε τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστορες καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :
Ἄλιμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεψές μας
ὄλημερίς νὰ χτίζουμε τὸ βράδυ νὰ γκρεμιέται.

Πουλάκι ἐδιάβη κι ἔκατσε ἀντίκρυ στὸ ποτάμι·
δὲν ἐκελόγηδαι σὰν πουλί, μηδὲ σὰ χελιδόνι,
παρὰ ἐκελόγηδαι κι ἔλεγε ἀνθρώπινη λαλίτσα :

« Ἄ δὲ στοιχίωστε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει
καὶ μὴ στοιχίωστε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναῖκα,
πῶρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα ».

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
Πιάνει μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόνι :
Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.

Καὶ τὸ πουλί παράκουσε, κι ἄλλιῶς ἐπῆγε κι εἶπε :
« Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».
Νὰ τῆνε· ξαναφάνηκε ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.

Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας ραγίζεταί ἡ καρδιά του.
Ἄπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ κι ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :
« Γεῖά σας χαρά σας μάστορες, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες,
μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι εἶναι βαργομισμένος ;
— « Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα
καὶ ποιὸς νὰ μπῆ καὶ ποιὸς νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι ν᾿βρῆ ; »
— « Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κι ἐγὼ νὰ πᾶ σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ, κι ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι ν᾿βρῶ » .

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στή μέση ἐπῆγε.
« Τράβα καλέ μ' τὸν ἄλυσο, τράβα τὴν ἀλυσίδα
τί ὅλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτε δὲν ἤβρα »
Ἔνας πηχάει μὲ τὸ μυστήρι, κι ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη
παίρνει κι ὁ πρωτομόστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
« Ἀλίμονο στή μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε κι οἱ τρεῖς κἀκογραμμένες !
ἢ μιὰ χτισε τὸ Δούναβη κι ἢ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
κι ἐγὼ ἢ πιὸ στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι
κι ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες ». —
« Κόρη, τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δῶσε
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση ». —
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε, κι ἄλλη κατάρρα δίνει :
« Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες
τί ἔχω ἀδερφό στὴν ξενητιά μὴ λάχη καὶ περάση ».

Οἱ Ἀκρίτες.

Ὁ Κωσταντῖνος ὁ μικρὸς κι ὁ Ἀλέξης ὁ ἀντρειωμένος
καὶ τὸ μικρὸ Βλαχόπουλο, ὁ καστροπολεμίτης,
ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουμε καὶ γλυκοκουβεντιάζουν
κι ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους τους στὸν πλάτανο δε-
[μένους.

Τοῦ Κώστα τρώει τὰ σίδερα, τ' Ἀλέξη τὰ λιθάρια,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὰ δέντρα ξεριζώνει.
Κι ἐκεῖ ποὺ τρῶγαν κι ἔπιναν καὶ ποὺ χαροκοποῦσαν,
πουλάκι πῆγε κι ἔκατσε δεξιά μεριά στὴν τάβλα.

Δὲν κελαηδοῦσε σὰν πουλί, δὲν ἔλεε σὰν ἀηδόνι,
μὸν ἔλαλοῦσε κι ἔλεγε ἀνθρώπινη κουβέντα :
« Ἔσεῖς τρῶτε καὶ πίνετε καὶ λιανοτραγουδᾶτε
καὶ πίσω σας κουρσεύουνε Σαρακηνοὶ κουρσάροι.
Πῆραν τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ, τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη ».
« Ὡστε νὰ στρώση ὁ Κωσταντῆς καὶ νὰ σελώση ὁ Ἀλέ-
βρέθηκε τὸ Βλαχόπουλο στὸ μαῦρο καβαλάρης. [ξής,
« Γιά σῦρε σύ, Βλαχόπουλο, στὴ βίγλα νὰ βιγλίσης.
Ἄν εἶν' πενήντα κι ἑκατό, χύσου μακέλεψέ τους
κι ἂν εἶναι περισσότεροι, γύρισε μίλησέ μας ».
Ἐπῆγε τὸ Βλαχόπουλο στὴ Βίγλα νὰ βιγλίση,
βλέπει τουρκιὰ Σαρακηνοὺς κι Ἀράπηδες κουρσάρους·
οἱ κάμποι πρασινίζανε τὰ πλάγια κοκκινίζαν.
Ἄρχισε νὰ τοὺς διαμετράη, διαμετρημοὺς δὲν εἶχαν.
Νὰ πάη πίσω ντρέπεται, νὰ πάη ἐμπρὸς φοβᾶται.
Σκύβει φιλεῖ τὸ μαῦρο του στέκει καὶ τὸν ρωτάει:
« Δύνεσαι, μαῦρε μ' δύνεσαι στὸ αἷμα γιὰ νὰ πλέξης; »
— « Δύνομαι, ἀφέντη, δύνομαι, στὸ αἷμα γιὰ νὰ πλέξω,
κι ὅσους θὰ κόψη τὸ σπαθί, τόσους θενὰ πατήσω,
μὸν δέσε τὸ κεφάλι σου μ' ἓνα χρυσὸ μαντίλι
μὴν τύχη λάκκος καὶ ριχτῶ καὶ πέσης ἀπ' τὴ ζάλη. »
— « Σαῖτες μου Ἀλεξαντρινὲς καμιὰ νὰ μὴ λυγίση
καὶ σὺ σπαθί μου δαμασκί, νὰ μὴν ἀποστομώσης.
Βόηθα μ' εὐχὴ τῆς μάνας μου καὶ τοῦ γονιοῦ μου βλόγια,
εὐχὴ τοῦ πρώτου μ' ἀδερφοῦ, εὐχὴ καὶ τοῦ στερνοῦ μου.
Μαῦρε, αἴντε νὰ μποῦμε κι ὅπου ὁ Θεὸς τὸ βγάλη. »
Στὰ ἔμπα μπῆκε σὰν ἀετός, στὰ ἔβγα σὰν πετρίτης.
Στὰ ἔμπα χίλιους ἔκοψε, στὰ ἔβγα δυὸ χιλιάδες
καὶ στὸ καλὸ τὸ γύρισμα κανένα δὲν ἀφήνει.
Πῆρε τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα

καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη.
Προσγνατίζει ὁ μαῦρος του καὶ πίσω του τοὺς παίρνει.
Στὸ δρόμον ὅπου πήγαινε, σέρνει φωνὴ περίσσια :
«Ποῦ εἶσαι, ἀδερφέ μου Κωσταντὴ κι Ἀλέξη ἀντρειω-
[μένε,
ἀν εἶστε ἐμπρὸς μου φύγετε κι ὀπίσω μου κρυφτῆτε,
τὶ θόλωσαν τὰ μάτια μου, μπροστά μου δὲ σᾶς βλέπω,
καὶ τὸ σπαθὶ μου ράγισε κόβοντας τὰ κεφάλια
κι ὁ μαῦρος λιγοκάρδισε πατώντας τὰ κουφάρια.

Τὸ τραγούδι τοῦ κῦρ βοριά.

Ὁ κῦρ Βοριάς παράγγειλεν ὅλων τῶν караβιῶνε:
«Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα πού κινᾶτε,
ἐμπᾶτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θὰ νὰ φυσήξω,
ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνά, νὰ κρυσώσω κρυὲς βρυ
[σοῦλες
κι ὅσα βρω μεσοπέλαγα, στεριάς θε νὰ τὰ ρίξω.»
Κι ὅσα καράβια τ' ἄκουσαν ὅλα λιμάνι πιάνουν,
τοῦ κῦρ Ἀντριά τὸ κάτεργο μέσα βαθιὰ ἀρμενίζει.
«Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κῦρ Βοριά, φυσήσης δὲ φυσήσης,
τὶ ἔχω καράβι ἀπὸ καρυὰ καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
ἔχω πανιὰ μεταξωτὰ τῆς Προύσας τὸ μετάξι,
ἔχω καὶ караβόσκοινα ἀπὸ ξανθῆς μαλλόκια,
κι ἔχω καὶ ναῦτες διαλεχτοὺς ὅλο ἀντρες τοῦ πολέμου,
κι ἔχω κι ἓνα ναυτόπουλο πού τοὺς καιροὺς γνωρίζει,
κι ἐκεῖ πού στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη, δὲ γυρίζω.
Ἀνέβα βρὲ ναυτόπουλο στὸ μεσιανὸ κατάρτι
γιὰ νὰ διαλέξης τὸν καιρό, νὰ ἰδῆς γιὰ τὸν ἀγέρα ».
Παιζογελῶντ' ἀνέβαινε κλαίοντας κατεβαίνει.

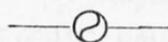
«Τὸ τί εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλὰ πού πῆγες;»
—«Εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα,
εἶδα τὴν μπόρα πού ἄστραψε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη,
καὶ στῆς Ἀτάλειας τὰ βουνὰ ἀσπροχαλάζι πέφτει ».
«Ὡστε νὰ εἰπῆ, νὰ καλοειπῆ, νὰ καλοκουβεντιάσῃ
βαριὰ φουρτούνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει,
ἀσπρογαλίζει ἢ θάλασσα σφυρίζουν τὰ κατάρτια
σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
σπηλιάδα τοῦρθε ἀπὸ τὴ μιά, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη
σπηλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του καὶ ξεσανίδωσέ το.
Γιόμισε ἢ θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλικάρια
καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάει.
«Ὅλες οἱ μάνες κλαίγανε καὶ ὅλες παρηγοριόονται
μόνο μιὰ μάνα ἐνὸς παιδιοῦ παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Βάνει τίς πέτρες στὴν ποδιά, τὰ τρόχαλα στὸν κόρφο
πετροβολάει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλάει τὸ κῦμα :
«Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα
πῶπνιξες τὸ παιδάκι μου π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω ».
—«Δὲ φταίω ἢ δόλια ἢ θάλασσα, δὲ φταίω ἐγὼ τὸ κῦμα,
μὸν φταίει ὁ πρωτομάστορας πού φτιάνει τὰ καράβια,
καὶ τὰ πελέκαγε φτενὰ καὶ τὰ γυρίζει ὁ ἀγέρας,
καὶ χάνω τὰ καράβια μου, πού εἶναι σὲ μὲ στολίδια,
χάνω τὰ παλικάρια μου ὅπου μὲ τραγουδοῦνε ».

Ἡλιοβασίλεμα.

Πίσω ἀπὸ μακρινὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθὲς, ὀλόχρυσες, γαλάζες,
κι ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.

Τὴν πύρην τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
ποῦ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποῦ φέρνουν τ' ἀκρογιάλια.
Ἄναρια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γεροπεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι ἀχολογσεῖ καὶ τρίζει.
Ἡ βρύση χορταρόστρωτη δροσιζει τὰ λουλούδια
καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει.
Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσκιώνουν,
τὰ ζάλογγα μαυρολογοῦ, σκύβουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
κι οἱ κάμποι γύρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

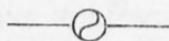
Ἡ ἐξοχή.

Προβαίνει ὁ ἥλιος σ' ἔλη του τὴ χάρη
κι ἀπὸ λάμψη τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μές στο χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια, θωρεῖς νὰ τριγυρίζη.

Ἐδῶ κοιτᾶς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει.
Ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι.
καὶ τὸ πλατὺ ρουθούνη νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάπτουνε τὴ γῆ
κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κ' ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιά δὲ γροικᾶς τὴ χαραυγή,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλη νὰ μουγκρίζουν.

Ζωγραφιά.

Σκῖνοι καὶ πεῦκα, θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
πυκνὰ στολίζουν τοῦ βουνοῦ τὴν ράχη·
κάτω νερὰ καθάρια καὶ τρεχούμενα,
ἀπάνω ἥλιοκαμμένοι κι ἄγριοι βράχοι.

Στὰ πόδια του, σαρακωμένες, γέρικες
ἐλιές μεστώνουν τοῦ καρποῦ τὰ πλήθη·
καὶ γύρω του ἀμπέλια καταπράσινα
ἐγκυμονοῦν τῶν πόνων μας τὴν λήθη.

Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ χρυσόφωτος
κόσμους ἐντόμων, νέους κόσμους πλάθει·
καὶ συντροφεύει ὁ βόμβος ὁ μονότονος
τῆς μέλισσας, ποὺ τριγυρνᾷ στ' ἀγκάθι.

Ἄργα τὸ δεῖλι, τοῦ ἥλιου τὸ βασίλειμα,
σκορπίζουν γύρω στὰ φτερὰ τοῦ ἀγέρα
γαυγίσματα σκυλιῶν, ἀρνιῶν βελάσματα
καὶ στεναγμοὺς ἀπὸ βοσκοῦ φλογέρα.

Κι ὅλα μαζί καὶ θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
καὶ μέλισσες κι ἀρνιὰ κι ἐλιές κι ἀμπέλια
κοιμοῦνται μὲ τοῦ γκιώνη τὸ παράπονο,
ξυπνοῦν μὲ τοῦ κορυδαλλοῦ τὰ γέλια.

Καλοκαίρι.

Τὸ βόδι βαριά στὸ χωράφι
τὰ πόδια ἀργοκίνητο παίρνει,
ἀνοίγει φυσῶντας τὰ μαῦρα ρουθούνια,
κι ὀλόγυρα στέλνει βραχνὸ μουγῆρητό.

Ἄνάφτει τὸ χόρτο, τὸ χῶμα.
Ἡ θάλασσα ὀλόστρωτη ἀστράφτει.
Στῆ γῆ ξαπλωμένο θωρεῖς τὸ μοσχάρι
νὰ βρίσκη στὸν ἥλιο δροσιὰ καὶ ζωή.

Στοὺς λόφους, στὶς ράχες, στοὺς κάμπους
ἀστράφτουν χιλιάδες δρεπάνια,
κι ὀλόπυκνα ἀσκέρια στ' ἀπόμιστα ἀτάχια
ἀδάμαστα κάλλη γυρμένα κινοῦν.

Τριγύρω στὰ μέτωπα λάμπουν
οἱ ἀμέτρητοι κόποι τ' ἀνθρώπου,
κι ἐμπρὸς του ξανοίγει μ' ὀλόχαρο βλέμμα
χρυσάφι γεμάτη τὴν κάθε ἀγκαλιά.

Τὸ σταφύλι

Πολλὰ εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ μὰ σὰν τὸ ρόδο
[οὔτ' ἓνα
πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποὶ σὰν τὸ σταφύλι οὔτ'
[ἓνας.

Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλιάς, καὶ στοὺς καρπούς ἐς' εἶσαι
σταφύλι τρισευγενικό, τῆς γῆς βασιλοπαίδι.

Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριά καὶ σὺ πολυθωριάζεις :
ἀπ' τῆ μαυρίλα τῆς ἐλιάς στήν κρυσταλλένια ἀσπράδα
κι ἀπ' τῆ γλωμάδα τοῦ κεραιοῦ στοῦ κερασιοῦ τῆ φλόγα.

Μικρὸ εἶτε μεγαλόρογο, καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
σὺν ἀκροδάχτυλο μακρὸ, καὶ στοργυλὸ σὰ μάτι
καὶ καρπερὸ ἀπ' τὸν Ἀϊ-Λιά κι ὡς τοῦ Χριστοῦ τῆ
Τὸ μοσχοστάφυλο ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ ξερίχι τέλος. [γέννα.

Πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,
πότε ψηλὰ στήν κρεβατιὰ¹ κρέμεσαι σὺν καντήλι.

Ἐσ' εἶσαι ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα,
νυχτοπατοῦσα ἢ ἀλεπού για σέ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει
κι ἡ σφῆκα ἀπ' τῆ γλυκάδα σου κυλιέται λιγωμένη.
Δίνεις τῆ σάρκα ζωντανὸ κι ὅταν πεθάνης τὸ αἷμα,
κι εἶναι για σένα μακελιοῦ σφαγὴ τὸ πατητήρι.

Ἡ σπορά.

Θᾶρθουν οἱ μέρες τῆς σπορᾶς τοῦ ζευγολάτη ἐλπίδα.

Βαρὺ τ' ἀλέτρι σέρνεται στὸ βαλτωμένο χῶμα,
τὰ βόδια τ' ἀργοκίνητα ξυπνᾷ ἢ μακριὰ βουκέντρα
κι ἀνασαλεύουν τὸ ζυγὸ κι ἀγνοφουσοῦν σκυμμένα,
στυλώνοντας στὶς αὐλακιᾶς καρτερικὰ τὰ μάτια,
μάτια μεγάλα, ὀλόμαυρα, γεμάτα καλωσύνη.

Σταλάζει ἀπὸ τ' ἀπλόχερα χρυσὸ καθαρὸ σπόρι
καὶ τροχισμένο ἀπ' τὴν τριβὴ τὸ ἐνὶ ἀσημένιο λόμπει
σκάφτοντας λάκκο στὴ σπορά, τῆ ζωντανοθαμένη.

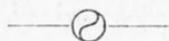
Σκαλίστρα ἀχόρταγη τῆς γῆς, καὶ τῆς σπορᾶς ἀρπάχτρα,
τὸ ζευγολάτη ἀκολουθᾷ μαυρόφτερη κουρούνα.

1 Περογγιλιὰ εἶναι κρεβατιὰ=κληματαριά=περγουλιὰ.

κι ἀπὸ τὰ νέφη κελαηδεῖ κρυμμένη ἢ σιταρίθρα,
ζητώντας γιὰ τὸν κόπο τῆς ἑνα σπειρὶ σιτάρι.

Μικρὲς οἱ μέρες τοῦ Σποριᾶ κι ἀτέλειωτες οἱ νύχτες
τὸν ὕπνο δίνουν πληρωμὴ στὸν κάματο τῆς μέρας.

Μόνη ξενύχτρα καίει ἡ φωτιά στὸ ταπεινὸ καλύβι
κι ἀπ' τῆς φωτιᾶς τὸ φωτερὸ πλάνεμα ὃ ζευγολάτης
βλέπει ὄνειρο : στὸ νιόσπαρτον ἀγρὸ βαριά τὰ στάχυα
νὰ καρτεροῦν τὸ κοφτερὸ δρεπάνι τῆς θερίστρας.

Τὸ θέρος.

Μὲ τοῦ καιροῦ τὸ γύρισμα τ' ὄνειρο θ' ἀληθέψη.

Στὶς καλαμιὲς ἀπόγυρτες ἀπ' τὰ βαριά τὰ στάχυα
νεράϊδες ἀσπρομάντιλες διαβαίνουν οἱ θερίστρες.

Τ' ἀνάλαφρα ἀσπρομάντιλα, σφιγμένα μὲ τὰ δόντια,
φυλαχτικά ἀπ' τὸ λίκκαμα τὶς ὕψες ἀποκρῦβουν
καὶ δείχνουν τὰ ματόφρυδα κοράκια μὲς στὸ χιόνι.

Πίσω ἀπ' τὸ διάβα τους, στρωτὰ χειρόβολα τὰ στάχυα
χαράζουν στράτα ἀπάτητη στὸν ἥλιο καὶ στ' ἀγέρι.

Γιὰ τὶς βαρύτερες δουλειὲς ἄξια κι ἀντρίκια χέρια
στρίβουν κλωνάρια κοτσικιᾶς¹ καὶ ζώνουν τὰ δεμάτια.

Τ' ἄλογο χαμοδένοντας στὸ χέρσωμα νὰ βόσκη
πάει τὸ κοπέλι γιὰ νερὸ μὲ δυὸ φλασκιά στὰ χέρια
κι ἡ μάνα, ἀποκοιμίζοντας στ' ἀπόσκιο τὸ παιδί τῆς
στρώνει στεγνὸ, ἀμαγεύρευτο τῆς ἀργατιᾶς τὸ δεῖπνο
μὲ πρῶιμο κριθαρίτικο ψωμί, ποὺ δὲ χορταίνει.

1. Κοτσικιᾶ=θάμνος ὅμοιος μὲ τὴν ξυλοκερατιὰ ποὺ λέγεται καὶ
κουτσουπιὰ καὶ χαρουπιὰ. Οἱ καρποὶ τῆς κοτσικιᾶς ὅμοιοι μὲ τῆς ξυλο-
κερατιᾶς. Οἱ κλάδοι τῆς πρὸ εὐλύγιστοι ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς μουριᾶς καὶ
τῆς λυγαριᾶς.

Στ' άλώνια.

Στ' άλώνια καλοσάρωτα καὶ ξεχορταριασμένα,
θὰ ἀπλωθοῦν οἱ θυμωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.
Τὰ στάχια τρίβει καὶ μασσᾶ περνώιτας ἢ ροκάνα
πλατάνι τὸ σαγόνι της, τὰ δόλια της στουρνάρια.
Τὰ βόδια σέρνουν τὸ θεριὸ ζευγαρωτὰ δεμένα
καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας,
ώραία ἀρματοδρόμισσα λαμπαδωτὴ στημένη.
Στὰ χεῖλη της ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι
στὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἶν' ἢ βουκέντρα.
Ὁ νοικοκύρης τοῦ άλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασί στὸ γόια
κερνᾶ τοὺς ξένους ποὺ περνοῦν καὶ κράζει τοὺς γειτόνους
καὶ ἕνας λυράρης παίζοντας τυφλὸς τυφλὰ τὴ λύρα
μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδειὰ κάθε φορὰ ποὺ κραίνει.
Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τὶς νύχτες μὲ τ' ἀπόγειο
σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυα, στὰ οὐράνια ἀναπετώντας
τ' ἄχυρο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
γύρω στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χρυσῆ ψιχάλα ἀπ' τ' ἄστρα.
Σωρὸς σιτάρι ἂν καρτερῆ τοῦ μετρητῆ τὰ χέρια
πρὶν ἀπ' τὰ χέρια του μετροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια
τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τὴ ματιὰ τὰ μάτια
φετερὸ τοῦ νιοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἢ ματιὰ τοῦ γέρου.
"Ἀβρεχη καὶ ἄκαγη ἢ σοδιὰ σηκώνεται ἀπ' τ' άλώνι
λίβας δὲν τὴν καψάλισε κι ἢ μπόρα δὲν τὴν πῆρε
χροινάρα τροφοδότισσα γεμίζει τὶς κουβέλες.

Τὸ ψωμί.

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα ποῦ θάρθη ἀπὸ τὸ μύλο
πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
μὲς στὴν καλοπελέκητη πινακωτή, προικιό της.
Τὸ φοῦρνο καίει τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο ἢ γριά κυρούλα
ξανανωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ἦ βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φοῦρνου
κι ὦ μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιά πρώτου ψωμοῦ ποῦ ἀχνί-
[ζει

κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια.
Καὶ σὺ θυσία τῶν ταπειῶν στὴ θεία τὴν καλωσθὴν
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο τῆς Ἐκκλησιᾶς μεράδι,
ποῦ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μὲς στ' ὄργυρὸ ἀρτοφόρι
καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης !

Ἡ φωτιά.

Ἐάστερη νύχτα καλοκαιρινή.
Στὰ ταπεινά τους σπίτια σφαλισμένοι
ὑπνο βαθὺ κοιμοῦνται οἱ χωριανοὶ
ἀπὸ τὸ μεροδύλι ἀποσταμένοι.

Εάφνω ξυπνοῦν, πετιοῦνται τρομαγμένοι.
Σὰν τί κακὸ μεγάλο ἔχει γενῆ;
Γιατί ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ σημαίνει
καὶ σμίγει μὲ τοῦ γκιώνη τῆ φωνή;

Παιδιά, γυναῖκες, γέροι, παλικάρια
μὲ λύχνους, μὲ δαυλοὺς καὶ μὲ φανάρια,
μισόγυμνοι μὲ ὀλότρεμη ματιά,
ἔλο θωροῦν κατὰ τὸ δάσος πέρα
μαῦρον καπνὸν καὶ φλόγες στὸν ἀέρα
καὶ κράζουσι μύρια στόματα : φωτιά !

Ὁ θάνατος τοῦ ναύτη.

Ὁ ναύτης ὁ βαριόμοιρος ὁ κακοπαθημένος,
ἂν γιοματίση, δὲ δειπνᾷ κι ἂν στρώση, δὲν κοιμᾶται.
Κρῖμα στὸ νιὸ τὸν ἄρρωστο στοῦ караβιοῦ τὴν πλώρη!
μὰνα δὲν ἔχει νὰ τὸν δῆ, κύρη νὰ τὸν λυπᾶται,
οὐδ' ἀδερφὸ οὐδ' ἀδερφή, κανένα μὲς στὸν κόσμο,
μόνο τοῦ λέει ὁ ναύκληρος μὲ τὸν караβοκύρη:
« Ἔ, σήκω ἀπάνω, ναύτη μας καὶ καλογνωριστή μας,
νὰ κομπασάρης τὸν καιρὸ, νάμπωμε σὲ λιμάνι ».
— « Ἐγὼ σᾶς λέω δὲν μπορῶ καὶ σεῖς μοῦ λέτε σήκω.
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, βάλτε με νὰ καθίσω
σφίξετε τὸ κεφάλι μου μὲ δυό, μὲ τρία μαντίλια
καὶ φέρτε μου τὴ χάρτα μου τὴν παντερηματομένη.
Βλέπετ' ἐκεῖνο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ δῶθε

πόχει ἀνταρούλα στὴν κορφή και καταχνιά στὴ ρίζα ;
πάγετ' ἐκεῖ ν' ἀράξετε ἔχει βαθὺ λιμάνι.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ζερβιὰ τὰ παλαμάρια,
καὶ τὴ μεγάλην ἄγκυρα ρίξετε πρὸς τὸ νότο.

Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν καρaboκῦρη
νὰ μὴ μὲ θάψουν σ' ἐκκλησιά, μηδὲ σὲ μοναστήρι,
μόνο στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ στὸν ἄμμον ἀπὸ κάτω·
ἐκεῖ κι οἱ αὔρες νάρχωνται, νάκούγω τὴ φωνὴ τους.

Ἔχετε γειά, συντρόφοι μου καὶ σὺ καρaboκῦρη,
καὶ σὺ ἔγια λέσα μου γλυκό, γλυκότερο ἔγια μόλα.

Ἐλιωσαν τὰ ματάκια μου, ἔλιωσαν καὶ δὲ βλέπω ».

Ἄ Ο θάνατος τῆς ὀρφανῆς.

Πές μου· θυμᾶσαι, κόρη μου, ἐκεῖνη τὴν παιδούλα
ὀποῦχε στὰ ξανθὰ μαλλιά νιοθέριστη μυρτούλα ;

Ὅποῦχε σὰν παρθενικὸ τριαντάφυλλο τὸ στόμα,
ποῦχε τὰ μάτια γαλανὰ σὰν τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα ;

Ποῦ πρὸς τὸ βράδυ πάντοτε μονάχη περπατοῦσε,
κι εἶχε κοντά της ἓν' ἀρνὶ ποῦ τὴν ἀκολουθοῦσε ;

Ποῦ καθισμένη ἐβρίσκαμε στὸ ἔρμο περιγιάλι
καὶ λυπηρὰ τραγούδαε τῆς ἀνοιξῆς τὰ κάλλη ;

Ἄχ ! τὸ τραγούδι ἀκλούθαε κοιτάζοντας τὸ κῦμα
μὲ τόση λύπη, ποῦ ἔλεγες ὅπως ἐκοίτα μνημα.

Τὴ μαύρη ! τὴν ἀπάντησα τὸ χάραμα στὸ δρόμο,
ἀλλὰ τὴν κόρη τέσσαροι τὴν εἶχανε στὸν ὄμο.

Χυμένα ἦταν σ' ὄλο της τὸ λείψανο, ποῦ εὐώδα,
γιούλια, μοσκοῦλες καὶ γαντσιές, τριαντάφυλλα καὶ ρόδα.

Σβησμένα ἦταν τὰ μάτια της, ποῦ φέγγαν σὰν ἀστέρια
καὶ μὲ κορδέλες κόκκινες δεμένα εἶχε τὰ χέρια.

Ἄχ ! κατεβάζοντάς τ' ἴνε οἱ τέσσαροι ἀπ' τὸ βράχο,
κανεῖς δὲν τὴν ἀκλούθησε πάρεξ τὸ ἀρνὶ μονάχο
καὶ μαραμένα ἦτανε τὰ ἀνθηρὰ στολίδια,
ποῦ κάθε αὐγὴ τοῦ ἐμάζωνε καὶ τοῦ ἐπλεκεν ἡ ἴδια.
Τ' ἀρνὶ μόνον ἀκλούθαγε μπέ, μπέ, μπέ, μπέ φωνάζει
πάντα μπέ μπέ, πάντα μπέ μπέ καὶ τὴν παιδούλα κράζει.
Μὲ τὸ κουδούνι στὸ λαιμὸ εἰς τοὺς γκρεμοὺς περπάτει,
ντίν, ντίν κουδούνιζε κοντὰ εἰς τὸ στερνὸ κρεβάτι.
'Ετούτῃ εἶναι, κόρη μου, ἡ ὁμορφὴ παιδούλα,
ὁποῦχε στὰ ξανθὰ μαλλιά νιοθέριστῃ μυρτούλα.

Ἡ ἀδερφικὴ ἀγάπη.

'Ανάθεμά τον ποῦ θὰ εἰπῆ: τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται.
Τ' ἀδέρφια σκίζουσι τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξεριζώνουσι,
τ' ἀδέρφια κυνηγήσανε καὶ νίκησαν τὸ χάρο.
Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμον ξακουσμένη.
Τὴ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἡ χώρα,
τὴ ζήλεψε κι ὁ χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντάει σὰ νὰ ἦταν νοικοκύρης.
«Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω
κι ἐγὼ εἶμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς, τὸ ἀραχνιασμένης
[πέτρας].»
— « Ἄσε με, Χάροντα, ἄσε με, σήμερον μὴ μὲ πάρῃς,
ταχιά Σαββάτον νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴν ν' ἀλλάξω
καὶ τὴ Δευτέραν τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου ».
'Απ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε, κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει.
Νὰ καὶ τ' ἀδέρφια φτάσανε ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι
τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Ὁ χάρος καὶ ὁ λεβέντης.

Λεβέντης ἐροβόλαγε ἀπὸ τὰ κορφοβούνια
μὲ τὸ μαντίλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο.
εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα,
κι ἔστριβε τὸ μουστάκι του καὶ ψηλοτραγουδοῦσε.
Κι ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχούλα,
καρτέρι πάει καὶ τῶβαλε σένα στενὸ σοκάκι.
«Γειά σου, χαρά σου, Χάροντα». «Καλῶς τον τὸν λεβέντη.
Λεβέντη μ' ποῦθεν ἔρχεσαι, λεβέντη μ' ποῦ πηγαίνεις;»
— «Ἀπὸ τῆ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πηγαίνω
πάω νὰ πάρω τὸ ψωμὶ καὶ πίσω νὰ γυρίσω».
— «Λεβέντη μ' ἔστειλε ὁ Θεός, νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου».
— «Χωρὶς ἀνάγκη κι ἀρρωστειὰ ψυχὴ δὲν παραδίω.
μόν' ἔβγα νὰ παλέψουμε σὲ μαρμαρένιο ἀλώνι,
κι ἂν μὲ νικήσης χάροντα, νὰ πάρης τὴν ψυχὴ μου,
κι ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πῆγαινε στὸ καλό σου».
Πιαστήκαν καὶ παλέβανε ἀπ' τὸ πουρνὸ ὡς τὸ βράδυ
κι ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ ποῦ πάει νὰ βασιλέψη,
ἀκοῦν τὸ νιὸ ποῦ βόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει :
« Ἄσε με, Χάρε μ' ἄσε με, παρακαλῶ νὰ ζήσω,
τί ἔχω τὰ πρόβατα ἄκουρα καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι,
τί ἔχω γυναῖκα παρανιά καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
τί ἔχω παιδὶ κι εἶναι μικρὸ κι ὀρφάνια δὲν τοῦ μοιάζει ».
— « Τὰ πρόβατα κουρεύονται καὶ τὸ τυρὶ ζυγιάται
καὶ τάρφανὸ πορεύεται, κι ἡ χήρα κυβερνιέται ».

Στὸ παιδί μου.

Ἄφκιαστο κι ἀστόλιστο
τοῦ Χάρου δὲ σέ δίνω.
Στάσου, μὲ τ' ἀνθόνερο
τὴν ὄψη σου νὰ πλύνω.

Τὸ στερνὸ τὸ χτένισμα
μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτένια
πάρτε ἀπ' τὴ μανούλα σας
μαλλάκια μεταξένια.

Μήπως καὶ τοῦ Χάροντα,
καθὼς θὰ σέ κοιτάξη,
τοῦ φανῆς ἀγάιδευτο
καὶ σέ παραπετάξη.

— ⊙ —

Ἡ Ἁγιά—Σοφιά.

Μέρα καὶ νύκτα μελετᾷ
ὁ βασιλιάς στὴν Πόλη
νὰ κτίσῃ τὴν Ἁγιά—Σοφιά·
σ' ὅλον τὸν κόσμον ἐρωτᾷ
καὶ σχέδια φέρουν ὅλοι,
κτιστὰ ἢ μόνο ζωγραφιά.

Ὁ ἀρχιχτίστης ὁδηγᾷ
κι ὁ Ὑπουργὸς προτείνει
ἐμπρὸς σὲ θρόνο ἀψηλό.
Ὁ βασιλιάς, αὐτὸς σιγᾷ,
αὐτὸς μόνον δὲν κρίνει
κανένα ἄξιο, καλό.

Εἶναι ἡ Δύναμις ὁ Θεὸς
κι ἡ Ὁμορφιὰ μονάχη
π' ἀντανακλᾶται σ' ὅλουρους.
Γι' αὐτὸ τοῦ πρέπει κι ὁ ναὸς
δύναμη, κάλλος νᾶχη,
νᾶν' ὅμοιος μὲ τοὺς οὐρανούς.

Ὅλ' οἱ μαστόροι σκυθρωποὶ
καὶ ὄλ' οἱ μεγιστάνοι
τὸν προσκυνοῦν γονατιστά.
Κανεὶς δὲν ξέρει τί νὰ πῆ,
κανένας πῶς νὰ κάνη
τὴν ἐκκλησιὰ πού τοὺς ζητᾷ.
Κι ὄλονυχτις σκυμμέν' ἐκεῖ,
τὸ σχέδιο, πού προστάζει,
καθεὶς νὰ κάμη προσπαθεῖ.
Ἐημέρωσε ἡ Κυριακὴ
κανένας δὲν ἀδειάζει
νὰ πάη νὰ λειτουργηθῆ.

Ἐκεῖ στὴν πρωϊνὴ δροσιὰ
θωροῦν ἓνα τρικέρι,
κι ἀκοῦν γεροντικὴ λαλιά.

Ἐπόλυσεν ἡ ἐκκλησιά,
κι ὁ Πατριάρχης φέρει
τ' ἀντίδωρο στὸ βασιλιά.

Σκύβ' ἀπ' τὸν θρόνο καὶ φιλά,
τὸ χέρι, ποῦ τοῦ δίδει
τὸ ὕψωμα καὶ τὴν εὐχή.
Μὰ κεῖ δὲν ἔπιασε καλά·
τοῦ πέφτει ἓνα ψιχίδι
σὲ λεοντόδερμα παχύ.

Γὰ σκῆπτρ' ἀφῆκε στὴ στιγμὴ
τὸν θρόνο εἶχ' ἀφήσει
καὶ νὰ τὸ ἔβρη προσπαθεῖ
μὴ μείνει κατὰ γῆς, καὶ μὴ
κανένας τὸ πατήση
κι ἀπὸ τὸ κρῖμα κολαστῆ.

Μὰ κεῖ ποῦ μ' ὄψη θλιβερῆ
γιὰ νὰ τὸ ἔβρ' ἀκόμα
ἔμπρὸς στὸ θρόνο του ζητᾶ,
νὰ καὶ μιὰ μέλισσα θωρεῖ,
τ' ἀντίδωρο στὸ στόμα
κι ἀπ' τὸ παράθυρο πετᾶ.

Βγάζει παντοῦ διαλαλητῆ
στὴν ξακουστὴ τὴν Πόλη
καὶ τάζ' ἓνα πουγγὶ βαθύ.
«Ὅποιος μελίσει κι ἂν κρατῆ,
νὰ τὰ τρυγήσεν' ὅλοι,
τ' ἀντιδωρό μου νὰ βρεθῆ.»

Τρυγοῦν οἱ ἄνθρωποι γοργά,
κανέννας δὲν κερδαίνει
ἄλλ' ἀπὸ μέλι καὶ κερὶ.
Κι ὁ πρωτομάστορας τρυγᾷ,
καὶ ξαφνισμένος μένει
ἐμπρὸς στὸ θᾶμα ποῦ θωρεῖ !

Σ' ἓνα κοφίνι διαλεχτό,
στὸ πιὸ καλὸ κυψέλι
λάμπει κι ἀστράφτει κατιτί.
Ξανθὸ κερὶ δὲν εἶν' αὐτό,
γλυκὸ δὲν εἶναι μέλι
εἶν' ἐκκλησιά πελεκητή !

Οἱ τροῦλοι λὲς κι εἶν' οὐρανοί,
πυκνά οἱ στῦλοι δάση,
καὶ Οἰκουμέν' ἢ πατωσιά.
Ποτὲ χριστιανικὴ φωνὴ
Θεὸ δὲ θὰ δοξάση
σὲ πιὸ καλῦτερη ἐκκλησιά.

Μὲ τὴ ματιὰ του προχωρεῖ
μὲς στ' ἅγιο βῆμα μνήσκει,
ποῦ τὰ φωτίζει μὲ ἀντηλιά,
στὴν Ἅγια Τράπεζα θωρεῖ,
στὸν Ἄστερίσκο βρίσκει
τ' ἀντίδωρο τοῦ βασιλιᾶ.

Στὸ θρόνο μπρὸς μὲ συστολὴ
βαθιὰ μετάνοια κάνει,
δείχνει τὸ σχέδιο τοῦ ναοῦ.

« Εἶμασθε ὄλ' ἁμαρτωλοί,
κανέννας μας δὲ φτάνει
τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ.

» Γιὰ τ' ἁγιασμένο του ψωμί
τὸ καθαρὸ μελίτσι,
δές, τί κερίθρες συγκροτεῖ!
Γιὰ τοῦ Ὑψίστου τὴν τιμὴν
ὁ βασιλιάς ἄς χτίσῃ
μιὰν ἐκκλησίαν σὰν αὐτή».

Στὸν πλάστη στρέφ' ὁ βασιλιάς.
« Εὐχαριστῶ σε, κράζει,
μεγαλοδύναμ' Ὁμορφιά ».
Φιλᾶ τὸ σχέδιο τρεῖς φορές,
καὶ σὰν αὐτὸ προστάζει
νὰ κτίσουν τὴν Ἁγία-Σοφία.

Τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπου-
[ράνια
σημαίνει κι ἡ Ἁγία-Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξῆντα δυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.
Ψέλνει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλή τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰμποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νάβγῃ ὁ βασιλέας
φωνὴ τοὺς ἦρθε ἀπ' οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:

Πάψετε τὸ χερουβικό, κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπάδες πάρτε τὰ ἱερά, καὶ σεῖς κεριά σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέψη.
Μὸν στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά, νάρθουνε τριὰ καράβια
τῶνα νὰ πάρη τὸ σταυρὸ καὶ τᾶλλο τὸ βαγγέλιο
τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια τράπεζά μας
μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴ μαγαρίσουν.
Ἡ Δέσποινα τaráχτηκε, καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά σας εἶναι.

Ἡ Ἁγία Τράπεζα.

Στῆς Προποντίδας μιὰν ἀχτὴ
μαύρη φουσκὼν ἢ θάλασσα,
τὰ κύματα ἀγριεύουνε,
ὅταν περνοῦνε Ἀγαρηνοί.

Στῆς Προποντίδας μιὰν ἀχτὴ
παίζουν γλυκὰ τὰ κύματα,
ἀνθόνερο ραντίζουνε,
ὅταν περνοῦνε Χριστιανοί.

Ἐκεῖ ἔναι τῆς Ἁγία-Σοφιάς
ἡ Ἁγία Τράπεζα κρυμμένη,
χρόνια καὶ χρόνια βουλιαγμένη.

Καὶ μὲς στὰ φύκια τοῦ γιालοῦ,
ὅπως οἱ ἄλλοι ἐξωρισμένοι,
τὸ λειτουργό της περιμένει.

Εἰς τὴν Πατρίδα.

Μάνα μου Ἑλλάδα, τί δὲν εἶσαι τώρα
σὰν πρῶτα ὀρθή, ψηλή, στεφανωμένη,
μὲ δάφνες τί δὲν εἶσαι μὲ τὰ δῶρα
τῆς ἀθάνατης νίκης στολισμένη ;

Ἄχ ! πότε θάρθη, πότε θάρθη ἡ ὥρα
νὰ ματαστράψη ἡ ὄψη σου ἡ σβησμένη
καὶ τὴν ἐρημωμένη σου τὴ χώρα
μ' ἐλπίδα νὰ φωτίσης, ὦ ἀντρειωμένη ;

Πατρίδα μου, σηκώσου. Ἄς λάμπη πάλι
στὸν αἰθέρα ψηλὰ τὸ μέτωπό σου,
καὶ τῆς Ἐλευθεριᾶς θενὰ προβάλῃ
ἡμέρα, καὶ τὸ θεῖο μέτωπό σου
θὰ λάμπη σὰν τὸν ἥλιο της. Μεγάλη
οὐ γίνῃς κι ἄλιὰ τότε στὸν ἐχτρό σου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Τὸ Ἀστερόπαιδο. Διασκευὴ ἀπὸ τ' ἀγγλικά Ν. Ἐλατου. Σελ. 3	3
2. Ἀληθινὸ παραμῦθι. Ἄρ. Ἐφταλιώτη..... » 25	25
3. Μικρὴ τραγωδία. Πύλου Νιρβάνα ..... » 31	31
4. Ὁ θεῖος μου ὁ Κωστής. Σπ. Μελεῖ ..... » 34	34
5. Τὸ σεντούλι τῆς φιλάργυρης. Γ. Βλαχογιάννη .... » 44	44
6. Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐτυχία. Γρ. Ξενοπούλου. .... » 54	54
7. Ὁ Μικρὸς κριτής. Χ. Χριστοβασίλη ..... » 61	61
8. Ἐνας βασιλιάς χωριάτικα ντυμένος. Ἄργ. Ἐφτα- λιώτη..... » 69	69
9. Ὁ φόρος τῆς δόξας. Π. Δέλτα ..... » 72	72
10. Ὁ Φλαντανελάς. Ἄρ. Παπαδοπούλου ..... » 77	77
11. Τ' ἀγνάντεμα. Ἄλ. Παπαδιωμάντη ..... » 80	80
12. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα. Χ. Χριστοβασίλη ..... » 84	84
13. Ὁ γριῖπος. Ἄργ. Ἐφταλιώτη ..... » 90	90
14. Στὰ Μετέωρα. Χρ. Χριστοβασίλη ..... » 92	92
15. Χιόνι στὸ χωριό. Κ. Ἀδχιμίδη ..... » 100	100
16. Τὰ χιόνια τοῦ Ταύγετου. Κ. Πσσαγιάννη ..... » 106	106
17. Ἡ θάλασσα. Ἄ. Καρκαβίτσα ..... » 108	108
18. Τὰ μάρμαρα. Κ. Κρυστάλλη ..... » 121	121
19. Ἐνα ἔθνος ἐντόμων Ν. Βεντήρη ..... » 127	127
20. Τὸ ἀραβικὸ ἄλεγχο. Ν. Ἐλατου ..... » 135	135
21. Τὸ караβάνι. Ἄ. Καρκαβίτσα-Ἐ. Παπαμιχαήλ..... » 138	138
22. Τὸ ἴδιο πρᾶμα μὲ διαφορετικὴ μορφή. Διασκευὴ ἀπὸ τ' ἀγγλικά Ν. Ἐλατου..... » 146	146
23. Τὸ μαῦρο διαμάντι. Ν. Ἐλατου ..... » 163	163

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς. Διον. Σολωμοῦ ..... » 169	169
2. Στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα. Ἰ. Πολέμη..... » 170	170
3. Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας. Δημοτικὸ ..... » 171	171

4. Οἱ ἀκρίτες. Δημοτικό	Σελ. 172
5. Τὸ τραγούδι τοῦ κῆρ Βοριά. Δημοτικό	» 174
6. Ἡλιοβασίλεμα. Κ. Κρουστάλλη	» 175
7. Ἡ ἐξοχή. Σπ. Μαρτζώκη	» 176
8. Ζωγραφιά. Ἰ. Πολέμη	» 177
9. Καλοκίρι. Σπ. Μαρτζώκη	» 178
10. Τὸ σταφύλι. Γ. Δροσίνη.....	» 179
11. Ἡ σπορά. Γ. Δροσίνη	» 180
12. Τὸ θέρος. Γ. Δροσίνη	» 181
13. Στ' ἀλώνια. Γ. Δροσίνη	» 182
14. Τὸ ψωμί. Γ. Δροσίνη	» 182
15. Ἡ φωτιά. Γ. Δροσίνη	» 183
16. Ὁ θάνατος τοῦ ναύτη. Δημοτικό	» 184
17. Ὁ θάνατος τῆς ὄρφανῆς. Δ. Σολωμοῦ	» 185
18. Ἡ ἀδερφικὴ ἀγάπη. Δημοτικό	» 186
19. Ὁ Χάρος κι ὁ Λεβέντης. Δημοτικό	» 187
20. Στὸ παιδί μου. Κωστῆ Παλαμᾶ	» 187
21. Ἡ Ἁγία Σοφία. Γ. Βιζυηνοῦ	» 191
22. Τῆς Ἁγίας Σοφίας. Δημοτικό.....	» 192
23. Ἡ Ἁγία Τράπεζα. Ἰ. Μ. Δαμβέργη	» 193
24. Εἰς τὴν πατρίδα. Α. Μαβίλη	» 193

ΕΤΕΚΕΡΙΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ & ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ
ΑΙΑ ΤΩ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ

1	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
2	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
3	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
4	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
5	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
6	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
7	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
8	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
9	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
10	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
11	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
12	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
13	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
14	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
15	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
16	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
17	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
18	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
19	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
20	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
21	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
22	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
23	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
24	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
25	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
26	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
27	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
28	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
29	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
30	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
31	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
32	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
33	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
34	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
35	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
36	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
37	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
38	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
39	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
40	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
41	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
42	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
43	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
44	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
45	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
46	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
47	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
48	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
49	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
50	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
51	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
52	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
53	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
54	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
55	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
56	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
57	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
58	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
59	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
60	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
61	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
62	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
63	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
64	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
65	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
66	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
67	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
68	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
69	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
70	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
71	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
72	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
73	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
74	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
75	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
76	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
77	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
78	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
79	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
80	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
81	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
82	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
83	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
84	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
85	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
86	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
87	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
88	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
89	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
90	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
91	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
92	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
93	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
94	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
95	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
96	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
97	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
98	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
99	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α
100	ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ	Α

Κατά την έκδοση του βιβλίου...

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ & ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1927—1928 και εξής.

1. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ ΤΕΥΧΟΣ	Α'	'Ανδρεάδου Δ.
2. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Α' Ζήση—Δαμασκηνοῦ
3. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Α' 'Ο Ἥλιος τοῦ Κράτους
4. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Β' 'Επ. Παπαμιχαήλ
5. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Β' Δ. Ἀνδρεάδη (<i>Πουλιὰ καὶ Παιδιὰ</i>)
6. Η ΑΥΓΗ	'Αναγνωστικὸ	Β' τάξ. Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
7. ΟΙΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ	Β'	τάξ. Ἀνδρεάδου Δ.
8. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	'Αναγνωστικὸ	Β' τάξ. Κλεάνθους—Παπαμαίρου
9. Ο ΗΛΙΟΣ	»	Γ' » Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
10. Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ	Γ'	τάξ. Παπαμαίρου Μ.
11. ΟΔΥΣΣΕΙΑ	'Αναγνωστικὸ	Γ' τάξ. Δημοσθ. Ἀνδρεάδη
12. Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ	»	Δ' » Καρχαβίτσα—Παπαμιχαήλ
13. Ο ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	Δ'	» Δημοσθένους Ἀνδρεάδου— Π. Χριστοδούλου
14. ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ	Δ'	» Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
15. ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ	Ε'	» Καρχαβίτσα—Παπαμιχαήλ
16. Η ΜΕΛΙΣΣΑ	Ε'	» Παπαμιχαήλ—'Αντωνάτου
17. Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ	Ε'	» Καζαντζάκη Γαλατείας
18. Η ΕΛΛΑΔΑ	Ε'	» Ἀνδρεάδη Δ.
19. Η ΖΩΗ ΜΑΣ	ΣΤ'	» Παπαμιχαήλ—'Αντωνάτου
20. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ	ΣΤ'	» Καζαντζάκη Γαλατείας
21. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	Γ'	τάξ. Ε. Παπαμιχαήλ
22.	»	Δ' » » »
23.	»	Γ' καὶ Δ' » » »
24.	»	Ε' καὶ ΣΤ' μαζί » »
25.	»	Ε' » »
26.	»	ΣΤ' » »
27. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ	Γ', Δ', Ε', καὶ ΣΤ'	τάξ. Δημητράκου Δ.

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 51739) 18-9-1926 Ὑπ. ἀπό-
φασιν ἀυξάνεται ἡ τιμὴ τοῦ παρόντος βιβλίου
κατὰ 20% ἰὸγφ ἐξόδων μεταφορᾶς, συσκευῆς
κλπ. δι' ὅλα τὰ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν μέρη.

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ & ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1927—1928 και εξής.

1. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ ΤΕΥΧΟΣ Α΄	Α΄	Ανδρεάδου Δ.
2. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ »	Α΄	Ζήση—Δαμασκηνοῦ
3. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ »	Α΄	Ὁ Ἥλιος τοῦ Κράτους
4. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ »	Β΄	Ἐπ. Παπαμιχαήλ
5. ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ »	Β΄ Δ.	Ανδρεάδη (Πουλιὰ καὶ Παιδιὰ)
6. Η ΑΥΓΗ Ἀναγνωστικὸ	Β΄ τάξ.	Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
7. ΟΙΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ	Β΄ τάξ.	Ανδρεάδου Δ.
8. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ Ἀναγνωστικὸ	Β΄ τάξ.	Κλεάνθους—Παπαμαύρου
9. Ο ΗΛΙΟΣ »	Γ΄ »	Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
10. Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ	Γ΄ τάξ.	Παπαμαύρου Μ.
11. ΟΔΥΣΣΕΙΑ Ἀναγνωστικὸ	Γ΄ τάξ.	Δημοσθ. Ἀνδρεάδη
12. Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ »	Δ΄ »	Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ
13. Ο ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	Δ΄ »	Δημοσθένους Ἀνδρεάδου— Π. Χριστοδούλου
14. ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ	Δ΄ »	Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
15. ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ	Ε΄ »	Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ
16. Η ΜΕΛΙΣΣΑ	Ε΄ »	Παπαμιχαήλ—Ἀντωνάτου
17. Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ	Ε΄ »	Καζαντζάκη Γαλατείας
18. Η ΕΛΛΑΔΑ	Ε΄ »	Ἀνδρεάδη Δ.
19. Η ΖΩΗ ΜΑΣ	ΣΤ΄ »	Παπαμιχαήλ—Ἀντωνάτου
20. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ	ΣΤ΄ »	Καζαντζάκη Γαλατείας
21. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	Γ΄ τάξ.	Ε. Παπαμιχαήλ
22. » » »	Δ΄ »	» » »
23. » » »	Γ΄ καὶ Δ΄ »	» » »
24. » » »	Ε΄ καὶ ΣΤ΄	μαζὶ » »
25. » » »	Ε΄	» » »
26. » » »	ΣΤ΄	» » »
27. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ	Γ΄, Δ΄, Ε΄, καὶ ΣΤ΄	τάξ. Δημητράκου Δ.

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 51739) 18-9-1926 Ὑπ. ἀπό-
φασιν αὐξάνεται ἡ τιμὴ τοῦ παρόντος βιβλίου
κατὰ 20% ἕνεκα ἐξόδων μεταφορᾶς, συσκευῆς
κλπ. δι' ὅλα τὰ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν μέρη.

0020561378

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

